

Rigsombudsmanden på Færøerne

Beretning

1999

Rigsombudsmanden
på
Færøerne

Beretning

1999

Publikationen kan købes hos
boghandleren eller hos

Statens Information, Publikationsafdelingen
Postbox 1103, 1009 København K
Telf. 33 37 92 28, Fax 33 37 92 99

ISBN 87-601-8288-1
Notex/København
Pris kr. 125 incl. moms

FORORD

I en årrække udgav Færøernes landsstyre og Rigsombudsmanden på Færøerne i fællesskab en årbog om Færøerne, der i tekst og tal indeholdt en beskrivelse af de færøske samfundsforhold i det forløbne år. Da landsstyrets statistiske afdeling (Hagstova Føroya) i 1990 begyndte udgivelsen af en omfattende, færøksproget statistisk årbog, ophørte den nævnte fællesudgivelse.

Det er imidlertid opfattelsen, at der - ikke mindst i Danmark og i de øvrige nordiske lande - er brug for en mindre omfattende, ajourført samfundsbeskrivelse af Færøerne, og Rigsombudet har derfor siden 1989 udgivet årsberetninger med et indhold, svarende til den nærværende 1999-udgave.

Det er Rigsombudets håb, at disse årsberetninger fungerer som et nyttigt opslagsværk og samtidig giver læseren en rimeligt dækkende beskrivelse af hovedtrækkene i de færøske samfundsforhold.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Vibeke Larsen

BILAGSFORTEGNELSE	9
1. GEOGRAFI OG HISTORIE	10
1.1. GEOGRAFI	10
<i>Areal</i>	10
<i>Undergrund</i>	10
<i>Klima</i>	11
<i>Plantevækst</i>	11
<i>Dyreliv</i>	11
<i>Fisk og hvaler m.v.</i>	12
1.2. HISTORIE	12
2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD	13
2.1. STATSRETlige FORHOLD	13
<i>Særanliggender</i>	13
<i>Fællesanliggender</i>	15
<i>Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9)</i>	16
<i>Forholdet til Danmark</i>	16
<i>Forholdet til udlandet</i>	19
<i>Deltagelse i internationale organisationer</i>	20
2.2. FÆRØERNES LAGTING	21
<i>Lagtingets sammensætning</i>	23
<i>Lagtingssekretariat</i>	24
2.3. DE POLITISKE PARTIER	24
<i>Folkeflokk</i>	25
<i>Sambandspartiet</i>	25
<i>Socialdemokratiet</i>	27
<i>Selvstyrepartiet</i>	27
<i>Det republikanske parti</i>	28
<i>Centerpartiet</i>	29
2.4. FOLKETINGSVALG	30
<i>Folketingsmænd</i>	31
2.5. FÆRØERNES LANDSSTYRE	31
2.6. ADMINISTRATION	32
<i>Internationale organisationer med hovedkontor på Færøerne</i>	34
2.7. INSTITUTIONER UNDER STATEN	34
<i>Rigsombudet</i>	34
<i>Færøernes Kommando</i>	35
<i>Flyvestation Tórshavn</i>	35
<i>Farvandsvæsenet</i>	35

<i>Øvrige statslige institutioner</i>	36
2.8. KOMMUNALE FORHOLD	37
<i>Antal kommuner</i>	37
<i>Valg til kommunestyret</i>	37
<i>Den kommunale styrelsesordning</i>	38
<i>Kommunale opgaver</i>	39
<i>Ny kommunestruktur</i>	41
3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD	42
3.1. INDLEDNING	42
3.2. BEFOLKNINGENS STØRRELSE OG GEOGRAFISKE FORDELING	42
3.3. BEFOLKNINGENS BEVÆGELSE	45
3.4. BEFOLKNINGENS FORDELING PÅ ALDER OG KØN	47
3.5. BOLIGFORHOLD	48
4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD	50
4.1. BEFOLKNINGENS ERHVERVSFORHOLD	50
4.2. EJRFORMER OG ERHVERVSLIVETS GEOGRAFISKE FORDELING	52
<i>Ejerformer</i>	52
<i>Erhvervslivets geografiske fordeling</i>	54
4.3. FISKERI, FISKEINDUSTRI OG FISKEOPDRÆT, M.V.	55
<i>Indledning</i>	55
<i>Internationale reguleringer og fiskeriaftaler</i>	56
<i>Sammensætningen af fiskerflåden</i>	58
<i>Færøske skibes fangster</i>	60
<i>Fangster ved Færøerne</i>	63
<i>Fangsttryk og fangstregulering</i>	64
<i>Fiskeriordninger i færøsk farvand</i>	66
<i>Fiskeriinspektion og redningstjeneste</i>	68
<i>Fiskeristøtte</i>	69
<i>Finansiering af fiskefartøjer</i>	71
<i>Fiskernes aflønning</i>	73
<i>Fiskerflådens driftsresultater</i>	74
<i>Fiskepriser</i>	76
<i>Fiskeindustri</i>	79
<i>Fiskeopdræt</i>	81
<i>Fangst i øvrigt</i>	84
<i>Offentligt tilsyn</i>	85
4.4. LANDBRUG	86
<i>Produktionen af landbrugsvarer</i>	86
<i>Offentlig støtte</i>	87
<i>Offentligt tilsyn m.v.</i>	87
4.5. HÅNDVÆRK, INDUSTRI, BYGGE- OG ANLÆGSVIRKSOMHED	88

<i>De industrielle forudsætninger</i>	88
<i>Virksomheder og lønudbetalinger</i>	89
<i>Bygge- og anlægsaktiviteten</i>	89
<i>Finansiering af industri, håndværk m.v.</i>	90
<i>Landets Udviklingskontor</i>	92
4.6. <i>HANDEL, SERVICE OG TRANSPORT</i>	92
<i>Handel og service</i>	92
<i>Transport m.v.</i>	93
<i>Virksomheder og lønudbetalinger</i>	93
4.7. <i>UDVINDING AF OLIE</i>	94
4.8. <i>FINANSIERINGSVIRKSOMHED</i>	98
<i>Penge- og valutaforhold</i>	98
<i>Penge- og kapitalmarkedet</i>	98
<i>Pengeinstitutter m.v.</i>	99
<i>Årets resultater</i>	101
<i>Obligationsudstedende institutter</i>	102
<i>Kapitalforvaltende institutioner</i>	102
<i>Offentlige udlånsinstitutioner</i>	102
<i>Færøernes Landsbank</i>	104
4.9. <i>FORSIKRINGSVIRKSOMHED</i>	105
4.10. <i>ARBEJDSMARKEDSFORHOLD</i>	107
<i>Indledning</i>	107
<i>Det private arbejdsmarked</i>	108
<i>Det offentlige arbejdsmarked</i>	110
<i>Generelle arbejdsmarkedsordninger</i>	113
4.11. <i>LØNNINGER OG PRISER</i>	115
<i>Lønninger</i>	115
<i>Priser</i>	116
5. ØKONOMI	118
5.1. <i>AKTUELLE ØKONOMISKE FORHOLD</i>	118
5.2. <i>HOVEDTRÆK AF DEN ØKONOMISKE UDVIKLING PÅ FÆRØERNE</i>	118
5.3. <i>NATIONALREGNSKABET FOR FÆRØERNE</i>	120
<i>Produktionen</i>	120
5.4. <i>UDENRIGSØKONOMI</i>	123
<i>Færøernes handels- og valutapolitiske stilling</i>	123
<i>Toldaftaler</i>	124
<i>Handelsaftalen mellem EU og Danmark/Færøerne</i>	125
<i>Eksport</i>	128
<i>Import</i>	130
<i>Handelsbalance</i>	133
<i>Betalingsbalancen</i>	134
<i>Udlandsgælden</i>	135

6. OFFENTLIGE FINANSER	138
6.1. INDLEDNING	138
6.2. STATENS UDGIFTER M.V. PÅ FÆRØERNE	138
Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988	138
Statens drifts- og anlægsudgifter	139
Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier	140
6.3. LANDSKASSENS ØKONOMI	142
Indledning	142
Det samlede landskasebudget (Drifts- og anlægsbudget)	142
Landskassens indtægter	143
Landskassens drifts- og anlægsudgifter	144
Landskassens udlån og garantier	145
6.4. DE FÆRØSKE UDLÅNSFONDE	147
6.5. KOMMUNERNES ØKONOMI	148
6.6. DEN SAMLEDE OFFENTLIGE ØKONOMI	151
Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret	151
7. SKATTER OG AFGIFTER	153
7.1. INDLEDNING	153
7.2. SKATTE- OG AFGIFTSTRYKKET	153
7.3. DIREKTE SKATTER	154
Personbeskatning	154
Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster	156
Selskabsbeskatningen	158
Rente- og udbyttebeskatning	159
Udskrevne skatter	160
7.4. SKATTEREFORM, 1997	161
7.5. INDIREKTE SKATTER	162
Optrævede afgifter	163
Merværdiafgift (MVG)	164
Fremstillingsafgifter	164
Lønsumsafgift	164
Vejskat (vægtafgift)	165
Registreringsafgift (motorkøretøjer)	165
Arveafgift	165
Olieafgift	165
Rejseafgift	165
8. TRAFIK, KOMMUNIKATION OG TURISME	166
8.1. INDLEDNING	166
8.2. VEJE OG VEJTRANSPORT	166
Vejnettet	166
Motorkøretøjer	167

8.3. HAVNE OG SKIBSFART	169
<i>Havneudbygningen</i>	169
<i>Skibsflåden</i>	170
<i>Søtransport</i>	171
8.4. LUFTFART	172
8.5. EL-FORSYNING.....	173
8.6. TELE- OG RADIOKOMMUNIKATION	175
<i>Telekommunikation</i>	175
<i>Teknisk udbygning</i>	176
<i>Kystradiotjenesten</i>	177
<i>Radiokommunikationsområdet</i>	177
<i>Faste aktiver</i>	178
8.7. POSTVÆSEN	179
8.8. TURISME.....	180
9. SOCIALE FORHOLD	185
9.1. INDLEDNING	185
9.2. DE ENKELTE YDELSER	186
<i>Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde</i>	186
<i>Hjælp efter forsorgsloven</i>	187
<i>Børnetilskud mv.</i>	188
<i>Isoleringstilskudslån m.v. til pensionister</i>	188
<i>Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet</i>	188
<i>Adoptionstilskud</i>	188
<i>Sygekasser</i>	188
9.3. INSTITUTIONER	189
10. SUNDHEDSVÆSEN	190
10.1. INDLEDNING	190
10.2. DEN PRIMÆRE SUNDHEDSTJENESTE	190
<i>Kommunelægeordningen</i>	190
<i>Skolelægeordningen</i>	191
<i>Tandlægeordningen</i>	191
<i>Sundhedsplejerskeordningen</i>	191
<i>Hjemmesygeplejerskeordningen</i>	191
<i>Apotekervæsenet</i>	191
10.3. SYGEHUSVÆSENET	193
<i>Indledning</i>	193
<i>Sygehusenes administration</i>	194
<i>Færøske patienters behandling udenfor Færøerne</i>	194
<i>Jordemodervæsenet</i>	195
10.4. LANDSLÆGEN	195
11. UNDERVISNINGSVÆSEN	196

11.1. INDLEDNING	196
<i>Hvad undervisningsvæsenet omfatter</i>	196
<i>Særanliggende og fællesanliggende</i>	196
<i>Administrationen af undervisningsvæsenet</i>	196
11.2. GRUNDUDDANNELSER M.V.	197
<i>Folkeskolen</i>	197
<i>Privat skole og forskole</i>	198
<i>Socialpædagogisk og psykologisk arbejde</i>	198
11.3. UNGDOMSUDDANNELSER	200
<i>Almene gymnasie- og HF-uddannelser</i>	200
<i>Basisuddannelser</i>	201
<i>Assistentuddannelser</i>	202
<i>Lærlingeuddannelser</i>	202
<i>Erhvervsgymnasiale uddannelser</i>	203
<i>Andre uddannelser/kurser</i>	203
11.4. VIDERE GÅENDE UDDANNELSER	203
<i>Navigationsskoler (Sjómannsskúlar)</i>	203
<i>Maskinmesterskole</i>	204
<i>Færøernes sygeplejeskole</i>	205
<i>Færøernes seminarium</i>	205
<i>Efteruddannelse af folkeskolelærere</i>	206
11.5. HØJERE UDDANNELSER	206
<i>Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)</i>	206
11.6. ANDEN UNDERVISNING	209
11.7. UDDANNELSESSTØTTE	209
12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN	210
12.1. FÆRØERNES RETSVÆSEN	210
12.2. FÆRØERNES POLITIVÆSEN	211
<i>Politiets organisation og opgaver</i>	211
<i>Personaleforhold</i>	212
<i>Den frie kriminalforsorg</i>	213
<i>Kriminalitet</i>	213
<i>Narkotika</i>	214
<i>Færdsel</i>	214
<i>Anden særlovgivning</i>	215
<i>Politiets regelgrundlag</i>	215
12.3. FÆRØERNES OVERØVRIGHED (RIGSOMBUDET)	215
<i>Indledning</i>	215
<i>Indgåelse og opløsning af ægteskab</i>	216
<i>Børnebidrag</i>	217
<i>Adoption</i>	217
<i>Umyndiges retshandler</i>	218

<i>Ægtepagter</i>	218
<i>Navnesager</i>	218
<i>Fri proces</i>	219
<i>Indfødsret (Statsborgerskab)</i>	219
13. KIRKELIV	220
13.1. FOLKEKIRKEN.....	220
13.2. ORGANISATIONER OG FORENINGER TILSLUTTET FOLKEKIRKEN.....	222
<i>K.F.U.K. og K.F.U.M.</i>	222
<i>Indre Mission</i>	223
<i>Det kirkelige missionsforbund</i>	223
13.3. KRISTNE TROSSAMFUND UDEN FOR FOLKEKIRKEN.....	223
<i>Brødre menigheden</i>	223
<i>Den katolske kirke</i>	224
<i>Frelsens hær</i>	224
<i>Pinsemenigheden (Hvítusunnusamkoman)</i>	225
<i>Syvendedags adventisterne</i>	225
<i>Filadelfia-menigheden</i>	225
13.4. ANDRE TROSSAMFUND.....	226
<i>Jehovas Vidner</i>	226
<i>Bahá'í troen</i>	226
14. KULTURELLE FORHOLD	228
<i>Radio</i>	228
<i>Fjernsyn</i>	228
<i>Aviser</i>	229
<i>Bogudgivelser</i>	230
<i>Biblioteksvæsen</i>	230
<i>Landsarkivet</i>	231
<i>Museum</i>	232
<i>Nordens Hus</i>	232
<i>Teatervirksomhed</i>	233
<i>Musikliv</i>	234
<i>Kunst</i>	235
<i>Idræt</i>	236
<i>Ítróttarsamband Føroyar (ÍSF)</i>	236
<i>Dansk-færøsk Kulturfond</i>	237

Bilagsfortegnelse

	Side
Bilag 0. Kronologisk oversigt over rapporter m.v. om færøske forhold afgivet fra 1993 til maj 1999.	239
Bilag 3.1. Befolkningsudviklingen i 1997 i de enkelte kommuner.	245
Bilag 4.1. Aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre af 10. juni 1998.	248
Bilag 4.2. Antallet af fuldtidsarbejdsledige i perioden 14. jan. 1993 til nov. 1997.	252
Bilag 4.3. Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskekvoter ved Færøerne 1996 - 1998.	254
Bilag 4.4. Overenskomst mellem Kongeriget Danmarks regering sammen med Færøernes landsstyre på den ene side og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands regering på den anden side om den maritime afgrænsning i området mellem Færøerne og Det Forenede Kongerige.	258
Bilag 5.1. Protokol nr. 1 om bestemmelser om toldbehandling af og ordningerne vedrørende visse fiskeri varer, som overgår til fri omsætning i Fællesskabet eller indføres på Færøerne.	262
Bilag 5.2. Værdien af Færøernes eksport 1995 - 1998.	264
Bilag 6.1. Specifikation af Statens udgifter (netto) på Færøerne 1995 - 1999.	265
Bilag 9.1. Antal modtagere af sociale ydelser i årene 1995 - 1998.	267
Bilag 9.2. Samlede sociale udgifter i hovedposter i årene 1996 - 1998.	268
Bilag 10.1. Sygehusenes kapacitet og belægning 1993 - 1998.	269
Bilag 10.2. Sygehusenes samlede udgifter 1993 - 1998.	270
Bilag 10.3. Sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag 1993 - 1998.	270
Bilag 10.4. Sygehusenes normerede personale pr. 1. jan. 1999.	271
Bilag 12.1. Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1992 - 1998.	272
Bilag 12.2. Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt 1992 - 1998.	273
Bilag 12.3. Behandlingsmåden for straffesager og andre lovovertrædelser 1992 - 1998.	274

1. GEOGRAFI OG HISTORIE

1.1. Geografi

Færøernes beliggenhed i det nordlige Atlanterhav, omtrent midtvejs mellem Skotland, Island og Norge, er isoleret, idet der er godt 300 km til det nærmeste beboede område, Shetlandsøerne. Til Island er afstanden ca. 450 km og til Norge ca. 675 km, mens sejlfstanden til København er ca. 1500 km. Beliggenheden er 62° N bredde og 7° V længde. Disse koordinater krydser hinanden på den lille ø Koltur ud for Streymøys vestkyst.

Færøernes befolkning udgjorde pr. 1. januar 1999 44.813 personer. Heraf boede godt 16.000 i Tórshavn og godt 4.600 i Klaksvík, som er den næststørste by.

Areal

Færøerne består af 18 øer adskilt af smalle sunde. 17 af øerne er beboede. Det samlede areal er på 1399 km², hvilket er lidt større end svarende til Lolland. Den største af øerne er Streymoy (373,5 km²) med hovedstaden Tórshavn.

Fra Færøernes nordligste punkt til det sydligste punkt er der en afstand på 118 km, og afstanden øst-vest er 79 km. Øernes højeste punkt, Slættaratindur, er 882 m. Landet ligger gennemsnitlig mere end 300 m over havoverfladen. Den samlede kystlinie er 1117 km.

Undergrund

Færøerne er en del af det nordatlantiske basaltområde, der i øvrigt omfatter Nordøstirland, Vestskotland, Island, Jan Mayen samt dele af Øst- og Vestgrønland. Øerne er et gammelt vulkansk område og består udelukkende af udbrudsprodukter fra vulkansk virksomhed i tertiærtiden. Derved har øerne fået en karakteristisk profil, idet de er opbygget af skiftende lag af lava og tuf. Lavaen danner stejle klippeskænter, der på Færøerne kaldes "hamre", medens tufen eroderes hurtigere og danner jævne skråninger, hvorved fjeldene får deres karakteristiske terrasseform. Enkelte steder på øerne, først og fremmest på Suðuroy, forekommer tynde kullag, der er rester af sumpskove fra tiden mellem de vulkanske udbrudsperioder. De fleste øer har en langstrakt form, adskilt af snævre sunde. Øerne og sundene er hovedsagelig orienteret i nordvestlig - sydøstlig retning, svarende til bevægelserne hos istidens gletschere, der har omskabt det oprindelige plateau til et ørige med høje fjelde, dybe dale og snævre fjorde.

De mange stejle klippesider ud mod havet viser ofte, hvordan bjergarterne er opbygget. De horisontale lag består af grå basalt, dannet af lava fra tertiærtidens vulkaner, og af den blødere, rødbrune tuf, som stammer fra de sammenpressede rester af den mægtige aske-regn, som er gået forud for vulkanudbrudene.

Klima

Klimaet er udpræget oceanisk, mildt, fugtigt, ustadigt, tåget og stormfuldt. Færøerne omskylles af den lune Golfstrøm, hvilket medfører ringe temperaturforskel mellem vinter og sommer. I Tórshavn er gennemsnitstemperaturen således i koldeste og varmeste måned 3 C, henholdsvis 10 C. Is på havet er ukendt ved Færøerne, og selv det indre af vigene fryser kun yderst sjældent til.

Færøerne ligger tæt ved hovedbanerne for de lavtryk, der i østlig retning bevæger sig hen over den nordlige del af Atlanterhavet, og lufttrykket er derfor underkastet hyppige og store forandringer. I årets løb er sydvestlige vinde de hyppigst forekommende. Vindstille kan indtræffe i sommermånederne, men varer som regel kun kort tid. Stormende vinde kan optræde på alle tider af året, men er hyppigst i efterårs- og vintermånederne. Middelvindstyrken er stor, gennemsnitligt svarende til frisk til stiv kuling. Tåge forekommer hyppigst i sommermånederne. Den gennemsnitlige nedbørsmængde er stor, godt 1400 mm om året i Tórshavn.

Årets korteste dag er 5 timer lang, og den længste dag er godt 19 timer lang.

Plantevækst

Plantevæksten er sparsom, præget af øernes beliggenhed og klima, men også af de ca. 70.000 får, der græsser på øerne. Almindeligst er græsheder og moser. Der kan ikke vokse skov, men i områder, der ligger i læ, og som er heget af for fårene, kan buske og enkelte træer gro. Vandet langs kysten er næringsrigt, og der gror tætte, brune tangskove. Kun en lille del af landet er opdyrket, resten tjener til græsning for får.

Dyreliv

På grund af øernes isolerede beliggenhed siden seneste istid er dyrelivet ret sparsomt. Der findes en bestand på ca. 70.000 får, som tidligere var grundlaget for beboernes eksistens. Derudover findes en del kvæg og heste. Egntlige ferskvandsfisk, padder, krybdyr og fritlevende landpattedyr mangler, dog bortset fra mus og rotter, som er indslæbt, og sneharen som er indført fra Norge omkring 1855. Der er et rigt fugleliv, især af søfugle.

Fisk og hvaler m.v.

I elve og søer kan der fanges havørred og enkelte steder fjeldørred og laks.

Blandt de kendteste fiskearter i havet omkring Færøerne kan nævnes torsk, kuller, sej, rødfisk, brosme, lange og blåhvilling samt fladfiskene helleflynder, rødtunge og rødspætte.

Foruden fisk er der sæler og hvaler i farvandene omkring Færøerne.

Grindehvalerne, der kan optræde i flokke på op til flere hundrede dyr, er genstand for en traditionsrig jagt, se nærmere herom under kap. 4.3, Fangst i øvrigt.

1.2. Historie

Ifølge overleveringen var det irske munke, der som de første - angivelig i det 8. århundrede - opdagede og bosatte sig på Færøerne, medbringende de første får. Der er dog ikke hidtil fundet mindesmærker eller andet, der kan understøtte denne overlevering. Vor tids færinger er efterkommere af nordmænd, der koloniserede øerne fra omkring år 800. Allerede omkring år 900 etableredes en lovgivende og dømmende forsamling, Lagtinget, der anses for at være Europas ældste fortsat fungerende parlament.

Kristendommen blev indført omkring år 1000. Omkring år 1035 ophørte øernes uafhængighed, og Færøerne blev norsk skatland. Fra 1380 var Færøerne sammen med Norge forenet med Danmark i mere end 400 år. Øerne beholdt længe et lokalt selvstyre, men indlemmedes i 1709 i Danmark som en del af Sjællands Stiftamt. Ved freden i Kiel 1814, da den dansk-norske union blev ophævet, forblev Færøerne ligesom Island og Grønland forenet med Danmark. Færøerne fik i 1816 status som et amt i det danske kongerige, og Færøernes lagting blev ophævet, men genoprettedes som et amtsråd i 1852.

I middelalderen gik Færøernes handel mest på Bergen. Handelen blev imidlertid i løbet af 1500-årene overdraget til et privat monopol og i 1709 til et statsmonopol, der først blev ophævet i 1856. Denne liberalisering af handelen havde stor betydning for overgangen fra naturalie- til pengeøkonomi, og for fremvæksten af et færøsk erhvervsliv.

Senere i det 19. århundrede voksede en færøsk nationalbevægelse frem, der primært sigtede mod at bevare færøsk sprog og kultur.

Den nationale vækkelse resulterede i stiftelsen af de første politiske partier på Færøerne i 1906. Det ene parti, Selvstyrepartiet, ønskede, at det færøske folk skulle have større indflydelse på egne anliggender. Det andet parti, Sambandspartiet, ønskede at bevare de bestående forhold indenfor rigsfællesskabet.

Landbruget, som i århundreder havde været hovederhvervet, måtte før århundredeskiftet vige pladsen til fordel for fiskeriet, som i dag indtager den helt dominerende rolle i det færøske erhvervsliv.

Under anden verdenskrig blev Danmark besat af tyskerne og Færøerne af briterne. Færøerne blev dermed afskåret fra dansk myndighedsudøvelse. Man etablerede derfor en midlertidig styrelsesordning, hvorefter Lagtinget sammen med amtmændene overtog den fulde lovgivende magt. Da krigen sluttede, stod det klart, at en tilbagevenden til den tidligere status som dansk amt var udelukket. I erkendelse heraf blev der optaget forhandlinger med den danske regering og med den danske rigsdag, og disse forhandlinger resulterede i 1948 i etableringen af en hjemmestyreordning for Færøerne.

2. POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FORHOLD

2.1. Statsretlige forhold

Ifølge Lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes hjemmestyre er Færøerne inden for lovens rammer et selvstyrende folkesamfund i det danske rige. Hjemmestyrets organer er Lagtinget, som er den lovgivende forsamling, og landsstyret, som er den udøvende myndighed (regering). Hjemmestyreloven anerkender det færøske sprog og det færøske flag. Færøerne er en del af det danske valutaområde, og møntenheden er således den samme som i Danmark. Loven opdeler sagsområderne vedrørende Færøerne i særanliggender, hvor Færøernes Lagting har den lovgivende og Færøernes landsstyre den udøvende myndighed, og fællesanliggender, der administreres af rigsmyndighederne efter dansk lovgivning.

I henhold til hjemmestyrelovens § 9 er administrationen af fællesanliggender dog i vidt omfang overgået til det færøske hjemmestyre, se nærmere herom nedenfor.

Særanliggender

Hjemmestyrelovens § 2 lyder således:

"De paa den som Bilag til denne Lov vedføjede Liste under A. opførte Sager og Sagomraader betragtes principielt som Særanliggender. Det færøske Hjemmestyre (de i § 1, Pkt. 2, nævnte Organer) kan bestemme, at alle disse Sager og Sagomraader eller nogle af dem straks skal overgaa til

Hjemmestyret med den Følge, at dette overtager de dermed forbundne Udgifter. Med den samme Følge kan Hjemmestyret paa et senere Tidspunkt bestemme, at Sager og Sagomraader paa Listen, der ikke straks overtages, skal overgaa til Hjemmestyret. Paa tilsvarende Maade er Hjemmestyret forpligtet til at overtage Sager og Sagomraader, der er opført paa Listen, naar det ønskes af Rigsmyndighederne."

Indtil nu har hjemmestyret overtaget følgende sagsområder med hjemmel i hjemmestyrelovens § 2:

1. Færøernes egen styrelsesordning.
Området er overtaget som særanliggende.
2. Kommunale forhold.
Området er overtaget som særanliggende.
3. Bygnings- bolig- og lejespørgsmål. Folkeregister.
Området er overtaget som særanliggende.
4. Sundhedsvæsen.
Apotekervæsenet og sundhedsvedtægterne (miljøsager) er overtaget som særanliggende. Resten af sundhedsvæsenet er fortsat fællesanliggende.
5. Den offentlige forsorg. Arbejdsforhold.
Lovpligtig ulykkesforsikring, arbejdere, arbejdsforhold, lærlinge, medhjælpere og ferie er overtaget som særanliggender.
Den offentlige forsorg er fortsat fællesanliggende.
6. Direkte og indirekte skatter.
Området er overtaget som særanliggende.
7. Finansvæsen.
Området er overtaget som særanliggende.
8. Godkendelse af havneafgifter.
Området er overtaget som særanliggende.
9. Skolevæsen.
Folkehøjskolen og navigationsskolerne er overtaget som særanliggender.
Endvidere er gymnasier, HF-kurser og Det færøske Akademi (Academia Faeroensis) særanliggender. Resten af undervisningsvæsenet er fortsat fællesanliggende.
10. Arkiver, biblioteker, museer.
Området er overtaget som særanliggende.
11. Bygnings- og naturfredning.
Området er overtaget som særanliggende.
12. Havne, trafikvæsen m.v.
Området bortset fra kystradiotjenesten, herunder den maritime nød- og sikkerhedstjeneste, er overtaget som særanliggende.
13. Landbrug, fiskeri m.v.
Området er overtaget som særanliggende.

14. Forlystelser m.v.
Området er overtaget som særanliggende.
15. Produktion, handel m.v.
Området er overtaget som særanliggende.
16. Tinglysning, ekspropriation m.v.
Området er overtaget som særanliggende.

Navnelovgivning blev i 1992 overtaget som særanliggende.

Hjemmestyrelovens § 3 lyder således:

"For de på Listen under B. opførte Sagområders vedkommende afgøres det ved nærmere Forhandling, om og i hvilket Omfang disse Spørgsmål kan henføres til færøske Særanliggender."

Liste B omfatter folkekirken, politiet, råstoffer i undergrunden, radio, luftfart, jordfonden og import- og eksportkontrol. Af disse er radio, jordfonden og import- og eksportkontrol overtaget som særanliggender. For radioområdets vedkommende gælder dog, at spørgsmål, der har relation til internationale aftaler, fortsat er fællesanliggende. I december 1992 blev der indgået aftale mellem regeringen og landsstyret om overtagelse af området Råstoffer i Undergrunden.

Hovedparten af de overtagne områder administreres af landsstyret med hjemmel i lagtingslove. Af praktiske grunde administreres enkelte områder dog af statslige myndigheder på landsstyrets vegne. Således forestås tinglysningsvæsenet af sorenskriveren (dommeren), der ligeledes er den stedlige overformynder.

Fællesanliggender

Anliggender, der ikke er overtaget af det færøske hjemmestyre som særanliggender, er fællesanliggender og varetages som udgangspunkt af rigsmyndighederne.

Dette hovedprincip er dog i væsentligt omfang modificeret med hjemmel i hjemmestyrelovens § 9, se nærmere om denne nedenfor. Blandt de vigtigste fællesanliggender er udenrigs-, sikkerheds- og retsspørgsmål samt skole-, social- og sundhedsområderne.

Rigslove træder først i kraft på Færøerne, når de efter forelæggelse for det færøske hjemmestyre er kundgjort af Rigsombudet i det færøske kundgørelsesblad "Kunngerðablaðið".

Lovforslag, der kun vedrører færøske forhold, bliver normalt først behandlet i Lagtinget, hvorefter de forelægges for Folketinget. Lovforslag, der ikke udelukkende omfatter Færøerne, bliver først vedtaget i Folketinget og derefter forelagt for hjemmestyret, forinden

loven sættes i kraft på Færøerne. I mange tilfælde sker ikraftsættelsen i form af en kgl. anordning med de ændringer, der er nødvendiggjort af de særlige færøske forhold. Fællesanliggender administreres efter dansk lovgivning. Socialvæsenet, skolevæsenet og sygehusvæsenet administreres dog gennem lagtingslove, der ligger inden for den rammelovgivning, der for disse områder er vedtaget af Folketinget.

Statens udgifter til fællesanliggender udbetales siden begyndelsen af 1988 for størstedelens vedkommende i form af bloktilskud. Indtil 1. juli 1993 opretholdt man dog den statslige refusionsordning for en række sociale bistands-, pensions- og sikringsydelser. Siden den nævnte dato er disse ydelser imidlertid også blevet indlagt i bloktilskuddet, således at der nu kun ydes statslig refusion på tjenestemandspensionsområdet.

Fællesanliggender administreret af hjemmestyret (hjemmestyrelovens § 9)

Hjemmestyrelovens § 9 lyder således:

"Efter Forhandling træffes der Aftale om, i hvilke Tilfælde og i hvilket Omfang det er muligt inden for Områder, der henhører under Fællesanliggender, at overlade det færøske Hjemmestyre at give de nærmere Bestemmelser for de særlige færøske Forhold og overtage Administrationen af det pågældende område."

Med hjemmel i denne bestemmelse overtog Færøernes landsstyre administrationen af socialvæsenet i 1975 og af sygehusvæsenet i 1977. I 1979 blev administrationen af folkeskolen, læreruddannelsen, fritidsundervisningen og handelsskolerne, de tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistskolerne overført til hjemmestyret.

Senest er administrationen af særfor sorgen, sygesikringen og den primære sundhedstjeneste samt af Færøernes Seminarium blevet overtaget i 1988.

Forholdet til Danmark

I det nuværende landsstyres koalitionsaftale er anført:

Den politiske målsætning

Folkeflokket, Det Republikanske Parti og Selvstyrepartiet er enige om at indgå en politisk koalition i Lagtinget og om at danne landsstyre.

1. Den statsretlige stilling

Koalitionen konstaterer:

- At færingerne er et folk og Færøerne et land, og at koalitionsens politik vil være at fremme iværksættelsen af denne suverænitet.
Koalitionen er enig om: Forslag fremlægges for lagtinget og vedtages i 1998, som skal fremme iværksættelsen af denne suverænitet og skal stadfæste:
- At lagtinget er bemyndiget til at indgå en overenskomst med den danske regering om den statsretlige stilling, og at lagtinget har bemyndigelse til at opsige overenskomsten.
- At det kun er gennem sin demokratiske repræsentation, Færøernes Lagting, at det færøske folk kan sætte en grundlov i kraft for Færøerne.

Koalitionen fremmer disse skridt:

1. Der påbegyndes forhandlinger med den danske regering i tingsamlingen 1998 om det dansk-færøske forhold med det formål, at Færøerne gøres selvstændigt (suverænt). Der stadfæstes en færøsk indfødsret fra d. 1. januar 1999. Der indgås en overenskomst mellem Færøerne og Danmark inden for uddannelses-, sundheds-, udenrigs- og domstolsområderne. Forretningsområder bør kunne uddelegeres til den danske stat til administration, og overenskomsten kan omfatte fælles kongehus, fælles valuta og fælles rettigheder og pligter for færøske og danske statsborgere, bosat i det andet land, men færinger er fritaget for værnepligt. Når overenskomsten er indgået mellem Færøerne og Danmark og vedtaget af Færøernes lagting, lægges den ud til folkeafstemning.
2. Færøernes lagting vedtager i den kommende tingsamling (1998) at nedsætte en grundlovskommission, der skal fremsætte forslag til en færøsk grundlov. Når grundloven er vedtaget af lagtinget, går den ud til folkeafstemning senest år 2000.
3. Der påbegyndes inddragelse af alle områder under færøsk lovgivnings- og forvaltningsmyndighed. Der arbejdes for, at den danske Nationalbank ligesom Finanstilsynet skal have oplysningspligt over for Færøernes landsstyre, for så vidt angår de færøske pengeinstitutter.

2. De finansielle og økonomiske rammer

Der gøres op med Danmark i finansiell og økonomisk henseende, i hvilken forbindelse der tages stilling til, hvorledes udlandsgælden skal tilbagebetales og bloktilskuddet bortfalde over et vist åremål, samtidig med, at der indgås en aftale mellem den danske regering og landsstyret om en lempelig finansiell og økonomisk tilpasning.

Koalitionsaftalen har bl.a. udmøntet sig i nedsættelse af 3 arbejdsgrupper

- en økonomisk, der skal
 - analysere grundlaget for en finansiel/økonomisk opgørelse mellem Færøerne og Danmark,
 - analysere alle rigsudgifter på Færøerne,
 - analysere betydning for den færøske økonomi i sin helhed af bloktilskuddet og andre tilskud fra riget,
 - analysere betydningen af rigstilskuddene for landskasse og de kommunale kasser,
 - udarbejde økonomiske fremregninger med et faldende bloktilskud, hvor der gradvis indføres færøsk egenfinansiering på alle sagsområder,
 - analysere de finansielle konsekvenser for landskassen og de kommunale kasser af en sådan udvikling,
 - analysere, hvilke mekanismer der kan ventes at gøre sig gældende inden for økonomien, når støtten gradvist reduceres for at bortfalde helt,
 - analysere, hvad der kræves af produktions-/indtægtsgrundlaget, for at Færøerne kan opveje de faldende tilskud fra riget,
 - udarbejde langtidsfinanslove med forskellige vurderinger af den færøske økonomi,
 - analysere behovet for finansielle og økonomiske styringsredskaber og systemer for en selvstændig færøsk økonomi - herunder, hvad der kræves af redskaber, dersom Færøerne skal være i valutasamarbejde med Danmark,
 - udarbejde forslag til en overgangsperiode med faldende bloktilskud over et vist åremål,
- en administrativ bestående af lagmandskontoret og de enkelte departementer, der skal
 - inden for hvert sit enkeltområde beskrive samarbejdet med Danmark i dag og betydningen af dette samarbejde i administrativ, lovgivningsmæssig og økonomisk henseende,
 - beskrive, hvilke områder Danmark administrerer i dag, som naturligt bør indlejres i de respektive sagsområder (forvaltninger),
 - set ud fra, at Færøerne skal administrere alt selv, også de sager, som Danmark i dag administrerer, skal gruppen analysere kravene til lovgivning, forvaltning, finansiering og kommende samarbejdstraktat,
 - udarbejde forslag til, på hvilke områder der bliver brug for samarbejdstraktat, og hvorledes disse kan fremmes i praksis med hensyn til ansvarsfordelingen mellem færøske og danske myndigheder,

- og en traktatgruppe, der skal
 - at analysere det politiske forhold mellem Danmark og Færøerne i historisk sammenhæng,
 - at analysere eksempler på ordninger, der ligger mellem den færøske hjemmestyreordning og suverænitet,
 - at analysere eksempler på små nationer, der er organiseret som suveræne i samarbejde med andre lande,
 - at analysere traktaten fra 1918 mellem Danmark og Island,
 - at analysere de statsretlige og folkeretlige forudsætninger for, at Færøerne organiseres som et suverænt land,
 - at analysere, hvorledes en traktat kan udarbejdes mellem Danmark og Færøerne, og endvidere procedurerne i begge lande for stadfæstelse af traktaten,
 - at udarbejde et resumé af administrationsgruppens konklusioner,
 - at udarbejde et resumé af økonomigruppens konklusioner,
 - at udarbejde et traktatudkast og et forhandlingsgrundlag.

Endvidere er nedsat en grundlovskommission, der skal udarbejde forslag til en færøsk grundlov. Kommissionen har i maj måned 1999 afholdt sit første møde.

Landsstyret har opstillet følgende tidsskema for forhandlinger med Danmark om Færøernes fremtidige statsretlige stilling:

10. maj 1999	Økonomigruppen og administrationsgruppen afslutter deres arbejde.
10. juni 1999	Traktatudvalget af leverer "Hvidbogen" (jfr. Indberetning nr. 15/1998).
efter Olai 1999	Principdebat i lagtinget.
Efteråret 1999	Forhandlinger med den danske regering.
Foråret 2000	Traktaten forelægges for lagtinget til godkendelse.
Foråret 2000	Traktaten lægges ud til folkeafstemning.
1. juni 2000	Udkastet til en færøsk grundlov er færdigt og forelægges for lagtinget.
Efteråret 2000	Grundloven lægges ud til folkeafstemning.

Forholdet til udlandet

Mens udenrigspolitiske forhold er et fællesanliggende, er Færøerne et selvstændigt toldområde. Indførselsafgifter og reglerne for import- og eksportkontrol fastsættes af hjemmestyret. Danmark og Grønland betragtes derfor i disse henseender som udland.

Færøernes særlige status og erhvervsstruktur medfører, at Færøerne ikke umiddelbart på alle områder kan have samme interesser og synspunkter som Danmark i det internationale samarbejde eller ved indgåelse af bi- eller multilaterale aftaler med andre lande. Det er

derfor også forudsat i hjemmestyreloven, at man fra dansk side søger at tilgodese færøske interesser ved i videst muligt omfang at inddrage hjemmestyret i det forberedende arbejde.

I henhold til hjemmestyreloven skal traktater og andre internationale overenskomster, der kræver Folketingets samtykke, og som berører særlige færøske interesser, forelægges hjemmestyret. Udenrigsministeren kan bemyndige hjemmestyrets repræsentanter til direkte at føre forhandlinger under medvirken af udenrigstjenesten.

I enkelte tilfælde har hjemmestyret selv ført forhandlinger og indgået aftaler, mens hjemmestyret i andre tilfælde, med bistand fra udenrigsministeriet - har forhandlet på den ene side og den pågældende forhandlingspartner på den anden.

På fiskeriområdet er Færøerne medlem af NAFO (Konventionen om fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (Konventionen om fiskeriet i den nordøstlige Atlanterhav). Danmark er medlem af sidstnævnte organisation via sit medlemskab af EU.

Hvor færøske interesser har været involveret, har det været almindeligt, at repræsentanter for hjemmestyret har været medlemmer af den danske delegation eller knyttet til denne som eksperter. Dette gælder i flere bilaterale aftaler. Med hjemmel i hjemmestyreloven er der ansat en særlig sagkyndig i færøske forhold i Udenrigsministeriet til at bistå ministeriet ved behandling af sager vedrørende Færøernes særlige erhvervsinteresser.

Lovens mulighed for ansættelse af sagkyndige ved de danske ambassader er anvendt, idet der er ansat en handelsattaché for færøske erhvervsanliggender ved handelsafdelingen under den danske ambassade i Storbritannien. Endvidere er der i 1997 oprettet et færøsk repræsentationskontor i Bruxelles, indtil videre placeret i tilknytning til den danske EU-repræsentation.

Deltagelse i internationale organisationer

Danmarks tilslutning til de internationale økonomiske sammenslutninger har ikke automatisk medført færøsk tilslutning, og der har derfor ofte efter Danmarks tilslutning været ført forhandlinger om Færøernes forhold, hvorunder især hensynet til erhvervsstrukturen og det færøske indførselsafgiftssystem har spillet en rolle. Disse forhold har bevirket, at Færøerne ofte er blevet tilsluttet flere år senere end Danmark. Dette gjaldt således GATT og EFTA. Færøerne udtrådte af den sidstnævnte organisation, som følge af Danmarks udtræden i 1972.

Færøerne valgte ikke at blive tilsluttet EU sammen med Danmark. I stedet blev der indgået en aftale om et særligt handelsarrangement med fællesskaberne samt en fiskeriaftale. På EU-kommissionens initiativ blev der i begyndelsen af 1989 indledt drøftelser om indgåelse af en ny aftale til afløsning af Færøernes hidtidige handelsaftale med EU. Efter ønske fra færøsk side sigtede disse drøftelser mod indgåelse af en frihandelsaftale med EU,

der i videst muligt omfang sikrer toldfrihed for den færøske eksport af fisk og fiskerivarer til EU-landene. Med virkning fra 1992 blev der i 1991 indgået en handelsaftale mellem Færøerne og EU. (Der henvises til afsnit 5.3, hvor aftalen er nærmere omtalt).

Ved forhandlinger om internationale aftaler er hjemmestyret almindeligvis inddraget. Derimod er det sjældent, Færøerne har egentlig repræsentation i de internationale organisationer. En væsentlig undtagelse er Nordisk Råd, hvor Danmarks riges delegation omfatter en særlig færøsk delegation bestående af medlemmer valgt af Færøernes Lagting og af Færøernes landsstyre. Færøernes interesser varetages i øvrigt gennem forelæggelsen for hjemmestyret.

For fiskeriets vedkommende kan særligt nævnes, at reguleringer og ordensregler (som f.eks. områdebegrænsninger pålagt af NEAFC og NAFO) for fiskeriet, som i henhold til internationale aftaler skal gælde for Færøerne først bliver ikraftsat efter forhandling med og samtykke af Færøernes hjemmestyre. På forskellige områder kan hjemmestyret bestemme, hvorvidt en international aftale indgået af Danmark skal udstrækkes til Færøerne eller ikke. Dette gælder f.eks. overenskomster om dobbeltbeskatning, der ofte efter forelæggelse for hjemmestyret sættes i kraft på Færøerne ved en særlig noteveksling.

Ligeledes kan nævnes de sociale konventioner Danmark har indgået med andre lande om deres statsborgeres gensidige rettigheder. Disse konventioner sættes normalt i kraft på Færøerne ved offentlig kundgørelse på samme måde som rigslove.

2.2. Færøernes Lagting

Ifølge lagtingslov nr. 103 af 26. juli 1994 om Færøernes styrelse § 2 udgør lagtinget en forsamling bestående af højst 33 medlemmer. De 27 medlemmer er kredsvalgte, mens der kan vælges indtil 5 medlemmer med henblik på en regulering, der skal tilgodese en forholdsmæssig repræsentation (tillægsmandater). Endvidere har rigsombudsmanden efter hjemmestyrelovens § 15 adgang til tinget og til at deltage i forhandlinger om alle fællesanliggender, dog uden stemmeret.

Valg til Lagtinget foregår hvert 4. år. Herudover kan såvel lagtinget som lagmanden til enhver tid udskrive nyvalg, jfr. styrelseslovens § 6, stk. 2.

Tabel 2.1. Procentvis stemmefordeling samt mandatfordeling (i parentes) ved lagtingsvalgene i 1988-1998.

Parti	Nov. 1988	Nov. 1990	Juli 1994	April 1998
Folkeflokken	23,2 (8)	21,9 (7)	16,0 (6)	21,3 (8)
Sambandspartiet	21,2 (7)	18,9 (6)	23,4 (8)	18,0 (6)
Socialdemokratiet	21,7 (7)	27,5 (10)	15,4 (5)	21,9 (7)
Selvstyrepartiet	7,1 (2)	8,8 (3)	5,6 (2)	7,7 (2)
Republikanske parti	19,2 (6)	14,7 (4)	13,7 (4)	23,8 (8)
Kristeligt Folkeparti	5,5 (2)	5,9 (2)	6,3 (2)	2,5 (-)
Progrespartiet	2,1 (-)	-	-	-
Socialistisk løsrivelsesparti	-	2,3 (-)	-	-
Det færøske parti	-	-	2,4 (-)	-
Centerpartiet	-	-	5,8 (2)	4,1 (1)
Arbejdersammenslutningen	-	-	9,5 (3)	0,8 (-)
Frihedsbevægelsen	-	-	-	-
Antal gyldige stemmer (samlet mandatantal)	28.793 (32)	28.240 (32)	25.501 (32)	27.660 (32)
Valgdeltagelse	87,2	86,1	81,5	85,7

Tabel 2.2. Afgivne stemmer ved lagtingsvalget den 30. april 1998 fordelt på partier og områder.

Partier	Norð- oyar	Eystu- roy	Nord- strey.	Suður- strey.	Vágar	Sand- oy	Suð- uroy	I alt
Folkeflokken	1.047	1.085	476	2.072	424	289	494	5.887
Sambandspartiet	275	1.532	447	1.672	472	95	499	4.992
Socialdemokratiet	647	914	439	2.094	298	273	1.418	6.062
Selvstyrepartiet	385	709	92	661	215	15	39	2.116
Rep. parti	957	1.177	597	2.766	173	284	629	6.583
Kristl. Folkeparti	277	244	11	83	15	-	52	682
Centerpartiet	62	353	48	477	74	16	93	1.123
Arb.sammenslutn.	19	42	14	90	-	-	40	215
I alt	3.669	6.056	2.124	9.915	1.671	972	3.264	27.660

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Lagtingets sammensætning

Partibetegnelse:

F.= Folkeflokk, Sb.= Sambandspartiet, S.= Socialdemokratiet,

St.= Selvstyrepárti, Rep.= Det republikanske parti,

Cen.= Centerpartiet

Lagtingets formandsskab:

• Finnþogi Ísakson	lagtingsformand, Rep.
• Bjarni Djurholm	1. næstformand, F.
• Vilhelm Johannesen	2. næstformand, S.
• Edmund Joensen	3. næstformand, Sb.

Norderøernes Valgkreds:

• Anfinn Kallsberg, lagmand,	F./ suppleant Rúna Sivertsen
• Vilhelm Johannesen, postbud	S.
• Heini O. Heinesen, formand	Rep.
• Jógvan við Keldu, borgmester	F.

Østerø Valgkreds:

• Alfred Olsen, Sb.	
• Signar á Brúnni, landsst.mand	Rep./ suppleant Thorbjørn Jacobsen
• Jógvan á Lakjuni, lærer	F.
• Dan Reinert Petersen	S.
• Edmund Joensen, direktør	Sb.
• Sámal Petur í Grund*)	St.

Nordstrømø Valgkreds:

• Jógvan Durhuus	Rep.
• Jákup S. Joensen, tømrermester	F.
• Hans Pauli Strøm*)	S.

Sydstrømø Valgkreds

• Høgni Hoydal, landsstyremand	Rep./suppleant Finnur Helmsdal
• Óli Breckmann, folketingssmedl.	F.
• Kristian Magnussen, soc.rådg.	S.
• Lisbeth L. Petersen	Sb.
• Annita á Friðriksmørk, lærer	Rep.
• Katrin Dahl Jacobsen	S.
• Bjarni Djurholm, viceskoleinsp.	F.
• Finnþogi Ísakson, lagtingsfmd.	Rep.
• Jenis av Rana, læge *)	Cen.

- Helena Dam á Neystabø, landsstyremand*) St./suppleant Jákup Sverri Kass
- Heðin Mortensen, forsikr.mand*) Sb.

Vågø Valgkreds:

- Marjus Dam, kommunelæge Sb.
- Jørgin Niclasen, virksomhedsleder F.

Sandø Valgkreds:

- John Petersen, landsstyremand F./suppleant Eyðun Viderø
- Páll á Reynatúgvu Rep.

Suderø Valgkreds:

- Jóannes Eidesgaard, lærer S.
- Henrik Old, skibsfører S.
- Hergeir Nielsen, lærer Rep.
- Flemming Mikkelsen Sb.

*) = tillægsmandater

Lagtingssekretariat

- Súsanna Danielsen, direktør.

Lagtingssekretariatet administrerer de sædvanlige kontoropgaver for Lagtinget, yder lagtingsmedlemmeme rådgivning og udgiver Lagtingstidende. Sekretariatet er endvidere sekretariat for lagtingsudvalgene, for den færøske delegation ved Nordisk Råd og for Vest-nordisk Råd.

Lagtinget har 7 stående udvalg:

Finansudvalget, udenlandsudvalget, erhvervsudvalget, udvalget for landsstyreanliggender, trivselsudvalget, kulturudvalget og retsudvalget. Herudover kan der i henhold til tingets forretningsorden § 25 nedsættes udvalg ad hoc. Dette har senest været tilfældet i lagtingsåret 1996-97 med henblik på behandling af et socialdemokratisk beslutningsforslag om forberedelser til nedsættelse af en forfatningskommission.

2.3. De politiske partier

De partier, der er repræsenteret i Lagtinget, grupperer sig foruden efter sociale og økonomiske synspunkter også efter partiernes indstilling til rigsfællesskabet.

Nedenfor er de enkelte partiers stats- og folkeretslige stillingtagen, deres økonomiske og erhvervsmæssige politik, sociale politik samt undervisnings- og kulturpolitik søgt gengivet.

Folkeflokk

Folkeflokket er stiftet i 1940 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1940, hvor partiet siden har været repræsenteret. Folkeflokket arbejder for en gradvis indførelse af selvstyre for Færøerne med fuld lovgivningskompetence på alle områder. Man tilstræber et godt samarbejde med de eksisterende markedssammenslutninger uden at blive politisk afhængig af nogen af dem. Partiet går ind for selvstændigt færøsk medlemsskab af NATO.

Partiet finder, at det private initiativ i et samfund med erhvervsmæssig frihed bedst sikrer forøgelse af produktionsværdien. Der skal tilvejebringes gode lånemuligheder for erhvervslivet. Nødvendigheden af en offentlig fiskeripolitik, der sikrer de bedste fiskerimuligheder i hjemlige og fremmede farvande, erkendes. Lønssystemet skal være rent færøsk.

De, der ikke er arbejdsdygtige, skal sikres sømmelige vilkår. De sociale foranstaltninger skal være øjeblikkeligt virkende. Folke-, invalide- og enkepension samt enkehjælp er selvfølgelig rettigheder. De skal være tidssvarende, og pensionisterne skal have deres andel af indtægtsstigningen i samfundet. Der skal lægges vægt på revalidering, undervisning og pleje her i landet af revaliderede. Hjælp skal sikres alle dem, der uden egen skyld bliver arbejdsløse.

Skolen skal være færøsk og sikre alle en uddannelse til fremme for virke i det færøske samfund, der ikke står tilbage for uddannelse i de mest udviklede lande. Mest muligt af den videregående uddannelse skal gives på Færøerne.

Der skal oprettes et landsteater. Radiofonien og fjernsynet skal udbygges, og kunstnere må sikres gode arbejdsmuligheder.

Mulighederne for anskaffelse af grund og bolig må forbedres. Skatte- og afgiftslovgivningen skal forenkles, og skatteminimumsgrænsen skal stige i takt med den gennemsnitlige indtægtsstigning. Den offentlige administration skal rationaliseres, og den finansielle fordeling mellem land og kommune skal revideres.

Sambandspartiet

Sambandspartiet er stiftet i 1906 og partiet har siden uden afbrydelse været repræsenteret i Lagtinget.

Sambandspartiet har som hovedformål i rigsfællesskab med Danmark at arbejde for en stabil og frisindet udvikling af det færøske folk, forfatningsmæssigt og økonomisk, og vil på alle områder føre en fremskridtsvenlig politik, som bygger på et kristent, kulturelt grundlag. Partiet går nu ind for en modernisering af rigsfællesskabet, således at det præciseres, at færingerne er et folk og ikke som nu et selvstyrende folkesamfund inden for det danske rige. Alle sagsområder, bortset fra retsvæsenet samt udenrigs- og forsvarsområdet skal kunne overtages som færøske særanligger, og det skal sikres, at regeringen ikke kan træffe beslutninger vedrørende Færøerne inden for de områder, der fortsat er fællesanligger, uden på forhånd at have opnået færøsk godkendelse heraf.

Sambandspartiet er af den overbevisning, at den frie foretagsomhed bør være drivkraften i det færøske erhvervsliv.

Med hensyn til fiskeriet erkender partiet, at de hjemlige farvande er de eneste sikre fiskefelter, og at disse bør udnyttes mest muligt, men dog altid under skyldig hensyntagen til bevaring af fiskebestandene. Fjernfiskeriet må så vidt muligt sikres ved internationale aftaler. Vilkårene for besiddelse og drift af fiskerfartøjer bør være sådan, at disse til enhver tid er konkurrencedygtige.

Sambandspartiet ønsker at ændre de eksisterende aftaler med EU for i stedet at etablere et tættere samarbejde med den Europæiske Union.

Sambandspartiet vil fortsat arbejde for, at den sociale lovgivning udformes således, at de gamle, de syge, de handicappede og de, der har behov for hjælp, får støtte og behandling på højde med, hvad der findes i de andre nordiske lande.

Sambandspartiet vil arbejde for, at alle færøske familier kan bo i eget hus eller lejlighed, og muligheden for at leje bolig bør også være til stede. Partiet vil støtte de unge, som skal til at sætte bo, og hjælpe de gamle, så de fortsat kan blive boende i deres eget hjem.

Sambandspartiet arbejder for, at skolevæsenet altid er på højde med de krav, der stille i et højt udviklet samfund. Undervisningssystemet bør være således, at færinger får den bedst mulige undervisning på alle områder, og at det færøske erhvervsliv dermed får de bedst mulige forudsætninger for at udvikle sig.

Partiet vil støtte idrætten og andre fritidsaktiviteter.

Sambandspartiet arbejder for at støtte og styrke færøsk kultur og åndsliv, ligesom partiet arbejder for, at færinger får et godt kendskab til dansk og udenlandsk kultur og åndsliv.

Socialdemokratiet

Det færøske socialdemokrati (på færøsk Javnaðarflokkurin) blev grundlagt i 1925 og opnåede første gang repræsentation i Lagtinget i 1928, hvor det siden uafbrudt har været repræsenteret.

Partiet erklærer, at Færøerne er folkets ejendom, og at denne ejendom også omfatter landsoklen og undergrunden. Det er partiets opfattelse, at rigsfællesskabet skal opretholdes og bunde i den fulde og ubegrænsede frihed, således at Danmark og Færøerne hver for sig kan bestemme, at sager og sagsområder kan overdrages til hjemmestyret.

Partiet lægger stor vægt på den nationale selvbestemmelse og går ind for det nordiske samarbejde. Der skal ved forpligtende samarbejde og planøkonomisk ledelse sikres personlig frihed, indtægtsgrundlag og tryghed for alle.

Produktion og handel skal efter omstændighederne drives på national, kommunal og fælleskommunal, kooperativ samt privat basis, således at de forskellige initiativer tjener landets interesser og er i overensstemmelse med folkets vilje. Eventuel socialisering må gennemføres uden unødvendig centralisering.

Alle skal have ret til at arbejde og være sikret en minimumsløn.

Alle uarbejdsdygtige eller trængende skal være sikret social tryghed, og samfundet skal bære udgifterne i forbindelse med sygdom, invaliditet, ulykker, alderdom, indtægststab m.v.

Den opvoksende generation skal sikres vederlagsfri adgang til den bedste og mest tidssvarende undervisning. Folkeoplysning, forskning, kunst, kultur og udfoldelsesmuligheder skal støttes. Idrætslivet skal støttes.

Beskatningen skal tjene til fremme af fælles interesser og mindske forskellen i indtægt. Skatten skal pålignes, så den ikke er aktivitetshæmmende, og indtægter, svarende til eksistensminimum, skal ikke beskattes.

Selvstyrepartiet

Selvstyrepartiet blev grundlagt i 1906 og har været repræsenteret i Lagtinget fra stiftelsen frem til 1943. Partiet opnåede repræsentation igen i 1946 og har siden da uafbrudt været repræsenteret.

Partiet arbejder for selvstyre, efterhånden som der skabes et solidt grundlag for dette. Undergrunden skal være færøsk. Færøerne skal forblive uden for EU, men have bedst mulig handelsforbindelse med sammenslutningen og med andre lande. Hjemmestyreloven skal revideres. Der skal oprettes et færøsk kontor i København, der sikrer kontakten til de dan-

ske myndigheder og med repræsentation i Folketinget uden stemmeret. De færøske folketingsmandater skal afskaffes. Lagmanden skal være folkevalgt.

Det skal tilstræbes, at der skabes fællesskab og lighed mellem arbejdere og arbejdsgivere på søen og på land. Fiskeri, håndværk og industri skal støttes på bedste måde.

Vandkraften og andre vedvarende energikilder skal udbygges hurtigst muligt.

Der skal oprettes et uafhængigt forbrugerråd; der skal etableres tilsyn med monopoler, og den frie handel skal sikres med færrest mulige mellemhandlere.

Socialforsorgen skal tilpasses færøske forhold. Der skal lægges vægt på at sætte invalide og handicappede i stand til at passe et arbejde. Der skal oprettes sygeforsikring i stedet for sygekasser. Denne skal yde alle gratis læge- og sygehusbehandling, medicin og mærkbar støtte under sygdom.

Undervisningsvæsenet skal samordnes således, at det egner sig til færøske forhold på et kristent grundlag. Bygdeskolerne skal bevares. Foreningslivet inden for kultur og idræt skal støttes.

Skatterne omlægges i højere grad til forbrugsafgifter.

Indkomstskatterne skal ændres, så indtægterne for mand og hustru deles, og hver især beskattes af halvdelen af den samlede indtægt.

Det republikanske parti

Det republikanske parti (på færøsk Tjóðveldisflokkurin) er grundlagt i 1948 og opnåede i 1950 repræsentation i Lagtinget, hvor partiet har været repræsenteret siden.

Partiet ønsker en færøsk republik oprettet og fastslår, at ingen udenlandsk magt skal have ret til at råde over eller eje landets ressourcer. Partiets sikkerhedspolitik bygger på lagtingsvedtagelserne om, at Færøerne skal holdes uden for alle militære sammenslutninger og at Færøerne skal forblive uden for EU.

Ingen enkeltperson eller nogen samfundsklasse skal have særrettigheder til at råde over eller tilegne sig landets ressourcer, og alle færingar skal have samme rettigheder og samme pligter over for samfundet.

Der skal foretages en planlægning med hensyn til udbygning af produktionskapaciteten og opdyrkning af landet. De private og offentlige erhvervsvirksomheder skal koordineres. Al handel med omverdenen, import og eksport samt penge, banker og valuta skal under tilsyn af det offentlige.

Alle arbejdende skal have en retfærdig løn for deres arbejde. De, der på grund af sygdom, alderdom, ulykke eller arbejdsløshed ikke er i stand til at forsørge sig og sine, skal have fuld hjælp og støtte.

Grundstenen under folkets kultur er en forbedret folkeskole. Alle elever har derudover ret og pligt til gratis videre studier med hensyn til almene kundskaber og inden for erhvervs-grenene. De højere skoler, gymnasiet og universitetet, biblioteker og andre kulturelle institutioner, bekostet af det offentlige, danner grundlaget for betydelige dele af landets kultur og viden.

Økonomiske forhold og bopæl på afsides liggende steder må ikke hindre unge med gode evner i at tilegne sig disse tilbud.

Kunstnere og videnskabsmænd skal sikres rimelige vilkår. Det offentlige skal pålægge befolkningen retfærdig skat og samtidig sikre, at skatteansættelsen er korrekt.

Partiet ønsker, at færingers borgere i et frit land kan deltage i internationalt samarbejde om anliggender, der har landets interesse.

Centerpartiet

Centerpartiet (på færøsk Miðflokkurin) blev dannet i 1992 af bl. a. tidligere medlemmer af Kristeligt Folkeparti. Partiet har været repræsenteret i lagtinget siden valget i 1994. Partiets politik har grundlag i et kristent livssyn, og det anser familien for at være samfundets hovedhjørnesten, hvorfor en af lovgivningens vigtigste opgaver må være at værne om hjemmet, ægteskabet og børnene, også de ufødte.

Det skal kunne betale sig at arbejde, og den almindelige indkomstskat må ikke overstige 35 % for en almindelig indkomst. Ægteskabet skal begunstiges gennem en fordelagtig beskatning. Der skal hverken være skat på formue eller renter, og skattelovgivningen skal være erhvervsvenlig. Der skal stræbes mod ligevægt på finansloven uden låntagning.

Fiskerierhvervet, der er Færøernes hovederhverv, skal være på private hænder og i videst muligt omfang uafhængigt af landskassen. Bestandene skal beskyttes mod overfiskning. Da fangsttrykket må nedsættes, og der bør skabes flere arbejdspladser i fiskeriet, bør en del af trawlfiskeriet lægges om til line- og snellefiskeri. Fremstillingen af fødevarer skal være uafhængig af offentlig støtte, og der må iværksættes foranstaltninger, der kan gøre det muligt for dette erhverv at klare sig økonomisk.

Partiet er imod færøsk medlemsskab af EU, men samarbejdet med fællesskabet må bygge på handels- og fiskeriaftaler. Handelsaftaler med lande uden for EU bør udvides (forstærkes).

Miljøet skal værnes, og udbygningen af den vedvarende energi skal fortsætte.

Et stærkt og velfungerende erhvervsliv er en forudsætning for borgernes velfærd, og derfor skal der føres en aktiv og motiverende erhvervspolitik. Monopoler skal afskaffes. Landbruget skal udbygges, og bestræbelserne på at eftersøge og udvide olie fra den færøske undergrund skal intensiveres.

Idræt og andre sunde fritidsinteresser skal have gode vilkår, og boligpolitikken skal være familievenlig. Inden for det sociale og sundhedsmæssige område skal der være tilstrækkelige tilbud til alle borgere. Familier, der selv ønsker at passe deres børn, skal have tilstrækkeligt gode muligheder for at vælge dette.

Undervisningen i de offentlige skoler skal finde sted på kristent grundlag, og undervisningstilbuddene skal være differentierede, hvorfor friskoler, der bygger på bibelsk grundlag, skal kunne oprettes og støttes.

Der skal ydes støtte til kunst og kultur, som bygger på det kristne livssyn og ikke nedbryder, men fremmer en sund livsanskuelse. Ytringsfriheden skal værnes, og radio- og TV-monopolet skal afskaffes.

2.4. Folketingsvalg

Ifølge grundlovens § 28 vælges 2 af Folketingets medlemmer på Færøerne. Efter lov om folketingsvalg på Færøerne skal valg på Færøerne så vidt muligt ske samtidigt med afstemningen i Danmark.

Tabel 2.3. Procentvis fordeling af stemmer ved folketingsvalgene 1984-98.

Parti (i %)	10/1-84	8/9-87	10/5-88	12/12-90	12/9-94	11/3-98
Folkeflokk	25,1	28,8	24,7	25,7	21,7	26,9
Sambandspartiet	25,9	24	24,4	25,5	22,5	21,8
Socialdemokratiet	23,5	24,7	21,2	27	19,4	22,7
Selvstyrepertiet	5,6	4,8	3,9	6,9	2,4	7,7
Republikanske parti	19,9	15,6	20,5	13,3	9,4	20,9
Gyldige stemmer i alt	18.345	22.228	22.912	17.884	19.175	20.696
Valgdeltagelse i alt i %	61	68,9	70,3	54,2	61,9	66,8

Kilde: Valgbogen for Færøerne.

Folketingsmænd

Ved folketingsvalget den 11. marts 1998 valgtes Óli Breckmann, Folkeflokkun, og Jóannes Eidesgaard, Socialdemokratiet.

2.5. Færøernes landsstyre

Lagmanden udnævnes af Lagtinget, og lagmanden udnævner landsstyremændene. Efter lagtingsvalget d. 30. april 1998 forhandlede Folkeflokkun, Det Republikanske Parti og Selvstyrepártið sig frem til en koalition, som blev præsenteret for lagtinget d. 15. maj 1998. Koalitionen har 18 af lagtingets 32 mandater bag sig og har som sit fremmeste politiske programpunkt at virke for en ændring af den gældende hjemmestyreordning til en ordning med egentlig selvstyre, dog indtil videre inden for rammerne af en form for rigsfællesskab med Danmark.

Det nye landsstyre har fået følgende sammensætning:

- Lagmand Anfinn Kallsberg (F):
Styrelsesforhold, udenrigsanliggender, kommunale anliggender, administration og repræsentation
- Landsstyremand Høgni Hoydal (Rep):
Selvstyreanliggender og retsvæsen samt nordiske anliggender
- Landsstyremand John Petersen (F):
Fiskeri og fiskeindustri
- Landsstyremand Signar á Brunni (Rep):
Undervisnings- og kulturanliggender
- Landsstyremand Karsten Hansen (Rep):
Finans- og økonomiforhold
- Landsstyremand Finnbogi Arge (F):
Erhvervsanliggender, bortset fra olie- og miljøanliggender
- Landsstyremand Eyðun Eltør (St):
Olie- og miljøanliggender

- Helena Dam á Neystabø (St):
Social- og sundhedsvæsen

John Petersen udtrådte pr. 23. oktober 1998 af landsstyret, hvorefter lagmanden varetog dennes område, indtil Jørgen Niclasen d. 14. december 1998 blev udnævnt som ny landsstyremand for fiskeri og fiskeindustri.

2.6. Administration

Ved Olai 1996 trådte den sidste del af den færøske styrelsesreform i kraft. Tidligere tiders kollegiale styre er således afløst af ministerstyre, og det parlamentariske system er fuldt gennemført på Færøerne. Et led i denne reform var gennemførelsen af loven om landsstyremænds ansvarlighed, der i sit indhold stort set svarer til den danske ministeransvarlighedslov samt af forvaltningsloven og loven om offentlighed i forvaltningen, begge af et indhold, nogenlunde svarende til de tilsvarende danske love. Reformen har nødvendiggjort tilsvarende ændringer i landsstyrets administration, der skal opbygges, svarende til de enkelte landsstyremænds ansvarsområder. Arbejdet hermed er nu stort set tilendebragt.

Selve den administrative del af styrelsesreformen indebærer, at landsstyrets forvaltning deles op i et lagmandskontor og et antal ministerier, svarende til antallet af landsstyremænd. Chefen for lagmandskontoret, der har titel af lagmandsdirektør, er samtidig øverste chef for landsstyreadministrationen.

- Lagmandskontoret
Lagmandsdirektør: Marjun Hanusardóttir

Hovedopgaver: Efterprøvelse af lovforslag, juridiske responsa, politi-, rets- og rigs-anliggender, personalepolitik, personalesager, rådgivning, efteruddannelse, udlands-anliggender, landsstyremøder, koordination og orientering.

Lagmandskontoret er opdelt i en organisatorisk, en udlands- og en lovafdeling. Under kontoret henhører landsfolkeregisteret, registertilsynet, Færøernes repræsentationskontor i København samt de færøske repræsentanter i Aberdeen og Bruxelles.

- Erhvervsministeriet
Erhvervsdirektør: Arne Poulsen

Hovedopgaver: Industri, håndværk, fiskeopdræt, jordforhold, handel og øvrigt erhverv, erhvervsfremmeordninger, energi, miljø, offentlige rammer og arbejdsmar-

kedsforhold, samfærdsels-, kommunikations- og IT-anliggender, turisme, olielovgivning, olieanliggender og -sikkerhed.

Erhvervsministeriet er opdelt i en samfærdsels- og kommunikationsafdeling, en erhvervsafdeling og en olieafdeling. Under området henhører en lang række institutioner, råd og nævn.

- Finansministeriet

Finansdirektør: Petur Alberg Lamhauge

Hovedopgaver: Finans- og økonomianliggender, told og skat, merværdiafgift o.l., landskassens formue og gæld, ind- og udbetalinger, byggesager, overenskomstforhandling, fortolkning af overenskomster samt løn.

Finansministeriets organisation er ikke endeligt fastlagt. Under området henhører finans- og økonomiafdelingen, lønafdelingen, Færøernes Told og Skat, Oppebørselskontoret, Færøernes Statistiske kontor, Landsbanken, Det økonomiske Råd og Finansieringsfonden.

- Fiskeriministeriet

Fiskeridirektør: Kaj P. Mortensen

Hovedopgaver: Fiskerianliggender, fiskeritilladelser, regulering af fiskeriet, hvalfangst og anden fangst, søfart, fiskeritilsynet, Vagt- og Bjærgningstjenesten, dykker-skolen.

Fiskeriministeriet er opdelt i en fiskeriafdeling, en afdeling for fiskeindustri m.v., en søfartsafdeling samt en afdeling for hvalfangst og anden fangst af vilde dyr. Under området henhører Søfartsrådet, Søfartsstyrelsen, Udviklingskontoret og Levnedsmiddellaboratoriet.

- Social- og sundhedsministeriet

Social- og sundhedsdirektør: Høgni Joensen

Hovedopgaver: Offentlig forsorg, daginstitutioner, plejehjem, sygekasser, sygehusvæsenet, behandlingsinstitutioner, kommune- og skolelægeordning, apoteksvæsenet.

Social- og sundhedsministeriet er opdelt i en sundhedsafdeling, en forsorgsafdeling, en boligafdeling og en arbejdsmarkedsafdeling. Under området henhører en lang række institutioner og ordninger, ligesom Færøernes ankenævn foreløbig er placeret her.

- Undervisnings- og kulturministeriet

Undervisnings- og kulturdirektør: Petur Petersen

Hovedopgaver: Folkeskolen, fritidsundervisning, musikskoler, udgivelse af skolebøger, specialundervisning, undervisningsmidler m.v., erhvervs- og overbygningsskoler samt lærlinge, de højere uddannelser, forskning, museer, æterbårne medier, kirke, idræt, anden kulturel virksomhed.

Under området henhører en lang række undervisnings- og kulturelle institutioner.

Internationale organisationer med hovedkontor på Færøerne

Pr. 1. februar 1996 oprettedes Nordisk Atlantsamarbejdet (NORA), hvis hovedsæde er placeret i Tórshavn. NORA omfatter projektstøtte til projekter i det nordatlantiske område inden for 5 hovedsektorer: havets ressourcer og miljø, landbrug, handel og industri, turisme, kommunikation og trafikforbindelser. Støtte til projekter tildeles af NORA's Komité. Geografisk omfatter samarbejdet en region, bestående af Grønland, Færøerne, Island og Norges nordlige og vestlige kystområder. NORA's bevillinger anvendes dels til at støtte virksomheder, institutioner og enkeltpersoner efter ansøgning, dels til projekter, som NORA selv tager skridt til. Blandt de projekter, NORA yder støtte til, kan nævnes markedsføring af rejer, trimning af fiskefileter, udnyttelse af fiskeafskær, produktivitet i fiskerieringen, udvikling af traditionsmad, UNESCO MOST Circumpolar Coping Processes (et forskningsprojekt vedrørende håndtering af økonomiske, teknologiske og miljømæssige ændringer i den Nordiske Atlantregion), markedsføring af kulturprodukter etc.

2.7. Institutioner under staten

Rigsombudet

Rigsombudsmanden på Færøerne er rigets øverste repræsentant på Færøerne og leder af rigets administration. Rigsombudet er bindeleddet mellem hjemmestyret og rigsmyndighederne. Embedet administrerer desuden som overøvrighed en række familieretlige sager i forbindelse med bevilling til separation og skilsmisse samt adoption, fastsættelse af ægtefælle- og børnebidrag samt bevilling til fri proces. Herudover behandler embedet en række sager vedrørende lovgivningsanliggender.

- Rigsombudsmand Vibeke Larsen
- Fuldmægtig Henrik Thorning:
Sager vedrørende erhvervsforhold, penge- og kreditforhold, internationale konventioner, budget og regnskab m.v.
- Fuldmægtig Allan Ramsgaard:
Familieretlige sager, fri proces, retsplejeudvalg, IT.
- Fuldmægtig Hroar Kolmos:

Familieretlige sager, indfødsret, adoptioner, valg, sekretariats- og personalesager.

Færøernes Kommando

Færøernes Kommando (FRK) er en operativ kommando, der er beliggende i Tórshavn. FRK råder normalt over et inspektionsskib med helikopter og periodevis over et fiskeriinspektionsfly af typen G III, GULFSTREAM.

FRK udfører overvågning af farvandene ved Færøerne, suverænitetshævdelse, fiskeriinspektion, eftersøgnings- og redningstjeneste samt yder assistance til det færøske samfund f.eks. med helikoptertransporter af særlig karakter.

På FRK i Tórshavn er der ansat 36 militære og 4 civile. Kommandoen ledes af kommandør Jesper Dinesen.

Flyvestation Tórshavn

Flyvestationen i Mjorkadal stod færdig i sommeren 1962, hvorefter selve operationerne i bunkeren på Sornfelli påbegyndtes d. 1. august 1963. Fra at være en delvis manuel radarstation, bygget af NATO, fremtræder operationsbunkeren nu som en fuldt moderne varslingsstation. Ud over at observere militærfly af alle nationaliteter yder stationen tillige assistance til den civile luftkontrol på Island og til flyveledelsen på Vágar lufthavn. Herudover løses andre opgaver, bl.a. assistance til fiskeriinspektionen ved Færøerne og til redningsoperationer i færøsk område.

Personellet udgør i alt 61 militære og 14 civile. Flyvestationens chef er oberstløjtnant Niels H. Arvedsen.

Farvandsvæsenet

I 1998 blev Færøernes Fyrdistrikt nedlagt som selvstændigt fyrdistrikt, og området henhører nu direkte under farvandsvæsenet.

Af de i alt 84 fyr og afmærkninger på Færøerne er de fleste havnefyr eller specielle afmærkninger af særlige hindringer. 27 af de færøske fyr samt Loranstationen i Eiði drives af Farvandsvæsenet under Forsvarsministeriet for danske statsmidler. Endvidere driver farvandsvæsenet 3 radiofyr samt 2 tågesignaler.

Færøernes Fyrdistrikt har i 1998 ibrugtaget en 42 m høj antennemast med tilhørende jordnet og senderudstyr, en såkaldt DGPS-station, som skal anvendes til navigationssignaler.

Omkring tekniske og nautiske forhold er der et vist samarbejde med Landsstyrets Fyrforvaltning, der henhører under Landsingeniøren.

Øvrige statslige institutioner

- Sorenskriveren (dommer) (se kapitel 12): Joen H. Andreassen
Dommer: Majken Johansen
- Landfogeden (politimester) (se kapitel 12): Mogens Nepper-Christensen
Vicepolitimester: Finn Ougaard
- Sysselmand Norðoyar syssel: Karsten Hansen
- Sysselmand Eysturoyar syssel: Kári Thorsteinsson
- Sysselmand Suðuroy ndr. og sdr. sysler: Sommer Joensen
- Sysselmand Streymoy syssel: Ivan Klein Olsen
- Sysselmand Vágar syssel: Regin Jespersen
- Sysselmand Sandoy syssel: Ingibjörn Eldevig
- Landslæge (se kapitel 10): Høgne Debes Joensen
- Søfartsstyrelsen, Tórshavn: Insp.leder Torleiv Hoydal
- Biskoppen for Færøerne (se kapitel 13): Hans Jacob Joensen

Præster

- ◊ Nes præstegæld: Jónsvein Bech
- ◊ Sjóvar præstegæld: Jógvan Friðriksson
- ◊ Eiði præstegæld: Emil Olsen
- ◊ Fuglafjørður præstegæld: Peter O. K. Olofson
- ◊ Suðurstreymoy østre præstegæld: Domprovst: Bjarni Bæk
Sonja Klein
- Suðurstreymoy vestre præstegæld: Bergur Debes Joensen
Heri Joensen
- ◊ Norðoyar østre præstegæld: Meinhard Bjartalið
- ◊ Norðoyar vestre præstegæld: Niels Pauli Danielsen
Hans Eiler Hammer
- ◊ Norðstreymoy præstegæld: Marjun Bæk
Martin Restorff Jacobsen
Uni Nes
- ◊ Vágar præstegæld: David Johannesen
- ◊ Sandoy præstegæld: Jákup Reinert Hansen

◊ Suðuroy nordre præstegæld:	Andreas Andreassen
◊ Suðuroy søndre præstegæld:	Petur Martin Rasmussen
	vakant

2.8. Kommunale forhold

Kommunale forhold er et færøsk særanliggende, og området er reguleret gennem lagtingslove, hvoraf de vigtigste er to lagtingslove fra 1972 om færøske kommuner (med senere ændringer) og om valg til samtlige færøske kommuner.

Antal kommuner

Færøerne er på nuværende tidspunkt opdelt i 49 kommuner, og de øgede krav til den kommunale service og de forbedrede samfærdselsforhold har således hidtil ikke som i andre nordiske lande givet anledning til kommunesammenlægninger. Mange af de færøske kommuner er derfor små. Af de 49 kommuner har 17 under 200 indbyggere, og kun en kommune (Tórshavn) har mere end 5.000 indbyggere.

45 af de færøske kommuner (heriblandt ikke Tórshavn) er sammensluttet i organisationen Føroya Kommunufelag. Formanden for organisationen er Jógvan Mørkøre, Eiði. Organisationens sekretariat er beliggende i Saltangará.

Ved en folkeafstemning i 1998 har beboerne i Kollefjord kommune med overvældende flertal sagt ja til en sammenlægning af kommunen med Tórshavns kommune.

De 6 største kommuner på Færøerne har oprettet en selvstændig sammenslutning, der særligt skal varetage de store kommuners interesser over for landsstyret.

Valg til kommunestyret

Reglerne for valg til kommunestyret er fastsat i lagtingslov om valg til samtlige færøske kommuner. Der afholdes valg hvert 4. år, og det seneste valg fandt sted den 3. december 1996.

Valgret og valgbarhed har enhver, der er fyldt 18 år, og som opfylder betingelserne for valgret og valgbarhed til Færøernes Lagting, som er tilmeldt folkeregistret i vedkommende kommune senest 7 dage inden valgdagen, og som på valgdagen fremdeles bor i kommunen.

Afstemningen foregår i henhold til kandidatlistes, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg. Samtidig med bygderådsvalget og efter samme regler vælges en skolekommission med 3 eller 5 medlemmer.

Kommunalbestyrelserne benævnes bygderåd, idet kommuner med over 1.500 indbyggere dog har mulighed for at benytte benævnelsen byråd. Alle kommuner, der har - eller har haft - over 1.500 indbyggere, d.v.s. Tórshavn, Klaksvík, Runavík, Tvøroyri, Vágur og Fuglafjørður anvender således denne benævnelse.

Efter byrådsvalget i Tórshavn den 3. december 1996 har Socialdemokratiet 2 mandater, Sambandsflokkun 4 mandater, Tjóðveldisflokkun 2 mandater, Folkeflokkun 4 mandater og Selvstyrepartiet 1 mandat.

Bortset fra Tórshavn, Klaksvík, Tvøroyri og Vágur kommuner er kommunevalg på Færøerne helt domineret af de mange særlister/personlister i de enkelte kommuner.

Den kommunale styrelsesordning

Reglerne om det kommunale styre findes i lagtingslov om færøske kommuner. Denne lov er de færøske kommuners forfatningslov og indeholder regler om de styrende organer, det vil sige by- eller bygderådene, udvalgene og by- eller bygderådsformanden. Endvidere fastsætter den visse regler for kommunernes finansstyrer og endelig reguleres tilsynet med kommunerne.

Loven indeholder hjemmel til at fastsætte regler inden for bestemte områder i en styrelsesvedtægt, der vedtages af den enkelte kommune og godkendes af landsstyret. De styrelsesregler, der kan optages i vedtægten, er i første række dem, hvis indhold er afhængigt af de lokale forhold bl.a. bygderådets medlemstal (som dog inden for visse grænser er fastsat af lagtingslov om færøske kommuner) og udvalgsstrukturen.

Kommuneloven giver endvidere bygderådet adgang til at vedtage sin forretningsorden, der skal godkendes af landsstyret.

Det nyvalgte bygderåd skal træde sammen senest den 31. december det år, valget er foretaget. På det første møde vælges formand, næstformand (eventuelt en 1. og en 2. næstformand) og stående udvalg.

Bygderådsformanden, der står for den daglige ledelse af kommunen, forbereder bygderådets møder og indkalder medlemmerne til disse. Han leder møderne og sørger for, at beslutningerne indføres i protokol og for at bygderådets beslutninger føres ud i livet.

I kommuner med over 1.000 indbyggere skal der nedsættes stående udvalg. Den økonomiske forvaltning ligger hos økonomiudvalget, der består af byggerådsformanden som født formand og 2 eller 4 af byggerådets medlemmer.

Andre stående udvalg nedsættes i overensstemmelse med styrelsesvedtægtens bestemmelser, f.eks. socialudvalg, teknisk udvalg, byplanudvalg, kulturudvalg og havneudvalg. Endvidere nedsættes en ligningskommission.

I kommuner med mindre end 1.000 indbyggere er det ikke nødvendigt at nedsætte stående udvalg, idet byggerådet kan beslutte sig for selv at tage sig af opgaverne.

Byrådet vælger medlemmer til de særlige nævn og kommissioner, som de ifølge anden lovgivning skal være repræsenteret i, f.eks. sundhedskommissionen og børne- og ungdomsnævnet.

Hver kommune skal have en sagkyndig revision, som skal godkendes af landsstyret.

Færøernes landsstyre udøver tilsyn med, at kommunale beslutninger er i overensstemmelse med lovgivningen og med kommunernes økonomiske forhold.

Efter årsbudgettets endelige vedtagelse skal kommunen sende dette til landsstyret. Optagelse af lån eller ændring i lånevilkår, samt visse ejendomsdispositioner (køb, salg og pantsætning) kræver også landsstyrets samtykke.

Blandt andet med baggrund i den vanskelige økonomiske situation, som de fleste færøske kommuner har befundet sig i som følge af faldende indtægtsgrundlag og store rente- og afdragsforpligtelser, skete der med virkning fra 1994 en betydelig stramning af landsstyrets kommunale tilsynsopgaver. Alle budgetter og låntagningsønsker hos kommunerne skal nu forelægges og godkendes af landsstyret. Endvidere har lagtinget i efteråret 1995 vedtaget en ordning med garanti for og omlægning af kommunale lån, således at de hårdest ramte kommuner har mulighed dels for en afdragsfri periode, dels for at forlænge afdragsperioden.

Kommunale opgaver

De vigtigste kommunale opgaver er fastlagt af lovgivningen som funktioner inden for større samfundsmæssige ordninger, f.eks. forsorgsvæsen og skolevæsen. Ud over disse varetager kommunerne - mere eller mindre efter egne beslutninger - en række mere servicemæssige opgaver - overfor kommunernes beboere, f.eks. veje, vandforsyning, havne, bibliotek, idrætspladser og idrætshaller.

Folkeskolen er en af kommunernes væsentligste opgaver. Kommunen har ansvaret for, at kommunens borgere kan få den fornødne undervisning. Tilsynet med og styrelse af

kommunens skoler ligger hos skolekommissionen. Nogle kommuner har anlagt og driver en folkeskole i fællesskab. Kommunernes del af udgifterne til folkeskolen er nærmere beskrevet i kapitel 11.

En række af de større kommuner har etableret folkebiblioteker og fritidsundervisning. Landskassen yder tilskud til kommunernes driftsudgifter på disse områder.

Kommunerne dækker en mindre del af udgifterne til sociale pensioner samt visse forsorgsydelser. Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri kommuner, der har over 2.000 indbyggere, administrerer selv reglerne i forsorgsloven om trangsbestemte ydelser. (Almindelig underholdshjælp og hjælp til enlige forsørgere). For de øvrige kommuner administreres dette område af landsstyrets socialforvaltning, Almanastovan.

Reglerne i børneforsorgsloven forvaltes af børneværnsudvalg i hver kommune. I Tórshavn, Miðvágur, Klaksvík, Runavík og Tvøroyri er der alderdoms- og plejehjem, hvortil kommunerne modtager landskassetilskud på 85%.

Kommunerne betaler en del af det faste honorar til kommunelæger, og stiller i øvrigt fri bolig, konsultationslokaler og instrumentarium til rådighed. Udgifterne til skoletandlæger dækkes fuldt ud af kommunerne, mens kommunens udgifter til skolelæger, sundhedsplejersker, skolesundheds- eller skolesygeplejersker og hjemmesygeplejersker kun udgør en mindre del af de samlede udgifter.

De fleste kommuner har anvendt store beløb til udbygning af havne- og landingspladser, idet disse - med landskassetilskud - bygges og drives af kommunerne. Endvidere dækker kommunerne udgifter til anlæg og vedligeholdelse af veje, som ikke er landsveje og til gadebelysning.

Kommunale opgaver er i øvrigt anlæg og vedligeholdelse af kloakker, renovation, anlæg og vedligeholdelse af kirkegårde, vandforsyning og brandvæsen. Som eneste kommune har Tórshavn kommune udgifter til kollektiv trafik (buslinier) inden for kommunen.

Tórshavn kommune er forpligtet til at udarbejde en byplan for kommunen, og landsstyret kan pålægge andre kommuner (eller andre kommuner i fællesskab) at tilvejebringe en byplan. Denne hjemmel har imidlertid ikke været anvendt hidtil. Det er således op til kommunerne selv at afgøre, om der skal planlægges eller ej.

Det er dog nødvendigt for kommuner med en vis vækst at udarbejde en byggevedtægt med bindende regler for både kommunestyret og den enkelte. Landsstyret er bemyndiget til at sætte en særlig byggevedtægt i kraft, for selve bebyggelsen i de kommuner, der ikke har egne godkendte bygningsbestemmelser.

Gennem flere år har man på såvel lands- som kommuneplan arbejdet med spørgsmålet om en mere varig løsning på problemet vedrørende affaldsbortskaffelse. Tórshavn kommune er den eneste kommune, der har etableret eget forbrændingsanlæg. De fleste kommuner har sluttet sig sammen i Færøernes Interkommunale Renovationsselskab om opførelsen af et fælles forbrændingsanlæg i Leirvík.

Økonomien i mange færøske kommuner er fortsat stram år som følge af tidligere års markante tilbagegang i den færøske økonomi. Det svigtende indtægtsgrundlag tvang mange kommuner til betydelige nedskæringer af deres aktiviteter, ikke mindst på grund af den betydelige gældsbyrde, der påhviler mange af kommunerne. Om kommunernes økonomi henvises i øvrigt til kap. 6.5.

Ny kommunestruktur

Landsstyret besluttede i 1995 at nedsætte et udvalg, der på grundlag af en foreliggende embedsmandsrapport skulle udarbejde forslag til en ny kommunal ordning på Færøerne. Udvalgets forslag skal vedrøre den kommunale inddeling (der sigtes mod højst 10 kommuner), en ny opgave- og ansvarsfordeling mellem landsmyndigheder og kommuner, herunder også en ny ordning for landskassens økonomiske støtte til kommunerne. Kommunalreformudvalgets kommissorium blev godkendt af Lagtinget i samlingen 1995 - 96.

Udvalget, der består af 6 embedsmænd og med formanden for kommuneforeningen som observatør, har i september 1996 afgivet en projektbeskrivelse for det videre arbejde med en færøsk kommunalreform. Udvalget afgav betænkning d. 1. september 1998. Betænkningen består af tre dele, en gennemgang af den nuværende struktur, et forslag til opgave- og byrdefordeling samt udvalgets konklusioner og anbefalinger. Udvalget har bl.a. anbefalet at reducere antallet af kommuner fra de nuværende 48 til 7, højst 9 kommuner. Der skal gives kommunerne frist til år 2002 til at gennemføre frivillige sammenlægninger. Målet bør være, at ingen kommune har et befolkningsgrundlag, der er mindre end 2000 personer.

Betænkningen har i april måned dannet grundlag for en principdebat i lagtinget. Det fremgik af debatten, at der ikke for tiden er politisk flertal for at gennemtvinge en kommunalreform, og at eventuelle kommunesammenlægninger kun vil finde sted på frivillig basis.

3. BEFOLKNINGS- OG BOLIGFORHOLD

3.1. Indledning

Landsfolkeregisteret foretager hvert år opgørelser af registerfolketallet på Færøerne. De seneste folketællinger på Færøerne, der blev afholdt i samarbejde mellem landsfolkeregisteret og Danmarks Statistik, fandt sted i 1966, 1970 og 1977.

Folketællingerne blev brugt som supplement og korrektion til folkeregistrene, idet der også ved folketællingerne blev indhentet en række oplysninger om erhvervs-, uddannelses-, arbejds- og familief forhold. De seneste folketællinger var desuden kombineret med bolig-tællinger til belysning af forhold som boligernes størrelse, udstyr, alder og ejerforhold. Resultaterne af den seneste folke- og bolig-tælling i 1977 er offentliggjort i et tabelværk udgivet af Danmarks Statistik i 1979.

3.2. Befolkningens størrelse og geografiske fordeling

Tabel 3.1. Befolkningen 1977 opgjort ved folketællingen samt pr. 31. december 1995, 1996, 1997 og 1998, opgjort af Landsfolkeregistret, fordelt på områder. Absolutte tal.

	Folke- tælling	Registerfolketal				Ændring i %
	1977	1995	1996	1997	1998	1977-98
Tórshavn (+ Argir)	13.185	15.329	15.563	15.840	16.101	22,1%
Streymoy i øvrigt	3.788	3.883	3.898	3.973	4.018	6,1%
Klaksvík (+Hvannasund)	5.016	4.933	4.931	4.931	5.033	0,3%
Norðoyar i øvrigt 1)	649	688	676	683	684	5,4%
Sydlig Eystúroy 2)	7.522	7.979	8.094	8.204	8.323	10,6%
Nordlig Eystúroy 3)	1.486	1.485	1.514	1.541	1.566	5,4%
Sandoy	1.706	1.507	1.473	1.465	1.472	-13,7%
Suðuroy	5.803	5.088	5.043	5.016	5.008	-13,7%
Vágar	2.814	2.603	2.597	2.609	2.611	-7,2%
I alt	41.969	43.495	43.789	44.262	44.816	6,8%

¹⁾ Fugloy, Svinoy, Viðareiði, Kunoy, Mikladalur og Húsar komm.

²⁾ við Sjógv, Skáli, Runavík, Nes, Leirvík, Gøta og Fuglafj. komm.

³⁾ Elduvík, Oyndarfj., Sund, Eiði, Gjógv og Funningur komm.

Tabel 3.2. Procentvis fordeling af befolkningen i 1977 (opgjort ved folketælling) samt pr. 31. december 1990, 1996, 1997 og 1998 (opgjort af landsfolke-registret) fordelt på områder.

	Folketælling	Registerfolketal			
	1977	1990	1996	1997	1998
Tórshavn	31,4	34,1	35,5	35,7	35,9
Streymoy i øvrigt	9,0	9,0	8,9	9,0	9,0
Klaksvík	12,0	11,5	11,3	11,2	11,2
Norðoyar i øvrigt	1,5	1,4	1,5	1,5	1,5
Sydlig Eystúroy	17,9	18,5	18,5	18,5	18,6
Nordlig Eystúroy	3,6	3,4	3,5	3,5	3,5
Sandoy	4,1	3,7	3,3	3,2	3,3
Suðuroy	13,8	12,3	11,5	11,1	11,2
Vágar	6,7	6,1	5,9	6,0	5,8
I alt	100	100	100	100	100

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolke-registret.

Den samlede befolkning blev ved folketællingen i 1977 opgjort til 41.969 personer, fordelt på i alt 11.172 husstande. Ved opgørelsen pr. 31. december 1998 er registerfolketallet opgjort til 44.816 personer mod 44.262 (korrigeret opgørelse) personer ved årets begyndelse. I 1992 var der en tilbagegang i folketallet på 473, i 1993 på 1487 personer, og i 1994 var tilbagegangen på 1639. Disse fald er sket på trods af et fødselsoverskud i de pågældende år på henholdsvis 394, 392 og 321 personer. Nettoudvandringen fra Færøerne, der i 1991 og 1992 var på henholdsvis 573 personer og 879 personer steg som følge af den alvorlige økonomiske og beskæftigelsesmæssige udvikling i 1993 til 1825 og i 1994 til 1.953 personer.

Som det ses, aftog fraflytningen i 1995, og siden 1996 er folketallet på Færøerne steget støt. Tal fra maj 1999 fra Færøernes Statistiske Kontor viser, at der i 1998 har været en vækst i folketallet på 554 i forhold til året før. Af denne vækst skyldes 305 en nettotilflytning; den øvrige del af væksten svarer til fødselsoverskuddet. Den samlede fraflytning i 1998 er opgjort til 1.669 personer og den samlede tilflytning til 1.974 personer. Fødselsoverskuddet er højt, sammenlignet med andre europæiske lande, nemlig 5,6.

Både mellem folketællingerne i 1970 og 1977 og i årene fra 1977 til 1990 var der en gennemsnitlig årlig befolkningstilvækst på 1,2%. Befolkningstilvæksten skete i disse år særligt i områderne Tórshavn og sydlige Eysturoy, hvor tilsammen godt halvdelen af den færøske befolkning nu er bosat.

Ikke mindst gennem en stærk udbygning af veje og samfærdselsmidler, har de færøske myndigheder i en lang årrække søgt at modvirke tendensen til fraflytning fra de små - eller isoleret beliggende - bygder og øer. Befolkningsudviklingen i "yderområderne" er dog som helhed dårligere end i det øvrige land.

I hvilken grad det i fremtiden lykkes at dæmpe fraflytningen fra de små og isolerede bygder, vil i høj grad være afhængig af de kommende års økonomiske og erhvervsmæssige udvikling.

Der var indtil 1. januar 1997 i alt 50 kommuner på Færøerne, og dette tal har været uændret i en længere årrække. Pr. 1. januar 1997 blev Argir kommune sammelagt med Tórshavns kommune, og der er således i øjeblikket 49 kommuner på Færøerne. Af de 49 kommuner havde 19 under 200 indbyggere og 9 mellem 200 og 500 indbyggere pr. 31. december 1998. Næststørst er Klaksvík kommune med godt 4.800 indbyggere, og størst er Tórshavn kommune med godt 16.000 indbyggere, svarende til ca. 36% af den færøske befolkning. En angivelse af befolkningstallet i de enkelte kommuner er indeholdt i bilag 3.1.

3.3. Befolkningens bevægelse

Tabel 3.3. Levendefødte, døde og fødselsoverskud 1970, 1975, 1980, 1985 og 1990-98.

År	Levendefødte		Døde		Fødselsoverskud
	Antal pr. 1.000 indb.		Antal pr. 1.000 indb.		pr. 1.000 indb.
1970	816	21,1	298	7,7	13,4
1975	785	19,2	272	6,7	12,5
1980	743	17,1	309	7,1	10,0
1985	760	16,6	342	7,5	9,1
1990	955	20,1	359	7,6	12,6
1991	873	18,5	397	8,4	10,1
1992	811	17,3	401	8,6	8,8
1993	762	16,8	368	8,1	8,7
1994	668	15,3	347	7,9	7,3
1995	641	15	363	8	7
1996	672	15,4	391	9	6,4
1997	658	14,8	369	8,3	6,6
1998	626	14	376	8,4	5,6

Kilde: Landsfolkeregistret og landslægen på Færøerne.

Fødselsoverskuddet, der fremkommer ved at trække antallet af døde fra antallet af levendefødte, havde faldende tendens i perioden 1970-83. Mens årene 1983-90 konstant var stigende, har der igen i årene 1991-1996 været et stadigt fald, afløst af en svag stigning i 1997. En mere detaljeret beskrivelse af fødsler, dødsårsager m.v. på Færøerne findes i de årlige beretninger fra Landslægen på Færøerne.

Tabel 3.4. Nettoudvandringen

Periode	Årlig nettoudvandring	
	Antal	Pr. 1.000 indb.
1971-75 (gennemsnitlig)	-7,0	-0,1
1976-80 (gennemsnitlig)	-10,0	-0,2
1987	-277,0	-5,9
1988	-263,0	-5,5
1989	254,0	5,3
1990	946,0	19,9
1991	573,0	12,1
1992	879,0	18,8
1993	1802,0	39,7
1994	1.953	44,7
1995	580	14
1996	-94	-2,2
1997	-192	-4,3
1998	-305	-6,8

Kilde: Hagtiðindi.

Mens der i perioden 1971-81 var tale om en ganske lille nettoindvandring til Færøerne steg indvandringen relativt kraftigt i årene 1984-1989. Som det ses, ændrede vandringerne sig i årene 1990-94 til en betydelig nettoudvandring. Særligt i 1993 og 1994 steg antallet af nettoudvandrede så voldsomt, at det alene i disse to år svarede til ca. 8% af den samlede befolkning.

Mens den høje økonomiske og beskæftigelsesmæssige aktivitet på Færøerne i årene 1986-88 utvivlsomt stimulerede indvandringen i disse år mærkbart, er der tilsvarende ikke tvivl om, at den kraftige opbremsning af den færøske økonomi fra 1989 og den dermed stærkt øgede arbejdsløshed var hovedårsagen til det markante skift i vandringsmønsteret i de pågældende år. Beskæftigelsen er på ny steget siden 1995 som følge af Færøernes forbedrede økonomiske situation, og denne udvikling har betydet, at der nu sker en tilbagevandring til øerne.

Tabel 3.5. Befolkningsudviklingen i 1998 i de enkelte områder.

Område	Folketal 1. jan.	Ind- vandret	Ud- vandret	Nettotilf. fra andre steder på Færøerne	Fødte	Døde	Folketal pr. 31.dec.
Tórshavn	15.840	836	788	77	249	114	16.101
Øvrige Streymoy	3.973	136	126	2	59	26	4.018
Klaksvík	4.931	207	142	2	76	41	5.033
Øvrige Norðoyar	683	21	13	-5	6	8	684
Sydlig Eysturoy	8.204	353	281	3	109	65	8.323
Nordlig Eysturoy	1.541	49	31	14	16	23	1.566
Sandoy	1.465	55	21	-33	18	12	1.472
Suðuroy	5.016	220	191	-39	60	58	5.008
Vágar	2.609	96	76	-22	33	29	2.611
I alt	44.262	1.973	1.669		626	376	44.816

Kilde: Hagtiðindi.

3.4. Befolkningens fordeling på alder og køn

Tallene i dette afsnit dækker årene til og med 1997, idet det ikke har været muligt at fremskaffe de tilsvarende tal for 1998.

Tabel 3.6. Befolkningens procentvise fordeling efter alder 1977 og 1994-1997.

	1977	1994	1995	1996	1997
0 - 14 år	29,7	24,0	24,4	23,8	23,7
15 - 19 år	8,9	7,8	7,6	7,6	7,5
20 - 39 år	27,1	27,6	26,3	26,4	26,5
40 - 59 år	20,2	23,0	24,0	24,3	24,4
60 - 64 år	4,4	4,2	4,2	4,1	4,0
65 - 69 år	3,6	3,9	4,1	4,1	4,1
70 år og derover	6,1	9,0	9,5	9,7	9,8
I alt	100	100	100	100	100

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret.

De seneste års bevægelser i befolkningens fordeling er især sket hos de 20-39 årige og i gruppen af personer over 70 år. Den kraftige udvandring i 1993 og 1994 har især påvirket de 20-39 åriges andel af den samlede befolkning.

I perioden 1986-1990 var gennemsnitslevealderen for mænd på Færøerne 72,8 år og for kvinder 79,6 år. Der foreligger ikke senere opgørelser.

Tabel 3.7. Befolkningen fordelt efter køn 1977 og 1994-1997.

Antal personer	1977	1994	1995	1996	1997
Mænd	21.997	22.613	22.426	22.580	22.846
Kvinder	19.972	21.081	21.069	21.209	21.418
I alt	41.969	43.694	43.495	43.789	44.264

Kilde: Danmarks Statistik og landsfolkeregistret

Der er overtal af mænd i alle aldersklasser under 65 år, mens der er overtal af kvinder i aldersklassen 65 år og derover. Mandsoverskuddet er mest markant i aldersgrupperne 15-39 år og 40-59 år.

3.5. Boligforhold

De nyeste statistiske oplysninger om boligforholdene stammer fra folke- og boligtællingen 1977.

Bolig i eget enfamiliehus er fortsat den helt dominerende boligform. Boligerne er som helhed relativt store. I 1977 var den hyppigste boligstørrelse således 6 værelser, og mere end tre fjerdedele af samtlige boliger havde 5 værelser eller derover. Antallet af beboere pr. værelse var således relativt lavt. Boligerne var af høj standard med hensyn til installationsforhold som bad, varmeinstallation, toiletforhold m.v.

Op gennem 80'erne var parcelhusmarkedet præget af stærkt stigende priser og en høj byggeaktivitet. Den typiske finansieringsform bestod af et sparekasselån som første prioritet (ca. 40 % af opførelsesværdien), et banklån som anden prioritet (ca. 20 %), et lån fra Boliglånefonden som tredje prioritet og eventuelt endnu et banklån som fjerde prioritet.

På grund af den betydelige afmatning i den færøske økonomi i begyndelsen af 90'erne med faldende disponibel indkomst for de færøske husholdninger til følge fik mange husejere vanskeligt ved at forrente og afdrage huslånene, samtidig med, at huspriserne faldt betydeligt i tiden frem til 1994.

I et forsøg på at stabilisere boligmarkedet har Boliglånefonden med pengeinstitutterne indgået to aftaler i 1993 og 1995 til afhjælpning af husejernes betalingsproblemer. Med aftalen af 1993 gennemførtes en ekstraordinær nedsættelse af renten på 2., 3. og 4. prioritetslån, og der indførtes mulighed for at forlænge lånenes løbetid til 30 år. Aftalen fra 1995 indebærer mulighed for individuelle fem-årige aftaler med de hårdest ramte husejere, bl.a. kan rentetilskrivningen på de yderste prioriteter nulstilles og renten på alle 4. prioritetslån nedsættes ekstraordinært.

4. ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSFORHOLD

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold er som hovedregel reguleret ved lagtingslove m.v. som færøsk særanliggende, mens en række formueretlige områder - herunder aktieselskabslovgivningen, penge- og valutaforhold samt bank- og sparekasselovgivningen m.v. - er fællesanliggender.

4.1. Befolkningens Erhvervsforhold

Den seneste opgørelse af den færøske befolknings erhvervsfrekvens og fordelingen på erhvervsgrupper blev foretaget i forbindelse med folketællingen i 1977.

Den erhvervsaktive del af befolkningen udgjorde i 1977 ca. 42 %. Selvom der ikke foreligger senere opgørelser, er der ikke tvivl om, at erhvervsfrekvensen siden 1977 er vokset mærkbart, og at en væsentlig årsag hertil er en fortsat stærk tilgang af kvinder til arbejdsmarkedet¹.

Både før og i tiden efter 1977 er der sket betydelige ændringer i befolkningens erhvervs-mønster. Omfanget heraf fås ved at betragte udviklingen i erhvervenes relative andel af lønudbetalingerne, jf. tabel 4.1.

I perioden 1985 til 1998 er der sket et skift i lønudbetalingsandelen, således at primærsektoren er vokset med ca. 6,5% mod et stort fald i industriens andel af lønudbetalingerne og et mindre fald i servicerehvervene, som dog stadigvæk udgøre godt halvdelen af udbetalingerne. Alene fra 1997 til 1998 er primærsektorens andel af de samlede lønudbetalinger steget med 1,5 procentpoint.

Faldet i de samlede lønudbetalinger, der begyndte i 1989, var især markant i perioden 1991 - 1993. I 1994 faldt de samlede lønudbetalinger med ca. 5,5 % (faste priser, 1993-niveau, færøsk forbruger prisindex). Målt i faste priser (1993-niveau) var der ingen ændring i lønudbetalingerne i 1995, hvorimod disse i 1996 atter nåede op på niveauet fra 1993. I faste priser er stigningstakten i lønudbetalingerne fortsat i 1997, sammenlignet med 1996-tallet, hvorimod at lønudbetalingerne i 1998 er vokset voldsomt. Den nominelle stigning har været for nedadgående, idet de samlede lønudbetalinger fra 1996 til 1997 var på 7,9 % mod 8,4 % fra 1995 til 1996, men fra 1997 til 1998 er den nominelle stigning igen vokset med 9,95%. Udvikling i de enkelte sektorer beskrives nærmere i afsnit 4.5 og 4.6.

¹ Modregnes 0-15 og 65 + årige fra indbyggertallet primo 1999, og arbejdsstyrken anslås til 21.000 personer, fås en erhvervsfrekvens i 1999 på ca. 76 %. Heri er ikke taget hensyn til evt. deltidsbeskæftigede.

Tabel 4.1. Lønudbetalingerne ¹⁾ fordelt på hovederhverv 1995-1998.

	1995 ²⁾	1996 - mill.kr. -	1997	1998
Landbrug	3	4	4	5
Fiskeri	536	607	686	809
Fiskeopdræt og fiskeforarbejdning	56	69	75	82
Råvarefremstilling	7	8	8	9
Fiskeindustri	231	255	240	272
Værfter og værksteder	74	82	82	88
Produktion i øvrigt	94	106	114	124
Byggevirksomhed	100	112	151	185
Energiforsyning	35	37	37	37
Handel og reparation	310	335	360	387
Hotel og restauranter	25	30	34	39
Søtransport	129	136	134	144
Øvrig transport	46	54	59	76
Post og telegraf	100	105	111	120
Finansiering og forsikring	193	189	203	207
Erhvervsservice	78	85	101	102
Husholdnings-service	20	21	21	23
Offentlig admin. v.m.	509	548	584	626
Undervisning	203	210	216	226
Sundheds- og Socialforvaltningen	413	435	461	481
Foreninger, kultur	58	60	67	70
Diverse	1	4	18	28
I alt	3.221	3.492	3.766	4.140

Relativ andel af samlede lønudbetalinger, pct.

	1985	1998
1. Primære sektor (1.-5.)	21,9	28,4
2. Industrien (6.-10.)	25,8	19,8
3. Serviceerhvervene (11.-22.)	52,3	50,8

¹⁾ Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter og kildeskat. Fratrukket er arb.løshedsfors. og offentlige ydelser som sociale pensioner, dagpenge og forskellige støtteydelse.

²⁾ I marts 1995 var de offentligt ansatte i strejke. Lønudbetalingerne var derfor i marts 1995 ca. 45 mill. lavere, end de ellers ville have været.

Kilde: Hagtiðindi nr. 4/1997.

I 1987 og 1988 blev der i betydeligt omfang indført - såvel faglært som ufaglært - arbejdskraft fra udlandet. I disse år var der kun en meget begrænset (sporadisk) arbejdsløshed på Færøerne.

Denne udvikling ændredes i årene 1989 - 1991 i takt med den økonomiske afmatning. Ved udgangen af 1991 var der registreret i alt 1.001 ledige mod 459 og 126 i årene forud. Den markante stigning i antallet af arbejdsløse medførte, at der pr. 1. januar 1992 blev indført en generel færøsk arbejdsløshedsforsikringsordning. Indbetalingerne til ordningen startede medio marts 1992, mens udbetalingerne først startede primo august måned 1992. Ordningen er nærmere beskrevet i afsnit 4.9. Januar 1995 var antallet af arbejdsledige inden for ordningen opgjort til 3.407 fuldtidsarbejdsledige ud af en anslået arbejdsstyrke på 20.580, svarende til en arbejdsløshed på ca. 17 %. Ved udgangen af 1998 (ultimo november 1998) var der gennemsnitlige 1.355 fuldtidsarbejdsledige, hvoraf ca. 325 var tilknyttet fiskeindustrien. Den beregnede arbejdsløshed var på 7 %, inkl. de der får støtte fra det færøske socialkontor (Almannastovan). I bilag 4.7. vises udviklingen i antallet af fuldtidsarbejdsledige på månedsbasis i perioden 1993 - 1998.

Dagpengemodtagere, som er knyttet til fiskeindustrien, er via dagpengesystemet sikret en ugentlig indtægt svarende til 32 timers beskæftigelse. Omregnet til fuldtidsarbejdsløse udgjorde denne gruppe således ca. 32/20 % af dagpengemodtagerne i januar /november 1997 og 42/31 % i januar/november 1998.

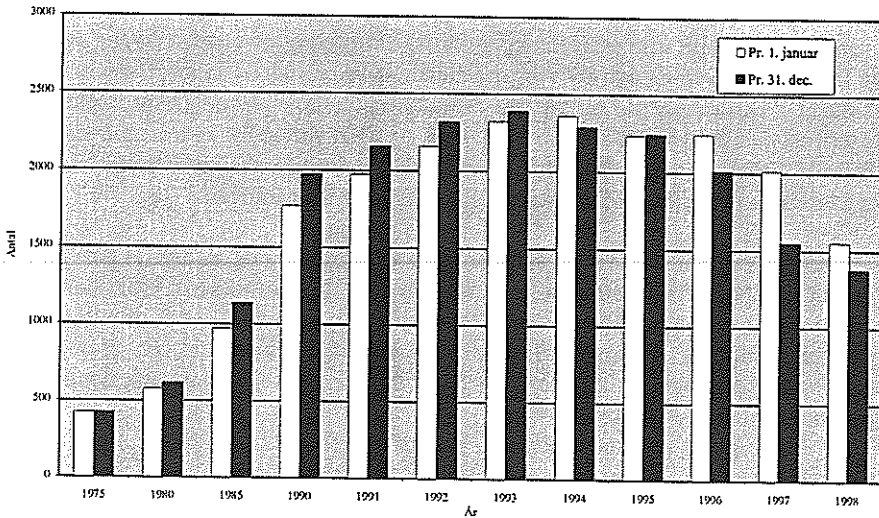
4.2. Ejerformer og Erhvervslivets Geografiske Fordeling

Ejerformer

Inden for kystfiskeri, håndværk, småindustri og butikserhvervet samt dele af serviceerhvervene, er enkeltmandsforetagendet den mest almindelige etableringsform.

Inden for fiskerierhvervet, fiskeindustrien, større industri og grossistvirksomhed er aktieselskabsformen den almindeligste. Siden 1975 har antallet af registrerede aktieselskaber været stærkt stigende, men siden 1993 er antallet af aktieselskaber faldet kraftigt. Således er antallet af ophævede aktieselskaber steget pænt i de senere år, og specielt i 1996 og 1997 er der sket en kraftig afgang af aktieselskaber, som ikke modsvares af en tilgang. I 1998 blev der ophævet 292 aktieselskaber og oprettet 118, hvilket er en nettoafgang på 174 aktieselskaber i 1998. Nedgangen af registrerede aktieselskabet er således fortsat, jf. tabel 4.2.

Tabel 4.2. Antallet af aktieselskaber 1975, 1980 og 1990 - 1998.

Kilde: Skráseting Føroya.

Udviklingen i antallet af aktieselskaber afspejlede naturligvis den generelle økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i perioden 1975 - 1993, men var også et resultat af den eksisterende selskabs- og skattelovgivning, som i et vist omfang tilskyndede til oprettelse af nye selskaber, idet kravene til egenkapitalen var meget små. Pr. 1. januar 1994 trådte en ny lovgivning for aktieselskaber og anpartsselskaber i kraft. Dette medførte bl.a., at kravet til egenkapitalen over en fem års periode stiger til 500.000 kr. for aktieselskaber (mod tidligere 10.000 kr.) og til 80.000 kr. for anpartsselskaber. Der var registreret 76 anpartsselskaber pr. 31. december 1997, hvilket er 4 flere end ved udgangen af 1996.

I 1994 var indtægterne (jf. Árbók fyri Føroya) fordelt således, at af samtlige 2.309 selskaber havde 39 en skattepligtig indkomst over 1 mill. kr. svarende til 64 pct. af selskabernes samlede skattepligtige indkomst. I den modsatte ende havde 1.856 selskaber (80 pct.) en årlig negativ indtægt eller en indtægt under 25.000 kr. svarende til 2 pct. af den totale indkomst. For 1997 siger en tilsvarende opgørelse, at af samtlige 2.166 selskaber havde 61 en skattepligtig indkomst på over 1 mill.kr. svarende til 83 pct. af selskabernes samlede indkomst. Modsat havde knap 81 pct. af selskaberne en negativ indtægt eller en indtægt på under 25.000 kr., jf. tabel 7.2.

På Færøerne har der været tradition for et betydeligt direkte offentligt engagement i erhvervslivet gennem indskud af aktiekapital og anden ansvarlig kapital i erhvervsvirksom-

heder. Den økonomiske krise har imidlertid ændret betydeligt herved, og det offentlige rolle er nu næsten uden betydning.

Erhvervslivets geografiske fordeling

Den seneste opgørelse, der viser den geografiske fordeling af virksomheder, er fra 1987. Heraf fremgår, at Syd-Streymoy - og især Tórshavn-området - tegnede sig for knapt en tredjedel af virksomhederne og næsten 2/3 af lønudbetalingerne. Dette skyldes dels en større erhvervsaktivitet end i det øvrige land og dels forskelle i virksomhedsstørrelsen. Det forhold, at en del virksomheder er hjemmehørende i Tórshavn, men har filialer andre steder i landet, medvirker til Syd-Streymoys overvægt i lønandelen.

Til sammenligning har navnlig de sydlige landsdele (Sandoy og Suðuroy) haft en svagere erhvervsudvikling, hvortil kommer, at befolkningen i disse områder relativt har de dårligste muligheder for at pendle til de mere erhvervsaktive områder. I kraft af udbygningen af vejnettet er mulighederne for pendling blevet forbedrede, således at den geografiske fordeling af lønudbetalingerne ikke kan forventes at være fuldt ud sammenfaldende med den geografiske fordeling af lønindtægterne.

Af nedenstående tabel ses, at der i forhold til indbyggertal udbetales en væsentlig højere lønandel i Tórshavns-området end i det øvrige land. Dette kan dels skyldes gennemsnitligt højere lønudbetalinger, men også af, at erhvervsfrekvensen formentlig er højere i Tórshavn end f.eks. på Nordøerne eller Suðuroy.

Tabel 4.3. Geografisk fordeling af lønudbetalingerne 1985 - 1997, pct.

	Nord- øerne	Midt- østerø	Sunda- lagiö	Syd- Strømø	Vága- område	Sandø- område	Sudero	Uind- delt	Hele Færø.
Andel									
1985	11,1	13,8	5,2	53,9	4,7	2,0	6,6	2,6	100
1990	9,5	11,5	5,3	59,5	3,9	1,7	5,7	2,9	100
1995	8,3	11,6	4,1	66,9	3,3	0,7	5,1	0,0	100
1996	8,7	12,5	4,4	64,9	3,4	0,7	5,5	0,0	100
1997	8,9	13,0	4,5	63,5	3,5	0,9	5,6	0,1	100
Folketal									
1997	12,6	18,5	12,5	35,8	5,9	3,3	11,3	0	100

Kilde: Árbók fyri Føroya 1998.

4.3. Fiskeri, Fiskeindustri og Fiskeopdræt, m.v.

Indledning

Fisk og fiskevarer udgør grundlaget for ca. 98 % af Færøernes samlede eksportindtjening, når der bortses fra eksporten af skibe (der varierer betydeligt over årene). Fiskerierhvervet har derfor altafgørende betydning for indkomst- og beskæftigelsesmulighederne på Færøerne. De begrænsede muligheder på andre erhvervsområder medvirker yderligere til fiskerierhvervets helt dominerende rolle. Særligt for de mindre bygder er afhængigheden af fiskerierhvervet næsten total.

Beskæftigelsen indenfor fiskeriet har i en længere periode været faldende. Hertil kom den økonomiske krise først i 90'erne, som betød, at mange arbejdspladser indenfor erhvervet forsvandt. Hvor fiskeriet og forarbejdningsleddet i 1989 havde ca. 7.989 ansatte, var dette tal i 1994 faldet til 4.438. Den store økonomiske fremgang i 1995, 96 og 1997 har dog rettet lidt op på beskæftigelsen i erhvervet, idet denne ved udgangen af 1997 udgjorde ca. 5.407 ansatte². Der er ved udgangen af 1998 formentligt beskæftiget omkring 6.000 personer indenfor fiskeindustrien.

Fiskerierhvervet er kendetegnet ved en høj grad af afhængighed af variationer i fangstmulighederne og i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet. Indtil midten af 1970'erne blev størstedelen af de færøske fangster således taget i fjernere liggende farvande ved Grønland, Canada, Nordnorge, Nordsøen og ved Island. I takt med kyststaternes udvidelse af de nationale fiskerigrænser til 200 sømil og den internationale regulering af fiskeriet uden for grænserne har færøske fiskere været nødsaget til at udvide fiskeriet omkring Færøerne, således at ca. 38 % af den samlede fangst i 1998 blev fanget på fiskebankerne i det færøske nærområde (den færøske 200 sømilegezone).

Udviklingen af hjemmefiskeriet førte inden for en relativ kort årrække til store investeringer i såvel skibe som fabriksanlæg på land til forarbejdning af fangsten. Dette som følge af at fangsten i stigende grad blev landet i fersk tilstand. Forarbejdningsindustrien på land har været forsøgt geografisk spredt som resultat af en bevidst politisk indsats for at bevare arbejdspladser i de enkelte bygder. Denne strategi viste sig ikke bæredygtig, da de fleste af fabrikkerne igennem flere år havde et betydeligt underskud på driften. Som følge heraf ændrede P/F United Seafood (Føroya Fiskivirking) strategi. Således var der i 1998 produktion på seks fabrikker ejet af P/F Føroya Fiskavirking (United Seafood). Det oprindelige antal overtagne fabrikker var 19. Herudover produceres der bl.a. på Kósavirkid i Klaksvík og på enkelte mindre virksomheder.

Fiskeindustrien har i 1998 haft et godt år med en betydelig økonomisk fremgang, hvilket dog i første omgang har betydet at de fleste virksomheder ikke længere har et underskud.

² Kilde: Opgørelsen baseres på oplysninger fra Hagtiðini nr. 4/1997 om antallet af beskæftigede med fiskerifangst, opdræt- og rengøringsvirksomhed (slagting) samt personer beskæftigede i fiskevarerindustrien.

Fangsterne forarbejdes i overvejende grad til frosne filetér og til saltfisk, men en stadig større del af fangsterne indgår i videreforædling med henblik på fremstilling af de såkaldte dinner cuts (400 gr.'s filetér), færdigretter o.lign. Et andet led i tilpasningen af det færøske fiskerierhverv har bestået i en omstilling til fangst af nye arter (herunder dybvandsarter og kammuslinger).

Fiskeopdrætserhvervet, som op gennem 80'erne udviklede sig meget stærkt, har gennem 90'erne oplevet en ustabil periode med megen modgang, pga. lave priser på laks. Samtidig har store dele af opdrætserhvervet haft en meget lav forretning af den indskudte kapital, hvilket har gjort virksomhederne sårbare. 1998 har været et forholdsvis godt år for erhvervet, da prisen på laks, specielt i foråret 1998, har været nogenlunde. Beskæftigelsen indenfor erhvervet er stort set uændret siden 1989. I 1999 er prisen på laks hastigt på vej op.

De forløbne års betydelige strukturtilpasninger i færøsk fiskeri blev indtil for få år siden gennemført med store direkte offentlige subsidier. Dette skete samtidig med, at den offentlige regulering af fiskerierhvervet blev væsentlig udbygget. Den politiske debat i 1998 har vist nogen interesse blandt de folkevalgte for at genoptage nogle af subsidierne (bl.a. til bygning af nye fiskefartøjer). Der er dog ikke i skrivende stund gennemført nogle konkrete initiativer.

Internationale reguleringer og fiskeriaftaler

Kystlandene i det nordlige Atlanterhav udvidede i 1977 fiskerigrænserne til 200 sømil. Havområdet inden for de nye fiskerigrænser kom således under national jurisdiktion (lovgivning). Uden for 200 sømils fiskerigrænserne bliver fiskeriet reguleret af henholdsvis NAFO (for det nordvestlige Atlanterhav) og NEAFC (for det nordøstlige Atlanterhav).

NAFO:	North-West Atlantic Fisheries Organization (før ICNAF).
NEAFC:	North-East Atlantic Fisheries Commission.
ICES:	International Commission for Exploration of the Sea.

NAFO, hvor Danmark på Færøernes vegne er stiftende medlem, har fungeret siden 1. januar 1979. NAFO disponerer over egen videnskabelig kommission. Organisationen har hjemmel til at fastsætte fangstmængder for bestemte fiskearter til medlemslande i havområdet uden for canadisk jurisdiktion i det nordvestlige Atlanterhav. For færøsk fiskeri har dette betydning for så vidt angår rejefiskeriet og fiskeri efter torsk og hellefisk i NAFO-området. NAFO har herudover delvis hjemmel til at behandle spørgsmål vedrørende fiskebestande, der bevæger sig over den canadiske fiskerigrænse.

For så vidt angår det nordøstlige Atlanterhav bygger både kystlandene og NEAFC på videnskabelig rådgivning fra den internationale fiskeribiologiske kommission, ICES.

NEAFC er fra 1998 centrum for administration og kontrol med fangsten af så betydende fiskearter som nordhavssilden, rødfisk, blåhvilling, dybvandsfisk og makrel i Nordatlanten. Medlemslandene i NEAFC skal godkende de af NEAFC tildelte kvoter (TAC). Kystlandene i NEAFC udgøres af Færøerne, Island, Rusland, Norge og EU. NEAFC har kontrol med fiskeriet i internationalt farvand i Nordøstatlanten.

Det er Danmark, der er medlem af både NAFO og NEAFC på vegne af Færøerne (og Grønland), men det er de færøske og grønlandske medlemmer, der tilsammen udgør den danske delegation tillige med en repræsentant for Danmark.

Foruden det internationale samarbejde inden for NAFO og NEAFC har Færøerne indgået aftaler om gensidige fiskerirettigheder med bl.a. Rusland, de baltiske lande, Norge, EU, Island og Grønland.

Traktaten om bevarelse af laksebestandene i Nordatlanten (NASCO) trådte i kraft den 1. oktober 1983. Traktaten er ratificeret af Canada, Danmark på Færøernes vegne, EU, Island, Norge og USA.

For årene 1997 - 1999 er der ved fiskeriaftalerne blevet fastsat følgende kvoter for henholdsvis Færøernes fiskeri i andre nationers farvande og internationalt farvand og for andre nationers fiskeri ved Færøerne.

Tabel 4.4. Færøernes fiskeriaftaler 1997 - 1999.

	Andre landes kvoter ved Færøerne			Færøernes kvoter i fremmed farvande		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999
	- tons -					
Bundfisk (torsk m.v.)	20.710	20.860	20.810	41.287	32.197	29.347
Pelagisk spisefisk ¹⁾	15.270	16.790	17.090	10.340	12.440	12.740
Industrifisk	208.500	181.000	196.500	166.750	181.750	170.750
Rejer				2.650	4.650	4.350
Atlanto-skandisk sild	290.000	251.500	251.500	79.500	69.000	69.000
Rødfisk				4.500	4.500	4.500
Andet	800	600	575	300	300	300
I alt ²⁾	535.280	470.750	486.475	305.327	304.837	290.987

¹⁾ Makrel m.v.

For yderligere specifikation af tabel 4.4., herunder de enkelte aftalelandes kvoter i færøsk farvand og færøske kvoter i fremmed søterritorium fordelt på fiskearter, se bilag 4.8.

For den færøske fjernfiskerflåde af trawlere og linebåde er navnlig fiskemulighederne efter bundfisk (især torsk, kuller og sej) i Barentshavet og ved Island af helt afgørende betydning, mens det for de færøske industriskibe især er kvoterne i EU - havområde og ved Grønland, der har den største betydning.

De færøske fangstmuligheder i Barentshavet blev som følge af biologisk begrundede krav om begrænsninger i fangsttrykket på bestandene af torsk og kuller reduceret betydeligt i 1989 og i 1990. Siden er kvoterne for bundfisk i Barentshavet forøget og lå på et generelt højt niveau i 1997/98 for igen i 1999 at falde væsentligt. Rejefiskeriet ved Flemish Cap har de seneste år haft en stabil kvote.

Færøerne, Norge, Rusland, EU og Island indgik i 1996 en aftale om forvaltning af den Nordatlantiske sild, der efter 25 års fravær var begyndt at vise sig i store mængder. Ud af en fastsat totalkvote på 1.300 mill. tons fik Færøerne 79.000 tons i både 1998 og 1999.

Nordhavssilden fanges som regel i færøske farvande fra april til juni måned. Man har fra færøsk side forventning om, at silden igen vil vende tilbage og overvinde og gyde i de færøske farvande. Kun små mængder af nordhavssilden er indtil nu vendt tilbage i vinterperioden.

Færøerne har arbejdet for en øget kvote af vestmakrellen, som i længere perioder befinder sig på færøsk territorium, og på baggrund heraf har Færøerne, EU og Norge iværksat et samarbejde om forvaltning af bestandene af vestmakrellen, samtidig som kyststatslandene i NEAFC har fået kontrol over fiskeriet i internationalt havområde. Et par japanske makrel-fiskebåde har i løbet af 1998, i samarbejde med færøske redere, forsøgt sig med fiskeri af makrel ved Færøerne.

Sammensætningen af fiskerflåden

Den færøske fiskerflåde bestod ved udgangen af 1998 af 189 fartøjer over 20 BRT med en samlet tonnage på godt 54.200 BRT. Hertil kommer et antal fiskefartøjer på under 20 BRT.

Som det fremgår af tabel 4.5., har der siden 1975 været tale om en betydelig vækst i antallet og bruttotonnagen for ferskfisketrawlere. Såvel antallet som bruttotonnagen for ferskvandstrawlere er dog i de seneste år faldet en anelse. Endvidere ses det, at også antallet og bruttotonnagen for linebåde er faldende siden 1975.

Tabel 4.5. Fiskerflåden fordelt efter skibstype i 1975, 1996 – 1998.

	Antal				Bruttotonnage (1.000 t)			
	1975	1996	1997	1998	1975	1996	1997	1998
Stålskibe:								
Saltfisktrawlere	4	6	6	6	2	8,6	7,1	7,1
Ferskfisktrawlere	10	58	54	54	4	18,8	17,8	17,8
Andre trawlere	35	20	18	19	10	11	10,6	11,4
Trawlere i alt	49	84	78	79	16	38,4	35,5	36,3
Linebåde	31	20	19	19	7,7	4,8	4,3	4,3
Notskibe	19	7	8	8	7,7	6,1	7,1	7,1
Fryseskibe	16	3	3	3	5	0,8	0,8	0,8
Andre	0	10	11	11	0	1,3	1,7	1,7
Line-/fryseskibe i alt	66	40	41	41	20,7	13,0	13,9	13,9
Stålskibe i alt	115	124	119	120	36,8	51,4	49,4	50,2
Træskibe:								
Line-/trawlskibe	97	68	69	69	5,1	3,3	4	4
Fiskeskibe i alt	212	192	188	189	41,9	54,7	53,4	54,2

Kilde: Hagstovan

I 1990 blev der bl.a. på grund af udflagning, kondemneringsordning m.v. konstateret et fald i den samlede bruttotonnage på knapt 7.000 BRT.

Ved sammenligninger mellem tonnage og/eller antallet af fiskefartøjer i 1975 og i 90'erne skal det bemærkes, at fiskerflåden i den forløbne periode har gennemgået en større modernisering, hvorfor kapaciteten og effektiviteten er steget. Dette til trods for fiskeflådens voksende gennemsnitsalder. Den samlede vægtede gennemsnitsalder på fiskeflåden var i 1989 på 15 år og i 1998 på 24 år, jf. afsnit 8.3.

Som led i bestræbelserne på at opnå en bedre balance - mellem den samlede fangstkapacitet og fiskebestandene - og samtidig sikre bedre resultater for den tilbageværende del af flåden, har landsstyret i de seneste år gjort tilladelser til indførsel eller bygning af nye fiskefartøjer betinget af, at tilsvarende kapacitet udgår af flåden, dog ikke for så vidt angår skibe til fangst af pelagiske fisk, samt ubenyttede fiskerimuligheder efter rejer ved f.eks. Svalbard.

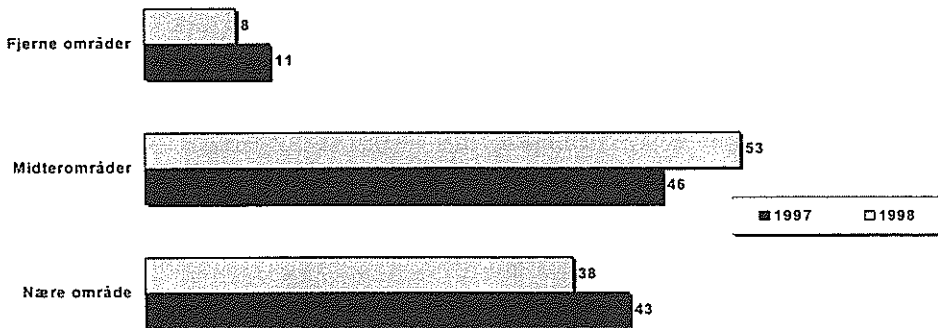
Fra 1988 til og med 1991 blev denne ordning suppleret af en tilskudsordning til kondemnering (ophugning eller eksport) af fartøjer. I 1990 og 1991 blev der i alt anvendt knap 150 mill. kr. til kondemnering. De sidste 3 år har tonnagen været stort set uændret.

Færøske skibes fangster

Stort set alle områder, som den færøske fiskerflåde fisker i, er som tidligere beskrevet reguleret ved overenskomster eller internationale aftaler. Siden 1977 er det færøske fangstmønster tilpasset begrænsningerne i fangstmulighederne i fremmed farvand, jf. tabel 4.6., som viser fangsterne fordelt på områder.

Fra 1975 til 1990 reduceredes fangsterne i de fjerne områder fra ca. 18 % af de samlede fangster til kun 9 % af fangsterne i 1990. I 1993 udgjorde fangsterne i dette område 20 %. Stigningen fra 1990 til 1993 skyldes især, at loddefiskeriet blev genoptaget i den russiske del af Barentshavet, og at kvoterne af bundfisk i dette havområde også var noget højere. Siden 1996 er fangstandelen i fjernområderne tilbage på niveauet fra 1990 på ca. 10 %, hvilket specielt skyldes en mindre fangst af torsk i områderne NAFO 3 og den russiske og norske del af Barentshavet. I de senere år er den pelagiske flåde forøget som led i de voksende muligheder for denne flådetype.

Tabel 4.6. De færøske skibes fiskefangster fordelt på områder 1997 – 1998 i %.

Anm: På grund af afrunding vil summen ikke altid blive 100.

Kilde: Hagstovan.

Til midterområderne henregnes fiskeområderne ved Island, Nordsøen og Skagerrak, områderne vest for de britiske øer, Rock All, Øst-Grønland, Jan Mayen og ved Norge. Bort-

set fra fiskeriet ved Island og rejefiskeriet ved Øst-Grønland, Flemish Cap og ved Svalbard er det færøske fiskeri på midterområderne i øvrigt begrænset til hovedsagelig industrifiskeri med not- og industriskibe. Landingerne på Færøerne fra not- og industriskibene har været voksende i de seneste år.

Til vestlige fjernområder henregnes Flemish Cap, Internationalt farvand (NAFO 3), Vestgrønland og Jan Mayen, og til det østlige henregnes Barentshavet med områderne ved Nordnorge, Bjørnøen og Svalbard.

I perioden 1991 - 1993 faldt den procentvise andel af fangsterne i nærområderne, for i de senere år atter at stige med torskens og sildens tilbagevenden til færøsk farvand. Tilbagegangen i fangsterne i midterområderne bragtes til ophør i starten af 90'erne, og fangsten af lodde og makrel voksede jævnt op gennem 90'erne. I 1996/97 er det især fiskeriet af lodde og sild ved Island, Øst-Grønland og Norge, der har været hovedbidragsyder til væksten i fangstmængderne i midterområderne. Den procentvise fangstandel i de fjerne områder er faldet jævnt gennem 90'erne. Dette er ligeledes tilfældet i 1998, hvilket hovedsageligt skyldes den kraftigt forøgede fangst af blåhvilling og sild i midterområderne. Faldet i nærområdets andel af de samlede fangster skyldes altovervejende et fald i torskefiskeriet ved Færøerne.

At fordelingen på nære og fjerne områder har særlig interesse knytter sig til mulighederne for at bringe fisken frisk til forarbejdning på Færøerne.

Sammensætningen af de færøske skibes fangster i alle områder fordelt på fiskearter er vist i tabel 4.7.

Tabel 4.7. Færøske skibes fiskefangster i alle områder fordelt på fiskearter i 1994 - 1998, tons.

	1994	1995	1996	1997	1998
Torsk	35.475	44.465	60.524	57.921	39.689
Kuller	7.664	8.284	13.896	21.409	22.598
Stor sej	35.196	30.104	20.398	22.598	26.751
Brosme	4.389	4.423	2.562	2.593	2.389
Lange	2.666	3.655	3.132	4.056	3.547
Byrke-Lange	1.762	2.263	1.624	1.172	1.274
Rødfisk	12.137	14.226	11.029	11.402	7.951
Hellefisk	6.294	11.423	6.241	5.124	3.787
Sildehaj	47	42	7	9	7
Laks	10	3	0	0	5
Rejer	8.944	9.334	10.592	10.868	12.985
Skaldyr ¹⁾	3.855	2.781	3.559	3.581	0
Hummer	102	79	66	40	57
Blåhvilling	25.720	30.573	21.483	28.773	71.217
Sperling	32.860	9.777	9.133	11.215	6.222
Lodde	12.310	3.306	39.777	44.828	41.966
Tobis	9.389	6.006	5.023	11.221	11.071
Hestemakrel	505	950	863	1.005	216
Makrel	19.821	29.428	19.530	8.401	10.654
Sild	5.378	60.638	57.853	65.949	70.214
Guldlaks	960	6.647	9.496	8.433	17.167
Stinglaks	894	850	256	128	89
Skolæst	743	764	234	199	84
Havtaske	1.042	1.408	1.610	1.765	1.885
Andet	6.004	6.624	5.702	6.457	7.174
I alt	234.167	288.053	304.590	329.147	358.999

¹⁾ Der er p.t. ikke tal for 1998

Kilde: Hagstovan

Oversigten viser, at de samlede færøske fangst steg med ca. 53 % fra 1994 til 1998. Den markante stigning fra 1994 til 1998 skyldes især stigende fangster af torsk i perioden frem til 1998, hvor fangsterne af torsk faldt drastisk. Dette opvejes af den stigende fangst af kuller og tildels sej i nævnte periode. Herudover er det specielt fangsterne af blåhvilling, sild og guldlaks der er steget voldsomt i perioden fra 1994 til 1998.

Fangster ved Færøerne

Færøske skibes fangst ved Færøerne faldt jævnt fra 1991 til 1993 for i de senere år at udvise en betydelig vækst. Fangsterne i denne halvdel af 90'erne er således mellem 20 og 40.000 tons højere end i starten af årtiet. Samtidig er fremmede skibes fiskeri, som tidligere truede de mest almindelig bundfiskebestande ved Færøerne, reduceret, mens andre fartøjer er kommet til i henhold til indgåede fiskeriaftaler om at udnytte de ikke truede fiskebestande.

De samlede fangster ved Færøerne var i 1975 på ca. 137.000 tons. Fra slutningen af 1970'erne udvikledes imidlertid et betydeligt blåhvilling-fiskeri ved Færøerne (især fra sovjetiske skibe), hvilket afgørende medvirkede til at forøge de samlede fangstmængder i området. I slutningen af 1980'erne udgjorde de totale fangster mellem ca. 250.000 og 350.000 tons - men med betydelige udsving mellem de enkelte år. I midten af 1990'erne er niveauet steget til at udgøre mellem 300.000 og 450.000 tons, dog fortsat med betydelige udsving. En væsentlig årsag hertil er fangsten af sild og blåhvilling i farvandene omkring Færøerne.

Efter at der i en årrække havde været et dårligt fiskeri af torsk, vendte torsken tilbage til færøske farvande, specielt i perioden fra 1995 til 1997. Kulleren vendte ligeledes tilbage i større mængder fra 1996 og frem. Sejffiskeriet der har været på et meget lavt niveau i årene fra 1994 til 1997 har siden 1998 udviklet sig i stærk opadgående retning.

Tabel 4.8. viser udviklingen og fordelingen af fangsterne ved Færøerne i årene 1995 - 1998.

Tabel 4.8. Fiskefangster ved Færøerne fordelt på lande 1995 - 1998.

	1995	1996	1997	1998	1995	1996	1997	1998
	- 1.000 tons -				- pct. -			
Færøerne	151,3	147	142,7	137,9	37	47	35	35
Danmark	3,1	2,2	6,2	4,7	0	1	1	1
Tyskland	0,7	0,2	0,1	0	0	0	0	0
Frankrig	1,6	1	2,5	2,2	0	0	0	0
U.K.	0,7	1,2	1,1	15,2	0	0	0	4
Norge	11,1	37,8	34,7	43,8	3	12	8	11
Rusland	114	105,7	120,5	118,1	27	34	28	30
De baltiske lande	12,5	13,5	9	4,2	3	4	2	1
Andre lande ¹⁾	129,1	6,8	109,8	71,4	30	2	26	18
I alt	424,1	315,4	426,6	397,5	100	100	100	100

Kilde: Hagstovan.

I perioden 1988 - 1992 var der en nedgang i den samlede fangstmængde, hvilket bl.a. skyldes en mindre fangst af kuller og torsk. Fra 1997 til 1998 har der været et fald i fangsten ved Færøerne på ca. 7 %. Den færøske andel af fangsterne udgjorde i 1975 29%, i 1992 52 % og i 1998 34 %.

Af de i alt ca. 400.000 tons fisk, som blev fanget ved Færøerne i 1998, blev som nævnt ca. 34 % fanget af færøske skibe. For de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) var den færøske andel dog tæt på 100 % i 1998, jf. tabel 4.9. Det russiske fiskeri i færøsk havområde består hovedsageligt af fiskeri efter blåhvilling og makrel, mens EU-landenes begrænsede fiskeri er sammensat af et bredt udsnit af fiskearter - herunder navnlig blåhvilling, makrel og sild. I 1998 har Danmark haft en fangst af sild på godt 865 tons i færøske farvande. EU-landenes andel udgjorde ca. 8 % af de samlede udenlandske fangster i 1998. Islands fiskeri ved Færøerne i 1998 er udelukkende af blåhvilling og sild.

Tabel 4.9. Den samlede fiskefangst ved Færøerne i 1998 fordelt på lande og fiskearter, 1000 tons.

	Torsk	Kuller	Sej	Blå-hvilling	Andre fisk	I alt
Færøerne	25,0	20,5	24,1	12,8	55,5	137,9
Danmark				0,8	3,9	4,7
Tyskland					0,0	0,0
Frankrig				0,3	1,9	2,2
U.K.	0,3	0,1	0,4	12,4	2,0	15,2
Island				7,0	64,4	71,4
Norge	0,5	0,2	0,1	37,3	5,7	43,8
Rusland				93,0	25,1	118,1
De baltiske lande				2,8	1,4	4,2
I alt	25,8	20,8	24,6	166,4	159,9	397,5

Kilde: Hagstovan

Fangsttryk og fangstregulering

Som nævnt i afsnittet om sammensætningen af fiskerflåden har der fra midten af 70'erne og indtil slutningen af 80'erne fundet en modernisering sted af den færøske fiskerflåde.

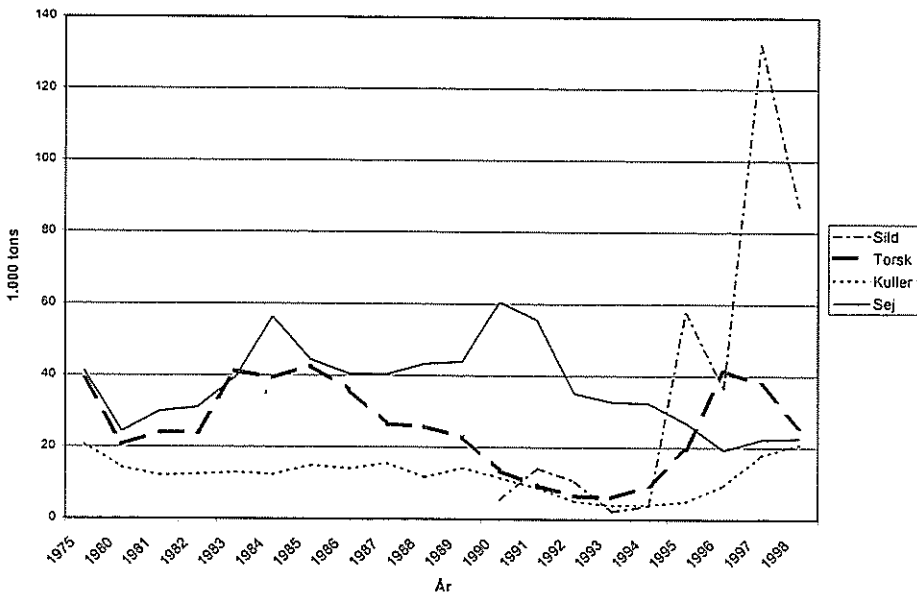
Sideløbende med udbygningen af den samlede fangstkapacitet har fiskeriindsatsen - opgjort som antal fiskedage - også været stigende. Den langt større fangstkapacitet og fangstintensitet har ifølge biologerne i ICES og det færøske fiskerilaboratorium medført, at fangsttrykket på navnlig bestandene af torsk og sej i en årrække har ligget langt over det

optimale niveau, men også kuller har de seneste år været udsat for en reduktion af gydebestandene. Niveauet er defineret som det, der tillader fiskene at opnå en størrelse, som på lang sigt muliggør det maksimale vægtmæssige udbytte af bestanden.

Biologerne vurderede, at sejbestanden i 1997 var på historisk lavt niveau.

Siden 1998 har torskefangsten været nedadgående, mens fangsterne af kuller og sej er steget.

Tabel 4.10. Fangsterne af sild, torsk, kuller og sej ved Færøerne 1975 og 1980 - 1998.

Kilde: Hagstovan.

Set i relation til største fangst, i 1984, hvor fangsterne af de tre bundfiskearter nåede op på 107.000 tons, er fangsterne i 1998 af bundfiskearterne på ca. 71.200 tons eller ca. 50 % af niveauet i 1984.

ICES har i 1998 anbefalet, at fangsten af færøsej i 1998/99 ikke overstiger 14.000 tons. Der er i årets 3 første måneder af 1999 landet godt 4.600 tons sej fanget ved Færøerne af færøske fiskere. For torsken ved Færø-plateauet og ved Færø-banke anbefalede ICES, at

fangsten samlet ikke oversteg ca. 35.000 tons i 1998/99. Der er i årets første 3 måneder af 1999 fanget ca. 5.600 tons torsk af færøske fiskere ved Færøerne. ICES anbefaler videre, at fiskeriet af kuller sænkes til at være mindre end 9.000 tons i 1999. Der er i årets 3 første måneder fanget godt 6.000 tons ved Færøerne.

Den stigende og - biologisk set for intensive - fiskeriindsats medfører ikke alene en uhenigtsmæssig udnyttelse af fiskebestandene, men medvirkede - og medvirker - også i høj grad til at forringe fiskerierhvervets kommende rentabilitet, jf. nedenfor.

For at sikre en bedre balance mellem fiskerikapaciteten og fiskebestandene og samtidig sikre et bedre økonomisk grundlag for fiskeflåden blev der i 1987 iværksat et fiskeritilladelsessystem for alle fartøjer over 20 tons. Dette tilladelsessystem blev suppleret med en række andre tekniske reguleringer, herunder navnlig fredning af bestemte fiskeområder (beskyttede områder) og fiskeforbud i bestemte tidsrum, som navnlig tog sigte på en beskyttelse af ungfisken. De beskyttede områder er gennem de seneste år blevet større, og der er blevet flere af de beskyttede områder. Siden er der med samme sigte indført regler om mindste maskevidde, hvorved maskevidden er forøget fra 135 mm til 145 mm. I 1994 indførtes kvotesystemet, og i 1996 blev kvotesystemet erstattet med fiskedageordningen, jf. nedenfor.

I et direkte forsøg på at reducere fangstkapaciteten (som landsstyret og Fiskerirådet dengang anslog var ca. 40 % for stor i færøsk havområde) blev der etableret en kondemneringsordning, hvor der med tilskud fra landskassen blev ydet støtte til ophugning og eksport af fiskefartøjer. Denne ordning ophørte med udgangen af 1991. Samtidig er vilkårene for indførsel af ny tonnage blevet gjort mere restriktive.

Fiskeriordninger i færøsk farvand.

I forbindelse med aftaler indgået mellem den danske regering og landsstyret under krisen først i 90'erne, blev der indført kvoter for der færøske fiskeri. Kvoterne blev baseret på internationale biologers vurderinger. Kvotesystemet viste sig hurtigt uhenigtsmæssigt, da det medførte en for tidlig opfiskning af kvoterne, samt store problemer i forbindelse med bifangster, specielt ved fiskeri af bundfiskearterne torsk, sej og kuller. Man konstaterede endvidere en stigende mængde af fisk som blev smidt ud igen, da kvoten ikke tillod fangst heraf, samt uregelmæssigheder i rapporteringssystemet, hvilket gav anledning til bekymring hos biologerne.

Utilfredsheden med kvoterne resulterede i, at landsstyret nedsatte et udvalg, "Reguleringsudvalget", til at se nærmere på hele fiskerireguleringssystemet, jf. nedenfor. Et resultat af forhandlingerne den 3. november 1995 mellem regeringen og landsstyret blev, at det blev overladt til hjemmestyret selv - med udgangspunkt i målsætningen om at føre en fiskeripolitik baseret på et biologisk og økonomisk bæredygtigt fiskeri med vægt på genopbygning af fiskebestandene - at udforme det konkrete indhold i lovgrundlaget for fiskeriet.

Det af landsstyret nedsatte Reguleringsudvalg, der var nedsat med repræsentanter fra alle fiskeriorganisationer, landsstyret og Fiskerilaboratoriet, fremkom i februar 1996 med sin redegørelse om en fremtidig reguleringsordning for fiskeriet. Trods enighed i udvalget om anbefalingerne har hjemmefiskerne imidlertid efterfølgende udtrykt utilfredshed med forslagens konsekvenser for hjemmefiskerne. Udvalgets anbefalinger gik ud på at afskaffe kvotesystemet og erstatte dette med indførelse af omsættelige fiskedage og fredning af bestemte områder i perioder.

Landsstyret fremsatte som opfølgning herpå i foråret 1996 forslag til ændring af loven om erhvervsmæssigt fiskeri. Loven blev vedtaget i maj 1996 og trådte i kraft 1. juni 1996. Ordningen kaldes fiskedageordningen, og i denne er det - i modsætning til kvoteordningen - ikke fangsterne, der reguleres, men fangstindsatsen. Den samlede fiskerflåde opdeles i forskellige fartøjsgrupper - kyst-, line- og trawlfiskere - samt i størrelse (BRT), og hver fartøjsgruppe tildeles et samlet antal fiskedage pr. år, som fordeles ligeligt på fartøjerne i gruppen. I ordningen reguleres fangsterne af bundfisk.

Fordelingen af fiskedage på fartøjsgrupper er bestemt ved anvendelse af detaljeret fiskeristatistiske opgørelser for 10-års perioden 1985-94. For hver fiskeart beregnes fangsteffektiviteten som den andel af den skønnede bestand et fartøj i en given gruppe i gennemsnit har fanget i løbet af en dag. Desuden beregnes, hvorledes fangsterne af hver enkelt art har fordelt sig på fartøjsgrupperne.

Under ordningen opdeles farvandet omkring Færøerne i henholdsvis et indre og ydre fiskedageområde. En fiskedag giver ret til fiskeri i ét døgn i det indre fiskedageområde, men kan ombyttes til tre døgn i det ydre fiskedageområde.

Allerede i løbet af efteråret 1996 opstod der diskussion i lagtinget om fordelingen og antallet af fiskedage. Denne diskussion fortsatte i årene herefter og tager udgangspunkt i bestandsvurderingerne og de deraf afledte antal fiskedage. Biologerne kan fortsat ikke forklare tilstedeværelsen af de store mængder af torsk i færøsk farvand, hvilket naturligt bidrager til at øge presset for at få øget antallet af fiskedage. Anbefalingen fra ICES vedrørende de betydende bundarter (torsk, sej og kuller) er på ca. 60.000 tons i 1998/99.

Fiskedagene er omsættelige, hvilket er ensbetydende med, at der mellem de fleste hovedgrupper af fiskefartøjer kan overføres fiskedage. I slutningen af året kan landsstyret endvidere regulere antallet af uforbrugte fiskedage, eller efter råd fra det færøske fiskerilaboratorium inddrage eller udbyde fiskedage. Fiskedagene kan som hovedregel sælges eller lejes ud for en periode på op til 10 år.

Fiskedageordningen overvåges af landsstyret, der efter afgivelse af skøn fra udvalget vedrørende fiskebestande (udvalg under landsstyret) og det færøske fiskerilaboratorium, fastsætter antallet af fiskedage. Ordningen har en række undtagelser, bl.a. kan antallet af fiskedage fordobles for kystfartøjer, hvis der fiskes med sneller.

Antallet af fiskedage blive løbende reguleret ved lagtingslove. Det samlede antal af fiskedage er i forbindelse med reguleringen stigende, men der er dog store forskydninger mellem de forskellige typer af fiskefartøjer. Således har de store partrawlere og lineskibene fået reduceret antallet af fiskedage, mens specielt de små kuttere (under 15 brt.) har fået tildelt ca. 34 % flere fiskedage.

Antallet af fiskedage blev i fiskeåret 1997/98 reduceret med 12,5 % i forhold til det foregående år. Lagtinget reducerede ved lovændring den 18. august 1998 yderligere det samlede antal fiskedage med ca. 5%. Endvidere blev det vedtaget at øge omsætteligheden, idet sammenlægninger af en eller flere licenser bliver tilladt.

Fiskeriinspektion og redningstjeneste

Tilsynet med og beskyttelsen af "Fiskeriterritorium ved Færøerne", der er fastlagt ved kgl. anordning af 21. december 1976, varetages ifølge en samarbejdsaftale af 2. januar 1986 af landsstyrets Fiskerikontrollen (herunder Vagt- og Bjærgningstjeneste) og Færøernes Kommando (FRK). Tilsynet udføres i henhold til fiskerilovgivningen fra 1994 med senere ændringer.

Ved udvidelsen af det færøske fiskeriterritorium (til 200 sømil) pr. 1. januar 1977 forøgedes de områder, der skal inspiceres, fra ca. 4.500 sømil² til ca. 80.000 sømil². Med denne udvidelse og efterfølgende aftaler med andre lande om fiskerirettigheder, bl.a. med fastsættelse af kvoteordninger og nye redskabsbestemmelser, har fiskeriinspektionen skiftet karakter fra at være inspektion af grænsen til at være inspektion af områder.

Dette har medført, at inspektionen har fået til opgave at administrere en pålagt meddelelsespligt for alle fiskefartøjer og samtidig kontrollere, at alle fartøjer, som træffes på fiskeriterritoriet, har de nødvendige tilladelser og overholder de love og kundgørelser, der gælder på området. I ønsket om at styrke forholdene omkring fiskerikontrollen har landsstyret foretaget en række omstruktureringer inden for fiskerikontrollen.

Færøernes Kommando disponerer over et inspektionsskib af "Thetis" - eller "Beskytteren" - klassen, med en "Lynx" helikopter. Herudover benyttes "Gulfstream (GIII)" - fly fra flyvevåbnet i fiskeri- og farvandsinspektionen.

Fiskerikontrollen har indsat inspektionsskibet "Tjaldrið", samt en 30 fods motorbåd "Spógvin" og har herudover mulighed for at opnå helikopterassistance fra det færøske luftfartsselskab Atlantic Airways. Landsstyret har i april/maj 1999 besluttet sig for at bygge et moderne inspektions- og bjærgningsskib i Norge. Det forventes, at det nye skib påbegyndt sejladsen sidst i år 2000. Indtil det nye skib er klar, vil landsstyret indgå aftale med Forsvarskommandoen om at leje "Beskytteren" til inspektions- og bjærgningsopgaver. "Beskytteren" skulle ellers være ophugget.

Fiskeristøtte

Indtil 1975 havde Færøerne et prissystem for indhandling af fersk fisk, der meget nøje fulgte tendenserne på verdensmarkedet. Dette system medførte ofte pludselige og store prisændringer.

I 1975 faldt verdensmarkedspriserne på fisk drastisk, hvorefter der fra fiskernes organisationer blev stillet krav om etablering af et mere stabilt system, der kunne sikre en stabil salgspris til den del af fiskerflåden, der lander fersk fisk til filéfabrikkerne på Færøerne. På den baggrund blev Råfiskefonden etableret i maj 1975.

Råfiskefondens formål blev i 1983 udvidet, idet fonden ved sin prisfastsættelse herefter blev pålagt at styre fiskeriet på en sådan måde, at fiskebestandene blev bevaret på et niveau, som ud fra et langtidsperspektiv ville give det største udbytte. Pr. 1. oktober 1990 blev Råfiskefonden nedlagt og dens tilskud afløstes af henholdsvis et pristilskud, et indførselstilskud og forarbejdningsstøtte. Af disse blev pristilskuddet den vigtigste støtteform.

I 1993 blev prisstøtten omlagt til en tidsbegrænset, investeringsstøtte til ejere af fiskefartøjer, der havde fangstlicens. Støttebeløbene blev fordelt efter type af fiskefartøj, fangstmetode, størrelse af fiskefartøjet samt alderen på fartøjet. Støttebeløbene varierede fra minimum 47.319 kr. om året til mindre fartøjer, som fisker i færøske farvande op til 1,3 mill. kr. til de største dybvandstrawlere. Støtteordningen blev fastsat for perioden 7. marts 1993 til 7. marts 1998. De sidste former for investeringsstøtte til fiskefartøjer ophørte i maj 1998. En række andre ordninger blev ophævet i 1994, og den samlede fiskeristøtte er faldet med knap 39 % fra 1995 til 1998.

Fra 1997/98 er direkte støtte til fiskeskibe helt bortfaldet. Der gives dog stadigvæk en række former for indirekte støtte ved fastsættelse af mindstelønninger og dagstøtte, støtte til telefonering m.v., jf. tabel 4.11.

Tabel 4.11. Fiskeristøtte fordelt på støtteordninger i 1995 – 1998 (1.000 kr.).

	1995	1996	1997	1998
Mindsteløn	26.499	19.892	15.700	6.206
Mindsteløn til hjemmefiskere ¹⁾	4.318	19.401	32.200	20.042
Mindsteindtægt	15.268	0	0	0
Dagstøtte	41.001	31.442	23.100	11.639
Tillæg i f.m. sygdom	7.929	8.917	9.400	5.738
Ferieløn	7.482	6.413	4.700	2.781
Arbejdsmarkedsbidrag	3.540	2.852	2.200	1.603
Udbetalt til lønninger m.v.	106.037	88.917	87.300	48.009
Investeringstilskud ²⁾	58.236	59.581	57.744	10.837
Observatørtilskud	-	-	-	-
Transporttilskud	50	620	1.673	1.656
Importtilskud	9.519	2.591	-	-
Forarbejdningstilskud	-	-	-	-
Produktudvikling på filetfabrikker	1.034	858	10.511	7.544
I alt, inkl. løntilskud	174.876	152.567	157.228	68.046

¹⁾ Mindsteløn til hjemmefiskere vedtaget i maj 1996, se afs. nedenfor om fiskernes aflønning.

²⁾ Ordningerne med inv.støtte til fiskefartøjer ophørte i henholdsvis marts og maj 1998.

Kilde: Færøernes landsstyre (Fiskimålastyrid).

I maj 1995 vedtoges en lagtingslov om støtte til udvikling af fiskerierhvervet på land for finansåret 1995. I henhold til loven kunne der ydes støtte til opkøb af 3.-lands fisk, krebsdyr og skaldyr til forarbejdning på Færøerne. Støtten var på maksimalt 1,25 kr. pr. kg. Endvidere gav loven mulighed for at yde støtte til produktudvikling på færøske fiskevirksomheder med op til 1/3 af projektets omkostninger. Medio maj 1996 vedtog lagtinget et lovforslag, som viderefører støtteordningerne fra 1995-loven, dog ydes ekstra støtte på 0,50 kr. pr. kg. i ét år, såfremt produktionen etableres på et sted, hvor der ikke er produktion i forvejen.

I slutningen af 1997 vedtog lagtinget en lov, der sætter begrænsninger for færøske fiskefartøjers mulighed for at afsætte fangsten uden for Færøerne. Færøske fiskefartøjer har frit lov til at afsætte op til 25 % af fangsten uden for Færøerne³, uden at antallet af fiskedage begrænses. Overskrides grænsen på 25 % kan antallet af fiskedage begrænses med op til 30 %. Ligeledes kan der foretages begrænsninger i tildelingen af kvoter. Loven er ikke

³ Beregnet ud fra et gennemsnit af 4 måneders fangst.

gældende for en række fiskearter bl.a. sild, makrel og laks. Ordningen har efterfølgende vist sig succesfuld, idet langt mindre af fangsten fra færøske fiskere sælges ubehandlet i udlandet end tidligere. Det må således konstateres, at ordningen har været et aktiv for den færøske fiskeindustri, idet det dog skal bemærkes, at de høje fiskepriser højest sandsynligt også har haft en indvirkning herpå.

I maj 1995 blev der skabt hjemmel for landsstyret til at yde støtte til transport af fisk til de områder, hvor man har vanskeligt ved at bruge de etablerede fiskeauktioner (især Sandoy, Vágar og Nólsoy). Satserne for støtten til transport af fisk er siden justeret i opadgående retning.

Finansiering af fiskefartøjer

Nybygning og ombygning af færøske fiskefartøjer er typisk finansieret ved låneoptagelse i Færøernes Realkreditinstitut, Fiskeribanken eller Skibskreditfonden suppleret af lån fra landskassen og/eller lån med landskassegaranti. Supplerende lån, udrustningslån, driftskreditter m.v. for færøske fiskefartøjer tilvejebringes overvejende gennem de færøske pengeinstitutter.

Færøernes Realkreditinstitut har siden oprettelsen i 1955 ydet 1. prioritetslån til fiskefartøjer hjemmehørende på Færøerne med op til 50 % af vurderingsværdien. Løbetiden for realkreditinstitutets lån er 10 år. Lagtinget vedtog i november 1998, at landsstyret kan indgå aftaler med Realkreditinstituttet om, at tidligere indgåede og nu frigjorte lån, kan genudlånes som 2. prioritetslån. Landsstyret stiller sikkerhed for lånene.

Instituttets udlånsvirksomhed finansieres - foruden af grundfondsmidler (oprindelig Marshallmidler) - ved udstedelse af 8 %, 10-årige obligationer med statsgaranti. Danmarks Nationalbank har siden 1967 opkøbt obligationerne til pari, og låneoptagelsen er således indirekte statssubsidieret.

Instituttet havde den 31. marts 1998 udestående lån med en samlet restgæld på 67,1 mill. kr. Siden ultimo 1997 er restgælden faldet med ca. 26 %. Pr. 31. december 1998 var restgælden på ca. 53,2 mill.kr. Færøernes Realkreditinstitut er pr. 1. januar 1999 overgået som færøsk særanliggende, jf. aftalen mellem landsstyret og regeringen af 10. juni 1998, se bilag 4.1.

Kongeriget Danmarks Fiskeribank har siden 1959 kunnet yde lån til fiskefartøjer og fiskeindustri på Færøerne. Lån fra Fiskeribanken ydes som 15 - 20-årige 2. prioritetslån med sikkerhed (for nybygninger) inden for 55 % af fartøjets værdi. Der stilles endvidere normalt krav om en egenkapital på 15 % af projektsummen eller en tilsvarende bankgaranti.

Restgælden af færøske lån fra Fiskeribanken til fiskefartøjer var ved udgangen af 1998 på i alt 8,0 mill. kr. Sidste nyudlån til fiskefartøjer på Færøerne skete i 1993 og udgjorde 0,3 mill. kr.

Danmarks Skibskreditfond har tidligere ydet lån til færøske fiskefartøjer på vilkår svarende til de lån, der gives af Færøernes Realkreditinstitut. Men med vedtagelsen af den såkaldte "værftspakke" har Skibskreditfonden kunnet yde 14-årige indexlån på meget favorable vilkår (lav rente og maximering af indextillæg). Fonden ydede i 1992 nye udlån til Færøerne på 10,5 mill. kr., hvorefter den samlede restgæld til fonden (for skibe hjemmehørende på Færøerne) udgjorde 336,2 mill. kr. I perioden 1993 - 1998 ydede fonden ikke lån, og ultimo 1998 er restgælden 25,4 mill. kr., fordelt på 3 lån. Også Skibskreditfondens långivning er indirekte statssubsidieret, idet Nationalbanken opkøber fondens obligationer til pari. Se i øvrigt tabel 6.2.

Op gennem 90'erne har der været iværksat en række forskellige muligheder for finansiering til nybygning og ombygning af fiskefartøjer, som oftest gennem lån, hvor landsstyret stillede en form for garanti.

Som det fremgår af tabel 4.12. er landskassens långivning til fiskefartøjer faldet markant siden 1990 for stort set at ophøre fra 1996.

Tabel 4.12. Landskassens långivning til fiskefartøjer i årene 1988-1998.

Finansår	Kurstabslån	Støttelån	Særlån	Likviditetslån	I alt
			- mill. kr. -		
1988	1	63,2	18,3	13,3	95,8
1989	0,2	13,3	90,4	13,5	117,4
1990		19,9	20,6	7	47,5
1991		4,5	5,1	10,2	19,8
1992		7	0,6	12	19,6
1993				13,2	13,2
1994		0,4		7,5	7,9
1995		0,6		2,7	3,3
1996					0,0
1997					0,0
1998				1,5	1,5

Kilde: Føroya Gjaldstova.

I marts 1997 blev det vedtaget at omlægge fjernfiskeflådens lån m.v. Baggrunden var, at en række af de større, og også nyere, rejsetrawlere er så gældstyngede, at de ville gå konkurs indenfor kort tid. Landskassens pant i disse skibe ville derved blive nødlidende, men den vedtagne låneomlægning sikrer i et vist omfang pantet, samtidig med at skibene, som ønsket af landsstyret, kan forblive på færøske hænder.

Loven indebærer, at der efter ansøgning gives adgang til en omlægning af støttelån, udbetalte kautioner og landskasselån til rente- og afdragsfrie tilskudslån. Derudover kan der ske gældsnedskrivning delvist mod pant. Under behandlingen blev det diskuteret, om der var behov for skibene. Det blev bl.a. anført, at kapaciteten i rejefiskeriet er for stor i forhold til de eksisterende kvoter. Udgifterne ved loven var i 1998 ca. 50 mill.kr.

I løbet af 1998 og foråret 1999 har der fra politisk hold været en løbende debat om at give et større beløb i støtte til fiskeflåden til nybygninger, idet store dele af flåden er ældet. Der er i skrivende stund ikke kommet et resultat ud af debatten, men den løbende debat har formentlig betydet, at en række redere afventer et eventuelt udspil fra landsstyret, før end en selvfinansieret fornyelse sættes i gang.

I forbindelse med skibsbyggeri på færøske værfter, kan der gives op til 12 % i refusion af fragtomkostninger og importafgifter. Derudover gives ingen støtte til skibsværftsindustrien.

Fiskernes aflønning

Fiskernes aflønning afhænger som udgangspunkt af fangstmængden samt af den pris, fangsten kan indbringe ved salg.

Afhængig af, om fiskeren er aflønnet efter en såkaldt nettooverenskomst eller en bruttooverenskomst, kan udviklingen i omkostningerne ligeledes få indflydelse på hyrens størrelse.

Brugen af henholdsvis brutto- og nettooverenskomster varierer alt efter, hvilken fartøjstype og fangstmetode, der er tale om. Efter bruttoprincippet aflønnes mandskabet med en vis andel, gennemsnitlig omkring 25 - 50% af skibets indtægter opgjort som fangsternes salgsværdi med diverse pristilskud. Den resterende del tilfalder rederen, der ud af sin andel afholder omkostningerne.

De forskellige aflønningsformer medfører betydelige forskelle i mandskabslønnen mellem de forskellige skibstyper og fangstformer, og samtidig til stærkt svingende indtægter. Med henblik på at afbøde virkningerne af de svingende indtægter er der ved lagtingslov fastsat regler om mindsteløn, dagstøtte og mindsteindtægt.

Mindsteløn ydes personer, som er påmønstret fiskefartøj i henhold til overenskomst mellem Føroya Reiðarafelag (Færøernes Rederiforening) og vedkommende fagforening. Såfremt sådan overenskomst ikke foreligger, er mindstelønnen betinget af, at der er mønstret efter aftale mellem vedkommende reder eller ejer af skibet og vedkommende fagforeninger. Mindstelønnen er kr. 12.725,- pr. måned eller kr. 424,17 pr. døgn, fiskeren er påmønstret.

For mandskab påmønstreret fiskefartøjer bliver der udbetalt dagstøtte.

1) For trawlere på fiskeri efter ferskfisk, saltfiskeskib på linefiskeri, fryseskib på fiskeri efter sildehaj eller hellefisk m.m., fabriksrawlere på fiskeri efter blåhvilling, ringnotskib, industritrawlere, fabriksrawlere, som nedsalter eller fryser fangsten ombord, fryseskib på fiskeri efter rejer eller muslinger og skib på fiskeri efter laks ydes hver mand med den nuværende mindsteløn for hver påmønstreret dag på turen det, som er forskellen mellem 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya Arbeðsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) og 1/30 del af månedsmindstelønnen. Dette tillæg reduceres med 55 øre for hver krone, som fangstandel, inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn.

2) For mandskab påmønstreret fiskeskibe, som ikke er omfattet af reglerne under punkt 1) og mindsteindtægt, gælder følgende regel: Hvis fangstandel, mindsteløn og mandskabsstøtte sammenlagt er mindre end 8 almindelige timelønninger i overenskomsten mellem Føroya Arbeðarafelag (Færøernes Arbejderforbund) og Føroya Arbeðsgevarafelag (Færøernes Arbejdsgiverforening) betales differencen som særligt tillæg.

Dagstøtten er kr. 195 pr. døgn, fiskeren er påmønstreret fiskefartøj. Dagstøtten er et tillæg til mindstelønnen, som sammenlagt giver (mindst 424,17 + 195) kr. 619,17 pr. døgn. Det specielle ved dagstøtten er aftrapningsordningen, hvor dagstøtten reduceres med 55 øre for hver krone, som fangstandel inkl. mindsteløn og mandskabsstøtte pr. dag, overstiger 1/30 af gældende måneds mindsteløn, som er gældende for fartøjstyperne nævnt under punkt 1. Aftrapningsordningen udregnes efter følgende formel: $\text{Dagstøttemax.} - (0,55 \times (\text{fangstandel} - \text{mindsteløn})) = \text{Dagstøtte}$.

Til mandskab på fartøjer i hjemmefiskeri indenfor færøsk fiskerizone er der siden 1. juni 1996 blevet udbetalt mindsteindtægt, som udgør minimum 8.200,00 kr./md. Mindsteindtægten nedsættes med 5 kr. for hver 10. kr. der tjenes, herunder indtægter fra fiskeandele. For at oppebære mindsteindtægtsstøtte skal der i de foregående 6 måneder, hver solgt for mindst 54.000 kr. pr. mand.

For arbejdsgiverne indebærer ordningen, at den ansatte har samme disponible indkomst, uanset om lønnen er 3.817,5 kr./md. eller 12.725 kr./md. Betingelsen for at modtage mindsteindtægt er, at der er afregnet mindst 10 fangster indenfor de seneste 3 måneder, at de ansatte er omfattet af overenskomsten for hjemmefiskeri, og at fangsten bliver landet samlet. Desuden skal der mindst være landet 25 kilo pr. mand. For fiskefartøjer under 20 BRT stilles der yderligere krav til størrelsen af bemanningen.

Fiskerflådens driftsresultater

Som nævnt i de foregående afsnit har den stedfundne udbygning af den samlede fangstkapacitet og forøgelsen af fangstindsatsen ikke været ledsaget af en tilsvarende stigning i de

samlede fangster omkring Færøerne. Tværtimod er fangsten pr. fangstdag faldet betydeligt fra midten af 80'erne. Af "Føroya Fiskimannafelags" årsberetning 1998 fremgår, at henholdsvis små og store trawlere, som især fisken før landing, siden 1986 og frem til 1996 har fået reduceret fangsten pr. dag pr. mand med 53 %. Siden er fangsten pr. dag pr. mand for de små trawlere steget med 118 % og for de store trawlere er stigningen på 20 %.

Udvikling frem til 1996 skyldes formentlig en overfiskning af navnlig bestandene af torsk og sej, hvilket ikke blot har medført en uhensigtsmæssig udnyttelse af bestandene, men samtidig i høj grad har påvirket fiskeriets rentabilitet i ugunstig retning. Sammen med stigende driftsudgifter og en større rente- og afdragsbyrde har dette resulteret i en stærk forringelse af fiskerflådens driftsresultater.

Fra 1996 og til 1998 er fiskeriet gået væsentligt frem, og specielt i 1997/98 har fangsterne for istrawlere været gode, da bestandene af bundfiskearterne er gået frem (hvilket er i modstrid med fiskeribiologernes udsagn, jf. ovenfor), dog med indbyrdes forskelligheder (bl.a. er fangsterne af torsk faldet), jf. ovenfor.

Endvidere har priserne, specielt i 1998, været utrolig gode, hvilket har skabt et solidt grundlag for en god indtjening i 1998.

Der vurderes (der er ingen nøjagtig opgørelse herover), at hjemmefiskerflåden (útroarmenn) har haft en stigende indtjening i 1998 som følge af de høje priser.

I følge Føroya Banki's årsrapport for 1998 har ferskfiskeflåden haft en stigende indtægt i 1998 sammenlignet med 1997 på baggrund af de høje priser. De store skibe i ferskfiskeflåden vurderes for hver enkelt skib, at have haft et overskud på driften for 1998 på ca. 1 mill.kr. Flere af skibene i ferskfiskeflåden er ældre skibe som er velfungerende og flere af dem vurderes af banken at være gældfri.

Rejefiskeflåden har 1998 haft stigende fangstmængder og derfor en stigende indtjening, men rejefiskeflådens resultat vurderes at ligge på et lavere niveau end ferskfiskeflåden.

Banken vurderer, at notflåden har haft en stærk fremgang i 1998 og næsten fordoblet driftsresultatet fra 1997 til 1998. Dette skyldes formentlig et stigende fiskeri af blåhvilning. Endelig vurderer banken, at fabrikstrawlerne har haft et lignende resultat i 1998 som i 1997.

Stort set alle dele af fiskeflåden har været tyndet af store gældsbyrder, hvilket dog har rettet sig en del op i de seneste år med gode fangster. Dette ses bl.a. af, at antallet af tvangsauktioner for fiskefartøjer i 1992, 1993 og 1994 udgjorde henholdsvis 41, 39 og 24. I 1995 faldt antallet af tvangsauktioner over skibe til 14, for kun at udgøre 4 i 1996. I 1998 var der ingen tvangsauktioner over fiskefartøjer. Antallet af begærede tvangsauktioner er ligeledes faldet, for i 1998 at være på én begæret tvangsauktioner.

Fiskepriser

En af de væsentligste faktorer for den færøske samfundsøkonomi er niveauet for prisen på fisk, dels ved salget via auktioner fra fiskeflåden til fiskeindustrien, og dels ved fiskeindustriens salg af forarbejdet fisk til brugerne (i første omgang til catering, supermarkeder m.v.).

Priserne på fisk varierer ofte og er let påvirkelige overfor internationale konjunkturer, bl.a. har valutakurserne en indvirkning på fiskepriserne. Ligeledes har naturens luner en indvirkning på priserne, som følge af størrelsen på udbuddet af fisk. Vejrfænomenet El Nino i det sydlige stillehavsområde, vurderedes at have en kraftig indvirkning på de stigende fiskepriser i 1998, da fiskeriet i Stillehavet blev forstyrret kraftigt af fænomenet.

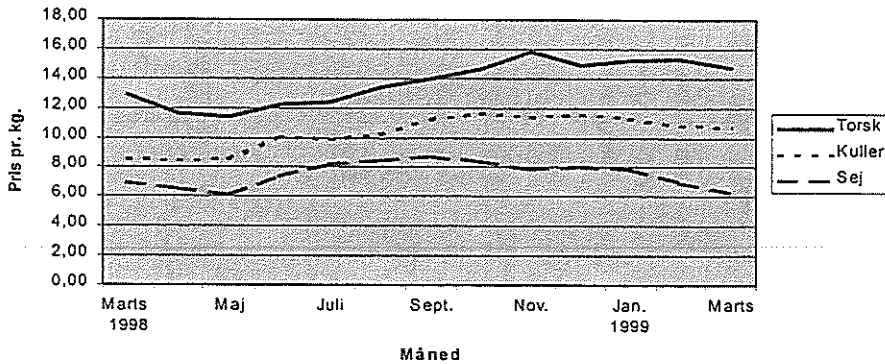
Herudover har efterspørgslen efter fisk naturligvis også en indvirkning på prisen. De seneste års offentlig debat om sygdomme i kvæg- og svinekød er formentlig stærkt medvirkende til at efterspørgslen efter fisk er stigende, hvilket presser prisen opad.

Salget af fisk fra fiskeskibene sker enten direkte til forarbejdningsindustrien på Færøerne eller i udlandet, eller via offentlige auktioner. Der findes på Færøerne en række auktioner, mest brugt er auktionen i Toftir på Eysteroi. Salget via auktion foregår enten som en gulvauktion, hvor fisken udbyrdes beset, eller via telefonauktioner. Omsætningen på auktionerne er meget forskellige fra auktion til auktion og fra uge til uge, men for auktionen i Toftir ligger omsætningen mellem små 100 tons pr. uge og op mod 600 tons pr. uge.

Priserne variere som nævnt en del, både som egentlige sæsonudsving og som følge af udbud og efterspørgsel. Prisniveauet har i 1998 ligget meget højt i forhold til de foregående års niveau.

Nedenfor præsenteres en oversigt over de gennemsnitlige månedspriser (kr./kg.) på de betydende bundfiskearter (torsk, kuller og sej) fra marts 1998 til marts 1999. Priserne er gennemsnitlige og beregnet for alle størrelser, idet priserne variere en del efter størrelsen på fisken.

Tabel 4.13. Oversigt over prisen på torsk, kuller og sej fra marts 1998 til marts 1999. Oversigten bygger på et vejlet gennemsnit over kr. pr. kg.

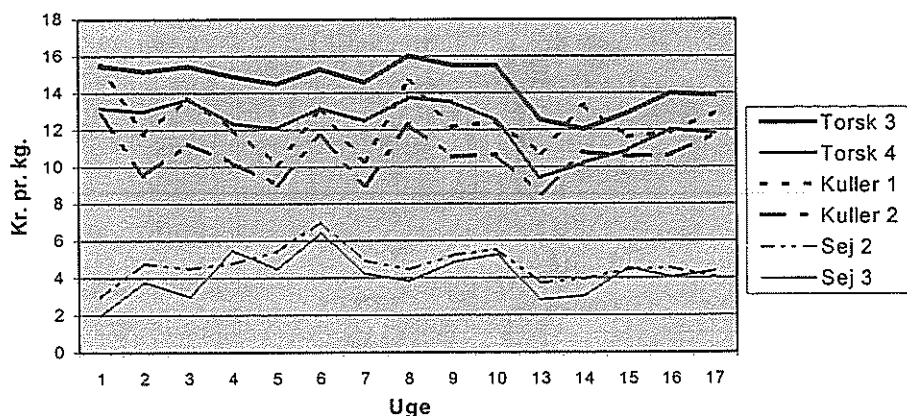

Kilde : Hagstovan og Rigsombudet.

Som det fremgår har prisen været stigende gennem hele perioden, undtaget de seneste måneder, hvilket bl.a. skyldes sæsonudsving som følge af gydeperioden, hvor fisken ikke indtager føde og derfor bliver tyndere.

I 1999 har prisen udviklet sig som vist på nedenstående graf for torsk, kuller og sej. Cifrene på kurven hentyder til fiskens størrelse.

Tabel 4.14. Fiskepriser pr. uge ved gulvauktionen på Færøerne for torsk, kuller og sej i 1999, vægtet gennemsnit. Oversigten viser de mest omsatte størrelser.

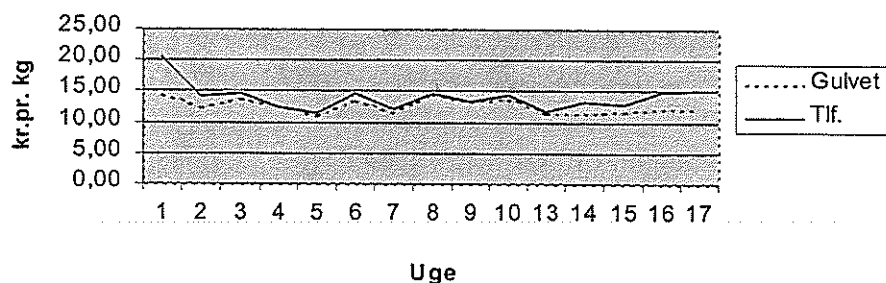
Kilde: Dimmalætting.

Som det fremgår af tabellen er prisen faldet en anelse, hvilket som nævnt kan skyldes gydeperioden. En egentlig nedadgående tendens synes ikke synlig af ovenstående graf.

Ugerne 11 og 12 er ikke med i tabellen, da tal herfor ikke foreligger.

Som tidligere nævnt foregår fiskeauktionerne både via telefon og som gulvauktion. Priserne for alle fisk, i et vejet gennemsnit for 1999, på de nævnte auktioner er vist i nedenstående graf.

Tabel 4.15. Samlet gennemsnitlig pris (vejet) ved fiskeauktioner på Færøerne i 1999 for alle fiskearter under ét.

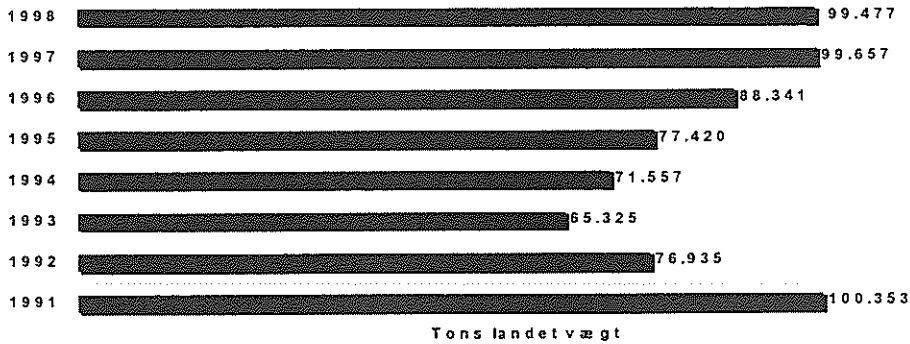
Kilde : Dimmalætting

Gennemsnitsprisen ved telefonauktionen vil ofte ligge en anelse højere end på gulvauctionen, da fisken er friskere ved direkte salg til fabrikken. Endvidere vil fiskefartøjet afholde fragtudgiften, hvorfor opkøberen (fiskeindustrien) kan give en lidt højere pris.

Fiskeindustri

Kapaciteten i den færøske konsumfiskeindustri omfattede tidligere godt 20 filéfabrikker og et antal røgerier m.v., fordelt ud over landet. Med stærkt faldende råvaretilførsler var der tale om meget stor overkapacitet i konsumfiskeindustrien. Problemet med de faldende råvaretilførsler søgtes afhjulpnet ved opkøb af udenlandsk fisk til forarbejdning på Færøerne samt ved øget forædling af fisken på Færøerne.

Råvaretilførslerne til fabrikkerne fra færøske skibe faldt i årene 1989 til 1993 fra ca. 109.600 tons til ca. 65.000 tons. Fra 1993 og til 1998 er tilførslen vokset med 52 %, hvilket dog stadig - trods fremgangen ikke er tilstrækkeligt, da forarbejdningskapaciteten i de tidligere år har været betragteligt større. Kapaciteten er dog nedbragt noget i de senere år. Den anslåede forarbejdningskapacitet, ekskl. forarbejdning af industrifisk, er formentlig omkring 120.000 tons årligt.

Tabel 4.16. Råvaretilførslerne til de færøske filetfabrikker i 1991-1998¹⁾.

1) Tallene indeholder alene råvaretilførslen fra færøske skibe og fiskearterne sild, makrel og industrifisk er ikke medregnet.

Kilde: Hagstovan.

Finansieringsfonden af 1992, der blev etableret i medfør af aftalen af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, fremsatte i foråret 1993 sammen med daværende to færøske banker, Føroya Banki og Sjóvinnubankin, en plan for en samlet gældssanering af fiskeindustrien og etableringen af et fiskeproduktionsselskab, der skulle virke som paraplyorganisation for de fabrikker, der ønskede at være med i ordningen. Selskabet skulle overtage de bank- og realkreditlån, der hidtil havde påhvilet de enkelte virksomheder, men med nedskrevne beløb. Fabrikker, der ønskede at fortsætte som hidtil, ville ikke blive omfattet af ordningen.

I juni 1993 stiftedes produktionsselskabet P/F Føroya Fiskavirking (FF), hvis kommercielle navn er United Seafood. 19 konsumfiskefabrikker - ud af dengang 21 fabrikker - kom med i selskabet, heraf er seks i drift ved udgangen af 1999. Selskabet består af tre divisioner, en for fersk fisk, en for industrivarer og en for færdigvarer. Selskabets overordnede strategi fastlægges centralt, mens de enkelte fabrikker er organiseret som profitcentre, der ledes og administreres på stedet. Selskabet oprettede i 1998 egen salgsorganisation.

Råvaretilførslen til selskabet udgjorde i 1998 anslået 39.000 tons (i 1997 var ca. 35.000 tons). Udenlandske skibe leverede ca. 4.500 tons af landingerne i 1998. FF modtog i 1998 ca. 34 pct. af de samlede færøske skibes fangster i 1998.

FF havde i 1998 et overskud på driften på 18,2 mill.kr., mod et tab på godt 5,6 mill.kr. i 1997. Resultatet skal ses i lyset af et nettosalg på godt 550 mill.kr.

Selskabet måtte i efteråret 1996 gå i betalingsstandsning. Den 22. december 1996 blev der indgået en aftale med Erhvervsudviklingsfonden og Føroya Banki, som indebar et indskud fra fonden på 60 mill. kr., mens banken påtog sig finansiering på driftssiden for et tilsvarende beløb.

Ud over de nævnte fabrikker i Føroya Fiskavirking produceres der bl.a. på Kósavirkið i Klaksvík og en række mindre virksomheder. Kósin omsatte i 1997 for godt 134 mill.kr. og havde et underskud på driften på knap 1,9 mill.kr.

Industrifiskefabrikken Havsbrún i Fuglefjord havde i 1997 et salg på ca. 244 mill.kr., og havde et overskud på små 7 mill.kr. (mod et overskud på godt 22 mill.kr. i 1996). Havsbrún har i 1999 forarbejdet næsten 200.000 tons råfisk, hvilket er rekord.

Føroya Banki skønner i sin årsrapport, at fiskeindustrien på Færøerne samlet har haft ca. 25 mill.kr. i overskud i 1998.

Eksportorganisationen Føroya Fiskasøla/Faroe Seafood blev i forbindelse med rekonstruktionen af fiskeindustrien oprettet som et selvstændigt aktieselskab. I forsommeren 1995 gik selskabet i betalingsstandsning. Det britiske datterselskab i Grimbsby blev solgt, mens de øvrige dele af Faroe Seafood nu er blevet genoprettet i et nyt selskab, Faroe Seafood Prime, som har fået tilført ny kapital, 50 mill. kr. fra Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut, der ejer hele aktiekapitalen i selskabet og 50 mill. kr. i lån fra Føroya Banki.

Føroya Fiskavirking og Faroe Seafood Prime indgik i august 1995 aftale om markedsføring og salg af Fiskavirkings produkter. Aftalen blev opsagt i 1998, men Faroe Seafood Prime sælger stadigvæk en del af Fiskavirkings produkter.

Føroya Seafood Prime solgte i 1998 fiskeprodukter for godt 788 mill.kr. Dette er et fald på godt 87 mill.kr. i forhold til 1997. Faroe Seafood Prime afsætter deres produkter til det meste af verdenen, der er bl.a. salg til EU, Japan, USA og Kina (rejer).

Siden afhændelsen af det britiske datterselskab, har Faroe Seafood Prime oprettet datterselskaber i Danmark, Storbritannien og Frankrig. Selskabet havde i 1998 et overskud på godt 16 mill.kr. Medvirkende hertil var salg af bygninger, som indbragte godt 11 mill.kr. Årsresultatet for 1997 udviste et underskud på knap 10,5 mil.kr.

Fiskeopdræt

Etablering og drift af havbrugsanlæg og smoltanlæg kræver tilladelse fra Færøernes landstyre.

Det færøske havbrugserhverv er en forholdsvis ny erhvervsgren, som siden slutningen af 70'erne og navnlig gennem 80'erne var i kraftig udvikling. I 1988 blev der produceret i 63 anlæg. Fra slutningen af 80'erne har opdrætterhvervet været i alvorlig krise på grund

af stærkt faldende markedspriser kombineret med en række svære sygdomsproblemer i besætningerne. Dette resulterede i en række konkurser, således at der i 1994 alene var mellem 17 - 20 anlæg i drift. Disse anlæg producerer omtrent samme mængde som de 63 anlæg gjorde i 1988. I 1998 var der givet 23 tilladelser til opdræt, og der blev opdrættet fisk på 26 forskellige steder. Der var i 1998 15 selskaber som havde opdrætsstilladelse.

Som følge af, at man nu er kommet ned på et rimeligt niveau i antal af opdrætsanlæg, har man fået mulighed for at finde et system med braklægning af opdrætslokaliteter med henblik på at skåne miljøet og samtidig give miljøet en mulighed for at regenerere.

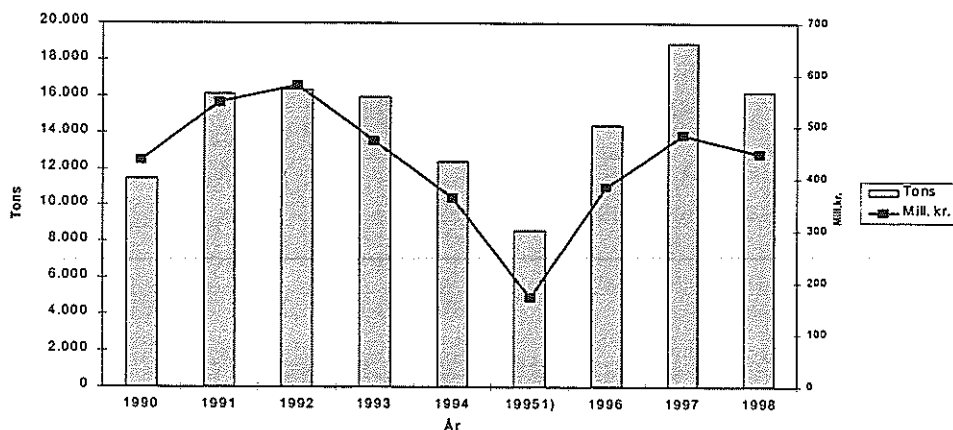
Produktionen af laks og ørred har en lang produktionstid. Dette illustreres bedst ved at rogn, der blev gydet i november 1995, blev udsat som smolt i 1997 og først slagtet og eksporteret i 1999. Dette giver en produktionstid på ca. 4 år. Gennem de seneste år har man formået at nedbringe produktionstiden væsentligt. Dette gøres ved hjælp af lys. I smoltstationerne snyder man smolten ved i perioder at have lys døgnet rundt, samt i andre perioder, at have mørke det meste af tiden. På denne facon følger smolten de kunstige årstider og bliver hurtigere klar til udsætning. Dette betyder at produktionstiden nedsættes med næsten 2 år.

Der blev i 1998 udsat i alt ca. 12,4 mill. smolt produceret i 19 anlæg. Herudover blev der udsat 0,4 mill. sømodne ørreder. I 1997 blev der udsat 8.650 mill. smolt. Produktionen fordelte sig på 24 licenser til havopdræt, og på 17 virksomheder.

På grund af den lange produktionscyklus (ca. 2-4 år) stilles der store krav til likvid kapital. Dette finansieringsbehov er i overvejende omfang blevet tilgodeset gennem lån- og kreditgivning fra færøske pengeinstitutter og udlånsfonde og nu også foderfirmaer. Der er i den seneste tid indskudt udenlandsk (norsk) kapital i enkelte opdrætsvirksomheder, hvilket har givet anledning til nogen debat. De færøske havbrug har i modsætning til fiskeri-erhvervet ikke tidligere været subsidieret fra det offentlige.

Fra 1993 til 1997 blev der dog givet investeringsstøtte til fiskeopdræt, således at havbrugsopdrætterne fik et tilskud til køb af smolt på ca. 5 kr. pr. stk., hvilket svarer til i alt 25 mill. kr. I årene 1996/97 blev der ydet henholdsvis 10 mill. kr. og 9 mill. kr. i investeringsstøtte. For smoltproducenterne er der samtidig fastsat en maksimumspris på 11 kr. pr. smolt. Fra 1998 er der ikke givet støtte til opdrætserhvervet.

Tabel 4.17. Eksport af laks og ørred 1990 – 1998 (beregnet som eksportvægt).

- 1) Faldet i mængden af eksporteret laks og ørred i 1995 skyldes, at der blev udsat mindre smolt og at slagtingen blev udskudt på grund af lave priser.

Kilde: Fiskaaling P/F

I 1998 blev der eksporteret for 448 mill.kr. laks og ørred. Langt hovedparten (431 mill.kr.) var eksport af laks.

Væksten i havbrugserhvervet har været ganske betydelig fra slutningen af 80'erne til 1992. Fra en produktion i 1986 på knap 2.500 tons, nåede produktionen i 1992 op på 16.500 tons. Fra 1993 til 1995 er produktionen faldet væsentligt, for igen at stige ganske betydeligt i 1996 og 97. Produktionen nåede således op på henholdsvis 14.408 tons og 18.8930 tons. Faldet i eksportindtægter fra 1992 til 1993 modsvares ikke i et tilsvarende mængdemæssigt fald. De faldende eksportindtægter er bl.a. et resultat af en faldende markedspris og en lavere slagtevægt end tidligere. Om årsagen til faldet i eksporten fra 1994 til 1995 henvises til noten i ovenstående tabel.

Det vurderes, at ca. 25 % af produktionen af laks forarbejdes på Færøerne mod ca. 10 % for et par år siden. Eksporten af forarbejdet laks sker hovedsageligt som portionslaks eller som røget.

For såvel laks som ørred gælder, at prisen pr. kg. forarbejdet fisk er faldet jævnt gennem 1990'erne. I 1990 var denne (laks) 34 kr./kg mod ca. 21 kr./kg, i 1998. Var prisniveauet som i 1990, ville eksportindtægten fra laksen have været ca. 74 mill. kr. større i 1998. Laksen udgør 96 % af den samlede fiskeriopdrætseksport i 1998. Noget tyder dog på at

prisen på laks er hastigt stigende, da middelpriisen i årets 3 første måneder af 1999 er på godt 27 kr./kg., mod en tilsvarende pris i samme periode sidste var på ca. 22,50 kr./kg.

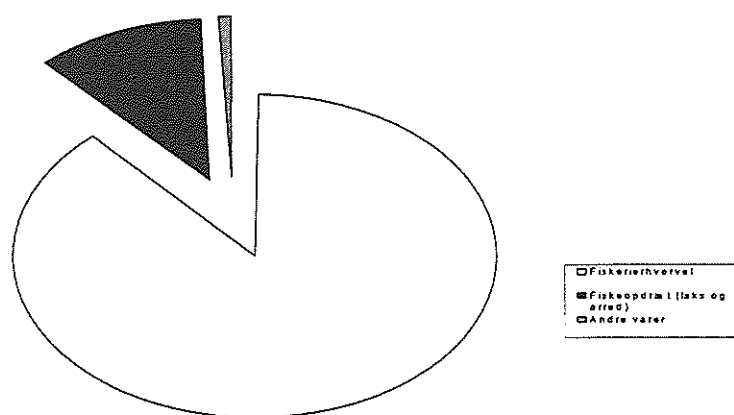
Dette har medført, at en del opdrættere har ventet med at slagte, da prisen i sidste del af 1998 var meget lav, for så i starten af 1999, at slagte mere end oprindelig planlagt.

Tabel 4.18. Færøernes eksport 1994 – 1998 i mill. kr.

	1994	1995	1996	1997	1998
Fiskerierhvervet	1.640	1.801	1.993	2.013	2.472
Fiskeopdræt (laks og ørred)	363	173	384	484	310
Andre varer, herunder uldvarer og fiskeredskaber	23	18	19	15	15
I alt ekskl. skibe	2.026	1.992	2.396	2.512	2.797

Kilde: Fiskaaling P/F

Eksportfordeling for 1998.

Fangst i øvrigt

Fangst af søfugle har i dag kun en marginal erhvervsmæssig betydning for enkelte bygdesamfund. På grund af tilbagegangen i bestandene af visse arter (lomvier, søpapegøjer m.v.), er der ved lov fastsat stærke begrænsninger for fangsten af de pågældende arter.

Derimod har fangsten af grindehvaler og andre småhvaler en vis økonomisk betydning.

Grindefangsten er i nyere tid blevet udsat for stærk kritik af forskellige miljøorganisationer, der har anført, dels at bestanden trues af færingernes hvalfangst, dels at de anvendte jagtmøder er præget af brutalitet. Denne kritik, der fra tid til anden har medført problemer for de færøske eksporterhverv, er imidlertid præget af manglende kendskab til de faktiske forhold. Grindehvalen har gennem år været genstand for særdeles grundige videnskabelige undersøgelser, og det er ved disse fastslået, at den nordatlantiske bestand udgør ca. 800.000 hvaler. Det er ud af denne bestand, den færøske grindefangst tages.

Den færøske grindestatistik er formentlig verdens ældste jagtstatistik, der kan føres tilbage til i al fald år 1584 og er ubrudt siden 1709. Den viser, at jagttrykket ligger betydeligt under det af den internationale hvalfangstkommission (IWC) krævede maksimale jagttryk på 2%, idet det færøske jagttryk udgør i gennemsnit 0,1% med en variation fra 0,0 til 0,6%. Det er herved dokumenteret, at den færøske grindefangst på ingen måde truer bestanden, men er en marin ressource. Færøerne kan høste af uden at true arten. I 1997 blev der taget 1.148 grindehvaler, hvilket er under 0,1 % af den anslåede bestand.

For så vidt angår selve fangsten er metoderne og redskaberne nu udviklet således, at både fangst og den efterfølgende slagtning ikke påfører hvalerne unødige lidelser, næppe større end hvad der dagligt foregår på et almindeligt slagteri. Fangsten foregår efter gammel skik ved, at flokke af grindehvaler - ofte adskillige hundrede - der observeres i farvandet tæt ved øerne, med småbåde drives ind mod stranden hvor de aflives. Kød og spæk fordeles efter traditionelle fordelingsregler blandt deltagerne og andre indbyggere i området og går således kun rent undtagelsesvis ud i nogen omsætning.

Grindekødet var i tidligere tid af helt afgørende betydning for befolkningens proteinforsyning. Det gælder fortsat i dag, at grindekødet som en gratis ressource dækker gennemsnitligt en fjerdedel af kødforsyningen, hvorfor det fortsat er af stor betydning i et område, der som det færøske aldrig kan blive storproducent af grønsager. Fordelingen af fangsten følger ganske bestemte retningslinier, der indeholder tydelige elementer af et socialt forsyningssystem. Landslægen har i 1998 anmodet færing om at være tilbageholdende med spisning af grindekød, da man har konstateret ophobning af bl.a. kviksølv i hvalerne.

Den økonomiske værdi af grindefangsten kan vanskeligt opgøres, men det samlede udbytte af kød og spæk er anslået til at være 1 1/2 - 2 gange større end vægtudbyttet af fåre- og lammekød.

Offentligt tilsyn

Tilsynsopgaverne på fiskeindustriområdet er med hjemmel i levnedsmiddeloven henlagt til Heilsufrøðiliga Starvstova (Miljø- og Levnedsmiddelstyrelsen). Opgaverne omfatter bl.a. autorisation af fiskefartøjer og fiskeindustriens virksomheder samt tilsyn med den

hygiejniske standard sammesteds. Desuden føres tilsyn med transport, mærkning m.v. i henhold til konkrete bekendtgørelser. Heilsufrøðiliga Starvsstova er af EU- kommissionen godkendt som kompetent myndighed til at føre tilsyn med og godkende de virksomheder indenfor fiskeindustrien, der producerer varer beregnet på eksport til EU-landene.

De forskellige afdelinger på Heilsufrøðiliga Starvsstova deltager i en del forsknings- og udviklingsprojekter, herunder også indenfor fiskeriområdet.

Inden for fiskeopdrætsområdet er det Heilsufrøðiliga Starvsstova, der fører tilsyn med karantænebetingelser, og landsdyrlægeinstitutionen der varetager tilsynet med medicinering og visse undersøgelsesmæssige opgaver.

4.4. Landbrug

Landbruget var indtil slutningen af sidste århundrede Færøernes hovederhverv, men den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landet har medført, at landbruget i dag kun udgør under 1 % af Færøernes samlede bruttofaktorindkomst.

Produktionen af landbrugsvarer

I de senere år er der - bl.a. ud fra ønsket om en større selvforsyningsgrad - blevet ydet offentlig støtte til investeringer i landbruget og tilskud til visse af erhvervets produkter. Blandt andet ydes der tilskud til opdyrkning af ny landbrugsjord og til forbedring af bestående marker og veje.

Mælkeproduktionen på Færøerne har været stigende i de sidste mange år og dækker nu hele forbruget af konsummælk. Siden 1986 er den indvejede mælk steget fra 4.531 mill. liter til 6.472 mill. liter i 1997. Også produktiviteten i mælkeproduktionen er steget, idet udbyttet pr. ko er forøget betydeligt de seneste 20 år. For at kontrollere mælkeproduktionen indførte man fra den 1. januar 1994 kvoter på mælkeproduktionen. I 1997 var der ca. 1.127 køer på de færøske gårde, hvor besætningsstørrelsen sjældent overstiger 28. Der er i 1997 ca. 75 kvægbrug på Færøerne.

Det samlede færehold er på ca. 70.000 stk. Produktionen af færekød er ca. 500 tons årligt, hvilket svarer til ca. 40 % af det samlede forbrug. Den årlige produktion af oksekød er på ca. 100 tons. Svineproduktionen ophørte i 1993, men der er p.t. overvejelser om atter at starte en produktion op. Den overvejende del af kødforbruget må således importeres.

Der findes en mindre produktion af kartofler, andre gartneriprodukter, samt af æg, men hovedparten af disse landbrugsprodukter må ligeledes importeres.

Landbrugsinvesteringer finansieres i stort omfang af Jordfonden (Føroya Jarðarráð). Jordfondens samlede udlån pr. 31. december 1998 var på 156,3 mill. kr.

Offentlig støtte

Landbruget på Færøerne er i de senere år blevet støttet kraftigt gennem offentlige tilskud. Der blev således budgetteret med udbetaling af 16,2 mill.kr. i støtte til landbruget på finansloven for Færøerne for 1999. Til sammenligning er de samlede lønudbetalinger til landbruget på 5 mill.kr. i 1998.

Støtten gives dels via investeringer gennem Jordbrugsfonden (0,4 mill.kr.), dels til skovpleje og almen forskning og rådgivning (samlet 3,5 mill.kr.) og dels via direkte støtte (14,1 mill.kr.).

Der gives bl.a. støtte til produktion af oksekød, stråfoder, fårekød, vikarordninger for landmænd og ikke mindst til mælkeproduktion. I 1996 blev der givet støtte for 8,2 mill.kr. til mælkeproduktion, hvilket var ca. halvdelen af det samlede tilskud. Der gives endvidere refusion af moms på mælk til mælkeproducenterne, hvilket omregnet giver et indirekte tilskud på ca. 6 mill.kr. årligt.

Der findes for tiden ca. 80 mælkeproducenter på Færøerne.

Der er ved lagtingslov fra august 1997 med senere ændringer, iværksat en låneordning til opstart og renovering/modernisering af landbrug på Færøerne. Det er industrifonden (Føroya Idnaðargrunni) som administrerer ordningen, som kan ude støtte i form af lån med op til 0,5 mill.kr.

Offentlig tilsyn m.v.

Landsdyrlægen, der er rådgiver for landsstyret og andre myndigheder med hensyn til veterinære spørgsmål, fører tilsyn med overholdelsen af gældende veterinære bestemmelser og iværksætter forholdsregler med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af sygdomme hos husdyr.

Inden for miljø- og levnedsmiddelområdet er landsstyrets kompetence henlagt til Heilsufrøðiliga Starvstova (miljø- og levnedsmiddelstyrelsen.)

Med hjemmel i levnedsmiddeloven og bekendtgørelser herunder fører institutionen tilsyn med og godkender de fødevareproducerende virksomheder både med henblik på hjemmemarkedet og på eksport bl.a. til EU, samt udfører importkontrol af fødevare. Desuden føres der tilsyn med og godkendes forretninger, restauranter og andet, hvor der opbevares og forhandles levnedsmidler til konsum.

Heilsufrøðiliga Starvsstova er den overordnede tilsynsførende myndighed i henhold til miljøbeskyttelsesloven og varetager godkendelsesopgaverne i relation hertil.

Institutionen omfatter et veludstyret kemisk og mikrobiologisk laboratorium. Det kemiske laboratorium er akkrediteret af DANAK iht. EN45000. Ud over opgaverne fra tilsynsafdelingerne får laboratorierne prøver ind fra virksomheder og private kunder. Laboratorierne deltager sammen med de øvrige afdelinger i en del forsknings- og udviklingsprojekter inden for miljø- og levnedsmiddelområdet.

4.5. Håndværk, Industri, Bygge- og Anlægsvirksomhed

De industrielle forudsætninger

Størstedelen af den færøske industri har direkte tilknytning til fiskerierhvervet. Dette gælder i første række den egentlige fiskeindustri - d.v.s. filétfabrikker, røgerier og virksomheder til forarbejdning af industrifisk. Denne del af industrien er nærmere omtalt i afsnit 4.3.

Foruden den egentlige fiskeindustri er der på Færøerne opbygget et antal håndværks- og industrivirksomheder, der producerer udstyr m.v. til fiskefartøjer og den egentlige fiskeindustri. Til denne gruppe hører bl.a. skibsværfter og virksomheder, der producerer fiske-redskaber samt maskiner og udstyr til filétfabrikker. I de seneste år er der på Færøerne etableret virksomheder, som satser på eksport af systemløsninger på fiskeområdet - bl.a. til lande i den tredje verden.

Fraværet af et betydeligt hjemmemarked, store transportomkostninger for råvarer og færdigvarer og et i international sammenhæng forholdsvis højt omkostningsniveau har hidtil hindret Færøerne i at etablere eksportorienterede industrier uden for den egentlige fiskeindustri og dennes forsyningsvirksomheder.

Landsstyret støtter udviklingen af småindustri og håndværk, der er baseret på salg til hjemmemarkedet. Indtil den 1. januar 1993 var den færøske hjemmemarkedsindustri i vid udstrækning baseret på toldbeskyttelse (fuld told på importerede færdigvarer og toldfritagelse/lempelse for importerede råvarer og halvfabrikata) og andre former for tilskud (herunder rentesubsidier) fra det offentlige.

I forbindelse med EU-handelsaftalen fra februar 1992 forpligtede Færøerne sig til - fra den 1. januar 1993 - at fjerne beskyttelsestolden. I den åbne konkurrencesituation fik mange virksomheder svært ved at klare sig. På denne side af den økonomiske krise ser det dog atter ud til, at der er fremgang i industrien, og tilbagegangen i beskæftigelsen er vendt til en fremgang.

Det færøske erhvervsdepartement (Vinnumálastyrid) har gennem 1998 udgivet en række pamfletter, som kommer med en række bud på alternativer til fiskeriet som eksportmulighed. Pamfletterne nævner i denne sammenhæng specielt IT-branchen som et alternativt eksporterhverv.

Virksomheder og lønudbetalinger

Lønudbetalingerne inden for håndværk, industri samt bygge- og anlægssektoren fremgår af tabel 4.19.

Tabel 4.19. Lønudbetalinger inden for industri, håndværk samt bygge- og anlæg i 1989, 1995 – 1998.

	Lønudbetalinger				
	- mill. kr. -				
	1989	1995	1996	1997	1998
Fiskeindustri	401	231	255	240	272
Skibsværfter og værksteder	97	74	82	82	88
Industriproduktionen i øvrigt	170	94	106	114	124
Bygge- og anlæg	379	100	112	151	185
Energiforsyning	48	35	37	37	37
I alt	1.095	534	592	624	706

Kilde: Hagstovan

Opgørelsen viser, at fiskeindustrien trods tidligere kraftig tilbagegang i lønudbetalingerne fortsat er den største af de nævnte erhvervsgrene med godt 38 % af gruppens samlede lønudbetalinger i 1998. Fra 1997 til 1998 ses den generelle stigning at gøre sig gældende inden for specielt bygge- og anlægssektoren. For fiskeindustrien har der været tale om en pæn stigning efter en lille tilbagegang i 1997. Tilbagegangen i 1997 skyldes bl.a. lukninger af enkelte konsumfiskefabrikker. Skibsværfterne har på det seneste formået at vinde enkelte udenlandske ordrer, hvilket har været medvirkende til at øge niveauet i lønudbetalingerne. Der har på det seneste været tale om at placere ordrer til nybygning af enkelte færger til landstytret på de færøske værfter.

Bygge- og anlægsaktiviteten

Aktiviteten i bygge- og anlægssektoren steg kraftigt i 80'erne. Det høje aktivitetsniveau dækkede over stigninger i boligbyggeriet og - især - over omfattende offentlige investeringer i tunneler, veje, havne og institutioner. Væksten i de offentlige investeringer var særlig markant fra 1987 til 1988.

Siden 1989 og frem til 1995 har der kunnet konstateres et faldende aktivitetsniveau i bygge- og anlægssektoren både som følge af et kraftigt fald i de offentlige investeringer og på grund af en voldsom indskrænkning i de private investeringer.

Antallet af færdiggjorte boliger toppede i 1988 med 410. Siden er aktivitetsniveauet faldet både i Tórshavn-området og i det øvrige land. Boligbyggeriet må fortsat forventes at være forholdsvis behersket i forhold til niveauet i 80'erne, men dog for opadgående, og specielt i 1998 er byggeriet kommet i gang igen. Det er specielt det private boligbyggeri der er for opadgående, efter i en lang periode at have været på et absolut nulpunkt. Der i 1998 er en stigning i lønudbetalingerne indenfor bygge- og anlægssektoren på 22,5 %.

Ifølge boliglånepondens (Húsálánsgrunnurin) årsrapport fra 1996, var der på daværende tidspunkt ca. 50 boliger under opførelse, heraf blev ca. 20 færdiggjort i 1996.

Finansiering af industri, håndværk m.v.

Før den nye bank- og sparekasselovgivning blev ikraftsat - henholdsvis den 1. juli 1993 for bankernes vedkommende og den 1. januar 1994 for sparekassernes vedkommende - var det hovedsageligt de daværende to banker - Føroya Banki og Sjóvinnubankin - der finansierede erhvervslivet. De 3 færøske sparekasser havde indtil januar 1994 især ydet bygge- og prioritetslån, men har nu på lige fod med bankerne mulighed for at yde lån til erhvervslivet. Denne mulighed er dog indtil videre kun udnyttet i et beskedent, men dog stigende omfang.

Industriens og håndværkets faste investeringer (i bygninger og maskiner m.v.) finansieres tidligere ved låneoptagelse i de to færøske udlånsfonde (Færøernes Industrifond og Industriens Udviklingsfond) og - i de senere år - ved låneoptagelse i danske kreditforeninger, jf. nedenfor under afsnit 4.7.

Herudover yder landsstyret i vist omfang direkte lån til finansiering af småindustrier - især i udkantsområderne. Endelig har landsstyret i vid udstrækning ydet garanti for lån til erhvervslivet.

Loven om erhvervsfremme, der giver mulighed for ved lån, tilskud eller kapitalindskud til projekter at fremme den erhvervsmæssige udvikling på Færøerne, har været i kraft på Færøerne siden 1993.

Fiskeindustrien på Færøerne har desuden adgang til at finansiere en del af anlægsudgifterne ved lån i Danmarks Fiskeribank. Finansieringsmulighederne for fiskefartøjer er nærmere beskrevet i afsnit 4.3.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, og erhvervslivet har derfor mulighed for at opnå finansiering på det danske penge- og kapitalmarked på normale markedsbetin-

gelser. Blandt andet yder danske kreditforeninger realkreditlån til industri- og serviceerhvervsbygninger på Færøerne, dog skal hvert enkelt lån godkendes af Færøernes landsstyre.

Som "valutaindlændinge" hjemmehørende på Færøerne kan færøske virksomheder optage kommercielle lån og kreditter (bl.a. til finansiering af import og eksport) samt finanslån i udlandet i overensstemmelse med de til enhver tid gældende valutabestemmelser. De på Færøerne ikraftsatte valutabestemmelser er - med visse modifikationer - de i Danmark gældende valutaregler, idet de seneste liberaliseringer på valutaområdet dog ikke er ikraftsat på Færøerne endnu.

I maj 1994 vedtoges lagtingsloven om en garantifond, der har til formål at støtte nye aktiviteter og produktioner i industrien. Færøernes landsstyre, der administrerer fonden, kan (ved simpel kaution) stille garanti for nye lån, som ydes af finansieringsvirksomheder og pengeinstitutter, se nedenfor under afsnit 4.7.

Som resultat af forhandlingerne mellem regeringen og landsstyret den 17. november 1994 blev det aftalt, at oprette Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut. Institutet, der blev oprettet i umiddelbar forlængelse af forhandlingerne, har til formål på markedsøkonomiske vilkår, at investere dels i nye eller udvidede erhvervsaktiviteter i virksomheder og projekter, dels i virksomheder, som har gennemgået en væsentlig omstrukturering eller gældsomlægning. Det er en betingelse, at der ydes lån fra et eller flere pengeinstitutter af samme størrelsesorden, eller at andre investorer indskyder egenkapital eller ansvarlig kapital af tilsvarende størrelsesorden.

Instituttets grundkapital er 2 mill. kr., der er indskudt med 1 mill. kr. fra henholdsvis dansk og færøsk side. Endvidere har statskassen og landskassen hver ydet instituttet 99 mill. kr. i lån. Lånene er rente- og afdragsfrie i 10 år. Erhvervsudviklingsinstituttet deltog i sommeren 1995 i oprettelsen af eksportselskabet Faroe Seafood Prime, der har videreført aktiviteterne i Faroe Seafood, der gik i betalingsstandsning i 1995. Institutet tegnede den nye aktiekapital på 50 mill. kr., mens Føroya Banki ydede lån på 50 mill. kr. Institutet indskød 60 mill.kr. i Føroya Fiskavirking i starten af 1997 for at sikre den videre drift af virksomheden. Med aftalen mellem landsstyret og den danske regering af 10. juni 1998 (se bilag 4.1) aftaltes det, at den danske stat afvikler sit engagement i erhvervsudviklingsinstituttet inden udgangen af 1998. Den indskudte kapital, som pr. 1. juni 1998 udgjorde 99 mill.kr. blev konverteret til indskudskapital.

Til yderligere støtte for erhvervslivet er der ved lagtingslov i begyndelsen af 1995 gennemført en tilskudsordning til nye erhverv. Ifølge loven træffes afgørelsen om, hvilke erhverv, der falder ind under ordningen af et sagkyndigt nævn. Ifølge ordningen tilbagebetales i perioden 1.4.1995 til 30.6.1999 en vis procentdel af lønudbetalingerne, som den tilskudsberettigede virksomhed har anvist til beskatning. Tilskuddet var i 1995 og første halvår af 1996 30 %, men falder, i løbet af den årrække ordningen løber, til 5 % ved ordningens ophør i 1999.

Landets Udviklingskontor

Færøernes landsstyre har i 1987 etableret et Landets Udviklingskontor (Menningarstova Landsins) og et dertil knyttet Udviklingsråd. Kontorets direktør ansættes af og refererer direkte til landsstyret. Udviklingskontoret har til formål at medvirke til at udvikle industri, håndværk og servicevirksomhed - og i den forbindelse yde rådgivning inden for teknologi, økonomi og eksport m.v. Ved vedtagelse af nye vedtægter for kontoret i 1997, er kontorets eneste opgave fremover, at sørge for indkrævning af indlån og for tilbagebetaling af ubetalte lån.

4.6. Handel, Service og Transport

Handel og service⁴

Færøernes forsyning med investeringsgoder og forbrugsvarer er i overvejende grad baseret på import. Hovedparten af importen kommer - når der bortses fra skibe - fra Danmark eller importeres via en dansk mellemhandler.

Afsætningen på det færøske marked foregår typisk, når det gælder kapitalvarer og varige forbrugsgoder, via agent/eneforhandler, mens forbrugsvarer ofte afsættes via grossister, der i mange tilfælde har eneret på forhandlingen af de varer, de sælger.

Udviklingen i distributionsmønsteret følger i øvrigt tendensen i de øvrige nordiske lande. Enhederne inden for engros- og detailedet bliver stadig større, og som helhed er der en tendens til, at en stigende del af vareomsætningen kanaliseres uden om engrosledet.

Der er også på Færøerne - og specielt i Tórshavns-området en tendens mod, at stadig flere bliver beskæftiget indenfor handel- og servicesektoren.

I februar 1992 blev der vedtaget en ny spirituslovgivning. Den meget forældede og uadministrerbare lovgivning fra 1928 blev hermed afløst af en lov, der indfører en monopolhandel (Rusdrekkasølan Landssins) for vin og spiritus med et antal forhandlingssteder ud over landet. Aldersgrænsen for adgang til at købe spiritus er nedsat fra 20 til 18 år, og tidligere tiders rationeringsordning er ophørt.

⁴ Udviklingen inden for den del af servicesektoren, der udgøres af pengeinstitutter o.lign., er nærmere behandlet i afsnit 4.8.

Transport m.v.

Godstransporten mellem Færøerne og omverden foregår hovedsagelig ad søvejen. To færøske rederier besejler fragtruter til udlandet året rundt. Smyril Line er på det seneste - i forbindelse med passagervintersejladsen til Danmark - begyndt at sejle med fragt. Beflyvningen af Færøerne varetages af MAERSK AIR, ICELAND AIR samt - fra marts 1988 - af det færøske selskab ATLANTIC AIRWAYS.

Passagerbefordring pr. skib foregår hovedsageligt i sommerperioden og udføres dels af passagerskibe i rutetrafik (Smyril-line) og dels med særlige passagerskibe (krydstogter). Antallet af udenlandske passagerskibe, der har lagt til ved Færøerne, har været stigende siden 1994. I øvrigt henvises til afsnit 8.8.

Virksomheder og lønudbetalinger

Erhvervsområderne handel, service og transport havde i 80'erne en relativt stærkere vækst end de traditionelle primære og sekundære erhverv (d.v.s. fiskeri, håndværk og industri), og erhvervene bidrog derfor med en stadig større andel af den samlede værditilvækst i det færøske samfund. Denne tendens er fortsat op gennem 90'erne.

Som det fremgår af tabel 4.20, er lønudbetalingerne inden for næsten alle sektorer steget fra 1997 til 1998. Stigningen er størst inden for offentlige ydelser, handel og reparation og søtransport.

Tabel 4.20. Lønudbetalinger ¹⁾ inden for handel, service og transport 1995 – 1998.

	- mill. kr. -			
	1995	1996	1997	1998
Handel og reparation	310	335	360	387
Finansiering og forsikring	193	189	203	207
Erhvervsservice	78	85	101	102
Husholdningsservice	20	21	21	23
Søtransport	129	136	134	144
Hoteller/restaurant	25	30	34	39
Transport i øvrigt	46	54	59	76
Post og telegraf	100	105	111	120
Off. adm. v.m.	509	548	584	626
Undervisning	203	210	216	226
Sundheds- og Socialforvaltning	413	435	461	481
Foreninger, kultur	58	60	67	70
I alt	2.084	2.208	2.351	2.501

¹⁾ Lønudbetalingerne omfatter udbetalte A-indtægter. Fratrullet er arbejdsløshedsforsikring og offentlige ydelser som sociale pensioner, dagpenge og forskellige støtteydelse.

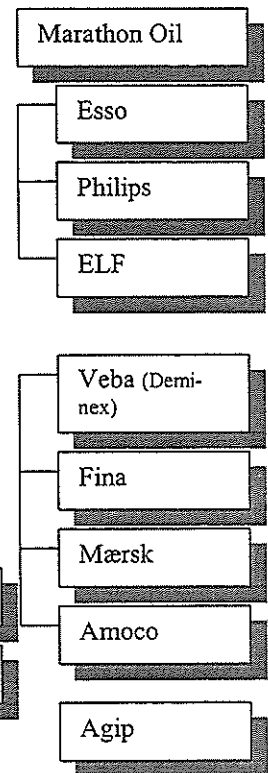
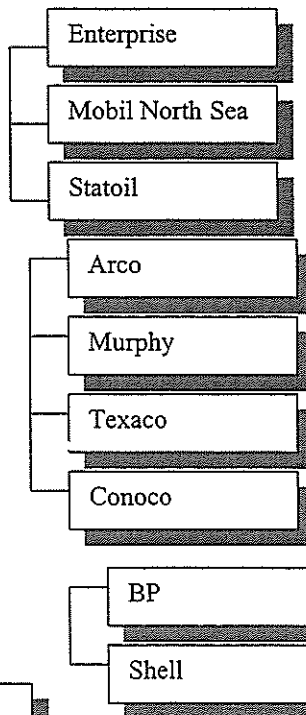
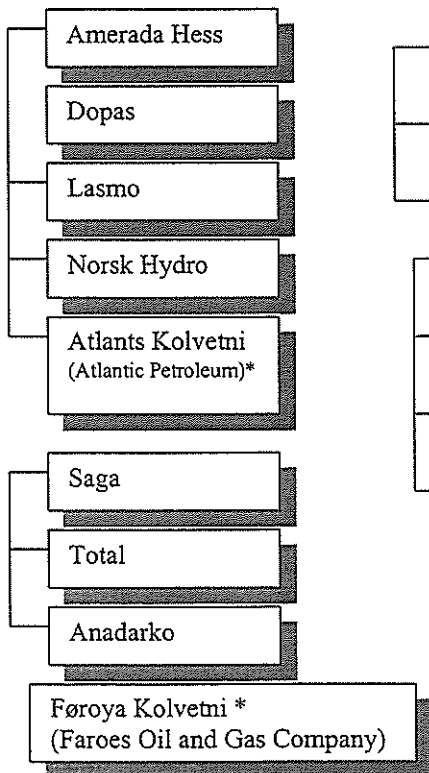
4.7. Udvinning af olie.

I de seneste år er der konstateret en række olieforekomster i de britiske farvande tæt ved den færøske grænse, hvilket giver en begrundet formodning om olieforekomster på færøsk territorium. Foreløbig er indsatsen for udvinning af olie rettet mod forundersøgelser (undersøgelser af den geologiske struktur, samt indsamling af seismisk data og gravimetriske målinger m.v.) og oprettelse af en offentlig olieadministration.

En række indenlandske (færøske) og udenlandske selskaber har fundet sammen i en række grupper, der p.t. undersøger mulighederne for udvinning af olie på Færøerne. Nedenfor ses en oversigt over de selskaber, der har vist interesse for olieeftersøgning på Færøerne, samt de sammenslutninger der p.t. er foretaget.

Olieselskaber på Færøerne sat i samarbejdsgrupperinger. AMG

Faroes Partnership

De med *-markerede er færøske dannede selskaber.

Kilde: Oljufyrisitingin.

Saga og Faroes Partnership har åbnet forretningskontorer på Færøerne.

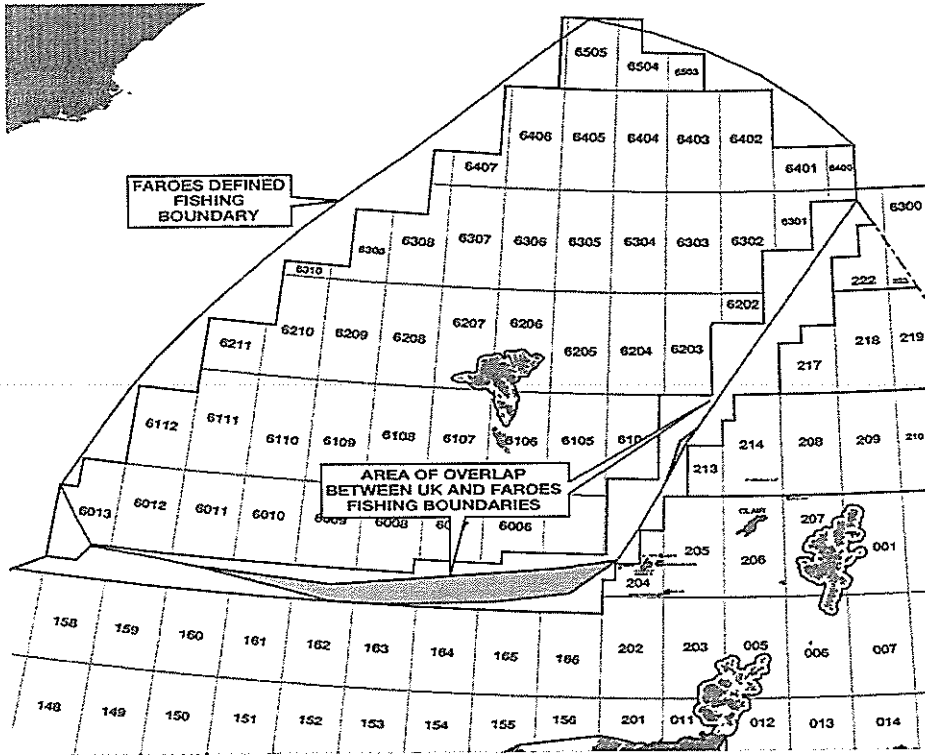
Som nævnt har der hidtil været foretaget en række seismologiske undersøgelser efter olie i farvandene omkring Færøerne. Forundersøgelserne har foreløbig overvejende koncentreret sig om farvandet sydøst for Færøerne (mellem Færøerne og Shetlandsøerne). Dette skyldes tildels, at briterne har fundet store forekomster af olie tæt på Shetlandsøerne.

Antallet af tilladelser til forundersøgelser har i gennem de seneste år været faldende, således blev der i 1997 givet 10 tilladelser til forundersøgelser. I 1998 var tallet 5 og hidtil har det færøske landsstyre givet 2 tilladelser i 1999. Baggrunden for den faldende tendens, skyldes sandsynligvis at olieselskaberne afventer en udbudsrunde af koncession, jf. nedenfor, samt at der allerede forefindes betydelige mængder af seismiske oplysninger. En tilladelse til forundersøgelser har gyldighed i ét år.

Da en stor del af de britiske oliefund ligger forholdsvis tæt på grænsen til Færøerne, er der en rimelig sandsynlighed for, at der findes olie på den færøske side. En del af området mellem Færøerne og Storbritannien har været genstand for en årelang forhandling, for at få fastlagt territorial grænsen, både i forhold til landsoklen og i forhold til fiskerigrænserne. Der er medio maj 1999 indgået en aftale mellem Færøerne/Danmark og Storbritannien om grænserne. Aftalen går i korte træk ud på, at Færøerne besidder 2 mindre områder på 200 km² og 75 km² henholdsvis øst og vest for Færøerne, mens et 9.100 km² stort område syd for Færøerne deles med 1.100 km² til Færøerne og 8.000 km² til Storbritannien. Fiskerirettighederne i de mindre områder tilhører Færøerne, mens det store område fortsat deles mellem Færøerne og Storbritannien som en "grå zone". Endvidere er det aftalt en gensidig informationspligt mellem landene vedr. eventuelle oliefund.

På næste side ses kort over de nævnte områder.

Nedenfor vises et kort over det område, hvor der ikke er fastlagt en territorialgrænse. Området er skraveret med gråt. Endvidere fremgår den færøske fiskerigrænse af kortet.

Kilde: Sosialurin

Der henvises i øvrigt til bilag 4.4, hvor aftalen mellem Danmark/Færøerne og Storbritannien er optrykt.

Næste skridt i retning af en udvinding af olie fra den færøske undergrund, er som nævnt en udbudsrunde af koncessioner på egentlige efterforskningsområder. Farvandet omkring Færøerne er rent praktisk stykket op i en række zoner, som olieselskaberne ansøger om koncessioner til at foretager nærmere undersøgelser i. Prognosen for en egentlig udvinding af olie på Færøerne anslås ved et optimistisk gæt at starte i ca. år 2005, hvis ellers der bliver tale om positive efterforskningsresultater i den kommende tid. Udbudsrunden af koncessioner forventes foretaget i løbet af efteråret 1999.

Udgifterne til de nærmere seismologiske undersøgelser afholdes af de private selskaber, der har fået koncession for det pågældende område.

Den lave oliepris på verdensmarkedet kan dog få indflydelse på tidspunktet for en olieudvinding i færøske farvande.

Fra færøsk side har man med konstitueringen af landsstyret i maj 1998, oprettet en olieadministration (Oljufyrisingin), som en afdeling af det færøske erhvervsdirektorat (Vinnumálastýrid) på Færøerne med Eyðun Elttør som olieminister.

Lagtinget har i marts 1998 vedtaget en kulbrintelov, der som væsentligste formål har at regulere olieefterforskning og olieudvinding i færøsk territorium. Loven omfatter endvidere bestemmelser om, at bl.a. transport til og fra boreplatforme m.m. foregår via Færøerne. Lagtinget har i april 1999 vedtaget en tilføjelse til bestemmelserne om erhvervsbeskatning, som giver mulighed for beskatning af bl.a. foretagender, der foretager seismologiske undersøgelser eller på anden måde er involveret i udvinding af olie på færøsk territorium. Beskatningsprocenten er den samme som aktieselskabsskattesatsen, som p.t. er 27%. Der har herudover været tale om andre former for beskatning, f.eks. særskatter som "rate of return".

Lagtinget arbejder desuden med ikraftsættelse af en række nødvendig lovgivning, bl.a. indenfor miljøområdet. Der er således i foråret 1999 vedtaget en lov om havmiljø omkring Færøerne, ligesom den internationale konvention for havmiljø, OSPAR, er sat i kraft med virkning for Færøerne.

Der har i løbet af 1998/99 været en debat om, hvor en evt. færøsk forsyningsbase til olieudvindingen skal placeres. Følgende byer har haft planer om udvidelser af eksisterende havne:

- Tórshavn (Sunds).
- Tvøroyri (Drelnes).
- Klaksvík.
- Runavík.
- Miðvágur.

Længst fremme i planerne om anlæggelse af en forsyningsbase er Tvøroyri, som har fået udarbejdet en færdig skitse over et anlægsprojekt. Det er det A.P. Møller ejet firma Danbor, som har planer om en udskibningshavn ved Tvøroyri.

4.8. Finansieringsvirksomhed

Penge- og valutaforhold

Penge- og valutaforhold er fællesanliggender. Området reguleres af retsfor skrifter fastsat af rigsmyndighederne - herunder Danmarks Nationalbank.

Ifølge loven fra 1949 om pengesedler m.v. på Færøerne har Færøerne egne pengesedler. Sedlerne, der er det lovlige betalingsmiddel på Færøerne, fremstilles af Danmarks Nationalbank med pålydende værdi 1.000 kr., 500 kr., 100 kr. og 50 kr. I forbindelse med udskiftningen af de danske sedler og indførslen af bl.a. en ny 200 kr. seddel, er det ved lov bestemt, at også de færøske sedler skal udskiftes. Denne udskiftning forventes påbegyndt i løbet af år 2000/2001.

Det færøske pengevæsen henhørte tidligere under Statsministeriet, men blev i forbindelse med regeringsdannelsen i marts 1998 overflyttet til Økonomiministeriets ressortområde. Den stedlige bestyrelse af pengevæsenet varetages af Rigsombudsmanden i samarbejde med Færøernes landsstyre. Færøerne modtager en andel af Danmarks Nationalbanks overskud, svarende til den færøske seddelcirkulations andel af den samlede seddelcirkulation i riget.

Færøernes andel af Nationalbankens overskud i 1998 var på godt 21 mill.kr. Seddelcirkulationen, der ultimo 1991 var 193 mill.kr., steg ultimo 1993 til godt 238 mill., for i 1996 at udgøre godt 252 mill.kr. Seddelcirkulationen blev ultimo 1998 opgjort til godt 265 mill.kr.

Danske pengesedler kan anvendes på Færøerne, og som skillemønt anvendes den i Danmark anvendte skillemønt.

Færøerne udgør en del af det danske valutaområde, og færøske pengesedler omveksles til danske kroner til parikurs uden særligt gebyr. Danmarks Nationalbank administrerer valutabestemmelserne, men har i et vist omfang uddelegeret sin kompetence, for så vidt angår "valutaindlændinge" der er hjemmehørende på Færøerne til valutacentralen på Færøerne. Betalinger til eller fra udlandet skal som hovedregel ske gennem en autoriseret valutahandler. De færøske banker er autoriserede valutahandlere.

De valutabestemmelser, der gælder på Færøerne, er med visse modifikationer de samme som de danske.

Penge- og kapitalmarkedet

I kraft af valutaunionen og de tætte relationer mellem danske og færøske finansielle institutioner, udgør det færøske penge- og kapitalmarked et særligt delsystem inden for det samlede danske penge- og kapitalmarked. Der er desuden ikke fastsat lovgivningsmæssi-

ge begrænsninger for færøske finansielle institutioner og den øvrige private sektors finansielle mellemværender med danske finansielle institutioner og markeder. Således understregede aftalen af 10. juni 1998 (bilag 4.1) mellem landsstyret og regeringen, at ansvaret for den førte økonomiske politik er landsstyrets, herunder ansvaret for de tidligere fælles dansk/færøske finansielle institutioner, som f.eks. Finansieringsfonden af 1992.

Det færøske penge- og kapitalmarked var i perioden fra 1986-1989 udsat for betydelige variationer i likviditetssituationen. I den første del af perioden (1986-1987) prægedes markedet af en betydelig overskudslikviditet (bl.a. som følge af en kraftig vækst i danske kreditforeningslån til Færøerne), ledsaget af en kraftig balanceekspansion i de færøske pengeinstitutter. I disse år steg de færøske pengeinstitutters udlån væsentligt stærkere end indlånene.

Siden 1988 har likviditetssituationen været væsentlig strammere og kulminerede i oktober 1992 med, at landsstyret måtte tilføre den daværende Sjóvinnubank 500 mill. kr., således at banken kunne leve op til banklovens solvenskrav. I februar 1993 måtte Sjóvinnubankin tilføres yderligere 350 mill. kr.

Herudover er yderligere i alt 1.860 mill. kr. blev tilført hhv. Sjóvinnu- og Føroya bank i 1993. De i alt 2,7 mia. kr., der er tilført de to banker via Finansieringsfonden af 1992, er ydet som danske statslån til det færøske landsstyre.

Pengeinstitutter m.v.

Ved begyndelsen af 1993 havde Færøerne tre banker; Føroya Banki, Sjóvinnubankin og Fossbankin. Sidstnævnte bank gik konkurs i efteråret 1993, mens de to store banker blev fusioneret i foråret 1994 under navnet Føroya Banki.

Bankens samlede ind- og udlån har i årene 1994 - 1998 udviklet sig som vist i tabel 4.21.

Tabel 4.21. Banker, ind- og udlån 1994 - 1998.

	1994	1995	1996	1997	1998
			- mill.kr. -		
Indlån	3.260	3.022	2.968	3.133	3.138
Udlån	2.002	1.859	2.035	2.264	2.534
Udlån i pct. af indlån	61%	62%	69%	72%	81%

Kilde: Bankregnskaber.

Fra 1992 til 1993 faldt bankernes samlede udlån kraftigt, hvilket i høj grad skyldtes de meget store hensættelser til tab i 1992. Et markant lavere udlånsprocent ultimo 1993

skyldes store hensættelser i 1993. Faldet i udlånene er fortsat i 1994 og 1995, men er steget siden. Indlånene har siden 1993 (3.981) ligget på et lavere niveau, hvilket kan skyldes, at mange færinger vælger udenlandske pengeinstitutter til f.eks. opsparingskonti, hvilket indikeres ved det store private udenlandske tilgodehavende, jf. kap 5.

Der foreligger ingen opgørelser af danske (og udenlandske) pengeinstitutters mellemværender med den færøske sektor uden for pengeinstitutterne.

Der er 3 sparekasser på Færøerne, én landsdækkende - Føroya Sparikassi med hovedsæde i Tórshavn - og to regionale sparekasser - Norðoya Sparikassi (i Klaksvík) og Suðuroya Sparikassi (i Vágur).

Indtil 31. december 1993 svarede lovgrundlaget for de færøske sparekasser stort set til reglerne i den tidligere danske sparekasselovgivning fra 1937 (med senere ændringer). Denne var mere restriktiv over for sparekasserne end for bankerne.

Dette afspejles stadigt i sammensætningen af institutternes udlånsmasse. Sparekassernes udlån består hovedsageligt af prioritetslån (fortrinsvis til boligbyggeri), byggelån samt andre private lån, mens bankerne har meget betydelige udlån til erhvervslivet og til det offentlige. Dette er småt ved at ændre sig, idet specielt Føroya Sparikassi har givet enkelte erhvervslån. Føroya Sparikassi har i 1998 stiftet datterselskabet P/F Inni, som er en ejendomsmæglervirksomhed.

Udviklingen i sparekassernes ind- og udlån i årene 1994 - 1998 er vist i tabel 4.22.

Tabel 4.22. Sparekasserne, ind- og udlån i 1994 - 1998.

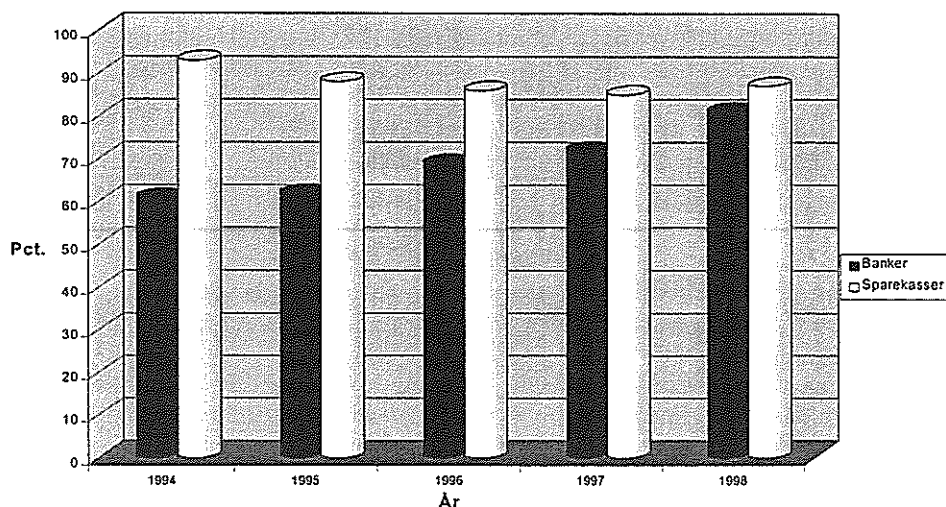
	1994	1995	1996	1997	1998
	- mill.kr. -				
Indlån	2.983	3.142	3.422	3.583	3.774
Udlån	2.763	2.769	2.930	3.076	3.288
Udlån i pct. af indlån	93%	88%	86%	86%	87%

Kilde: Sparekasseregnskaber.

De færøske sparekasser var i slutningen af 80'erne - ligesom bankerne - udsat for en kraftig stramning af sektorens likviditet på grund af en stærkere stigning i de samlede udlån end i de samlede indlån. I 1992 vendte udviklingen, hvilket skyldes, at kunderne med baggrund i uroen omkring de to hovedbankers forhold flyttede penge fra bankerne til sparekasserne.

Af den samlede indlånsmasse tegner sparekasserne sig for knap 55 pct. i 1998 mod 43 pct. i 1993.

Banker og sparekassers udlån i pct. af indlån.

Årets resultater

Resultatet af Føroya Bankis ordinære drift viser for 1998 et overskud før skat på 360 mill.kr., mod et overskud før skat på 372 mill. kr. i 1997. I 1993 udgjorde underskuddet 2.398 mill. kr. som følge af dette års store hensættelser til tab. Balancen var pr. 31. december 1998 4,437 mia. kr. mod 4,403 mia. kr. i 1997. Indlånene udgjorde 3,138 mia. kr. i 1998 mod 3,968 mia. kr. i 1993, hvilket svarer til en reduktion af indlånsmassen med godt 26 %.

Resultatet af Føroya Sparikassis ordinære drift for 1998 udviser et overskud før skat på 39,2 mill. kr. mod et overskud før skat på 19 mill. kr. i 1997 og 67,3 mill. kr. i 1996. Årets resultat var for 1998 39,1 mill. kr., mod 5 mill. kr. i 1997. Føroya Sparikassis balance var pr. 31. december 1998 på 3,642 mia. kr. mod 3,619 mia. kr. i 1997. Indlånene udgør 2,896 mia. kr. i 1998 mod 2,782 mia. kr. i 1997.

Baggrunden for Føroya Sparikassis væsentligt bedre resultat i 1998 i forhold til i 1997, skyldes hovedsageligt at sparekassen, efter påbud fra Finanstilsynet, for første gang i 1997 foretog afskrivninger af sparekassens bygninger, samt at sparekassen havde et mindre tab på finansielle aktiviteter i 1998

Resultatet af Norðoya Sparikassis ordinære drift for 1998 udviser et overskud før skat på 16,5 mill. kr. mod et overskud på 11,1 mill. kr. i 1997. Årets resultat for 1998 var 12,5 mill. kr. mod 8,7 mill. kr. i 1997. Norðoya Sparikassis balance var pr. 31. december 1998 på 816 mill. kr. mod 772,5 mill. kr. i 1997.

Årets resultat for Suðuroyar Sparikassi udviser for 1998 et overskud før skat på 2,8 mill. kr. mod et overskud før skat i 1997 på 1,9 mill.kr. Årets resultat for 1998 var et overskud på 1,7 mill.kr. mod 1,4 mill.kr. i 1997. Suðuroyar Sparikassis balance var pr. 31. december 1998 på 260,9 mill. kr. mod 211,4 mill. kr. i 1997.

Suðuroyar Sparikassi åbnede i 1998 et filial i Tórshavn midtby.

Obligationsudstedende institutter

Kendetegnende for de obligationsudstedende institutter er, at de yder lån mod pant i fast ejendom (jord, bygninger, skibe o.lign.), og at lånet ofte udbetales i form af obligationer.

På Færøerne yder danske kreditforeninger lån på realkreditvilkår til finansiering af erhvervsejendomme. Derimod ydes der normalt ikke danske kreditforeningslån til boligformål på Færøerne. Der henvises i øvrigt til kapitel 6 om finansiering af fiskefartøjer.

Kapitalforvaltende institutioner

De færøske forsikringsselskaber - og her navnlig livsforsikringsselskabet, Føroya Lívstrygging - har placeret en betydelig del af livs- og pensionsforsikringsmidlerne i udlån på Færøerne. For Føroya Lívstryggings vedkommende ydes mindre lån til private med sikkerhed i forsikringspolicer eller i stillet kaution. Herudover har selskabet en betydelig långivning - med landskassegaranti - til kommuner, elselskabet SEV, offentlige fonde samt private virksomheder. I de seneste år er en stigende del af investeringerne dog foretaget i udlandet. I 1997 udgjorde de udenlandske investeringer 67,4 % mod 58,8 % i 1996.

Offentlige udlånsinstitutioner

Ud over de statslån, der er givet til landsstyret med henblik på redning af bankerne og de statslån, der løbende ydes landsstyret til refinansiering af Færøernes udlandsgæld, omfatter den statslige långivning lån fra Kongeriget Danmarks Fiskeribank. Fiskeribankens sidste nyudlån til Færøerne var på 0,2 mill. kr. i 1995(se tabel 6.2.).

Landskassens direkte långivning omfatter bl.a. subsidierede lån til fiskerierhvervet (støtelån og likviditetslån m.v.). Långivningen til erhvervet er ligeledes nærmere omtalt i afsnit 4.3 (tabel 4.5.).

En række færøske offentlige udlånsfonde yder lån til finansiering af boligbyggeri og erhvervsinvesteringer inden for håndværk, industri og serviceerhverv.

Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin) er oprettet ved lagtingslov i 1978 med henblik på at yde 3. og 4. prioritetslån til boligformål (efter 1. prioritetslånet fra sparekasserne og 2. prioritetslånet fra bankerne). Lånegrænserne afhænger af boligens størrelse og bortfalder helt for boliger over 150 m². Lånene ydes som annuitetslån med en afdragstid på op til 28 år. Fra 1991 er Boliglånefondens udlån faldet, og i årene 1995 til 1997 er der ikke ydet lån fra fonden. Dette skal ses i sammenhæng med den generelle økonomiske afmatning, og det deraf afledte ophør af nybyggeri på det private boligmarked. Húsalánsgrunnurin långivning til nybyggeri var i 1998 på 11,3 mill.kr., hvilket indikerer at der så småt er kommet gang i nybyggeriet af boliger. Boliglånefondens seneste årsregnskab fra 1997 viser et overskud på 37,5 mill.kr. efter afskrivninger. Egenkapitalen var efter 1. halvår 1998 på 191 mill.kr. Fonden havde ved udgangen af 1997 en gæld på 244 mill.kr. fordelt på både ind- og udland.

Boliglånefondens långivning finansieres ved årlige bevillinger over lagtingsfinanslovene og ved låneoptagelse i udlandet (med garanti fra landskassen). Boliglånefondens tilskud for 1995 blev imidlertid konverteret til et landskasselån på 50 mill. kr. Boliglånefonden har med pengeinstitutterne indgået to aftaler i 1993 og 1995 til afhjælpning af husejernes betalingsproblemer. Med aftalen af 1993 gennemførtes ekstraordinær nedsættelse af renten på 2., 3. og 4. prioritetslån, og der indførtes mulighed for at forlænge lånenes løbetid til 30 år. Aftalen fra 1995 indebærer mulighed for individuelle fem-årige aftaler med de hårdest ramte husejere, bl.a. kan rentetilskrivningen på de yderste prioriteter nulstilles, og renten på alle 4. prioritetslån nedsættes ekstraordinært, se i øvrigt afsnit 3.6. Bestyrelsen for Boliglånefonden bestyrer endvidere en særlig boligfond med det formål at tilvejebringe udlejningsboliger i samarbejde med kommuner, boligforeninger og institutioner.

Der er på landsstyreets finanslov for 1999 ikke budgetteret med udgifter til boliglånefonden.

Færøernes Industrifond (Føroya Ídnaðargrunnur) er stiftet ved lagtingslov i 1970 og yder lån til håndværks- og industrivirksomheder. Fondens grundkapital blev i 1992 forhøjet til 19,5 mill. kr., hvoraf landskassen indbetalte 17,5 mill. kr. og statskassen de resterende 2 mill. kr. Fonden ledes af en bestyrelse på 5 personer valgt af landsstyret. Fonden yder lån til såvel nyinvesteringer som til rationalisering og effektivisering (herunder produktions-tilpasning til ændrede markedsvilkår). Lånene ydes som 10- og 20-årige lån mod pantsikkerhed i bygninger og produktionsanlæg. Fonden modtager ikke tilskud fra landskassen men finansierer sin långivning ved egen låneoptagelse i ind- og udland. Landskassen garanterer for fondens udlånslån. Fonden ydede lån på 1,8 mill. kr. i 1993, 2,9 mill. kr. i 1994 og 7,6 mill. kr. i 1995 og 3,6 mill.kr. i 1996. Fonden ydede ingen lån i 1997 og i 1998.

Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnur Ídnaðarins) blev oprettet ved lagtingslov i 1973 og havde til opgave at yde subsidierede lån samt tilskud og garantier til nye initiativer inden for industri, håndværk og servicevirksomhed. I henhold til lagtingslov vedtaget i maj 1996 skal fonden fremover blot stå for administrationen af allerede bevilgede lån og vil ikke længere kunne bevilge nye lån. Fonden, der ikke har ydet lån siden 1991, har flere gange fået tilført landskassemidler til sikring af egenkapitalen. Der er i loven hjemmel til for landsstyret - efter indstilling fra fondens bestyrelse - at nedlægge fonden. Denne mulighed skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger.

Både Færøernes Industrifond og Industriens Udviklingsfond har i løbet af 1998 fået en tættere tilknytning til landsstyrets erhvervsdepartement (Vinnumálastyrid). Fondene virker dog stadig som eksterne fonde med egen bestyrelse.

I maj 1994 vedtoges lagtingsloven om garantifond, der har til formål at støtte nye aktiviteter og produktioner i industrien. Lovgivningen blev ændret i løbet af 1995. Færøernes landsstyre, der administrerer fonden, kan (ved simpel kaution) stille garanti for nye lån, som ydes af finansieringsvirksomheder og pengeinstitutter. Fonden stillede ingen garantier i 1994 og 1995. Pr. 31.12 1998 var der stillet garanti for et beløb på 1.066.475 kr.

En samlet oversigt over de 3 offentlige udlånsfondes udlån i årene 1992 - 1997 ses i tabel 6.8.

Færøernes Landsbank

Allerede i 1978 vedtog Lagtinget en lov om Landsbanki Føroya - Færøernes Landsbank. Om landsbankens formål er det i loven fastsat, at banken skal "medvirke til varetagelse af samfundsmæssige interesser med henblik på opretholdelse af stabile finansielle forhold på Færøerne samt en afbalanceret udbygning af det færøske samfund". Banken kan i den forbindelse pålægge pengeinstitutter o.a. finansielle institutioner at afgive oplysninger, der er nødvendige for bedømmelsen af den økonomiske udvikling på Færøerne.

Landsbanken blev først oprettet i 1988, på hvilket tidspunkt bankens direktør blev ansat. De første år blev der arbejdet med at ændre regelgrundlaget og etablere rammerne samt opbygge bankens aktivitetsområde. Bankens aktiviteter udviklede sig for alvor, da lagtingsloven om landskassens indlån og lån i Landsbanken trådte i kraft i april 1992. 1992-loven blev afløst af en lagtingslov fra 1995 om landskassens indlån og lån i Landsbanken.

Landsbanken fungerer som bankforbindelse for landskassen. Banken kan modtage indlån og yde lån til landskassen samt færøske pengeinstitutter og offentlige institutioner. Endvidere er der hjemmel til i loven, at banken kan modtage indlån fra udenlandske finansielle institutioner, Danmarks Nationalbank og statslige institutioner. I henhold til lagtingsloven fra 1995 skal landskassen have et indestående i Landsbanken på mindst 15 % af bruttona-

tionalproduktet det foregående år, og landskassens lånoptagelse kan ikke overstige 70% af mindsteindlånet i mere end 6 måneder. Disse regler sikrer en god likviditet.

Landsbanken ledes af et tilsynsråd, (hvor der bl.a. sidder repræsentanter fra det færøske erhvervsliv, pengeinstitutter og arbejdsmarkedet), en bestyrelse og en direktør.

Ifølge aftalen af 12. oktober 1993 mellem Færøernes landsstyre og den danske regering og senere fælleserklæringen af 17. november 1994 og fælleserklæringen af 4. november 1995 (for yderligere oplysninger og optryk af ovenfor nævnte aftaler henvises til Rigsombudsmandens beretning for 1998) skal underskuddet på lagtingsfinanslovene finansieres ved låntagning på Færøerne eller på det danske kapitalmarked. Disse bestemmelse er imidlertid ophørt som følge af aftalen mellem landsstyret og regeringen af 10. juni 1998 (bilag 4.1).

Færøernes landsstyre udstedte første gang obligationer i december 1994. Den første udstedelse var vellykket. I serien blev der solgt obligationer for 210 mill. kr. I forhold til renten på danske statsobligationer blev merrenten fastsat til 2,25 % i tegningsperioden. I 1995 blev serien udvidet to gange med 50 mill. kr., hvorved der i alt er solgt for 310 mill. kr. i serien. Merrenten er reduceret i 1995, og ved årets udgang var denne 1,30 %. Da landskassen var i en bedre finansiell stilling end forudset i finansloven, blev obligationerne tilbagebetalt i december 1996 ved at formindske landskassens likviditet.

Obligationslånene blev forøget i 1995 med 300 mill.kr. ved udgivelse af en ny obligationsserie. Siden er tilbagebetalingen af obligationslån finansieret ved udgivelse af en ny obligationsserie i december 1997 på 300 mill.kr. og en udvidelse af samme serie i april 1998 på 270 mill.kr. Merrenten ved udstedelsen af obligationslånene er stødt blevet reduceret siden starten i 1994. Ved udvidelsen af obligationsserien i april 1998 var merrenten på 0,8 %.

Obligationerne er noteret på Københavns Fondsbørs og registreret i Værdipapircentralen.

4.9. Forsikringsvirksomhed

Færøske forsikringsselskaber har i henhold til lagtingslov haft monopol på at drive forsikringsvirksomhed på Færøerne. I henhold til aftalen af 1. februar 1993 mellem den danske regering og det færøske landsstyre, forpligtede landsstyret sig inden udgangen af 1993 at fremlægge et forslag til en modernisering af den færøske lovgivning om forsikringsvirksomhed. Det daværende landsstyre fremsatte lovforslag, som imidlertid bortfaldt p.g.a. udskrivelsen af lagtingsvalget i foråret 1994. Landsstyret genfremsatte lovforslaget i lagtingssamlingen 1995/96, og det blev vedtaget tidligt i 1996. Den nye lov om forsikringsvirksomhed, der bygger på den danske lov om forsikringsvirksomhed, ophæver i princip-

pet monopol, idet dog kun selskaber, der bygger på færøsk kapital, kan få koncession. Lagtingsloven trådte i kraft den 1. januar 1997.

De oprindeligt eksisterende forsikringsselskaber på Færøerne er "Føroya Lívstrygging" (livsforsikring) og "Tryggingarsambandið Føroyar". Den sidstnævnte forsikrings-sammenslutning er opdelt i en hovedafdeling samt flere underafdelinger - krigsskadeforsikring, søassurance, pensionsforsikring, genforsikring, brandforsikring og ulykkesforsikring. Afdelingerne for brand- og ulykkesforsikring har dog egne bestyrelser. Fra 17. september 1998 blev ovennævnte underafdelinger lagt sammen i et selskab under navnet Tryggingarfelagid Føroyar.

Efter ophævelsen af den monopollignende struktur på Færøerne fra 1997, er det under Tryggingarsambandið Føroya tidligere hvilende selskab "Trygd", i løbet af 1998 begyndt at tegne indboforsikringer og parcelhusforsikringer. I fra 1999 tegne selskabet også bilforsikringer.

Trygd er ejet af Føroya Banki via et holdingselskab. Trygd har haft en svær start på sin virksomhed og havde efter en kort periode tabt ca. 6,9 mill.kr. af sin egenkapital. Føroya Banki indskød ved årsskiftet kapital i Trygd.

De to konkurrenter har gennem 1998/99 kæmpet hårdt om markedsandele ved at overbyde hinanden i prisnedslag på forsikringer.

Pensionsforsikringsområdet har frem til 1992 vist en stigende tendens, hvilket bl.a. skyldes, at nogle fagforeninger har flyttet deres pensionsforsikring fra danske selskaber til Føroya Lívstrygging, ligesom flere grupper på det færøske arbejdsmarked efterhånden etablerer pensionsordninger som led i overenskomsterne. Endvidere har såvel bankerne som forsikringsselskaberne i 1998/99 anbefalet landstytet, at eventuelle efterlønsordninger, som aftalt indført i forbindelse med overenskomsterne på arbejdsmarkedet, bliver forankret hos private finansielle investorer, dvs. i første række banker, sparekasser og forsikringsselskaberne.

Tabel 4.23. Forsikringspræmier og -udbetalinger 1994 – 1998.

	1994	1995	1996	1997	1998
Skadesforsikringer					
Forsikringspræmier:					
Søforsikring	79,2	75,9	76,6	76,9	81,3
Automobilforsikring	52,6	50,3	55,1	60,8	66,6
Ansvarsforsikring m.v.	18,7	17,7	18,4	17,5	20,9
Ulykkesforsikring	18,9	22,1	22,3	21,8	24,0
Brandforsikring	59,3	61,3	60,0	62,5	65,2
I alt	228,7	227,3	232,4	239,5	258,0
Udbetalte skadesforsikringer, brutto:					
Søforsikring	34,6	25,7	40,1	57,9	40,9
Automobilforsikring	22,9	25,2	33,9	45,9	45,0
Ansvarsforsikring m.v.	8,1	13,8	25,8	6,1	10,2
Ulykkesforsikring	24,1	13,0	17,7	10,5	10,8
Brandforsikring	19,7	25,5	17,3	28,8	32,3
I alt	109,4	103,2	134,8	149,2	139,2
Livs- og pensionsforsikringer, præmier:					
Kapitalforsikring m.v.	31,2	32,9	39,8	44,0	49,2
Rente og rateforsikring	16,8	18,0	16,5	17,7	18,5
I alt	48,0	50,9	56,3	61,7	67,7
Forsikringsudbetalinger:					
Erstatning ved død og invaliditet	7,8	6,5	8,0	8,2	17,2
Pensionsudbetalinger m.v.	25,8	17,6	20,7	24,7	21,4
I alt	33,6	24,1	28,7	32,9	38,6

Kilde: Forsikringsselskaberne

4.10. Arbejdsmarkedsforhold

Indledning

Det færøske arbejdsmarked er grundlæggende baseret på aftaleprincippet, hvilket indebærer, at det som udgangspunkt er overladt til arbejdsmarkedets parter at indgå individuelle eller kollektive overenskomster/aftaler om løn- og ansættelsesforhold. Til mægling i ar-

bejdsstridigheder er oprettet en forligsinstitution, mens brud på indgåede overenskomster af parterne kan indbringes for faglige voldgiftsretter.

Overenskomst- og aftalesystemet på arbejdsmarkedet suppleres dog af lovgivning om lærlinges forhold, pristalsbehandling af lønninger, mindsteløn i fiskerierhvervet, arbejdsu- gens længde, ferie m.v. Lovgivningen er rent færøsk, idet arbejdsmarkedsforhold samt lønninger og priser er overtaget som særanliggender.

Det private arbejdsmarked

Organisations- og forhandlingsstrukturen på det private arbejdsmarked er præget af et stort antal organisationer på både arbejdsgiver- og arbejdstagerside. Organiseringen er baseret på faglige/uddannelsesmæssige kriterier.

De færøske arbejdsgivere er organiseret i flere foreninger. Arbejdsgiverne inden for indu- stri og anden forarbejdning er organiseret i 2 foreninger: Havnar Arbeiðsgevarafelag, der omfatter arbejdsgiverne i Tórshavn, og Føroya Arbeiðsgevarafelag, som omfatter arbejds- giverne i det øvrige land. Formanden i Havnar Arbeiðsgevarafelag er medlem af bestyrel- sen i Føroya Arbeiðsgevarafelag. Håndværksmestrene er organiseret i én landsorganisati- on, Føroya Handverksmeistarafelag. Arbejdsgiverne inden for handel og kontor er orga- niseret i Føroya Keyppmannafelag.

Endelig er rederne organiseret i 2 foreninger: Føroya Reiðarafelag (Rederiforeningen), som består af ejerne af fiskeskibe m.v., og Reiðarafelagið fyrri Føroysk Farmaskip (Rede- riforeningen for Færøske Fragtskibe), der omfatter ejerne af fragtskibe m.v. Alle forenin- gerne forhandler løn- og arbejdsforhold.

Håndværkerne er organiseret i Føroya Handverkarafelag. Foreningen har ca. 700 aktive medlemmer og indgår aftaler for alle tilsluttede afdelinger. Typograferne og dykkerne har dog deres egne foreninger, som indgår selvstændige overenskomster. I 1997/98 har de lo- kale foreninger i Tórshavn og i Tvøroyri meldt sig ud af Føroya Handverkarafelag, da de ikke følte deres interesser blev varetaget.

Arbejdsmændene i Tórshavn og Klaksvík er organiseret i lokale foreninger, som har hen- holdsvis 712 og 244 medlemmer hver, medens arbejdere i det øvrige land er organiseret i Føroya Arbeiðarafelag, som har ca. 6.225 medlemmer. Foreningerne i Tórshavn og Klaksvík er ikke medlemmer af Føroya Arbeiðarafelag. Endvidere har kvindelige arbej- dere i Tórshavn og Klaksvík deres egne organisationer, som ikke er medlemmer af Føroya Arbeiðarafelag. Havnar Arbeiðskvinnufelag har ca. 1.350 medlemmer og Klaksvíkar Ar- beiðskvinnufelag har ca. 550 medlemmer.

De færøske hjemmefiskere (i udroerflåden) er overvejende organiseret i én landsorganisa- tion, Meginfelag Útróðrarmanna, som har ca. 1.200 medlemmer. Sammenslutningen om- fatter såvel ejere som lønmodtagere.

Færøske fiskere, der arbejder om bord på de havgående fiskefartøjer, er organiseret i Føroya Fiskimannafelag. Foreningen har ca. 2.500 medlemmer - herunder også en særlig sømandsafdeling (for søfolk på fragtskibe). Ansatte fiskere er i et vist omfang medlemmer af arbejdsmændenes organisationer.

Navigatorer og maskinmestre har deres egne organisationer, der indgår overenskomster med såvel private som offentlige arbejdsgivere.

Handels- og kontorfunktionærer, beskæftiget på det private arbejdsmarked, er organiseret i 5 lokalforeninger, der imidlertid har etableret et forhandlingsfællesskab i forhold til arbejdsgivermodparten. Der foreligger ingen opgørelse af organisationsgraden på det færøske arbejdsmarked, men da der i en række tilfælde er etableret gensidige eksklusivaftaler, må organisationsgraden forventes at være meget høj.

Der slutes sædvanligvis 2-årige overenskomster på det private arbejdsmarked. Overenskomsterne er i det store og hele normallønsoverenskomster, idet lønglidning i overenskomstperioden stort set er ukendt på Færøerne.

Ferieloven blev ved lagtingslov i 1993 ændret, hvorefter ferien nedsattes fra 30 til 26 dage. Procentsatsen for beregning af feriedagpengene nedsattes fra 12% til 10,25%, og procentsatsen for beregning af den særlige feriegodtgørelse nedsattes fra 1,5% til 0,75%, jf. i øvrigt nedenfor under afsnittet om generelle arbejdsmarkedsordninger.

I 1993 og 1994 blev man enige om 1-årige overenskomster, som resulterede i videreførsel af det foregående års resultat.

Ved overenskomstforhandlingerne i foråret 1996 havde lønmodtagerorganisationer stillet krav om lønforhøjelser, og fra arbejdsgiverside var der krav om en lønnedgang på 6,6% samt reduktion af overarbejdsbetalingerne. Forinden der opstod egentlig konflikt på det private arbejdsmarked, vedtog Lagtinget den 10. maj 1996 et forslag fremsat af to lagtingsmedlemmer (Arbejdersammenslutningen og Centerpartiet) om ændring af ferieloven, således at man vender tilbage til ordningerne før lovændringen i 1993. På denne baggrund godkendte organisationerne en forligsskitse, der i hovedsagen indebærer en videreførsel af den hidtidige overenskomst. I maj 1997 blev der indgået ny overenskomst, og denne indebar en generel lønstigning på 3 pct. over 2 år. Heri lå en lønstigning på 0,9 % i maj 1998.

Der var ved overenskomstfornyelsen i 1999 lagt op til lange og hårde forhandlinger og mange forudså strejker. Dette blev dog ikke tilfældet, idet først Havnar Arbeidsmannafelag og Klaksvík- Arbeidskvinnufelag og Arbeidsmannafelag indgik en 2-årig overenskomst, som gav dem 7,10 kr. mere i timen over 2 år. Omregnet i procenter ventes overenskomsten at give en samlet lønfremgang på 9,25%. Herefter indgik også Føroya Arbeidarafelag og Havnar Arbeidskvinnufelag en 2-årig enslydende (på lønnen) overenskomst.

Herudover er der indgået overenskomster for en række mindre forbund, bl.a. Skibs- og Navigatorforbundet.

Der er i skrivende stund ikke indgået aftale mellem arbejdsgiverne og medarbejderorganisationen på bank- og sparekasseområdet. Der er i skrivende stund varslet konflikt, startende den 20. maj 1999.

Det offentlige arbejdsmarked

Inden for det offentlige, dvs. landsstyret og dets institutioner er de ansatte som hovedregel ansat i henhold til overenskomst mellem landsstyret og de respektive fagforeninger.

Starvsmannafelagið - funktionærernes forbund - er den største fagforening landsstyret har overenskomst med. Foreningens medlemmer er ansat indenfor landsstyrets administration, telefonvæsenet, Vagt- og Bjærgningstjenesten og ved Strandfaraskip Landsins (Den offentlige Kystfart). Foreningen har ca. 1.250 medlemmer. Maskinmesterforeningen og Navigatorforeningens overenskomst med det offentlige omfatter de medlemmer, der arbejder indenfor Vagt- og Bjærgningstjenesten og Strandfaraskip Landsins. Medarbejderne indenfor postvæsenet har deres egen organisation, Føroya Postfelag med ca. 420 medlemmer.

Gruppen af akademikere er organiseret i følgende organisationer:

- Føroya Verkfrøðingafelag, hvor civil-, akademi- og teknikumingeniører er organiseret. Foreningen havde pr. 31. december 1998 150 medlemmer.
- Føroya Búskapar- og Løgfrøðingafelag, hvor offentligt ansatte med en samfundsvidenskabelig uddannelse, er organiseret. Foreningen havde pr. 31. december 1998 ca. 100 medlemmer.
- Føroya Byggifrøðingafelag, hvor arkitekter er organiseret. Foreningen havde pr. 31. december 1998 33 medlemmer.
- Føroya Magistarafelag, der organiserer akademisk uddannede, som ikke er organiseret i en af ovennævnte foreninger. Foreningen havde pr. 31. december 1998 ca. 82 medlemmer.

De færøske tjenestemandsløve er opbygget på samme måde som de danske fra 1969. Ændringer i tjenestemandenes løn- og ansættelsesvilkår foretages ved aftale, dels med tjenestemandsföreningen, dels med Føroya Pedagogfelag (pædagogernes fagforening). I tjenestemandsföreningen, der pr. 31. december 1998 havde ca. 60 medlemmer, er chefer indenfor det offentlige, toldere samt en del andre med centrale opgaver organiseret. I forbindelse med udlægningen af særforsorgen på Færøerne i 1988 fik de ansatte statstjenestemænd tilbud om at blive færøske tjenestemænd. Pædagogerne indenfor særforsorgen på Færøerne er også efterfølgende blevet tjenestemandsansat. Føroya Pedagogfelag, der pr. 31. december 1998 havde ca. 750 medlemmer, heraf er ca. 80 tjenestemænd, har forhandlingsretten for denne gruppe.

Føroya Heimahjálparafelag (hjemmehjælperforeningen), som er et særforbund indenfor Føroya Arbeðarafelag indgik i 1990 overenskomst med landsstyret. Hjemmehjælperne havde fra hjemmehjælperordningens indførelse i 1976 og frem til 1990 været aflønnet i henhold til overenskomst mellem Føroya Arbeðarafelag (arbejdernes forening) og Føroya Arbeðsgevarafelag (arbejdsgiverforeningen) med enkelte ændringer. Foreningen havde pr. 31. december 1998 348 medlemmer. I utilfredshed med Føroya Arbeðarafelag har hjemmehjælperne meldt sig ud fra år 2001.

Da bloktilskudsordningen blev indført i 1988, medførte dette, at områder, som tidligere helt eller delvis havde været finansieret med refusion fra staten blev overført til hjemmestyret. På denne baggrund indgik landsstyret efterfølgende overenskomster for flere områder, der hidtil var blevet aflønnet i henhold til danske overenskomster.

Indenfor sundhedsvæsenet indgik landsstyret overenskomst med Sjúkrasystrafelag Føroya (sygeplejerskeforeningen), der pr. 31. december 1998 havde 720 medlemmer, Ergoterapeutforeningen, Fysioterapeutforeningen, hospitalslaboranter, økonomaer, plejere og yngre læger. Landsstyret havde tidligere indgået overenskomst med jordemødre. I forbindelse med overenskomsterne har nogle foreninger bevaret deres tilknytning til de tilsvarende danske organisationer.

Indenfor socialvæsenet blev - udover ovennævnte tjenestemandsgroupe - i samme periode indgået overenskomster med Føroya Pedagogfelag for pædagoger ansat indenfor forsorgs- og børneforsorgslovens område. Dette omfatter pædagoger og medhjælpere på døgn- og daginstitutioner for børn og unge samt personer med psykiske eller fysiske handicaps.

Indenfor undervisningsvæsenet er i 1992 indgået overenskomst med lærere på tekniske skoler. Disse var tidligere aflønnet efter den danske overenskomst.

Lærere i folkeskolen var indtil 1.6.1997 tjenestemandsansat i henhold til lov om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Hvad angår generelle ansættelsesbetingelser følges reglerne i den danske tjenestemandsløvgivning, mens aftaler om lønninger og arbejdsforhold træffes mellem landsstyret og Føroya Lærarafelag, der pr. 31. december 1998 havde 840 medlemmer. I maj 1997 vedtog Lagtinget, at disse tjenestemænd pr. 1.6.1997 ville overgå til ansættelse som tjenestemænd under Færøernes hjemmestyre. Pensionering før 1. marts 1997 vil ske efter Tjenestemandspensionsloven, mens senere pensionering vil ske efter den færøske tjenestemandspensionslovgivning.

Yrkisfelag Studenta og HF-lærara Føroya (gymnasielærernes forening) organiserer lærere på gymnasier og HF-kurser. Foreningen havde pr. 31. december 1998 111 medlemmer.

De kommunale tjenestemænd og funktionærers arbejds- og lønforhold aftales med de enkelte kommuner. For funktionærernes vedkommende er vilkårene som hovedregel i over-

ensstemmelse med aftalen mellem landsstyret og Starvsmannafelagið. Der findes faglige foreninger for kommunalt ansatte i Tórshavn og Klaksvík.

Personalet ved statsinstitutionerne på Færøerne er lønnet efter overenskomster og aftaler indgået mellem Finansministeriet og danske faglige organisationer. Handels- og Kontorfunktionærernes fagforbund (HK) har oprettet en særlig afdeling, HK-Føroya Deild med ca. 67 medlemmer. Den omstændighed, at arbejdsmarkedsforhold er et færøsk særanliggende, indebærer imidlertid, at statsansatte på Færøerne ikke er omfattet af dansk arbejdsmarkedslovgivning - herunder love om forlængelse af overenskomster og aftaler på det danske arbejdsmarked.

I begyndelsen af 1993 blev der mellem landsstyret og stort set alle offentlige ansattes organisationer aftalt en lønreduktion på 8,5% for de resterende måneder af 1993. Lønnedgangen skulle ses som et led i besparelserne på finansloven for 1993. Overenskomsterne videreførtes i 1994. Efter en ugelang strejke i forbindelse med overenskomstforhandlingerne på det offentlige arbejdsmarked i foråret 1995 blev parterne enige om, at de offentligt ansatte genvandt 4,25% af den i 1993 gennemførte lønnedsettelse på 8,5%. Halvdelen af de 4,25% blev givet pr. 1. januar 1996 og resten fra 1. januar 1997. Endvidere opnåede de offentligt ansatte retten til tre feriedage af den uge, som ferieretten blev reduceret med i 1993, jf. nedenfor.

Marts 1997 blev der på ny indgået overenskomst på det offentlige område. Den nye overenskomst, der gælder indtil den 1. marts 1999, betyder, at den resterende lønnedgang på 4,25% fra 1993 nu tilbagebetales de offentligt ansatte med 0,75% pr. 1. januar 1998, med yderligere 1,25% pr. 1. juli 1998 og med resten pr. 1. januar 1999. Herudover er der ikke aftalt lønforbedringer.

Ved overenskomstforhandlingerne i foråret 1999 var der på forhånd lagt op til hårde forhandlinger mellem først og fremmest funktionærforbundet og finansdepartementet. Funktionærforbundet spillede ud med krav om lønstigninger på 60 %, modsat finansdepartementet som højest ville give 2 % som generel lønstigning. Samtidig med at forhandlingerne mellem de nævnte parter foregik, indgik Teleforbundet og Føroya Tele overenskomst, hvor resultatet var en samlet stigning på 9,35 %, heraf var 5 % umiddelbare lønstigninger (den resterende del indeholdt bl.a. afskaffelse af karensgang og omklassificeringer). Overenskomsten mellem teleforbundet og Føroya Tele var interessant, fordi det som det første resultat lagde linien for de fremtidige forhandlinger på andre områder, samt at Føroya Tele selvstændigt forhandlede overenskomst for første gang siden privatiseringen.

Efter at funktionærforbundet havde strejket i 23 dage, med jævnlige sympatistrejker fra flere andre forbund lykkedes det den 9. april 1999 at nå et resultat, der giver en samlet forhøjelse på 6,5 % (over 2 år), hvoraf 6 % er en egentlig lønstigning. Strejken lammede i hele perioden bl.a. færgeruterne mellem øerne, rengøring på sygehusene, de fleste offentlige kontorer og spiritusmonopolet.

Medvirkende til løsningen var bl.a. andet, at end række andre forbund i offentligt regi, indgik overenskomster under strejken, heriblandt en række forbund indenfor sygehusvæsenet og pædagogerne. Disse overenskomster gav en lønstigning på mellem 6 og 7 %. I langt de fleste af overenskomsterne på det offentlige arbejdsmarked indgik aftaler om afskaffelse af de to karensdage og opbygning af en efterlønsordning.

Der er p.t. ikke indgået aftaler mellem lærerforbundet og gymnasielærerne og finansdepartementet.

Generelle arbejdsmarkedsordninger

Arbejdstiden er fastsat ved lagtingslov, og den ugentlige normalarbejdstid har siden 1. januar 1980 været fastsat til 40 timer. Den færøske ferielov fra 1986 sikrer alle lønmodtagere - der ikke i forvejen er sikret ferierettigheder i samme omfang - ret til ferie og feriegodtgørelse efter lovens bestemmelser.

Fra 1986/87 forlængedes ferien gradvist med 2 dage om året, således at den fra og med 1988/89 udgjorde 5 uger. Samtidig forhøjedes feriegodtgørelsen til 12% for personer, som ikke har ret til løn under ferie. Fra 1. april 1993 blev ferien nedsat fra 30 dage til 26 dage, og feriegodtgørelsen er nedsat til 10,25%. Samtidig blev der indført to karensdage ved sygdom. I forbindelse med overenskomstforhandlingerne på det offentlige område i foråret 1995 opnåedes - fordelt over 1996 og 1997 - ret til yderligere 3 feriedage, således at antallet af feriedage kom op på 29. Forinden der opstod egentlig konflikt på det private arbejdsmarked i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i foråret 1996, vedtog Lagtinget den 10. maj 1996 et forslag fremsat af to lagtingsmedlemmer (Arbejdersammenslutningen og Centerpartiet) om ændring af ferieloven, således at man vendte tilbage til ordningerne før lovændringen i 1993. Ved overenskomstforhandlingerne på det offentlige arbejdsmarked blev der indgået aftale med det færøske finansdepartement om, at landsstyret fremsætter forslag i Lagtinget om ophævelse af karensordningen.

Dyrtidsregulering af lønninger blev afskaffet ved en lagtingslov i 1990. I 1988 er der etableret en garantifond for færøske lønmodtagere, der garanterer løn m.v. i tilfælde af arbejdsgivers konkurs, død eller virksomhedens ophør. Til finansiering af fonden opkræves bidrag hos færøske arbejdsgivere på 1 promille af lønsummen.

Den 1. august 1992 startedes udbetalingerne for første gang nogensinde fra en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring - ALS-ordningen. Ordningen administreres af en bestyrelse sammensat af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, der er valgt af landstyremanden i arbejdsmarkedsspørgsmål for en 4-årig periode. Ved ordningens indførelse pålagdes alle arbejdsgivere og lønmodtagere, der er mellem 16 og 67 år, fuldt skattepligtige på Færøerne og til rådighed for arbejdsmarkedet, hver at betale 2% af den udbetalte løn til forsikringsordningen, idet lønmodtagerbetalingen dog var maksimeret til beløb, der svarede til ca. 2% af en arbejdsmandsløn. Selvstændige kan tegne forsikring. For lønmodtage-

re, der er tilknyttet fiskeindustrien på land, er der lavet en speciel ordning, ligesom der er specielle ordninger for fiskere.

Som følge af den voldsomme stigning i antallet af arbejdsløse i begyndelsen af 1993 (jf. bilag 4.2.) ændredes loven med virkning fra 1. april 1993, hvorefter indbetalingerne fra arbejdsgivere og lønmodtagere blev forhøjet til 2,75%, maksimumgrænsen for lønmodtagere blev fjernet og ordningens ydelser blev nedsat til 67% af en arbejderløn med en 40 timers arbejdsuge. Ordningen havde en overgang så store økonomiske problemer, at der ofte var tvivl om, hvorvidt der kunne udbetales understøttelse til terminerne hver 14. dag. I 1993/94 fik ALS overført kapital fra Feriefonden og overført kapital/lån fra Arbejdsmarkedspensionsordningen. Samlet udgjorde lånene til ALS-ordningen i slutningen af 1998 ca. 19 mill.kr. Lånene er i 1997 konverteret til ét lån. En aftale, som er godkendt af landsstyret og lagtinget, er indgået mellem parterne om tilbagebetaling af lånet. Efter aftale skal lånet tilbagebetales over 5 år, første gang den 1. december 1997. Landskassen garanterer fuldt ud for lånet.

En fuldtidsarbejdsløs kan maksimalt få udbetalt kr. 433,28 pr. dag, med virkning fra den 16. april 1999. Indtil en gennemført ændring af reglerne for ordningen i efteråret 1994 beregnedes understøttelsen løbende af de seneste 12 måneders indtægt, hvorfor det udbetalte beløb således blev stadig lavere. Man kunne maksimalt være i ordningen i 24 måneder. Fra august 1994 mistede de personer, der havde været i ordningen fra begyndelsen i august 1992, retten til understøttelse, hvilket aktualiserede en ændring af reglerne. I november 1994 ændredes ordningen, således at den periode, en arbejdsløs kan være i ordningen, forlængedes, udbetalingsprocenten blev forhøjet til 70%, og indtægtsgrundlaget bliver nu udelukkende baseret på lønindtægt, d.v.s. at den løbende aftrapning af ydelserne blev afskaffet. I oktober 1995 forlængedes perioden på ny, og den maksimale periode man kan være i ordningen er nu 3 år og 2 måneder. Den seneste forlængelse blev gennemført med bekendtgørelse af 20. december 1996, hvor landsstyret forlængede perioden til den 30. juni 1997.

Arbejdsløshedsordningen omfatter også et arbejdsanvisningssystem, og her betragtes hele landet som ét anvisningsområde, og der anvises arbejdsmuligheder uden hensyntagen til faggrænser.

I efteråret 1993 indgik landsstyret og den danske regering en aftale om, at færøske lønmodtagere kan overføre anciennitet fra den færøske arbejdsløshedsforsikringsordning til de danske A-kasser og vice versa.

Ved lagtingslov af 13. juni 1997 afløstes den ældre lovgivning på området af en ny lov om arbejdsløshedsforsikring og arbejdsanvisning. Loven er revideret uden de store ændringer, men har dog ændret betingelserne på enkelte områder. Bl.a. er ind- og udbetalingsprocenterne nu fastsat i selve lovgivningen, indbetalingsprocenterne er med virkning fra 1. januar 1998 nedsat fra 2,5 % til 2,25 %. Fra 1. januar 1999 er indbetalingsprocenten sat ned til 2 %, hvilket svarer til det oprindelige niveau. Udbetalingsperioderne er præciseret

og fastsat til 5 år, dog således at retten til udbetaling bortfalder, når der er modtaget arbejdsløshedsunderstøttelse i 798 dage i den seneste 5-års periode. Ny udbetalingsperiode kan ikke opnås før end udløbet af en periode på 24 måneder. Slutteligt har loven forenkelt opdelingen af arbejdsledige, til at omfatte 2 grupperinger; lønmodtagere og selvstændige erhversdrivende, mod som tidligere opdelinger i 7 forskellige grupper. Den højeste udbetaling af understøttelse er fortsat svarende til 70 % af en arbejderløn.

Lovgivningen om dagpenge ved sygdom og barsel sikrer i en række tilfælde lønmodtagere på Færøerne ret til dagpenge m.v. ud over den periode, hvor de i henhold til overenskomst/aftale har ret til fuld løn under fravær på grund af sygdom og barsel.

Lagtinget vedtog i april 1991 en lov om etablering af en arbejdsmarkedspensionsfond. Loven trådte i kraft den 1. januar 1992. Lovens formål er at sikre alle personer, der er fyldt/fylder 67 år, og som har fast bopæl på Færøerne, ret til arbejdsmarkedspension.

Arbejdsmarkedspensionsfondens midler skal tilvejebringes ved, at alle lønmodtagere årligt indbetaler 1/2 % af årets A og B-indkomst, og at alle arbejdsgivere tilsvarende indbetaler et bidrag på 1/2 % af de udbetalte A-indkomster. Også selvstændige er pålagt at indbetale et bidrag på 1/2 % af de skattepligtige indkomster. Den 30. april 1997 vedtog Lagtinget en ændring af loven om pensionsfonden. Der er primært tale om administrative ændringer. Ændringen trådte i kraft samtidigt med de første udbetalinger fra fonden, som derfor blev forsinket til sidst i april. Udbetalingen er 500 kr. til alle, der er fyldt 67 år og bosiddende på Færøerne. Beløbet er skattepligtigt.

Ud over de omtalte generelle arbejdsmarkedsordninger findes bl.a. lovgivning om læringsforhold og om funktionærer. Et lovforslag om arbejdsmiljø har flere gange været fremlagt i Lagtinget, men er senest nedstemt den 20. april 1999.

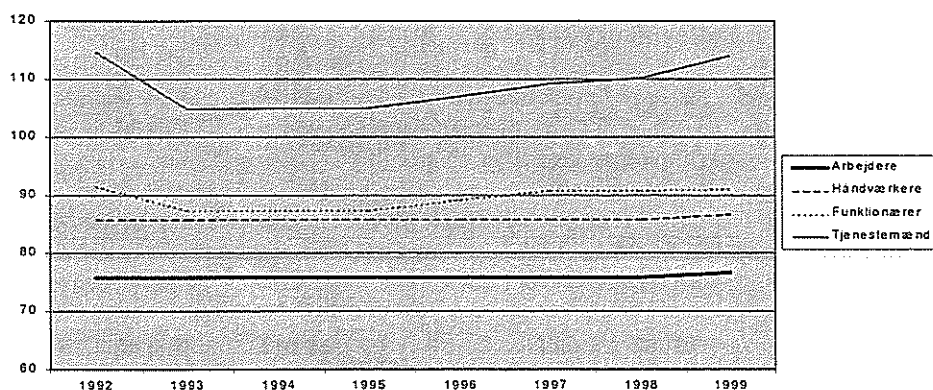
I lighed med de andre nordiske lande er der på Færøerne et offentligt reguleret arbejdstilsyn. Arbejdstilsynet er reguleret som særanliggende via Lagtingslov. Arbejdstilsynet på Færøerne beskæftiger 10 personer.

4.11. Lønninger og Priser

Lønninger

Udviklingen i de overenskomstmæssige tariflønninger for typiske lønmodtagergrupper på det færøske arbejdsmarked er vist i tabel 4.24.

Tabel 4.24. Tariflønninger pr. 31. december 1992 - 1999.

Kilde: Hagstovan.

Som det fremgår af tabellen har lønningerne i perioden 1992 - 1998 været uændrede for arbejdere og håndværkere, for at stige ganske svagt i 1999. For funktionærer og tjenestemænd steg lønningerne fra 1990 til 1991, hvorefter de var uændrede til 1993. I 1993 faldt lønningerne og holdt sig derefter på uændret niveau til januar 1996, jf. ovenfor om lønreduktionerne på det offentlige arbejdsmarked. Der er i grafen taget udgangspunkt i en gennemsnitsløn (ekskl. Feriepenge) for arbejdere som angivet i overenskomst (pkt. 1.a) mellem Føroya Arbejðarafelag og Føroya Arbejðsgevarafelag. Lønnen pr. time udgjorde i 1999 76,62 kr.

For håndværkere er der taget udgangspunkt overenskomstens 9. lønramme, 14 løntrin og uden feriepenge og pensionsbidrag. Lønnen udgjorde i 1999 86,65 kr. pr. time.

For funktionærer var timelønnen i 1999 på 90,99 kr. Tjenestemændenes timeløn udgjorde i 1999 114,07 kr. pr. time. Opmærksomheden henledes på, at årets overenskomstresultater ændrer væsentligt på satserne, jf. ovenfor.

Priser

Selv om Færøerne er en del af det danske valutaområde, varierer priserne på Færøerne fra danske priser. Årsagen hertil er bl.a. tilskuds- og afgiftspolitikken, fragtomkostningerne (både eksterne og interne), samt det faktum, at Færøerne har status som 3.-land i forhold til EU, også har betydning for afvigelse i prisniveauet.

Der beregnes et særligt færøsk pristal hvert kvartal med 1. januar 1983 = 100. Frem til og med pristallet pr. 1. januar 1993 blev alle import-, produktions- og vareafgifter, der var pålagt efter 1. januar 1980, holdt uden for pristalsberegningerne. Fra og med pristallet

den 1. april 1993 er pristallet et forbrugerpristal, og alle afgifter indgår i pristalsberegningerne.

Tabel 4.25. Årlig vækst i årsgennemsnitspristallet 1993 - 1998 i %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Fødevarer	6,9	6,6	7,1	3,4	3,6	8,6
Beklædning	2,3	0,8	3,3	3,0	4,2	4,3
Brændsel	29,6	-3,2	-4,4	3,6	1,4	-11,6
Bolig	0,6	-3,8	-0,3	1,1	0,2	1,9
Andre varer	2,7	-0,4	-0,5	1,0	1,8	1,1
Pristalsvækst	6,8	2,3	3,2	2,7	2,8	4,7
Dansk forbruger- prisindex	1,2	2,0	2,1	2,1	2,2	2,3

Kilde: Hagstova Ferøya

I henhold til lagtingslovgivning, senest af 1992 har der været nedsat et prisråd, der skal følge pris og konkurrenceforholdene. Formålet er at forhindre urimelige priser og avancer, forkerte vareoplysninger, urimelige forretningsvilkår samt konkurrencebegrænsende tiltag, der har negativ virkning på forbrugere, erhvervsdrivende og almene samfundsinteresser. Prisrådet kan fastlåse varepriser i indtil et halvt år ad gangen, begrænse prisforhøjelser relativt eller absolut samt fastsætte maksimumspriser, såfremt rådet finder en pris eller en avance urimelig. Loven indeholder endvidere bestemmelser om prismærkninger, om mellemhandlerudgifter, om garantier m.v.

Fra 1. januar 1997 har Færøernes Statistik (Hagstovan) formelt overtaget pristalsberegninger fra Prisrådet. Det er tanken, at Hagstovan i den kommende tid skal finde frem til nye vægte i bl.a. forbrugerpristallet, idet disse er baseret på politisk fastsatte vægte fra 1977. Et egentligt forbrugerpristal eksisterer således ikke for Færøerne.

5. ØKONOMI

5.1. Aktuelle økonomiske forhold

Meget tyder på, at færøsk økonomi er i hastig og nærmest eksplosiv fremgang. Det skyldes først og fremmest en stærk fremgang i fiskeriet, hvor eksporten har været stigende siden 1996, samt at prisen på fisk har været ualmindelig høj i store perioder af 1998.

Årets samlede eksportfremgang var på godt 300 mill. kr., mens importen voksede med godt 100 mill. kr. Overskuddet på handelsbalancen blev i 1998 på knap 430 mill. kr. På importsiden var der i 1998 tale om en generel stigning i efterspørgslen til såvel produktion som forbrug, mens eksportvæksten år skyldes en øget afsætning af fiskefileter. Ca. 86 pct. af Færøernes eksport går til EU-lande. Heraf tegner Danmark sig for 30 pct., mens Storbritannien aftager ca. 25 pct.

Overskuddet på betalingsbalancen, løbende poster, forventes i 1998 at være på mellem 1 mia.kr. og 1,5 mia.kr.

Den private sektor har i løbet af 1996 nedbragt sin bruttogæld med 186 mill. kr. samtidig med, at den erhvervede aktiver i udlandet for godt 830 mill. kr. Den offentlige sektors gældsposition forbedredes med ca. 300 mill. kr. i 1996. Den samlede bruttogæld beløb sig til ca. 9,6 mia. kr. ved udgangen af 1997, hvorfor renterne på gælden fortsat vil yde et betydeligt pres på økonomien. Der er i skrivende stund ikke opgørelser for 1997 og 98. Det forventes at nettogælden er væk fra årsskiftet 1998/99. Der er dog betydelige forskelle mellem private tilgodehavender og offentlig gæld.

Ledigheden er faldet med 4 pct. points siden januar 1996 og udgør ca. 7 pct. i november 1998. Fremgangen viser sig også i landskasseregnskabet, hvor tidligere års underskud blev vendt til et overskud i 1997 på 253 mill. kr. og på ca. 582 mill. kr. i 1998 (foreløbig opgørelse). Forbedringen skyldes stigende skatteindtægter og faldende rente- og dagpengeudgifter.

5.2. Hovedtræk af den økonomiske udvikling på Færøerne

Færøsk økonomi kom efter en alvorlig strukturkrise i 1950'erne - der bl.a. nødvendiggjorde en omfattende modernisering og udvidelse af fjernfiskerflåden - i 1960'erne ind i en

kraftig ekspansion med høj økonomisk vækst. Grundlaget for denne vækst var udover de generelle gunstige konjunkturer på verdensmarkedet den relativt nye og moderne fiskerflåde, der havde fri adgang til fangstfelterne ved Island, Grønland, New Foundland og i Nordsøen.

Vækstperioden fortsatte indtil sidst i 70'erne med gennemsnitlige realvækststigninger på ca. 5%, hvilket sammenlignet med den økonomiske vækst i de fleste vesteuropæiske lande var en relativ høj vækstrate.

Blandt andet som følge af de gennemførte begrænsninger i fangstmulighederne for det færøske fjernfiskeri kom færøsk økonomi i slutningen af 70'erne og begyndelsen af 80'erne ud for en økonomisk stagnation - med svagere (og i 1979 negativ) økonomisk vækst.

Fra 1983 var den økonomiske vækst på Færøerne på ny meget betydelig. Økonomien viste i perioden 1986 til medio 1989 tydelige tegn på "overophedning" med import af arbejdskraft, omkostningsstigninger og med meget betydelige underskud på handels- og betalingsbalancen til følge.

Sommeren 1989 stagnerede den færøske økonomi og befandt sig i en alvorlig økonomisk krise indtil udgangen af 1994. Årsagen hertil var først og fremmest det forhold, at den færøske økonomi i modsætning til de fleste andre udviklede samfund er en enstrengt eksportøkonomi, der helt overvejende er baseret på fiskeri, fiskeopdræt og eksport af forarbejdede fiskeprodukter. Det økonomiske grundlag - herunder finansieringen af den nødvendige import af varer og tjenester - er baseret på fiskeressourcerne og afsætningspriserne på disse, som således har altafgørende betydning for samfundsøkonomien.

Med fiskeri som det altdominerende hovederhverv er den færøske økonomi særdeles sårbar overfor ændringer i de samlede fangstmængder og overfor markeds- og konjunkturbestemte ændringer i afsætningsvilkårene for fiskeprodukter på verdensmarkedet. Faldende fangstmængder og faldende verdensmarkedspriser medførte faldende indtjening og kombineret med en stor gæld i produktionsapparatet, forsvandt muligheden for at kunne forrente de optagne lån. I takt med at de effektive garantier voksede, opstod behovet for omfattende strukturelle ændringer inden for fiskerierhvervet med henblik på at tilpasse fangst- og produktionskapacitet til råvaretilførslen.

Det lave økonomiske aktivitetsniveau påførte den finansielle sektor store tab. Landsstyret indskød i alt godt 2,6 mia. kr. i Finansieringsfonden af 1992 med henblik på at sikre de to store bankers overlevelse. Landskassens faldende indtægter og stigende udgifter til renter og effektive garantier førte til underskud på lagtingsfinansloven samtidig med, at landskassen fik store problemer med udlandsgælden.

I maj 1993 indgik landsstyret og den danske regering derfor en aftale om refinansiering af udlandsgælden samt finansiering af underskuddet på finansloven.

I perioden 1992-1994 blev der udarbejdet flere redegørelser (se bilag 0) om den færøske økonomi, bl.a. fremlagde landsstyret i marts 1993 en af IMF udarbejdet rapport om emnet (Se bilag 5.4. i Beretningen fra 1996). Herudover afgav "Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi" en rapport i oktober 1993. Endelig har landsstyrets "genrejsningsudvalg" i januar 1994 afgivet en rapport om strukturproblemerne i den færøske økonomi, indeholdende forslag til en ny fiskeriordning (for uddybning af fiskeordningerne henvises til kap. 4.3). Siden 1996 har færøsk økonomi været i konstant fremgang, hovedsageligt på baggrund af stigende fiskemængder og kraftigt stigende fiskepriser (generelt set). Disse faktorer har en altafgørende indflydelse på hele den færøske økonomi.

5.3. Nationalregnskabet for Færøerne

Fra begyndelsen af 60'erne og frem til 1988 er den økonomiske udvikling på Færøerne belyst i det færøske nationalregnskab. Siden 1989 er der ikke udarbejdet et officielt nationalregnskab, og der er således ikke foretaget officielle beregninger af bruttonationalproduktet og bruttofaktorindkomsten. For en beskrivelse af nationalregnskabet i 80'erne henvises der til "Beretning 1993", kapitel 5. Et nyt nationalregnskab er under udarbejdelse af Hagstova Føroya (Det færøske Statistiske kontor) og forventes at være klar i løbet af 1999. Hagstova Føroya har i en årrække beregnet bruttofaktorindkomsten.

Produktionen

Bruttonationalproduktet (BNP) er et mål for den erhvervsmæssige indkomstkabelse (værditilvækst) og udregnes som værdien af produktionen i samtlige erhverv med fradrag af værdien af de rå- og hjælpestoffer samt tjenester, erhvervene har forbrugt ved produktionen.

Bruttonationalproduktet opgøres i markedspriser, hvilket vil sige, at afgifter (indirekte skatter og told) er medregnet og offentlige tilskud fratrukket.

I perioden 1989-1993 var væksten i BNP negativ i samtlige år, mens der i årene 1984 - 1988 havde været en gennemsnitlig realvækst på 6,4 %. Siden 1994 har der været en positiv vækst i BNP gennem alle årene. Det anslås løseligt at BNP for 1998 vil blive på ca. 6.5 mia.kr.

Tabel 5.1. Færøernes bruttonationalprodukt (BNP) 1993 – 1997.

	1993	1994	1995	1996	1997
BNP, mill.kr.	4.934	4.826	5.050	5.498	5.880
Årlig vækst i BNP (%)	-16	-4	1	6	4

Kilde: Årbok fyri Føroya 1998

Som det ses af tabellen, afspejles kriseårene stærkt i nedgangen af BNP og først i 1998, udfra det anslåede tal for BNP, kan det forventes at niveauet for 1989 (BNP = 6.374 mill.kr.) er nået.

Som et mål for de forskellige sektorer/erhvervs bidrag til samfundsøkonomien benyttes bruttofaktorindkomsten (BFI). BFI beregnes som bruttonationalproduktet (BNP) med tillæg af pristilskud, men med fradrag af afgifter på varer og tjenesteydelser.

Bruttofaktorindkomsten i årene 1993 - 1997 fordelt på erhverv fremgår af tabel 5.1.

Tabel 5.2. Bruttofaktorindkomsten 1993 - 1997, fordelt på erhverv.

	1993	1994	1995	1996	1997
	- mill. kr. -				
Fiskerierhverv m.m.					
Landbrug	39	33	34	39	39
Fiskeri	502	512	553	625	706
Fiskeopdræt	84	79	75	93	101
Hvalfangst	15	15	15	15	15
Fiskeindustri	312	340	343	378	355
I alt	952	979	1.020	1.150	1.216
Industri, ekskl. fisk					
Råstofudvinding	6	6	9	10	10
Byggeri	209	171	165	188	253
Energi- og vandforsyning	98	93	95	102	103
Industriproduktion i øvrigt	127	114	123	138	149
I alt	440	384	392	438	515
Private og off. tjenesteydelser					
Handel og hoteldrift	591	538	559	610	658
Søtransport	153	145	156	163	162
Transport i øvrigt	88	90	97	112	124
Post og telegraf	131	126	125	131	139
Informationstjenester	121	120	153	170	168
Husholdningstjenester	12	11	12	13	13
Finansieringsvirksomhed	407	370	352	345	369
Erhvervstjenester	147	126	142	153	182
Offentlige tjenester	1.240	1.215	1.227	1.301	1.379
Boligbenyttelse	685	685	685	685	685
Importerede finansielle tjenester	-506	-457	-413	-412	-407
I alt	3.069	2.969	3.095	3.271	3.472
BFI, i alt	4.461	4.332	4.507	4.859	5.203

Kilde: Årbok fyri Føroyar 1998.

Fiskerierhvervets store samfundsøkonomiske betydning fremgår af, at ca. 22 - 24 % af bruttofaktorindkomsten i perioden 1995 - 1997 hidrørte fra fiskeri, opdræt og fiskeindustri. Den samfundsøkonomiske betydning forstærkes af, at produktionen i disse erhverv er bærende for det færøske samfunds eksportindtjening. Industrisektorens betydning er faldet væsentligt fra 1988, hvor ca. 16 % af bruttofaktorindkomsten hidrørte fra industrien, mod 10 % i 1997.

5.4. Udenrigsøkonomi

Færøernes handels- og valutapolitiske stilling

Færøerne deltager på grund af landets størrelse, beliggenhed og særlige erhvervsstruktur i meget høj grad i den internationale arbejdsdeling. Med begrænsede indenlandske produktionsmuligheder er Færøerne henvist til at importere hovedparten af de nødvendige forbrugsgoder og kapitalgoder. Til finansiering af denne import er øerne stort set afhængig af eksporten af fisk og fiskeprodukter.

Økonomiens relative eksportafhængighed - eller åbenhed - fremgår bl.a. af, at eksporten af varer og tjenester i 1997 udgjorde 43 % (samme procentsats som i 1988) af det færøske bruttonationalprodukt.

Sagsområderne "import og eksport" samt "direkte og indirekte skatter" er overtaget som færøske særanliggender. Dette medfører bl.a., at Færøerne er et selvstændigt toldområde med egne regler om told (indførselsafgifter), indførselskontrol m.v. De øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) er derfor i handelsmæssig sammenhæng at betragte som udland.

Hjemmestyreordningen indebærer, at Færøerne selv kan fastsætte regler på en række økonomiske områder, såsom erhvervspolitik og skatte- og afgiftspolitik, samt import og eksport. Med aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret, ligger ansvaret for den førte økonomiske politik på landsstyret.

De færøske myndigheder vil på disse områder være undergivet de af Danmark indgåede internationale forpligtelser, med mindre Danmark har taget territorielt forbehold vedrørende Færøerne. I henhold til hjemmestyreordningen skal internationale traktater, som Danmark har indgået, forelægges for hjemmestyret, som herefter angiver om traktaten ønskes kundgjort eller ej. Når Danmark indgår traktater vedrørende områder, der er undergivet hjemmestyrets kompetence, vil Danmark derfor undertiden tage et territorielt forbehold vedrørende Færøerne, som senere kan ophæves, når de færøske myndigheder har besluttet at ville gennemføre evt. nødvendig følgelovgivning.

Færøerne er omfattet af bl.a. Danmarks medlemskab af FN og af OECD. Siden 1954 har Færøerne desuden været omfattet af Danmarks GATT-forpligtelser (i det omfang, der ikke er taget konkrete forbehold), og fra 1. januar 1995 er Færøerne tillige omfattet af WTO-aftalen.

I traktaten om oprettelse af EFTA blev det bestemt, at Danmarks medlemskab ikke skulle omfatte Færøerne (og Grønland), men at traktaten senere ville kunne udstrækkes hertil.

Dette skete for Færøernes vedkommende i 1967. Ved Danmarks udmeldelse af EFTA ved optagelsen i EU den 1. januar 1973 fulgte alle rigets dele med, inkl. Færøerne.

I henhold til tiltrædelsestraktaten omfattede Danmarks medlemskab af EU ikke Færøerne. Dog kunne Danmark i en treårig periode, det vil sige indtil udgangen af 1975, afgive en erklæring om, at Færøerne skulle være omfattet.

På baggrund af en enstemmig lagtingsbeslutning meddelte Færøernes landsstyre imidlertid i foråret 1974, at man ikke ønskede færøsk medlemskab af EU. Herefter blev der forhandlet et handelsarrangement, der trådte i kraft den 1. september 1974.

Handelsarrangementet var af autonom karakter. EU vedtog gradvis at reducere sine toldsatser for færøske industrivarer med 80 % og foretog en tilsvarende nedtrapning for et udvalg af fiskeprodukter, der var vigtige for færøsk eksport. EU nedsatte i 1979 toldsatsen for industrivarer til 0. Handelsarrangementet omfattede ikke Danmarks import af varer fra Færøerne. Den forblev som hidtil toldfri, men således at importerede varer ikke ville være i fri omsætning i EU.

Som led i arrangementet nedsatte Færøerne autonomt de fiskale importafgifter for visse frugt- og grøntsagsprodukter fra EU med 40 %.

Med de nordiske EFTA-lande blev der indgået uformelle arrangementer for at sikre, at de under EFTA nedlagte toldmure ikke blev genoprettet.

I 1993 blev der indgået frihandelsaftaler med EFTA-landene Island, Norge, Sverige og Finland. Med Sveriges og Finlands indmeldelse i EU var det nødvendigt med forhandlinger om en ny handelsaftale mellem EU og Danmark/Færøerne samt om en ophævelse af de gældende bilaterale aftaler mellem disse lande og Danmark/Færøerne. Forhandlingerne afsluttedes med underskrivelse af en ny handelsaftale mellem det udvidede EU og Danmark/Færøerne den 6. december 1996. Aftalen trådte i kraft 1. januar 1997. Aftalen er hovedsagelig en ajourføring af 1991-aftalen.

Med de mellemeuropæiske EFTA-lande Schweiz og Østrig blev der indgået aftaler omkring årsskiftet 1993/94. Den østrigske frihandelsaftale ophævedes automatisk den 1. januar 1995. Evt. aftaler med Østrig foretages efter Østrigs indtræden i EU gennem De Europæiske Fællesskaber.

Toldaftaler

Færøerne er et selvstændigt toldområde med egen toldlovgivning.

Hjemmestyret indførte som et led i landsstyrets finansiering såvel direkte som indirekte skatter. Disse var hovedsageligt udformet som fiskale ikke-diskriminerende importafgif-

ter, men i tidens løb kom de til at virke som en beskyttelsestold for de lokale færøske fremstillingsvirksomheder.

I 1988 tog EU-Kommissionen initiativ til en genforhandling af Færøernes toldmæssige relationer til EU.

I forbindelse med disse genforhandlinger blev de danske og de færøske myndigheder enige om, at tiden var moden til at bringe Færøerne ind i de almindeligt gældende regelsæt for international handel og i den europæiske integrationsproces.

Som led heri besluttede man sig til at indføre en færøsk toldlovgivning inden for rammerne af Danmarks GATT-forpligtelser. På basis heraf fandt man, at det ville være lettere at indgå bilaterale aftaler om gensidig toldfrihed ud fra rent handelspolitiske præmisser. Et vigtigt led i denne tilpasningsproces ville være at erstatte de hidtidige fiskale importafgifter med ikke-diskriminatoriske omsætningsskatter.

Den nye færøske toldlovgivning blev vedtaget af Lagtinget i december 1991 og ikraftsat den 1. februar 1992. Det næste led i reformen, de fiskale importafgifters bortfald og erstatning med en merværdiafgift, trådte i kraft den 1. januar 1993. Efter indførelsen af denne told- og afgiftsreform skulle Færøerne have samme udgangspunkt som de europæiske lande i øvrigt for at kunne indgå i et netværk af aftaler til sikring af øget frihandel mellem Færøerne og resten af Europa.

Under drøftelserne med EU-Kommissionen har man fra dansk/færøsk side understreget, at man anskuede aftalen med EU som et led i en bredere løsning, der omfattede Færøernes samhandel med det samlede EU og EFTA-område, og at de færøske toldkoncessioner til EU derfor forudsås udstrakt til EFTA i det omfang, dette fandtes rimeligt som led i tilsvarende aftaler med disse lande.

For at undgå forstyrrelser i den eksisterende færøske import fra EFTA-landene, navnlig de nordiske, gjorde de færøske myndigheder midlertidigt brug af den nye toldlovs suspensionsbestemmelse til at suspendere tolden på varer, der er vigtige for Færøernes import fra EFTA-landene og for EFTA-landenes eksport til Færøerne. Suspensionen berørte hovedsageligt handel med Norge.

Handelsaftalen mellem EU og Danmark/Færøerne

Den 2. december 1991 blev der i Bryssel undertegnet en aftale mellem på den ene side Danmarks regering og Færøernes landsstyre og på den anden side EU om en nyordning af handelsrelationerne mellem Færøerne og EU (inkl. Danmark). Enighed om aftaleteksten var blevet opnået under et møde i Tórshavn den 21. juni 1991 - efter mere end et helt års forhandlinger, der efterfulgte et års opklarende drøftelser.

Baggrunden for drøftelserne om en nyordning af handelsrelationerne mellem Færøerne, Danmark og EU, skyldes, at EU-Kommissionen i efteråret 1988 over for den danske regering udtrykte utilfredshed med visse aspekter af de specifikke toldregler for færøske varers toldbehandling i EU, der havde været i kraft siden 1974, herunder toldfriheden i Danmark, jf. afsnittet ovenfor.

Den danske regering og det færøske hjemmestyre erklærede sig villige til at diskutere en nyordning med henblik på en ensartet toldbehandling af færøske varer i hele EU inkl. Danmark, men fandt at den måtte tage udgangspunkt i den eksisterende toldfrihed i Danmark, samt tage hensyn til Færøernes stærke afhængighed af fiskeri og fiskeeksport.

Aftalen betegnes helt neutralt blot som "aftale". Dens indhold er imidlertid skabt efter de frihandelsaftaler, som EU indgik med EFTA-landene i første halvdel af 70'erne, og den er af EU og af Danmark anmeldt til GATT som en frihandelsaftale.

EU på den ene side og Færøerne på den anden side har i henhold til aftalen afskaffet al told- og afgiftsmæssig diskrimination af hinandens varer, dog med en række undtagelser. Baggrunden for at Færøerne er gået ind i en aftale om gensidige toldkoncessioner er en omfattende reform af det færøske afgiftssystem, som tidligere var baseret på fiskale importafgifter, der på visse områder havde en beskyttende virkning for færøsk produktion.

Færøerne indførte pr. 1. februar 1992 en toldlov, svarende i hovedtræk til den gældende danske, hvor toldsatserne respekterer Danmarks GATT - forpligtelser (nu WTO). Pr. 1. januar 1993 er de fiskale importafgifter afløst af en merværdiafgift (MVG), samt punktafgifter, der sættes på færøske produkter på samme vis som varer, der importeres.

I henhold til aftalen får EU toldfrihed for alle varer med undtagelse af et meget snævert varesortiment, nemlig mælkeprodukter og fårekød. EU giver som hidtil toldfrihed for færøske industrivarer. Derimod fik Færøerne ikke et ønske om fuld og ubegrænset toldfrihed i EU for alle fiskeprodukter opfyldt. De produkter, hvor Færøerne har kunnet påvise hidtil at have haft eksport opnåede toldfrihed. For adskillige af varerne er der imidlertid sat begrænsninger for toldfriheden i form af kvoter og referencelofter, hovedsageligt beregnet på basis af mængden af varer, EU har importeret fra Færøerne i en given periode (referenceperiode, 1985 - 1988). Dog er der i visse tilfælde taget højde for en igangværende eller forventet færøsk eksportstigning. De kvotebelagte varer vil blive belagt med tredjelandstold, når kvoten nås. I begyndelsen af 1995 opnåedes der enighed med EU om en ændring af handelsaftalen, således at kvoten (på 2.000 t.) på "Andre fiskevarer, tilberedt og konserveret" blev ophævet med virkning fra 1. januar 1995, hvilket især får betydning for den færøske produktion af panerede fiskeprodukter.

En ny handelsaftale, der afløste 1991-aftalen, blev den 6. december 1996 indgået i Brussel mellem EU og Færøerne/Danmark. Baggrunden herfor var Finlands og Sveriges optagelse i EU og det deraf følgende ophør af Færøernes frihandelsaftaler med de nævnte lande. I

henhold til 1991-aftalen tilkom der Færøerne kompensation for de herved mistede handelsfordele. Dette blev der taget højde for i den nye 1996-aftale, med nogle få lempelser i EU's kvoter overfor Færøerne.

Aftalen indeholder alle de for frihandelsaftaler sædvanlige bestemmelser om oprindelsesregler, sikkerhedsklausuler og konkurrenceregler. En komité med blandet deltagelse (deltagelse af de involverede parter) blev nedsat til at overvåge aftalens anvendelse.

EU's sædvanlige krav om fiskerikoncessioner - som modydelse for toldfrihed for fiskeprodukter - har EU i dette tilfælde afstået fra under hensyntagen til Færøernes specielle forhold. I præamblen til aftalen henvises der dog til parternes hensigt om at opretholde den gældende aftale om gensidigt fiskeri på et tilfredsstillende niveau, hvilket ikke mindst er i Færøernes interesse på grund af den fortsatte afhængighed af fiskemuligheder uden for Færøernes egen fiskerizone.

Aftaleteksten rummer en generel udviklingsklausul, samt en specifik udviklingsklausul vedrørende færøske fiskeprodukters toldfri adgang til EU samt en gensidig EFTA-klausul. Hvis en af parterne giver EFTA fordele, der er mere gunstige, vil man positivt overveje at udstrække dem til modparten.

Det forrige landsstyre har i forbindelse med dannelsen af landsstyret i 1994 aftalt, at mulighederne for den mest gavnlige markedsadgang til EU skulle undersøges. På denne baggrund nedsatte landsstyret i begyndelsen af 1995 et udvalg til at undersøge spørgsmålet, og udvalget afgav i eftersommeren 1995 en betænkning til landsstyret. Der er en udbredt opfattelse på Færøerne af, at den eksisterende handelsaftale ikke i tilstrækkelig grad varetager færøske interesser. Der arbejdes derfor fortsat med mulighederne for at skaffe Færøerne en bedre adgang til det europæiske marked.

Færøerne har siden 1996 gennem forhandlinger i den blandede komité, forsøgt at forhandle sig frem til forhøjelser og afskaffelse af kvoter og referencelofter for eksporten til EU.

Ved årsskiftet 1998/99 fik Færøerne forhandlet sig frem til en ny handelsaftale med EU, med forventet ikrafttræden i løbet af sommeren 1999. Aftalen betyder et bortfald af:

- tidligere aftalte vejledende prisordninger (referenceprissystemet),
- vejledende lofter for afgiftsfri eksport (referencelofter),
- fuld frihandel for laks,
- statistikkontrol,
- samt ændringer for en række enkelte produkter.

Aftalen vurderes til at have stor betydning for en betydelig del af Færøernes eksport til EU, således vil formentlig mellem 95% og 97% af eksporten foregå ny på frihandelsbasis.

Der er dog stadigvæk to for Færøerne væsentlige eksportgrupper, som stadigvæk er omfattet af kvoter; eksporten af pillede rejer og eksport af fiskefoder til EU.

I aftalen er indført en beskyttelsesklausul, som træder i kraft ved pludselige prisfald, der skaber markedsforstyrrelser hos en af aftalens parter. Det er således muligt, at indføre midlertidige beskyttelsesforanstaltninger for den ene parts egne produkter.

En af baggrundene for at foretage ovennævnte ændringer skyldes en generel vurdering af, at den tidligere aftale stred mod intentionerne i WTOs bestemmelser om frihandel.

Aftalen er optrykt som bilag 5.1.

Det færøske landsstyre har tilkendegivet, at man fremover håber på, at handelsaftalen med EU, også kan omfatte aftaler om levnedsmiddelhygiejne. Dette område vurderes, at få en stadig større betydning for opretholdelse af markedsandele, samt for muligheden for indførsel af madvarer i andre lande. En eventuel overenskomst mellem EU og Færøerne på levnedsmiddelhygiejneområdet kan f.eks. indgå i handelsaftalen som et protokollat.

Eksport

Eksportens sammensætning på nogle hovedgrupper fremgår af tabel 5.3.

Tabel 5.3. Værdien af Færøernes eksport fordelt på hovedgrupper 1995 - 1998.

	1995	1996	1997	1998
	- mill. kr. -			
Frosset/iset hel fisk (bortset fra laks og ørred)	400,4	575,3	561,1	444,3
Frosset/iset fiskefilet	715,4	643,5	726,8	1078,1
Saltfisk	253,3	286,5	301,6	361,4
Rejer og skaldyr	239,3	245,3	216,7	268,0
Laks og ørred	172,8	289,8	401,7	310,5
Forarbejdet fisk	74,0	65,4	50,7	67,3
Fiskevarer til industri	118,5	175,4	201,1	251,8
Andre varer	17,9	19,7	19,6	15,5
Frimærker	28,0	32,0	28,5	27,8
I alt (ekskl. skibe)	2019,6	2332,9	2507,8	2824,7
Skibe	34,6	115,9	87,9	74,2
Eksport i alt	2054,2	2448,8	2595,7	2898,9

Kilde: Hagstovan.

For yderligere specifikation af tabel 5.3. henvises til bilag 5.2.

Størrelsen og sammensætningen af Færøernes eksport (bortset fra skibe) afhænger grundlæggende af de samlede fangstmuligheder i egne og fremmede farvande. Den samlede eksportværdi og sammensætningen af eksporten (f.eks. fordelingen mellem filet- og saltfisk) er herudover påvirket af udviklingen i de absolutte og relative priser på verdensmarkedet for fisk og fiskeprodukter.

Eksportværdien af frosset/iset hel fisk (bortset fra laks og ørred) har i perioden frem til 1997 været relativt stabil - for fra 1998 er udviste et markant fald, mens værdien af frosset/iset fiskefileter er steget voldsomt fra 1997 til 1998. Eksportværdien af saltfisk har de seneste år været jævnt stigende. Eksporten af rejer og skaldyr har været stort set uændret i perioden. Dette skyldes formentligt, at loftet for eksport til EU af pillede rejer ligger nogenlunde på dette niveau. I tiden frem til 1992 udviste eksportværdien af laks og ørred markante stigninger, hvorimod der siden 1992 har været tale om et væsentligt fald trods øget produktion, på grund af faldende verdensmarkedspriser. I 1996 og 1997 er eksportværdien af laks og ørred steget voldsomt og er næsten tilbage på niveauet fra 1994. I 1998 er eksporten faldet en del igen, hvilket skyldes at mange opdrættere har afventet bedre priser før iværksættelse af slagting. Således er eksporten af laks og ørred steget med 45 % i årets første kvartal 1999 i forhold til samme periode året før. Den forarbejdede fisk har siden 1994 haft en generelt vigende andel af den samlede eksportværdi, men har i perioden svinget en del.

Udviklingen dækker over betydelige forskelle i mængdemæssige ændringer og ændringer i enhedspriserne for de enkelte varekategorier, men hovedårsagen til væksten kan tilskrives de i kap. 4 beskrevne markant øgede fangster, samt den usædvanlige gode pris på fiskeprodukter.

Sammenlignes eksporten mellem 1. kvartal 1999 og 1998, ses en lille stigning i den samlede eksport. Mest markant er faldet i eksporten af iset/frosset fisk og stigningen i eksportværdien af laks og ørred. Dette kan være en indikation af, at en stadig større andel af den samlede eksportværdi er af forarbejdet produkter.

Godt 86 % af den færøske eksport er i 1998 gået til EU-området, herunder Danmark. Danmark har længe været det vigtigste marked for færøske fiskeprodukter efterfulgt af Storbritannien, Tyskland og Frankrig. Uden for EU har det amerikanske marked hidtil været af relativ stor betydning for Færøerne.

Eksportens procentvise fordeling på afsætningslande i årene 1995 - 1998 i forhold til værdien af eksporten ses i tabel 5.4.

Tabel 5.4. Færøernes eksport i % (værdien af eksporten) fordelt på forbrugslande i årene 1995 - 1998.

Forbrugslande	1995	1996	1997	1998
EU-lande				
Danmark	22,2	31,0	29,8	30,5
Storbritannien	25,8	24,1	27,0	25,5
Tyskland	9,7	8,8	8,0	9,9
Frankrig	8,3	7,3	6,9	7,6
Spanien	4,8	5,7	5,4	5,6
Italien	5,0	2,9	2,4	2,9
Nederlandene	1,7	1,9	2,0	2,5
Belgien/Luxemburg	0,4	0,4	0,5	0,5
Sverige	2,6	0,6	0,5	0,6
Finland	0,7	0,4	0,3	0,3
Øvrige EU-lande	1,3	1,2	0,9	0,5
I alt EU-lande	82,5	84,3	83,7	86,4
Lande udenfor EU				
Norge	6,2	6,7	6,3	4,2
Island	2,7	2,8	3,3	4,1
Rusland	0,2	0,3	0,1	0
USA	2	2,3	3,4	2,5
Japan	3,8	1,3	0,3	0,3
Øvrige lande	3	3	3	3
I alt lande udenfor EU	17,6	15,9	16,3	13,6
I alt	100	100	100	100

Kilde: Hagstovan og Rigsombudet.

Import

Tabel 5.5. viser værdien af vareimporten i årene 1995 - 1998, fordelt på hovedgrupper.

Tabel 5.5. Værdien af Færøernes import 1995 - 1998, fordelt på hovedgrupper.

	1995	1996	1997	1998
	- mill. kr. -			
Foder	103	152	182	210
Andet til landbruget	15	18	18	20
Bygge- og anlægsvirksomhed	105	142	168	187
Produktion i øvrigt	349	414	417	502
Brændsel m.v.	202	250	255	187
Maskiner og udstyr	147	150	206	224
Biler	91	133	131	160
Direkte forbrug	582	635	710	774
Øvrige varegrupper	43	44	44	33
Import ekskl. skibe og fisk	1.637	1.938	2.131	2.297
Skibe o.lign.	10	103	120	38
Salt	8	9	7	6
Fersk fisk	27	31	28	23
Frosne hele fisk	60	16	36	47
Industrifisk	23	48	43	59
Fisk m.v. i alt	118	104	114	135
Samlet import	1.765	2.145	2.365	2.470

Kilde: Hagstovan

Fra 1997 til 1998 er den samlede importværdi steget med 105 mill. kr. Der er stort set tale om vækst indenfor alle varegrupper, idet skibe og specielt brændsel er nedadgående. Det store fald i importen af brændsel set i kr., skyldes i høj grad det internationale prisfald på brændsel i 1998. Importværdien af biler er steget voldsomt fra 1994 til 1995 og igen fra 1997 til 98, hvilket bl.a. skal ses i lyset af ændringen af registreringsafgiften for biler i 1995, jf. afsnit 7.3. I perioden er importen til direkte forbrug samt til foder (fiskeriopdræt) vokset jævnt.

Tabel 5.6. viser andre landes andele af den samlede import på Færøerne, 1995-1998.

Tabel 5.6. Færøernes import i % fordelt på lande i årene 1995 - 1998.

Forbrugslande	1995	1996	1997	1998
EU-lande				
Danmark	34,5	33,4	30,6	31,5
Storbritannien	8,4	8,5	6,6	7,9
Tyskland	7,9	9,4	8,1	8,7
Frankrig	2,5	2,8	2,4	2,8
Spanien	0,9	0,9	0,8	0,9
Italien	1,6	1,5	1,8	1,9
Nederlandene	2,0	2,2	1,8	1,9
Belgien/Luxemburg	1,5	1,3	1,2	0,8
Sverige	5,8	5,1	6,0	5,4
Finland	0,7	1,0	0,9	0,9
Øvrige EU-lande	1,7	1,7	2,0	1,9
I alt EU-lande	67,5	67,8	62,2	64,6
Lande udenfor EU				
Norge	15,8	17,8	18,6	18,2
Island	2,7	2,2	7,4	2,5
Rusland	3,4	0,4	1,0	2,0
USA	1,5	2,3	1,5	1,3
Japan	3,0	3,1	3,0	3,2
Øvrige lande	6,1	6,6	6,3	8,3
I alt lande udenfor EU	32,5	32,4	37,8	35,5
I alt	100	100	100	100

Kilde: Hagstovan og Rigsombudet.

Danmarks andel af Færøernes import er faldet jævnt gennem de seneste år, for i 1998 at stige en anelse. Importen fra Danmark, Tyskland, U.K. og Norge har tidligere udgjort hovedparten af importen, men også Sverige har en stigende andel af den færøske import.

Tabel 5.7. viser Færøernes handelsbalance i perioden 1995 - 1998.

Handelsbalance

Tabel 5.7. Færøernes handelsbalance i årene 1995 - 1998, mill. kr.

	1995	1996	1997	1998
Eksport				
Skibe	35	116	88	74
Ekskl. skibe	1.992	2.333	2.508	2.825
Samlet eksport	2.027	2.449	2.596	2.899
Import				
Skibe	10	103	120	38
Ekskl. skibe	1.756	2.146	2.245	2.432
Samlet import	1.766	2.249	2.365	2.470
Handelsbalancen				
Skibe	25	13	-32	36
Ekskl. skibe	236	187	263	393
Handelsbalancen i alt	261	200	231	429

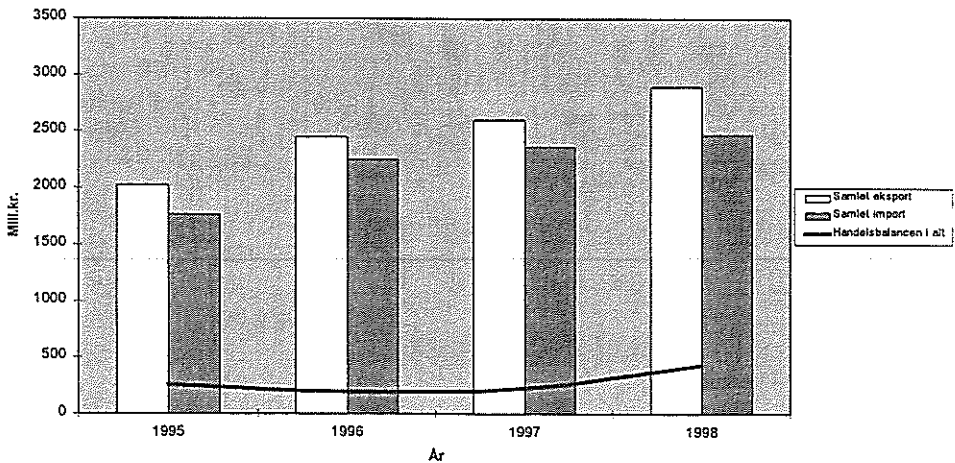
Kilde: Hagstovan.

Den færøske handelsbalance blev i perioden 1989 - 1991 kraftigt forbedret i forhold til de foregående år. Forbedringen skyldes bl.a. et kraftigt fald i importen af skibe, men også forbedringer i eksporten.

I 1992 og i 1993 var der fortsat et overskud på handelsbalancen på henholdsvis godt 600 mill. kr. og 700 mill. kr. Fra et overskud på godt 500 mill. kr. i 1994 faldt overskuddet i 1995 imidlertid til 261 mill. kr. Handelsbalanceoverskuddet for 1998 blev på 429 mill. kr. Den store vækst i handelsbalanceoverskuddet fra 1997 til 98 skyldes overvejende de gode priser på fiskeprodukter.

Nedenfor vises en grafisk fremstilling af Færøernes samlede eksport, import og handelsbalance fra 1995 til 1998.

Færøernes eksport, import og handelsbalance i årene 1995-98.

Betalingsbalancen

Den færøske betalingsbalance omfatter foruden handelsbalancen bl.a. tjenesteydelser (søtransport, rejser m.v.), lønninger, renter samt overførsler fra den danske stat og Danmarks Nationalbank. En udførlig beskrivelse af opgørelsesformen i den færøske betalingsbalance findes i "Beretningen om den økonomiske udvikling på Færøerne, oktober 1994" fra Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne. En oversigt over den færøske betalingsbalances løbende poster i årene 1995 - 1998 er vist i tabel 5.8.

Tabel 5.8. Færøernes betalingsbalance (løbende poster) 1995 – 1998

	1995	1996	1997	1998*
		- mill. kr. -		
Handelsbalancen (inkl. skibe)	291	200	231	429
Den danske stat (netto)	1.083	1.097	1.130	1.328
Nationalbanken (netto)	28	25	24	21
Forsikring (netto)	-62	-46	-25	-20
Registrerede nettoindtægter på de løbende poster i alt	1.340	1.276	1.360	1.758
Anslåede renteudgifter	-320	-300	-250	-250
Restgruppe (netto)	-200	84	-231	-200
Betalingsbalancen	820	1.060	879	1.308

* Opgørelsen for 1998 er baseret på Rigsombudets skøn.

Kilde: Hagstovan og Rigsombudet.

Underskuddet på betalingsbalancens løbende poster toppede i 1988 med knap 1,6 mia. kr., (Overførslerne fra Danmark på knap 900 mill. kr. årligt er indregnet heri).

Fra 1989 til 1991 blev et underskud på betalingsbalancen på godt 0,6 mia. kr. vendt til et overskud på ca. 403 mill. kr. Efter et underskud i 1992 på 38 mill. kr. var der igen i 1993 et overskud på betalingsbalancen på godt 717 mill. kr. og i 1994 et overskud på 1.057 mill. kr. Faldet i overskuddet på handelsbalancen i 1995 betød, at overskuddet på betalingsbalancen faldt til 820 mill. kr. Overskuddet for 1997 blev på 879 mill. kr. Overskuddet i 1998 forventes at stige væsentligt, dels på grund af et stigende handelsbalanceoverskud, og dels som følge af divergerende opgørelser mellem Hagstovan og Rigsombudet vedr. overførsler fra den danske stat. Opgørelserne i tabellen fra 1995 til 1997 baseres på oplysninger fra Hagstovan, mens tallet for 1998 baseres på Rigsombudets skøn.

Udlandsgælden

Gælden er beregnet som forskellen mellem Færøernes samlede aktiver og passiver i udlandet (netto) - herunder Danmark.

Finansieringen af udlandsgælden er et af hovedproblemerne i den færøske samfundsøkonomi. Problemets omfang illustreres af, at den samlede gæld pr. indbygger i 1992 var på

(Finansministeriet "Budgetredegørelse 94") ca. 167.000 kr. og var således 3 gange så stor som den danske udlandsgæld pr. indbygger.

Tabel 5.9. viser Færøernes samlede bruttogæld, aktiver og nettogæld til udlandet pr. 31. 12. i perioden 1993 - 1997. Der forefandtes ved redaktionens slutning ikke tal for 1998.

Tabel 5.9. Færøernes bruttogæld, aktiver og nettogæld til udlandet pr. 31.12. i årene 1993 - 1997, mill. kr.

	1993	1994	1995	1996	1997
Bruttogæld	11.402	10.198	10.357	9.764	9.562
Aktiver	3.746	4.808	5.949	6.724	7.372
Nettogæld	7.656	5.390	4.408	3.040	2.190

Kilde: Hagstovan

Det forventes at Færøernes nettogæld er forsvundet ved årsskiftet 1998/99. Dette skyldes dels den gode færøske økonomi i de seneste år, hvor der er betalt af på gælden, og dels at den danske stat i forbindelse med aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998 (se bilag 4.1) afskrev foreløbig 900 mill.kr. af landsstyrets gæld.

Mens langt hovedparten af udlandsgælden tidligere skulle henregnes til den private sektor, vendte billedet i 1992, således at gælden nu overvejende påhviler det offentlige. Fordelingen mellem offentlig og privat nettoudlandsgæld fremgår af tabel 5.10. Der er ikke oplysninger for 1997 og 1998.

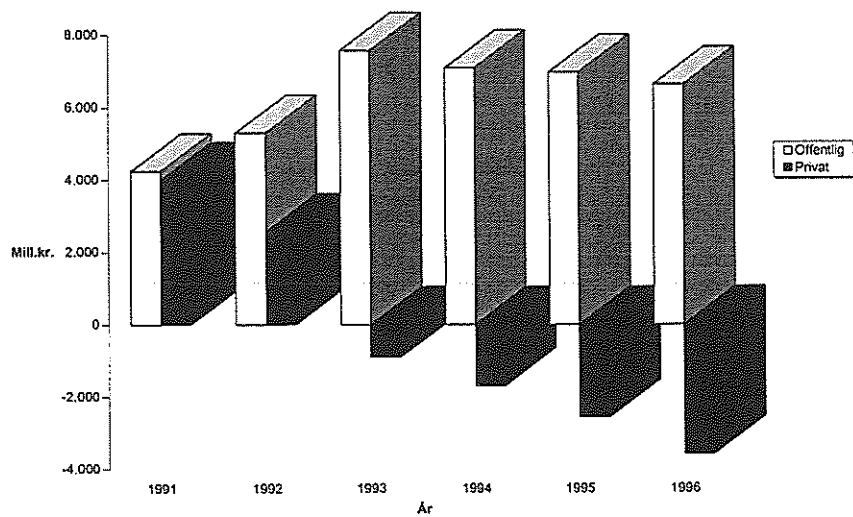
Tabel 5.10. Fordelingen mellem offentlig og privat nettoudlandsgæld i årene 1993 - 1998, mill. kr.

	1993	1994	1995	1996
Offentlig	7.563	7.088	6.960	6.628
Privat	-907	-1.698	-2.571	-3.588
I alt	6.656	5.390	4.389	3.040

Kilde: Hagstovan

Det private nettotilgodehavende vurderes at være over 5 mia.kr. ved udgangen af 1998. Samtidig er den offentlige gæld faldet, bl.a. på grund af den ovenfor nævnte aftale mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998.

Offentlig og privat udlandsgæld i årene 1991-96.

6. OFFENTLIGE FINANSER

6.1. Indledning

De offentlige financer på Færøerne vedrører staten, hjemmestyret, kommunerne samt en række offentlige institutioner og fonde.

Fra hjemmestyreordningens indførelse i 1948 og til i dag har det færøske hjemmestyre overtaget ansvaret for en stadig større del af de offentlige opgaver på Færøerne. Hvor overtagelsen af et sagsområde er sket som særanliggende, har hjemmestyret samtidig overtaget det fulde økonomiske ansvar for områdets finansiering. Har hjemmestyret derimod alene overtaget administrationen af et fællesanliggende, finansieres området fortsat delvist af tilskud (bloktilskud) fra den danske stat.

Den eksisterende opgavefordeling mellem hjemmestyret og kommunerne må ses i lyset af den færøske kommunestruktur med mange og små kommuner. Visse dele af landsadministrationen har oprettet regionale afdelinger af bl.a. socialforvaltningen og af skatte- og toldforvaltningen, men generelt er kommunernes opgaver begrænsede i forhold til f.eks. de danske kommuners, se afsnit 2.8.

6.2. Statens Udgifter m.v. på Færøerne

Tilskudsreformen pr. 1. januar 1988

Frem til udgangen af 1987 blev de statslige tilskud til fællesanliggender på Færøerne udbetalt i form af refusioner til landskassen af statens andel af udgifterne på de respektive områder.

Refusionssystemet havde den svaghed, at der i en række tilfælde ikke var sammenfald mellem den disponerende og den økonomisk ansvarlige myndighed. Samtidig var systemet administrativt besværligt på grund af det store antal tilskudsprincipper, som i vidt omfang afveg fra hinanden, og dermed indebar en risiko for utilsigtet og u hensigtsmæssig substitution mellem beslægtede udgiftsområder. Fra færøsk side fandt man desuden, at systemet ikke sikrede hjemmestyret en tilstrækkelig dispositionsfrihed på så væsentlige områder som sundhedsvæsenet, undervisningsvæsenet og det sociale område.

På den baggrund indgik regeringen og Færøernes landsstyre i 1987 en aftale om en tilskudsreform, som medførte, at størstedelen af de statslige tilskud i form af refusioner til Færøerne pr. 1. januar 1988 blev omlagt til generelle tilskud (bloktilskud). Dette gjaldt udgifterne på sundhedsområdet og på undervisningsområdet (bortset fra udgifterne til pensionerede folkeskolelærere). På det sociale område omfattede omlægningen til bloktilskud især udgifterne til driften af sociale institutioner på Færøerne (alderdoms- og plejehjem, samt særforsorg m.v.). Refusionssystemet blev alene bibeholdt for en række sociale bistandsydelse (kontanthjælp m.v.) samt for pensions- og sikringsydelse (sociale pensioner samt dagpenge ved sygdom og fødsel).

Den 1. juli 1993 blev også refusionerne på det sociale område omlagt til bloktilskud. Refusionssystemet er herefter alene bibeholdt for udgifterne til pensionerede folkeskolelærere. I forbindelse med forhandlingerne mellem den danske regering og Færøernes landsstyre den 3. november 1995 blev bloktilskuddet for 1996 aftalt til 860,3 mill. kr. mod 843,4 mill. kr. i 1995 og for årene 1997 og 1998 til samme beløb, dog således at bloktilskuddet i disse år reguleres med en procent, der svarer til den gennemsnitlige pris- og lønregulering på statens driftsbudget for det pågældende år. Tilskuddet udgør 932,8 mill. kr. i 1999. Der er i den 10. juni 1998 indgået en aftale mellem regeringen og landsstyret. I aftalen er indeholdt en fastsættelse af bloktilskuddet fra 1999 til år 2001, jf. bilag 4.1. Tilskuddet er aftalt til 932 mill.kr. årligt i reelt niveau, dvs. tilskuddet reguleres efter de gennemsnitlige pris- og lønreguleringer.

Statens drifts- og anlægsudgifter

De statslige udgifter på Færøerne⁵ omfatter bloktilskud, refusion af visse pensionsudgifter, og fra 1993 krigspensioner samt udgifter til driften af statslige institutioner på Færøerne, herunder enkelte anlægsudgifter.

De samlede statslige udgifter på Færøerne er i årene 1995 - 1999 steget fra 1.205,7 mill. kr. til 1.327,8 mill.kr. Heraf tegner den ordinære del af bloktilskuddet sig for en vækst på 89,4 mill. kr. Udgifterne til krigspensioner toppede i 1994, hvor opmærksomheden om adgangen til denne pension - bl.a. på baggrund af 50-året for krigens afslutning - gav en vækst i antallet af erstatninger, så den ved årets udgang var steget fra 588 (i 1993) til 950 i 1994, i 1997 blev der udbetalt 893 erstatninger, og i 1998 blev der udbetalt 850 erstatninger.

Tabel 6.1. viser statens drifts- og anlægsudgifter (netto) vedrørende Færøerne i årene 1995 - 1999. For yderligere specifikation henvises til bilag 6.1.

⁵ Nettoudgifterne fås ved at modregne eventuelle indtægter i bruttoudgifterne og derudover at medregne anlægsudgifter. Til bruttoudgifter hører lønninger, almindelig drift såsom rejseudgifter, vedligeholdelse, anskaffelser m.v.

Tabel 6.1. Statens drifts- og anlægsudgifter (netto) på Færøerne 1995 - 1999¹⁾.

	1995	1996	1997	1998	1999
	- mill. kr. -				
Tilskud					
Bloktilskud	843,4	860,3	886,1	908,3	932,8
Krigspensioner	88,6	85,7	81,0	85,3	83,3
Lærerpensioner	9,4	10,9	11,9	14,5	14,9
Andre pensioner	9,4	9,7	10,4	10,4	11,1
I alt tilskud, pensioner m.v.	950,8	966,6	989,4	1.018,5	1.042,1
Drift statslige institutioner	253,6	266,1	268,7	280,6	285,7
Total	1.204,4	1.232,7	1.258,1	1.299,1	1.327,8

¹⁾ For 1999 er der tale om budgettal og skøn.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutionerne samt finanslove.

De samlede statslige udgifter på Færøerne er i 1999 budgetteret til 1.328 mill.kr., og bloktilskuddet udgør knapt 70% heraf.

Opgørelsen omfatter alene de direkte udgifter, som staten enten yder som driftstilskud eller udgifter til driften af de statslige institutioner på Færøerne. Indirekte udgifter - f.eks. i forbindelse med færingers uddannelse ved uddannelsesinstitutionerne i Danmark og den bistand, som en række danske myndigheder til stadighed yder hjemmestyrets institutioner indgår således ikke i opgørelsen.

Statens og andre offentlige institutioners udlån og garantier

Udover statens direkte drifts- og anlægsudgifter yder en række offentlige institutioner lån og garantier til forskellige formål på Færøerne. Institutionernes nyudlån i årene 1995 - 1998 og den samlede restgæld på lån pr. 31. december 1995 - 1998 er vist i tabel 6.2. Restgælden er faldet fra godt 993 mill. kr. ultimo 1992 til knap 264 mill. kr. ultimo 1998. Gælden er således faldet med næsten 3/4-dele i den forløbne periode.

Långivningen fra KommuneKredit sker med garanti fra staten og landsstyret. Fiskeribankens, Skibskreditfondens og Færøernes Realkreditinstituts långivning er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Tabel 6.2. Offentlige danske institutioners nye udlån 1995 - 1998 og udlånsrestgæld ultimo 1995 - 1998.

	Nye lån				Udlånsrestgæld pr. ultimo			
	1995	1996	1997	1998	1995	1996	1997	1998
	- mill. kr. -							
Fiskeribanken	0,2	0	0	0	31,4	24,2	15,8	10,8
Færøernes								
Realkreditinstitut ¹⁾	0	0	0	0	175,7	137,2	67,5	53,2
Skibskreditfonden	0	0	0	0	124,6	109,3	70,4	25,4
KommuneKredit	0	0	0	0	197,2	195,1	190,9	173,9
I alt	0,2	0,0	0,0	0,0	528,9	465,8	344,6	263,3

¹⁾ Færøernes Realkreditinstitut er taget med, da staten garanterer for de af instituttet

optagne obligationslån, og Nationalbanken opkøber de udstedte obligationer til parikurs.

De for instituttet opgivne udlån og restgæld er for perioden 1. april - 31. marts i de pågældende år.

Kilde: Regnskaber og oplysninger fra institutionerne.

Realkreditinstituttet er i henhold til aftale mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998 overtaget af landsstyret som særanliggende, jf. bilag 4.1.

Den statslige garantigivning til Færøerne omfatter garantien for obligationslån optaget af Færøernes Realkreditinstitut, samt - sammen med landskassen - tilbagebetalingen af lån fra KommuneKredit. Garantien for Realkreditinstituttet gælder kun optagne lån til og med 1. januar 1999, jf. ovenstående. De sidst optagne lån, som indbefatter statens garantier, er optaget i 1993 og har en 10-årig løbetid. De statslige garantier bortfalder derfor i løbet af år 2003.

I aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret nedskrives landsstyrets gæld til staten med 900 mill.kr., som kompensation for den færøske banksag. Endvidere henstår af restgælden 500 mill.kr., som et rente- og afdragsfrit lån. Lånet afskrives, såfremt der efter 20 år ikke er startet en udvinding af råstoffer. Den resterende gæld afvikles som et 20-årigt annuitetslån på 4.023 mill.kr. til en fast årlig rente på 5%. Annuiteten er fastsat til 323 mill.kr. årligt.

6.3. Landskassens Økonomi

Indledning

De budgetmæssige rammer for hjemmestyrets økonomi fastlægges ved lagtingsfinanslov, og de faktiske indtægter og udgifter i et finansår registreres i landskassens regnskab. Tilskuddene fra den danske stat er optaget som indtægt på lagtingsfinansloven, mens udgifterne på de forskellige udgiftsområder opføres brutto.

Som en følge af den økonomiske krise i starten af 90'erne indgik landsstyret og regeringen en række aftaler, som satte begrænsninger på landskassens budgetunderskud, samt satte mål for forbedringer på landkassens budget.

Med aftalen af 10. juni 1998 mellem regeringen og landsstyret blev de tidligere indgåede aftaler ophævet, og ansvaret for den økonomiske politik på Færøerne, herunder låneoptagelse og garantistillelser, henhøre under landsstyret, jf. bilag 4.1.

Det samlede landskassebudget (Drifts- og anlægsbudget)

I tabel 6.3. gives en oversigt over landskassens samlede indtægter og udgifter i årene 1993 - 1998.

Tabel 6.3. Landskassens indtægter og udgifter 1993 - 1998.

	1993 ²⁾	1994	1995	1996	1997	1998 ¹⁾
Driftsindtægter	2.468	2.572	2.659	2.725	3.139	3.616
Drifts- og anlægsudgifter ³⁾	5.000	2.950	2.711	2.680	2.886	3.033
Over-/underskud	-2.532	-378	-52	45	253	583

1) Foreløbige regnskabstal.

2) Inkl. effektive kautioner

3) Heraf er 2,2 mia. kr. indsat som grundkapital i Finansieringsfonden af 1992 i 1993.

Kilde: Føroya Gjaldstova.

Indtil 1988 var der overskud på landskassens budget, mens landskasseunderskuddet i 1989 var på 439 mill. kr. I 1992 blev underskuddet som følge af stigende udgifter på 935 mill. kr. I 1993 blev underskuddet godt 2,5 mia. kr., idet det dog skal bemærkes, at 2,2 mia. kr. heraf var indskud i Finansieringsfonden af 1992.

Merindtægterne fra 1996 og frem skyldes - via det fortsat stigende aktivitetsniveau - stigende skatteindtægter. Modsvarende var der i 1996 også et fald på udgiftssiden på grund af den faldende ledighed. I 1997 og 98 øgedes landskassens udgifter, svarende nogenlunde til niveauet fra 1995. Der er på landsstyrets finanslov for 1999 budgetteret med et overskud på godt 388 mill. kr.

Landskassens indtægter

Udviklingen i landskassens indtægter ses i tabel 6.4.

Tabel 6.4. Landskassens indtægter 1994 - 1998¹⁾. Oversigten er ikke fuldstændig, idet landsstyret herudover har renteindtægter fra indeståender, samt diverse andre indtægter.

	1994 ²⁾	1995 ²⁾	1996 ²⁾	1997 ²⁾	1998 ³⁾ *
	- mill. kr. -				
Indkomstskatter ⁴⁾	788	898	827	953	1.000
Told, fremstillings- og forbrugsafgifter m.v.	947	898	966	1.097	1.300
Statstilskud	817	852	867	897	933
Andel af Nationalbankens overskud	0	27	25	24	21
Indtægter i alt	2.552	2.675	2.685	2.971	3.254

1) Ekskl. renteindtægter og - udgifter, jf. tabel 6.5., og excl. landsvirksomhederne (Postvæsenet og Tjaldurs Apotek), hvis overskud/underskud iflg. finanslovens likviditetsbudget forbliver i virksomhederne.

2) Regnskabstal.

3) Foreløbige tal.

4) Inkl. sømandsskat og renteskat.

* Fordelingen mellem indkomstskat og told, fremstillings- og forbrugsafgifter er foretaget af Rigsombudet. Det samlede tal er oplyst af Gjaldstovan.

Kilde: Føroya Gjaldstova, Árbok fyri Føroyar og Rigsombudet.

Landskassens indtægter fra landsskat samt told- og afgifter udviste i midten af 80'erne en betydelig stigning som følge af det høje aktivitets- og importniveau i økonomien i de pågældende år. Fra 1990 til 1993 faldt de samlede landskasseindtægter med godt 240 mill. kr. Det faldende indtægtsniveau i begyndelsen af 90'erne skyldes først og fremmest et lavere samfundsøkonomisk aktivitetsniveau.

Stigningen i landskassens indtægter fra 1997 til 1998 med ca. 9 % skyldes større indtægter på næsten alle poster.

Landskassens drifts- og anlægsudgifter

I løbet af 1980'erne, særligt siden 1985 steg landskassens drifts- og anlægsudgifter markant. Udgiftsstigningerne var navnlig betydelige på de områder, som blev berørt af tilskudsreformen pr. 1. januar 1988 (undervisningsområdet, sundhedsområdet og socialvæsen), men også landskassens udgifter på kommunikationsområdet og på fiskeriområdet steg betydeligt.

I 1993 er udgifterne tilbage på 1990-niveau, når der ses bort fra landskassens indskud i Finansieringsfonden af 1992 på 2,2 mia. kr. Tab på garantier er faldet fra 288 mill. kr. i 1989 til et overskud (tilbageførsel på 7 mill. kr. i 1997). Der er et lille tab på garantierne i 1998. Renteudgifterne vejer fortsat tungt i det færøske landskassbudget, selvom udgiften er faldende som følge af aftalen mellem regeringen og landsstyret af 10. juni 1998, som bl.a. indeholdt en omlægning af de færøske lån. Udviklingen i landskassens DAU-udgifter fra 1994-1998 ses i tabel 6.5.

Tabel 6.5 Landskassens drifts-, anlægs og udlægsudgifter 1994-1998 fordelt på driftsområder.

	1994 ¹⁾	1995 ¹⁾	1996 ¹⁾	1997 ¹⁾	1998 ²⁾
	- mill. kr. -				
Renteudgifter, netto	394	429	428	413	326
Administration	159	168	180	265	280
Sundhedsvæsen	366	355	352	360	372
Trafik	181	161	137	126	148
Uddannelse og forskning	367	382	387	418	431
Kultur	48	51	46	52	51
Fiskeri og søfart	155	252	245	243	346
Landbrug	25	24	20	19	20
Erhvervsliv og arbejdsmarked i øvrigt	72	112	49	39	53
Socialvæsen	865	743	786	891	934
Andre udgifter	12	11	11	60	75
Tab på garantier	66	23	4	-7	14
Ekstraordinære udgifter	240	0	0	0	0
I alt drifts-, anlægs- og udlægsudgifter	2.950	2.711	2.645	2.879	3.050

¹⁾ Regnskabstal.

²⁾ Foreløbige tal. For de udgiftsposter, hvor der endnu ikke foreligger regnskabstal, er benyttet budgettal eller udgiftsskøn.

Kilde: Føroya Gjaldstova.

Landskassens udlån og garantier

Landskassens långivning i slutningen af 80'erne omfattede især forskellige former for subsidieret långivning til fiskerierhvervet. Omfanget af denne långivning steg i perioden 1987 - 1989 fra 36 mill. kr. til 117 mill. kr. Siden 1990 er långivningen til fiskefartøjer formindsket og i 1996 er disse helt bortfaldet.

Landskassens garantiforpligtelser på lån optaget af offentlige institutioner (f. eks. el-selskabet SEV, kommunerne og de offentlige udlånsfonde) samt private erhvervsvirksomheder var også markant stigende i 1980'erne. I 1989 udgjorde de samlede landskassegarantier således 2.323 mill. kr. Ved udgangen af 1998 var de samlede landskassegarantier faldet til knap 390 mill. kr.

I tabel 6.6. er opstillet en oversigt over landskassens udestående garantier pr. 31.12. i årene 1996, 1997 og 1998.

Tabel 6.6. Landskassens udestående garantier pr. 31.12. i 1996, 1997 og 1998.

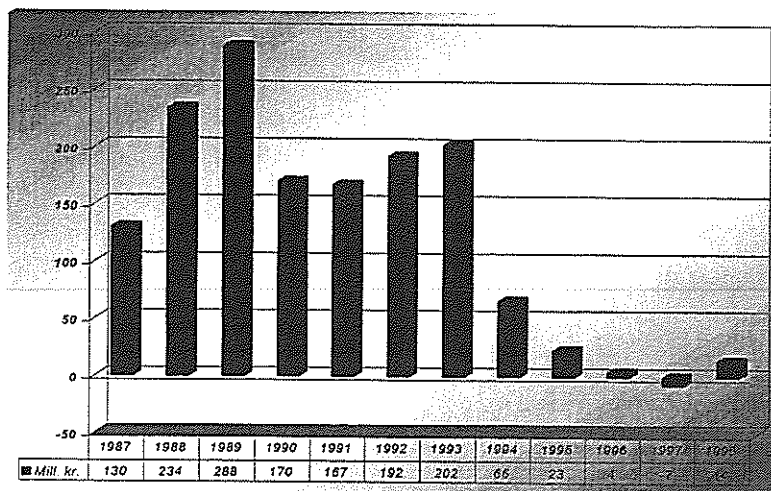
Låntager	1996	1997	1998
		kr.	
Landsinstitutioner	434.700.617	307.887.974	125.342.977
Kommuner	202.756.454	203.492.092	174.095.975
Kommunale selskaber	43.928.371	36.363.636	31.818.182
Landsbanken (obligationer)	44.216.480	41.610.416	0
Arbejdsløshedsforsikringsordningen	51.702.515	24.508.265	18.852.512
Offentlige låntagere i alt	777.304.437	613.862.383	350.109.646
Private låntagere i alt	72.891.383	56.034.318	39.627.749
Offentlige og private i alt	850.195.820	669.896.701	389.737.395

Kilde: Føroya Gjaldstova

En betydelig del af landskassegarantierne er i begyndelsen af 90'erne blevet effektive - især inden for fiskerierhvervet - og har påført landskassen betydelige udgifter til udlæg på garantier. Siden 1993 er tabet på garantierne dog mindsket drastisk. I 1998 var der et tab på 14 mill. kr.

I tabel 6.7. gives en oversigt over landskassens effektive garantier i årene 1988 - 1998.

Tabel 6.7. Oversigt over landskassens effektive garantier i årene 1988-1998

Kilde: Føroya Gjaldstova.

6.4. De Færøske Udlånsfonde

For en nærmere beskrivelse af de offentlige udlånsfonde henvises til afsnit 4.7. De tre offentlige udlånsfonde på Færøerne - Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefonden - havde fra 1986 til 1988 en betydelig vækst i deres långivning og toppede i 1988 med udlån på i alt 217 mill. kr. Boliglånefonden ydede ikke udlån i 1997. I 1998 er der igen ydet lån fra boliglånefonden. Dette skyldes formentlig, at huspriserne, specielt i Tórshavns-området er steget så meget, at det nu kan betale sig at bygge hus. Endvidere afspejler det den stigende økonomiske aktivitet på Færøerne. For Industriens Udviklingsfond og Industrifonden har der ikke været ydet lån i større omfang siden 1994.

Der er med lagtingslov, vedtaget i maj 1996, skabt hjemmel for landstyretil at nedlægge Industriens Udviklingsfond. Denne mulighed skal ses i sammenhæng med ønsket om at koordinere og i fremtiden omstrukturere de forskellige erhvervsstøtteordninger.

I tabel 6.8. gives en oversigt over fondenes udlånsaktivitet i årene 1993 - 1998.

Tabel 6.8. Långivning fra Industriens Udviklingsfond, Industrifonden og Boliglånefonden 1993-1998.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
	- mill. kr. -					
Industriens Udviklingsfond (Menningargrunnurin)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Industrifonden (Ídnaárgrunnurin)	1,8	2,9	7,6	3,6	0,0	0,0
Boliglånefonden (Húsalánsgrunnurin)	21,3	2,9	7,6	3,6	0,0	11,3
Lån fra fonde i alt	23,1	5,8	15,2	7,2	0,0	11,3

Kilde: Oplysninger fra fondene.

6.5. Kommunernes Økonomi

Det har gennem en årrække været meget svært, at generere nøgletal omkring kommunernes samlede økonomi. Dette skyldes, at der ikke har været etableret generelle retningslinier for kommunernes budget- og regnskabslægning, herunder fælles kontoplan. Der er indenfor de seneste år gjort en stor indsats, bl.a. gennem et af landsstyret nedsat kommunaludvalg, for at skabe fælles retningslinier.

Udviklingen i kommunernes økonomi viser betydelige lighedspunkter med udviklingen i landskassens økonomi, idet den voldsomme stigning i landskassens udgifter i 1988 dog ikke kan genfindes hos kommunerne. Fra 1989 til 1993 er der fundet en betydelig forringelse sted i kommunernes økonomi, da indtægterne i perioden har været stærkt faldende.

Tabel 6.9. Kommunernes økonomi 1995-1999.

	1995 ¹⁾	1996 ²⁾	1997 ³⁾	1998 ³⁾	1999 ¹⁾
	- mill. kr. -				
Skatteindtægter	660	680	730	780	780
Driftsudgifter	339	359	379	410	450
Resultat inden renter og afdrag	321	321	351	370	330
Renter netto	157	125	124	109	89
Resultat efter renter	164	196	227	261	241
Afdrag	106	61	81	126	136
Resultat efter afdrag	58	135	146	135	105
Investeringer	6	62	67	73	109
Resultat efter investeringer	52	73	79	62	-4

¹⁾ Budgettal.

²⁾ Foreløbige regnskabstal

³⁾ Budgettal, men med faktiske opgørelser over indtægterne.

Kilde: Færøernes landsstyre

Skatteprovenuet faldt i 1990 fra 654 mill. kr. til 563 mill. kr. i 1992. Siden 1993 er provenuet steget, således at det ved udgangen af 1996 nåede op på niveau fra 1990. Kommunernes skatteindtægter forventes såvel i 1998, som i 1999, at blive på ca. 780 mill.kr.

Som det fremgår af tabel 6.9 forventes kommunernes samlede drifts- og investeringsudgifter at stige i 1998 og 99. Det samme gør sig gældende for udgifter til afdrag på de kommunale lån. Der budgetteres således med et samlet negativt resultat i 1999 efter afholdelse af investeringsomkostninger.

I 1998 var den gennemsnitlige kommunale skatteprocent på 19,8 % med 16 % som den laveste og 23 % som den højeste. I 1993 var den gennemsnitlige skatteprocent 16,7 %, med 10 % som den laveste og 25,5 % som den højeste. Rammerne for fastsættelse af de kommunale skatteprocenter blev i 1993 fastlagt ved lagtingslov. I henhold til loven skal landsstyret godkendt de kommunale budgetter.

De kommunale betalinger til renter (netto) og afdrag udgjorde i 1995 knap 40% af de samlede skatteindtægter. En tilsvarende opgørelse for 1999 giver knap 29%.

I henhold til den seneste foreliggende vurdering udgjorde kommunernes samlede gæld i 1998 ca. 1,5 mia. kr. Hertil kommer lån til bl.a. el-selskabet SEV, det inter-kommunale renovationsselskab IRF og Tórshavn Havn.

På baggrund af kommunernes gældssituation blev der i 1995 indgået en aftale mellem kommunerne og de fleste kreditorer om en forlængelse samt en rentenedsættelse af kommunernes lån. Aftalen indholdt følgende hovedpunkter:

- Aftalen er 5-årig.
- Fordringerne omlægges, efter långivers valg, til:
 - Lån til fast rente 9% p.a.
 - Lån med variabel rente, der fastsættes til Libor/Cibor + 1%, dog max. 10%.
- Der etableres en fælles kommunal garantiordning.
- Der etableres en automatisk ordning, således at kommunernes skatteindtægter via Gjaldstovan tilfalder kreditor.
- Lånene kan omlægges til annuitetslån.

For yderligere specificering af aftalen, henvises til Rigsombudsmandens beretning for 1998.

Der har gennem både 1998 og 1999 været foretaget sonderinger, m.h.p. at indgå en ny aftale med kommunernes kreditorer, således at lånene fulgte de for tiden lave rentesatser. Føroya Sparikassi og Tryggingarfelagið Føroya har skiftet princip så renten følger de løbende rentesatser, medens Føroya Livstrygging har nedsat udlånsrenten til 7 %, som fast rentesats.

Gælden hos de enkelte kommuner varierer meget. Enkelte kommuner har ingen gæld, mens 5 kommuner har en gæld der overstiger 3 gange den forventelige indtægt i et skatteår, samt har en skatteprocent på maksimumniveau, dvs. 23%.

For at komme disse kommuner til hjælp forventes det, at Lagtinget vedtager, at afskrive 65 mill.kr. af disse kommunernes gæld. Lagtinget forventes ligeledes at tilføre den kommunale krisefond 25 mill.kr., således at de kommuner, hvor gælden knap overstiger 3 gange skatteindtægterne på et år, ligeledes har mulighed for at betale de aftalte renter og afdrag.

Kommunernes långivere er først og fremmest de færøske pengeinstitutter og det færøske forsikringsselskab, samt livsforsikringen, de danske pengeinstitutter, danske kreditforeninger og kommunekredit, samt udenlandske banker.

Landsstyret nedsatte i efteråret 1995 et udvalg, som skal fremkomme med forslag til en ny kommunestruktur.

Kommuneudvalgets rapport forelå i september 1998. Udvalget anbefaler en frivillig sammenlægning af kommunerne, således at det samlede antal kommuner bliver mellem 7 og 9. Udvalget foreslår desuden, at fordelingen af det offentliges opgavevaretagelse revurderes.

Kommuneudvalget foreslår endvidere, at der iværksættes en udligningsordning, hvor skatteprocenterne for kommunerne og landsskatten stiger og falder i takt med opgavefordelingen. Overføres der f.eks. en opgave fra landsstyret til kommunerne, skal landsskatten falde i forhold til opgavens omkostning, og kommuneskatten stige tilsvarende. Rapporten anbefaler ligeledes en kommunal udligningsordning, som kort beskrevet medfører, at kommuner med et lille indtægtsgrundlag, får mulighed for varetagelse af lovbundne kommunale opgaver ved overførsler fra kommuner med større indtægtsgrundlag, dog under hensyntagen til, om ikke den kommunale skatteprocent kan afhjælpe den manglende indtægt.

En kommunal udligningsordning vil i praksis betyde, at Tórshavns-området formentlig kommer til at virke som indbetaler til ordningen, mens alle andre kommuner blive netto-modtagere.

En del af de færøske kommuners låneoptagelse er, som ovenfor nævnt, sket gennem KommuneKredit i Danmark. Siden 1955 har de færøske kommuner kunnet optage lån i KommuneKredit til finansiering af samfundsmæssigt påkrævede investeringer med statsgaranti for 75% af hovedstolen mod, at det færøske landsstyre indestår statskassen for ethvert tab som følge af garantien. Udlånsrestgælden var ultimo 1998 knap 174 mill. kr., jf. tabel 6.2.

6.6. Den Samlede Offentlige Økonomi

Byrdefordelingen mellem staten og hjemmestyret

Byrdefordelingen, der udtrykker fordelingen mellem landskassens og statens samlede drifts- og anlægsudgifter, varierer først og fremmest i takt med landskassens udgiftsniveau. Et stigende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter vil medføre, at statens andel, der alene reguleres som det øvrige statsbudget, falder, mens et faldende niveau i landskassens drifts- og anlægsudgifter bevirker, at den statslige andel stiger.

I midten af 1970'erne udgjorde statens andel af statens og landskassens samlede drifts- og anlægsudgifter ca. 40 %, men var i 1992 faldet til 24 %. Faldende landskassensudgifter fra og med 1993, har medført, at statens andel er steget til 33 % i 1999.

Tabel 6.10. Statens- og landskassens drifts- og anlægsudgifter 1995-1999.

	1995	1996	1997	1998	1999
			- mill. kr. -		
Landskassen	2.711	2.680	2.879	3.050	2.729
Staten	1.206	1.233	1.258	1.299	1.328
I alt	3.917	3.913	4.137	4.349	4.057
Statens andel i %	31%	32%	30%	30%	33%

Kilde: Tabel 6.1. og 6.5. samt landsstyrets Finanslov for 1999

7. SKATTER OG AFGIFTER

7.1. Indledning

Sagsområdet skatter og afgifter er overtaget som færøsk særanliggende. Dette indebærer, at skatte- og afgiftsbestemmelser fastsættes og administreres af færøske myndigheder. Områdets status som særanliggende medfører samtidig, at de øvrige dele af riget (Danmark og Grønland) sidestilles med det øvrige udland i skatte- og afgiftsmæssig henseende.

Landskassen opkræver indkomstskat, rente- og udbytteskat, meromsætningsafgift (MVG), lønsumsafgift, vejskat (vægtafgift), told- og fremstillingsafgifter, registreringsafgifter og en række andre afgifter. Kommunernes indtægter stammer næsten udelukkende fra indkomstskatter.

7.2. Skatte- og Afgiftstrykket

Som følge af den økonomiske krise har både landsstyret og kommunerne gennemført skattestigninger frem til 1996, og allerede indførte afgifter er sat i vejret. Endvidere er der indført helt nye afgiftstyper, såsom en lønsumsafgift.

Stigningen i det færøske skattetryk i 1990'erne er ikke begrundet i en aktivitetsudvidelse i den offentlige sektor, men i at stor udvandring og stor arbejdsløshed har medført, at der bliver dels færre og dels lavere lønnede skatteydere at indkræve skatter og afgifter fra. Landskassens stigende udgifter til f.eks. renter og afdrag på udlandsgælden samt udgifter i forbindelse med effektive garantier har således måttet finansieres af færre skatteydere. Den aktivitetsnedgang, der har været i den offentlige sektor, opvejer kun i et vist omfang de færre indtægter ved skatter og afgifter. Fra 1995 til 1998 er aktiviteten og dermed skatteindtægterne øget, som følge af stigende beskæftigelse og en så småt begyndende nettotilflytning. Det gælder såvel personskatterne som afgifterne.

Flere opgørelser, der sammenligner det færøske og det danske skattetryk, viser, at forskellen mellem det færøske og danske skatteniveau, på baggrund af de seneste års skattnedsættelser på Færøerne, er stigende. Det Rådgivende Udvalg vedr. Færøerne har i deres

rapport fra december 1998 beregnet det korrigerede skattetryk⁶ til at være 43 % på Færøerne og 50% i Danmark.

7.3. Direkte Skatter

De direkte skatter omfatter på Færøerne indkomstbeskatning af personer og selskaber samt rente- og udbytteskat. Der er hverken formueskat eller beskatning af fast ejendom.

Personbeskatning

Grundlaget for indkomstbeskatningen af personer er den skattepligtige indkomst i kalenderåret. For personer med fuld skattepligt omfatter den skattepligtige indkomst al indkomst, uanset om den er oppebåret på Færøerne eller i udlandet (globalindkomsten). Som indkomst betragtes endvidere visse former for naturalydelse (fri bolig og bil m.v.), mens lejeværdi af egen bolig ikke beskattes.

Renteindtægter og aktieudbytte indgår kun i den skattepligtige indkomst, såfremt de hidrører fra kilder uden for Færøerne (d.v.s. fra udenlandske pengeinstitutter, udenlandske obligationer og fra ikke-færøsk registrerede selskaber). Der betales 35% i renteskat. Renteindtægter fra udenlandske pengeinstitutter o.lign. beskattes som almindelig indkomst.

Underholdsbidrag til fraskilt eller frasepareret ægtefælle og ikke-hjemmeværende børn samt bidrag til kapitalpensionsordninger har indtil 1997 kunnet fradrages i indkomsten. Fra 1997 gives i stedet et tilskud, se afsnit 7.4.

Med virkning fra 1992 blev der indført et bidrag på 0,5 % af den skattepligtige indkomst til en nydannet arbejdsmarkedspensionsordning. Til arbejdsløshedsforsikringsordningen blev der samtidig indført (tvungne) bidrag på 2 % af bruttoindtægten (dog maksimalt ca. 3.700 kr.) for alle. I april 1993 blev bidraget forhøjet til 2,75 % uden et maksimumsloft.

Siden 1997 er bidraget nedsat, for pr. 1. januar 1999 at udgøre 2,0 %.

Begge disse bidrag giver ret til fradrag i den skattepligtige indkomst.

Indkomstskatten til landskassen beregnes i 1999 på grundlag af en progressiv skala - d.v.s. med en med indkomsten stigende procentsats. Er den skattepligtige indkomst mindre end 17.000 kr., betales 0 %. For indkomster på 17.000 kr. og derover beregnes landsskatten i 1999 efter følgende skala:

⁶ Det korrigerede skattetryk (skatter og afgifter) vurderes i forhold til den disponible bruttonationalindkomst (BNI).

Er den skattepligtige indkomst højere end kr.	men lavere end kr.	betales kr.	af kr.	og af resten %
17.000	60.000	0	17.000	9,0
60.000	120.000	3.870	60.000	20,0
120.000	140.000	15.870	120.000	25,0
140.000		20.870	140.000	37,0

Indkomstskatten til kommunerne beregnes af samme indkomst som anvendes ved beregningen af landsskatten, idet der gives et nedslag på 17.000 kr., før kommuneskatten beregnes. Skatten udskrives med samme procent for alle skatteyderne i kommunen (proportionalbeskatning). De kommunale skatteprocenter varierede i 1993 mellem 7 % og 25,5 %. Ved lagtingslov blev der i 1994 fastsat rammer for de kommunale skatteprocenter, således at disse nu varierer mellem 16 % som det laveste og 23 % som det højeste. Den gennemsnitlige sats var 19,8 pct. i 1998. Kirkeskat opkræves i 28 kommuner. I 1998 varierede kirkeskatteprocenten mellem 0,15 % og 1,20 %. Personer under begrænset skattepligt betaler 42 % af A-indkomsten i skat og 0,5 % til arbejdsmarkedspensionsordningen.

For personer, der er fuldt skattepligtige til Færøerne, foretages der i forbindelse med den endelige skatteberegning en række fradrag i den beregnede bruttoskat.

Fra 1993 gennemførtes der en række ændringer i skattesystemet med henblik på at nærme sig et system med bruttoskat.

Personfradraget, der i 1992 var på 4.500 kr., bortfaldt i 1993 for alle skatteydere bortset fra pensionister. Lønmodtagerfradraget bortfaldt ligeledes. I stedet blev der fastsat et bundfradrag i landsskatten og kommuneskatten på henholdsvis kr. 22.500 og kr. 12.000. Fra 1997 er bundfradraget på 17.000 gældende for både kommunal- og landsskat. Folkepensionen blev skattepligtig, men med et særligt pensionsfradrag, der i 1996 er 11.100 kr. for enlige og 7.800 kr. for gifte.

I den beregnede landsskat fradrages der i 1998 et beløb på 2.900 kr. for hvert barn under 16 år. Herudover gives der i den beregnede kommuneskat et fradrag, der størrelsesmæssigt varierer fra kommune til kommune (mellem 1.000 og 5.000 kr.), ligeledes for hvert barn under 16 år. I Tórshavn kommune er fradraget i 1998 på 3.000 kr. pr. barn.

Renter af privat gæld har tidligere kunnet fradrages i den beregnede kommuneskat med 15 % af renteudgifterne og i den beregnede landsskat med 33 %. Den samlede skattemæssige værdi af rentefradraget udgjorde således 48 %. Det er overladt til ægtefæller selv at foretage en fordeling af renteudgifterne. Med virkning fra 1991 kan renteudgifter kun fradrages, såfremt lånet er optaget til køb, opførelse, istandsættelse eller ombygning af

egen bolig, til uddannelsesformål eller til betaling af en afgiven kaution efter lagtingslov om kommuneskat og landsskat § 33, nr. 2, hvis kautionen er aftalt før 3. december 1994 - eller såfremt lånet er optaget inden 18. januar 1991. Samtidig er retten til rentefradrag begrænset til 60.000 kr. pr. person.

Samlevende ægtefæller er i princippet underlagt sambeskatning, idet manden beskattes af hele sin og hustruens indkomst. Gifte kvinder sættes dog selvstændigt i skat af indkomst ved selvstændig erhvervsvirksomhed og af indkomst ved arbejde uden for mandens erhverv.

Skatteloftet, der indtil 1993 var på 50 %, i 1996 52 %, er fra 1.1.97 atter sat ned til 50%. Hertil kommer opkrævningen af de tvungne bidrag til arbejdsløshedsforsikringsordningen og arbejdsmarkedspensionsordningen, der reelt betyder, at skatteloftet fra 1997 vil være 52 %. Der er bortset fra en nedsættelse af arbejdsmarkedsbidraget ikke ændret på satserne.

Opkrævningen af indkomstskat er siden 1984 foregået som kildeskat. Kildeskatten beregnes efter et kumulativt princip (d.v.s. for hver enkelt lønudbetaling), hvilket medvirker til at reducere størrelsen af de beregnede restskatter/overskydende skatter ved den endelige ligning.

Til brug for den endelige ligning indsender skatteyderen i marts måned en selvangivelse for det forløbne år. Eventuelle restskatter forfalder til betaling i månederne maj, juni og juli i slutningsåret. Udbetaling af overskydende skat finder sted i samme periode.

Personlige skatteydere og skattepligtige indkomster

Tabel 7.1. viser det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af de skattepligtige indkomster i 1997 samt de enkelte indkomstgruppers andel af den samlede skattepligtige indkomst.

Tabel 7.1. Det samlede antal personlige skatteydere fordelt efter størrelsen af den skattepligtige indkomst i 1997.

Skattepl. indkomst i 1.000 kr.	Antal personer	i %	Samlet skatteplg. indkomst	i %	I alt skat	i %
Mindre end 0	124	0,3%	-23.301	-0,5%	-231	0,0%
- 0	2.200	5,7%	0	0,0%	-2.200	-0,1%
0 - 100	18.199	47,2%	777.327	17,0%	108.499	6,9%
100 - 200	10.024	26,0%	1.489.445	32,7%	482.533	30,9%
200 - 300	5.705	14,8%	1.369.738	30,0%	537.516	34,4%
300 - 400	1.484	3,8%	503.362	11,0%	222.647	14,3%
400 - 500	473	1,2%	208.710	4,6%	98.356	6,3%
500 - 600	147		79.976		39.208	
600 - 700	85	0,2%	54.750	1,2%	26.184	1,7%
700 - 800	61	0,2%	45.512	1,0%	22.197	1,4%
800 - 900	21	0,1%	17.841	0,4%	8.842	0,6%
900 - 1000	9	0,0%	8.450	0,2%	4.197	0,3%
> - 1000	22	0,1%	27.569	0,6%	13.694	0,9%
I alt	38.554		4.559.379		1.561.442	

Kilde: Toll- og skattistova Føroya.

Godt 53 pct. af de personlige skatteydere havde i 1997 en skattepligtig indkomst på 100.000 kr. og derunder. Disse skatteydere tjente tilsammen ca. 16,5 % af de samlede skattepligtige indkomster. Hovedparten af skatteyderne befinder sig i gruppen 0 - 300.000 kr., nemlig godt 94 %. Denne gruppe tegner sig for 79 % af de skattepligtige indkomster og ca. 78 pct. af skatteprovenuet. Seks pct. af skatteyderne tjener mere end 300.000 kr. pr. år og betaler 28 pct. af den samlede skat.

Ved sammenligninger med indkomstfordelingen i Danmark må der tages hensyn til forskelle i beregningsgrundlaget for den skattepligtige indkomst i de to skattesystemer - og herunder især til, at renteudgifter i Danmark fratrækkes i den skattepligtige indkomst, mens rentefradraget på Færøerne ydes som et fradrag i den beregnede skat.

Selskabsbeskatningen

Aktieselskaber m.v., som er registreret på Færøerne, betragtes som hjemmehørende, og er derved skattepligtige til Færøerne af deres globalindkomst.

For ikke-hjemmehørende selskaber og virksomheder med begrænset skattepligt gælder indkomstskattepligten kun for visse former for indkomst.

Grundlaget for skatteansættelsen af selskaber for et givet skatteår er selskabets indkomst i den regnskabsperiode, der udløber i eller falder sammen med det foregående kalenderår.

Som skattepligtig indkomst betragtes globalindkomsten (d.v.s. al indkomst uanset oprindelsesland) med fradrag af udgifter, som er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Fradragene omfatter således bl.a. løbende driftsudgifter (herunder renter af investerings- og driftsgæld), afskrivninger samt tab og henlæggelser til drifts- og investeringsfond.

Selskabsskatten udgør 49% af den skattepligtige indkomst for selskaber med aktiekapital på under kr. 80.000 og 27% for selskaber med aktie/anpartskapital over kr. 80.000. Provenuet fordeles med 62% til landskassen og 38% til kommunerne.

Antallet af skattepligtige selskaber udgjorde i regnskabsåret 1997 2.166. Heraf havde godt 80 % af selskaberne en skattepligtig indkomst på under 25.000 kr., og disse selskaber havde samtidig en andel på kun 0,6 % af den samlede selskabsindkomst. 2,8 % af selskaberne havde en skattepligtig indkomst på over 1.000.000 kr., men denne gruppe af selskaber tegnede sig for godt 83 % af den samlede skattepligtige selskabsindkomst.

Tabel 7.2 viser antal skattepligtige selskaber, fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 1997. Nyere tal foreligger ikke.

Tabel 7.2. Skattepligtige selskaber, fordelt efter størrelsen af skattepligtig indkomst i 1997.

Skatteplig. samlede ind -komstskatter i 1000 kr.	Antal selskaber	%	Samlet indtægt	%
0 - 0	1.665	76,87%	0	0,00%
0 - 25	83	3,83%	906	0,16%
25 - 50	52	2,40%	1.838	0,33%
50 - 75	36	1,66%	2.264	0,41%
75 - 100	25	1,15%	2.148	0,39%
100 - 150	46	2,12%	5.646	1,03%
150 - 200	43	1,99%	7.499	1,36%
200 - 250	27	1,25%	5.918	1,08%
250 - 300	14	0,65%	3.781	0,69%
300 - 350	22	1,02%	7.201	1,31%
350 - 400	11	0,51%	4.086	0,74%
400 - 450	19	0,88%	8.064	1,47%
450 - 500	9	0,42%	4.272	0,78%
500 - 550	13	0,60%	6.802	1,24%
550 - 600	4	0,18%	2.319	0,42%
600 - 650	3	0,14%	1.894	0,34%
650 - 700	8	0,37%	5.372	0,98%
700 - 750	3	0,14%	2.201	0,40%
750 - 800	6	0,28%	4.695	0,85%
800 - 850	3	0,14%	2.500	0,45%
850 - 900	2	0,09%	1.774	0,32%
900 - 950	6	0,28%	5.542	1,01%
950 - 1.000	5	0,23%	4.847	0,88%
> - 1.000	61	2,82%	458.326	83,35%
I alt	2.166	100	549.895	100

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Rente- og udbyttebeskatning

Aktieudbytte fra de på Færøerne indregistrerede selskaber beskattes ved, at det udlodden-
de selskab tilbageholder en afgift på 35 %, som indbetales til landskassen.

Beskatningen af renteindtægter af indestående i færøske pengeinstitutter skete indtil 1992 ved en endelig beskatning på 0,5 procent-point af det samlede indestående. Fra 1992 ændredes denne ordning, således at renteskatten på 9 % herefter skulle beregnes direkte af renterne. I 1993 hævedes renteskatten til 22 % og fra 1. januar 1995 til 35 %. Rentskatten indbetales af pengeinstituttet.

Renter af indestående i udenlandske pengeinstitutter, obligationsrenter samt udbytte fra udenlandske registrerede selskaber indgår i den almindelige skattepligtige indkomst for færøske skatteydere og beskattes således med ca. 50 %.

Udskrevne skatter

Tabel 7.3. Udskrevne indkomstskatter i indkomstårene 1990 - 1997.

	Landsskat		Kirke- og kommuneskat		I alt	
	Personlige	Selskaber	Personlige	Selskaber	Personlige	Selskaber
			- mill. kr. -			
1990	1.018	51	595	31	1.613	82
1991	951	39	556	22	1.507	61
1992	874	25	516	16	1.390	41
1993	756	28	549	17	1.305	45
1994	749	30	610	19	1.359	49
1995	748	39	668	23	1.416	62
1996	720	76	660	46	1.380	122
1997	817	93	743	56	1.560	149

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

Fra 1989 til 1997 er de samlede udskrevne personskatter faldet med ca. 11 % fra 1.759 mill. kr. til 1.560 mill. kr. De udskrevne selskabsskatter har fra 1989 til 1993 udvist et fald på 33 %, men har fra 1993 til 1995 udvist en svag vækst, for i årene 1996 og 1997 at stige væsentligt. Faldet i de udskrevne personskatter i 1996 skyldes skattenedsættelser.

De samlede indkomstskatterestancer til såvel landskassen som kommunerne udgjorde pr. 31. december 1995 ca. 356,8 mill. kr. Der foreligger ikke senere tal.

7.4. Skattereform, 1997.

Færøernes lagting vedtog ved årsskiftet 1996/1997 en omlægning af skattesystemet med henblik på en gradvis indførsel af et bruttoskattesystem. Hensigten med reformen er ydermere at få forenklet skattelovgivningen for såvel skatteyderne som skatteadministrationen.

Ca. halvdelen af de eksisterende fradrag bortfalder, se tabel 7.4, men det er på længere sigt hensigten helt at overgå til en ren bruttobeskatning med landsskattesatser mellem 30 og 35 pct. Reformen vurderes af landsstyret at være neutral for de skatteydere, der mister fradrag, idet der - som supplement til sænkningen af personskattesatserne - som hovedregel vil træde en tilskudsordning i stedet.

Ændringerne medfører et provenutab på ca. 52 mill. kr., fordelt således, at den målt i procent giver de største lettelser til de laveste indtægter, men i kroner størst lettelse for indtægter mellem 300.000 og 400.000 kr. Årlige indtægter mellem 60.000 og 100.000 kr. får nedsat marginalsatten fra 45,5 til 40 pct. (givet kommuneskat på 20 pct.), indtægter mellem 100.000 og 120.000 fra 48,5 til 40 pct., mens indtægter over 300.000 kr. vil få en marginalsat på 57 pct. mod tidligere 64.

Reformen består p.t. af 5 love/ændringslove, som blev fremsat for tinget den 10. december 1996 og vedtaget den 30. december 1996. Det er tanken, at den administrativt skal implementeres i løbet af foråret/sommeren 1997. Hovedændringerne består i:

- Løft i det kommunale bundfradrag fra 12.000 kr. til 17.000 kr.
- Sænkning af bundfradraget i landsskatten fra 22.500 kr. til 17.000 kr.
- Skatteloftet sænkes fra 52 pct. til 50 pct.
- Færre skalatrin
- Reduktion af laveste landsskattesats fra 15 til 9 pct., næst-laveste fra 31 til 20/25, højeste tre satser (36,5;40;44) til 37 pct.
- Fradragsomlægning/sanering
- Rentefradrag ændres til rentestøtte, tilskudssatsen sænkes fra p.t. 48 pct. til 40 pct. i 2003.

I tabel 7.4 gives en oversigt over nugældende. I færøsk skattelovgivning sondres der mellem indtægtsfradrag, der foretages i den skattepligtige indkomst, og skattefradrag, der foretages i den beregnede skat.

Tabel 7.4. Oversigt over fradragsmuligheder.

Indtægtsfradrag	Opgjort i 1997
Arbejdsmarkedspensioner	58,0
Underskud ved udlejning	3,3
Underskud ved egen virksomhed	11,7
Tab af udlån, kautioner	17,8
Afskrivninger	4,9
Andre fradrag	1,2
Udlandsfradrag	24,4
I alt fradrag	121,3
Skattefradrag	
Pensionistfradrag	66,3
Børnefradrag	63,7
Skat betalt i udlandet	7,5
I alt fradrag	137,5

Kilde: Toll- og Skattstova Føroya.

7.5. Indirekte Skatter

De indirekte skatter er kendetegnet ved, at den skatteudløsende begivenhed er produktion eller omsætning af varer eller tjenester. På Færøerne omfatter de indirekte skatter, mer-omsætningsafgift (MVG), told, fremstillingsafgifter, lønsumsafgift, vægtafgift (vejskat), registreringsafgift på motorkøretøjer, rejseafgift, olieafgift, arveafgift samt andre former for punktafgifter.

I forbindelse med at landsstyret indgik ny handelsaftale med EU i 1991, skulle det færøske told- og afgiftssystem omlægges. Den 1. februar 1992 blev der indført en ny toldlov med en (international) toldtarif, der stort set svarede til den gældende danske, og som holdt sig indenfor rammerne af Danmarks GATT-forpligtelser. Denne nye toldlov var kun gældende indtil den 1. januar 1993, idet Færøerne ifølge aftalen med EU forpligtede sig til fra denne dag at ophæve alle indførselsafgifter og lade dem erstatte af ikke-diskriminatoriske omsætningsafgifter (MVG).

Opkrævede afgifter

Det samlede afgiftsproveneru i årene 1993-1998 fordelt på hovedafgiftstyper fremgår af tabel 7.5.

Tabel 7.5. Samlet skatte- og afgiftsproveneru fordelt på hovedafgiftstyper i årene 1994 – 1998.

	1994	1995	1996	1997	1998
	- mill. kr. -				
Indkomstskatter					
Landsskat	725	748	736	817	889
Kommuneskat	600	668	680	766	817
Selskabsskat	50	62	37	122	149
Renteskat	41	58	44	20	38
Udbytteskat	4	6	4	17	51
Pensionsafgift (35 %)	5	5	7	11	7
Forsikringselskaber	4	10	3	0	0
I alt	1.429	1.557	1.511	1.753	1.951
Afgifter					
Salg MVG	108	97	77	19	15
Import MVG	408	431	520	577	636
Told	175	165	162	185	177
Fremstillingsafgift	13	14	15	15	16
Olieafgift	70	75	66	64	71
Vejskat	28	28	29	31	33
Afgifter på finansielle aktiviteter	113	57	25	1	7
Lønsumsafgift ¹⁾	9	9	8	8	9
Rejseafgift	9	7	7	7	8
Registreringsafgift	7	41	61	57	69
Arveafgift	2	2	2	3	2
Bøder ²⁾	16	16	16	1	1
Diverse afgifter ³⁾	12	13	13	8	14
I alt	970	955	1.001	976	1.058
Total	2.399	2.512	2.512	2.729	3.009

¹⁾ Opkrævedes første gang i 1994.

²⁾ Beløbet for 1996 og frem er baseret på skøn.

³⁾ Posten er flyttet fra indkomstskatter til afgiftsområdet, da der hovedsagelig er tale om overskud fra landets spiritusmonopol.

Efter at der i en årrække har været tale om faldende indkomstskatteprovenue som resultat af den økonomiske afmatning i begyndelsen af 90'erne, steg provenuet fra 1997 til 1998 med ca. 10 %, hvilket skyldes den generelle opgang i den økonomiske aktivitet. Der kan i perioden 1991 -1994 konstateres et kraftigt fald i to afgiftstyper, der knytter sig tæt til det samfundsøkonomiske aktivitetsniveau, nemlig registreringsafgiften på motorkøretøjer og fremstillingsafgiften på lokal produktion. Fra 1995 ses der imidlertid en markant stigning i provenuet fra registreringsafgiften. Dette skal bl.a. ses i sammenhæng med nedsættelsen af afgiftssatsen i begyndelsen af 1995, der afstedkom et forøget salg af biler, jf. nedenfor.

Merværdiafgift (MVG)

Pr. 1. januar 1993 trådte MVG-loven (moms) i kraft. Alle varer og arbejds- og tjenesteydelser pålægges nu en afgift på 25 %, idet der dog efterfølgende er indført en række undtagelser. Indførelse af MVG har for visse varegrupper betydet prisstigninger, idet varerne tidligere var belagt med en særlig lav importafgift, mens andre varer er faldet i ud-salgspris, fordi disse varegrupper havde været belagt med særligt høje indførselsafgifter.

I hhv. 1997/1998 udgjorde MVG-provenuet hhv. 596/651 mill. kr. Heraf udgjorde MVG på import 577/636 mill. kr. Importmomsen udgør i 1997 97,6 pct. af momsprovenuet mod 66 pct. i 1993.

Fremstillingsafgifter

Der er fastsat produktionsafgifter på øl, sodavand, chokolade og sukkervarer. Produktion af berusende drikke var indtil 1980 forbudt på Færøerne. I 1980 blev forbudet lempet, således at de færøske bryggerier fik tilladelse til at fremstille øl, som indeholder indtil 4,6 vægtprocent alkohol. Der er fastsat en produktionsafgift for sådant øl, omtrent svarende til indførselsafgiften. Provenuet er faldet fra 32 mill. kr. i 1991 til 16 mill. kr. i 1998.

Lønsumsafgift

Lønsumsafgiften opkrævedes første gang i 1994. Afgiften opkræves fra følgende virksomhedstyper :

- Lægevirksomhed, tandlæge- og anden dentalvirksomhed, kirkepraktik, fysioterapi og anden egentlig sundhedspleje.
- Forsikringsvirksomheder.
- Bank-, sparekasse- og finansieringsvirksomhed.

Afgiftsgrundlaget for de førstnævnte virksomheder er lønsummen med tillæg af overskud eller fradrag af underskud af selvstændig virksomhed, mens det de to andre grupper er virksomhedens lønsum i afgiftsperioden. Afgiften er 2,5 % af afgiftsgrundlaget for virk-

somheder indenfor sundhedsområdet, og 5 % for de to sidstnævnte grupperinger. Provenuet var i 1995 på 9 mill. kr. og efter de foreløbige beregninger 9 mill. kr. i 1998.

Vejskat (vægtafgift)

Med hjemmel i en lagtingslov fra 1982 om vægtafgift af motorkøretøjer m.v. opkræves en årlig afgift af motorkøretøjer indregistreret på Færøerne. Afgiftssatsen varierer - ud over med motorkøretøjets vægt - for de forskellige typer af køretøjer (personbiler, hyrevogne, busser, vare- og lastvogne m.v.). Af afgiftspligtige køretøjer, der er indrettet til at benytte anden drivkraft end benzin, svares tillige en udligningsafgift.

Registreringsafgift (motorkøretøjer)

Registreringsafgiften på motorkøretøjer blev indført i efteråret 1986 til afløsning af den tidligere indførselsafgift på motorkøretøjer. Lagtingsloven om registreringsafgift blev ændret i februar 1995. Med ønsket om at fremme bilsalget og dermed landskassens indtægter ændredes beregningsgrundlaget for afgiften, så afgiften nu er en ren værdiafgift. Provenuet af registreringsafgiften udgjorde 9 mill. kr. i 1994 - før afgiftsomlægningen - mod 69 mill. kr. i 1998.

Arveafgift

Afgiftsgrundlaget er fastlagt i en ældre lovgivning og beregnes efter mere lempelige regler end den danske arveafgift. Afgiften opkræves af skifteretten (Sorenskriveren). Landsstyret fremsatte i efteråret 1994 og igen i foråret 1996 forslag om forhøjelse af arveafgifterne, men forslagene mødte så stor modstand i Lagtinget, at de i begge tilfælde blev forkastet.

Olieafgift

Som et led i den samlede afgiftspakke i oktober 1986 blev der indført en særlig afgift på brændselolie m.v. Indtægterne fra olieafgiften skulle tilfalde en særlig landskassefond - oliefond - der havde til formål at yde lån til offentlige institutioner og fonde med henblik på at reducere behovet for låneoptagelser i udlandet. Fonden blev nedlagt i 1991. Provenuet ved afgiften tilfalder nu landskassen direkte. Afgiften indbragte 71 mill.kr. i 1998.

Rejseafgift

Afgift på udlandsrejser fra Færøerne blev indført med virkning fra juni 1987. Afgiften blev i 1994 nedsat fra 300 til 120 kr. Det er rejseselskabet som indbetaler afgiften. Der blev i 1998 indbetalt 8 mill.kr.

8. TRAFIK, KOMMUNIKATION OG TURISME

8.1. Indledning

Gennem de seneste 20 - 30 år op til 1992 investerede Færøerne ganske mange ressourcer i at udbygge og modernisere trafikforholdene på øerne og kommunikationsforbindelserne til omverdenen. De forbedrede transport- og kommunikationsforhold har stærkt bidraget til at reducere den relative isolation, Færøerne som et ø-samfund ellers har befundet sig i, internt og eksternt.

Udbygningen på disse områder er samtidig gennemført med det formål for øje at skabe de bedst mulige forudsætninger for en fortsat erhvervsmæssig og befolkningsmæssig udvikling af lokalsamfundene på øerne.

Anlæg af veje, tunneller og havne er omkostningskrævende på Færøerne på grund af de vanskelige topografiske forhold. Hovedparten af opgaverne på transport- og kommunikationsområdet varetages i offentligt regi - d.v.s. af landets institutioner og af kommunerne.

På luftfartsområdet forestår Statens Luftfartsvæsen driften af Vágar lufthavn.

8.2. Veje og vejtransport

Vejnettet

Landet (v. Landsingeniøren) anlægger og vedligeholder landsvejnettet, mens bygdevejene anlægges og vedligeholdes af kommunerne. Landskassens udgifter til veje og tunneller finansieres ved bevillinger på de årlige lagtingsfinanslove.

Tabel 8.1. viser de seneste års udgifter til landsvejnettet og landskassens tilskud til kommunale veje.

Tabel 8.1. Landskassens udgifter til veje og tunneller 1993-1998.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
	- mill. kr. -					
Nyanlæg af veje og tunneller	54	34,2	29,6	39,5	41,9	24,2
Stenbrud og asfaltværk	0,8	4,5	-0,3	0	-1,9	2,9
Vedligeholdelse og forbedringer	58,1	44,5	52,8	44,4	45,1	46,6
Værksteder, maskiner m.v.	-11,6	-6,1	-5,3	-3,2	-6,1	-1
Færgelejer	1,1	2,5	0,9	1,6	1,7	1
Tilskud til kommunale veje m.v.	4,4	3,1	0,9	0	0	0
I alt	106,8	82,7	78,6	82,3	80,7	73,7

Kilde: Landsingeniøren.

Det samlede vejnet (inkl. tunneller) på Færøerne er på ca. 463 km, hvoraf de 98% er asfalterede veje. Godt 65 % af vejnettet er anlagt som tosporede, asfalterede veje. Vejnettet er udbygget og moderniseret over hele landet og er generelt af høj standard. Et i 1988 påbegyndt projekt til anlæg af en undersøisk tunnel under Vestmannasund mellem øerne Streymoy og Vágar er sat i bero, men lagtinget traf i 1997 beslutning om at oprette en fond til finansiering af dette tunnelbyggeri.

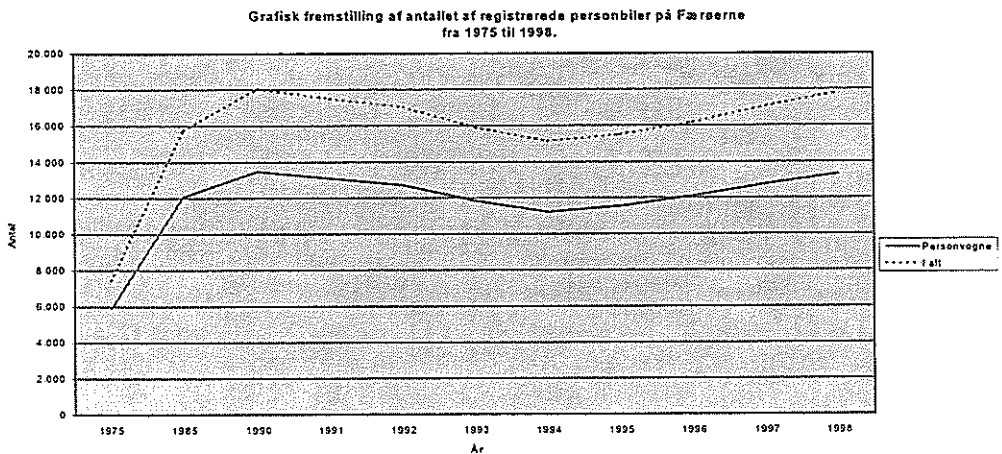
Motorkøretøjer

Den økonomiske udvikling og udbygningen af det færøske vejnet i 1970erne og 1980erne muliggjorde en kraftig vækst i antallet af motorkøretøjer. Tabel 8.2 viser antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne i årene 1975, 1985 samt 1990-1998. Registreringen af motorkøretøjer er pr. 1. januar 1996 overgået til Biltilsynet.

Tabel 8.2. Antallet af registrerede motorkøretøjer på Færøerne ved udgangen af årene 1975, 1985 og 1990-1998.

Ultimo	Last- og varevogne	Busser	Hyrevogne	Person- vogne	Motorcykler	Påhængs- vogne	I alt
1975	1.024	79	302	5.854	171		7.430
1985	2.750	94	249	12.075	108	456	15.732
1990	3.321	119	209	13.480	103	803	18.035
1991	3.219	108	178	13.080	105	807	17.497
1992	3.103	111	171	12.711	118	830	17.044
1993	2.830	99	145	11.844	130	846	15.894
1994	2.701	105	123	11.216	122	878	15.145
1995	2.673	106	116	11.528	132	949	15.504
1996	2.720	104	105	12.091	126	1.024	16.170
1997	2.867	111	107	12.748	148	1.078	17.059
1998	2.991	130	103	13.319	151	1.125	17.819

Kilde: Landfogeden på Færøerne og Biltilsynet på Færøerne.

I året 1998 blev der registreret i alt 1.998 nye motorkøretøjer. Det tilsvarende tal for 1997 var 1.470.

Den kollektive persontransport på Færøerne varetages af det offentlige busselskab "Bygdaleiðir", der betjener ca. 25-30 busruter, samt af et antal private busselskaber.

Godstransporten til lands varetages hovedsagelig af private vognmandsfirmaer, men også det landsejede rederi "Strandfaraskip Landsins" har godstransportopgaver mellem bygderne.

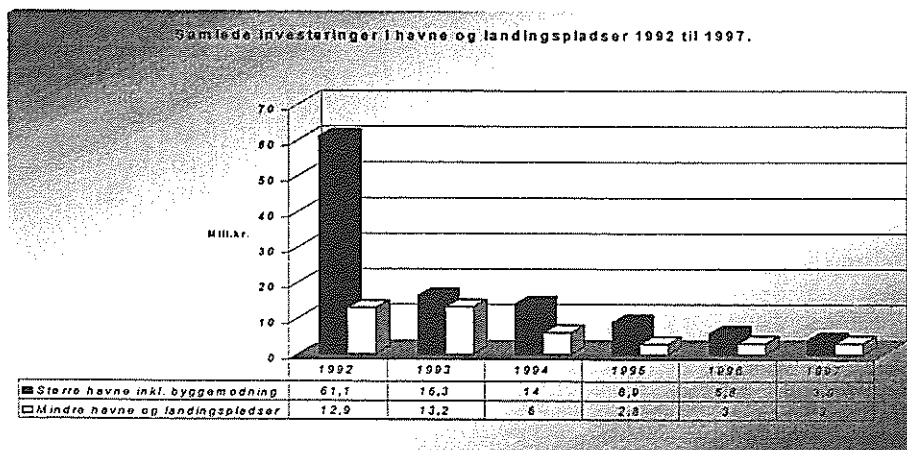
8.3. Havne og skibsfart

Havneudbygningen

Havne og landingspladser på Færøerne bygges og drives som hovedregel af kommunerne, mens landskassen (tidligere tillige statskassen) i mange tilfælde yder tilskud til sådanne anlæg. Rammerne for udbygningen af de større havne på Færøerne er fastlagt i havneplaner, som er vedtaget ved lov af Lagtinget.

Færøernes Lagting vedtog i 1988 en 8-årig havneplan for perioden 1988-1995. Landskassens tilskud udgør 65% af anlægsudgifterne (for Tórshavn kommune dog kun 55%) - dog højst 65% af 422 mill. kr. Der ydes ikke statstilskud til havneplanen.

Sammen med den 8-årige plan for udbygningen af de større havne vedtog Lagtinget i 1988 ligeledes en 8-årsplan for udbygningen af de mindre havne. Planen fastlægger landskassens andel af anlægsudgifterne til 70% - dog maksimalt 70% af 86 mill. kr.

Kilde: Landsingeniøren.

Tallene for 1998 forelå ikke ved redaktionens slutning.

De 4 største havne er Tórshavn, Runavík, Fuglafjørður og Klaksvík.

Skibsflåden

Størstedelen af den færøske skibsflåde udgøres af den store flåde af fiskefartøjer, der i 1994 var på 199. Størrelsen og sammensætningen af denne del af flåden er beskrevet nærmere i afsnit 4.3. om fiskerierhvervet.

Tabel 8.4. indeholder en oversigt over den samlede skibsflåde i 1990 samt 1996-98. I tiden op til 1988 var der tale om en vækst i fiskefartøjernes antal og tonnage (i 1988 i alt 267 fiskefartøjer med en tonnage på 69.400 BRT). I 1989-1990 afløstes væksten af et fald. Denne tilbagegang er fortsat i årene 1991-98.

Tabel 8.4. Skibsflåden 1990 samt 1996-1998.

	1990		1996		1997		1998	
	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT	Antal	1.000 BRT
Fiskeskibe	233	61,0	192	54,6	188	53,4	189	54,2
Fragtskibe	17	10,1	16	7,5	14	6,3	14	6,3
Passagerskibe	12	16,5	11	13,2	11	13,2	11	13,2
Sandbåde	11	2,8	9	2,3	10	2,3	10	2,3
Tankskibe	3	1,5	3	2,3	2	1,8	2	1,8
Olieskibe	1	0,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Havundersøg.skibe	1	0,5	1	0,5	1	0,5	1	0,5
Vagt- og bjærg.skibe	2	1,2	3	1,7	3	1,7	2	1,2
Lystfartøjer	7	0,5	8	0,7	8	0,7	8	0,7
Andre	10	2,4	4	1,0	4	1,0	3	0,2
I alt	297	96,6	247	83,8	241	80,9	240	80,4

Kilde: Hagstovan.

Oversigten omfatter udelukkende fartøjer over 20 BRT. Eventuelle uoverensstemmelser i sammentællingen skyldes afrunding.

Tabel 8.5. Fiskerflådens størrelse ved årets udgang.

	Antal				1.000 BRT				Vægtet gn. alder ¹⁾			
	1989	1996	1997	1998	1989	1996	1997	1998	1989	1996	1997	1998
Fjernfisketrawlere	5	6	6	6	5,4	8,6	7,1	7,1	6	17	12	13
Ferskfisketrawlere	84	58	54	54	23,9	18,8	17,8	17,8	15	22	23	24
Andre trawlere	27	20	18	19	16,1	11,0	10,6	11,4	9	17	19	20
Trawlere i alt	116	84	78	79	45,4	38,4	35,5	36,3	10	19	18	21
Stållineskibe	26	20	19	19	6,0	4,8	4,3	4,3	23	31	32	33
Notskibe	9	7	8	8	8,1	4,8	4,3	7,1	23	31	32	22
Frostlineskibe	9	3	3	3	2,8	0,8	0,8	0,8	24	33	31	31
Andre	7	10	11	11	0,7	1,3	1,7	1,7	24	33	31	32
Line- og not-skibe i alt	51	40	41	41	17,6	11,7	11,1	13,9	31	43	42	27
Stålskibe i alt	167	124	119	120	63,0	50,1	46,6	50,2	21	31	30	23
Line- og trawlskibe i alt	89	68	69	69	4,8	3,3	4,0	4,0	37	42	38	39
Fiskeskibe i alt	256	192	188	189	67,8	53,4	50,6	54,2	29	36	34	24

¹⁾ Vægtet gennemsnitsalder udregnes på baggrund af det enkelte skibs alder set i forhold til skibets vægt i BR eller BRT og den samlede vægt, d.v.s alder*skibets vægt/skibenes samlede vægt

Kilde: Høgstovan

Søtransport

Færgeforbindelsen mellem øerne varetages næsten udelukkende af det offentlige gennem det af landet ejede rederi "Strandfaraskip Landsins" (Strandferðslan). Strandferðslan betjener 11 ruter ved hjælp af 8-10 større og mindre færger.

Fragt- og passagertrafikken til og fra Færøerne varetages af private danske, islandske og færøske rederier. Der er nu ugentlig passagertrafik mellem Hanstholm og Tórshavn - Island (Smyril Line) året rundt. D.F.D.S., som i mere end 100 år udførte passagertrafik mellem Færøerne og Danmark i sommermånederne, indstillede i 1992 sin sejlads på Færøerne.

8.4. Luftfart

Luftfartsområdet er fællesanliggende og staten (ved Statens Luftfartsvæsen) afholder alle udgifter i forbindelse med lufthavnen på Vágar. Der blev i årene 1985-1987 gennemført en omfattende udvidelse og modernisering af terminalbygningen på Vágar. Der er i 1996-97 gennemført et udvalgsarbejde af danske og færøske sagkyndige med det formål at undersøge mulighederne for at forbedre indflyvnings- og landingsforholdene på Vágar.

Flyveruten mellem Færøerne (Vágar) og København er gennem mange år blevet betjent af Maersk Air, og ruten beflyves ligeledes af det færøsk ejede selskab Atlantic Airways.

Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne var stærkt stigende i 1980'erne, men udviklingen ændrede sig i 1989, hvor der for første gang i en lang årrække var et fald i passagertallet. De to flyselskaber på ruten har i de senere år aftalt en vis reduktion i det samlede årlige antal flyvninger mellem København og Færøerne. Der henvises i øvrigt til tabel 8.6., hvoraf bl.a. fremgår, at der fra 1994 igen har været en stigning i passagertallet.

Ruten mellem Færøerne og Island beflyves af det islandske Icelandair.

Vágar Lufthavn er den eneste lufthavn på Færøerne. Der er herudover anlagt 12 helikopterlandingspladser blandt andet på de mest afsidesbeliggende øer og bygder. Landingspladserne beflyves regelmæssigt af landets helikoptertjeneste, der råder over 1 helikopter.

Tabel 8.6. Antallet af flypassagerer til og fra Færøerne 1994-1998.

	1994	1995	1996	1997	1998
Ankomsten fra:					
Danmark	40.138	42.066	47.102	51.539	53.616
Norge	900	2.107	1.646	586	389
Island	2.484	3.194	3.795	3.796	3.670
Storbritannien	673	824	794	1.202	1.729
Andre lande	35	306	669	246	150
I alt ankomsten	44.230	48.497	54.006	57.369	59.554
Afrejst til:					
Danmark	41.657	44.425	48.718	51.793	54.438
Norge	177	22	228	506	435
Island	2.495	2.949	3.530	3.913	3.717
Storbritannien	766	945	665	1.230	1.444
Andre lande ¹⁾	11	288	923	315	190
I alt afrejst	45.106	48.629	54.064	57.757	60.224
Passagerer i alt	89.336	97.126	108.070	115.126	119.778

¹⁾ Incl. charterrejser, taxaflyvninger m.v.

Kilde: Statens Luftfartsvæsen.

8.5. El-forsyning

Elselskabet SEV, som er et fælleskommunalt selskab, forestår produktion og salg af elektricitet på Færøerne.

I 1998 produceredes ca. 191 mio. kWh (mod 180 mio. kWh i 1993 og 175 i 1994 og 1995). Godt 77 mio. kWh. eller godt 40 % af den samlede elproduktion er - blandt andet af hensyn til forsyningssikkerheden - baseret på vandkraft, mens den øvrige produktion sker på dieseldrevne værker.

På grund af de meget betydelige investeringer i 80'erne til etablering af kraftværker og ledningsnet og indførelsen af merværdiafgift i 1993 har elektricitetsprisen været væsentlig højere på Færøerne end i Danmark, men er faldet markant i de senere år.

Elproduktion ved hjælp af vindkraft er ikke udbredt på Færøerne, men udgør 550 MWh eller 0,3%. Baggrunden herfor er dels, at de meget hårde vindforhold stiller særlige krav

til vindmøllerne og dermed til investeringen, dels at en sådan alternativ produktion i større omfang er skønnet vanskelig at indpasse i det relativt svage forsyningsnet. Uden subsidier har det ikke været økonomisk fordelagtigt at udbygge med vindkraft. En forsøgsvis opstilling af en enkelt vindmølle er dog gennemført, og forsøgsmøllen har udvist gode driftsegenskaber.

Salget af elektricitet fordelte sig i 1998 med 39 % til boliger, ca. 27 % til industri, landbrug og fiskeri (mod knapt 21 % i 1995), knapt 15 % til offentlige institutioner og resten til øvrige brugere, inkl. gadebelysning, handel m.v.

Den samlede elproduktion steg i 1998 med 4,5 %.

Nøgletal for elproduktion 1995 - 98 i GWh.

	<u>1995</u>	<u>1996</u>	<u>1997</u>	<u>1998</u>
Vandkraft	76,2	70,3	75,8	77,3
Dieselmacht	97,6	111,1	106,4	113,1
Vindkraft	0,57	0,58	0,55	0,55

Nøgletal fra SEV's regnskaber 1995 - 98, mio. kr.

	<u>1995</u>	<u>1996</u>	<u>1997</u>	<u>1998</u>
El-salg	204,7	213,8	204,4	205,8
Olieudgifter	18,2	22,7	23,7	23,3
Øvr. driftsudg	41,9	61,0	58,4	53,7
Adm.udg.	12,9	13,2	12,9	12,7
Renteudg.	39,7	32,2	26,4	21,7
<u>Udgifter i alt</u>	<u>117,9</u>	<u>129,4</u>	<u>121,4</u>	<u>111,4</u>
<u>Årets resultat</u>	<u>20,6</u>	<u>15,2</u>	<u>26,3</u>	<u>38,3</u>

8.6. Tele- og radiokommunikation

Telekommunikation

Telekommunikationen på Færøerne varetages nu i sin helhed af det offentligt ejede aktieselskab Føroya Tele.

Indtil 1996 blev alene den interne telekommunikation på Færøerne varetaget af det daværende Telefonverk Føroya Løgtings (TFL). TFL blev oprettet i 1906 med henblik på udnyttelse af en koncession på telefонтjenesten på Færøerne, som samme år var udstedt til Færøernes Amt.

Ved lagtingsbeslutning i 1996 blev det bestemt, at landsstyret skulle forberede overtagelsen af teleområdet i henhold til hjemmestyrelovens § 2. I 1997 vedtog Lagtinget at overtage teleområdet som særanliggende, herunder teleforbindelserne mellem Færøerne og udlandet. Samtidig hermed skulle hjemmestyret overtage en række tekniske anlæg og tjenester fra Tele Danmark.

Den endelige overdragelse af området fra staten til Færøernes landsstyre skete ved underskrivelse i januar 1998 af en aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre om overdragelse af lovgivnings- og myndighedskompetencen på teleområdet.

I aftalen er det præciseret, at hjemmestyrets kompetence på området er undergivet de begrænsninger der følger af rigets internationale forpligtelser. Hjemmestyrets regulering på telekommunikationsområdet skal således respektere eventuelle internationale forpligtelser med hensyn til teleregulering som Danmark har påtaget sig i WTO-regi eller i andre internationale samarbejdsrelationer.

I forbindelse med overtagelsen af ansvaret for telekommunikationen til og fra Færøerne vedtog lagtinget i foråret 1997 en telekommunikationslov for Færøerne. Denne lov erstattede de indtil da gældende love fra henholdsvis 1897 og 1927. Den ny lov havde primært til hensigt at få ajourført forholdene på telekommunikationsområdet. Den ny lov har endvidere karakter af en rammelov, inden for hvilken der fremover påtænkes gennemført hele eller delvise liberaliseringer. Dels med henblik på en tilpasning til de regulatoriske forhold indenfor WTO-regi, dels med henblik på at få skabt konkurrence til TFL, nu Føroya Tele.

Med hjemmel i telekommunikationsloven er der oprettet et Fjarshiftiseftirlitið (Kommunikationstilsyn), der fører tilsyn med, at reguleringerne i medfør af loven bliver overholdt og at net- og tjenesteleverandører overholder deres forpligtelser. Herudover rådgiver Fjarshiftiseftirlitið landstyremanden for kommunikation i kommunikationsanliggender.

Med ændringerne i såvel opgavemængde og kompleksitet som i de regulatoriske forhold, blev det anset for nødvendigt at sikre TFL en større grad af handlefrihed. TFL blev derfor ved lagtingsbeslutning i foråret 1998 omdannet til det offentligt ejede aktieselskab P/F Telefonverkið. Dette skiftede i august 1998 navn til Føroya Tele og indførte samtidig nyt logo.

Teknisk udbygning

Indtil begyndelsen af 1950'erne var telekommunikationen på Færøerne baseret på manuelle centraler. Overgangen til automatcentraler blev påbegyndt i 1970'erne og var tilendebragt i starten af 1980'erne. TFL påbegyndte en trinvis digitalisering i sidste halvdel af 80'erne, som dog, på grund af den økonomiske afmatning i starten af 1990'erne, stoppede i 1993, hvor omkring 60 % af abonnenterne var tilknyttet digitale abonnenttrin. I 1997, og navnlig i 1998, satte Føroya Tele gennem kraftige investeringer ekstra skub i digitaliseringen. Alle abonnenter blev således tilsluttet digitale abonnenttrin fra december 1998.

Telekommunikationen mellem Færøerne og udlandet sker via søkabel og satellit. De tekniske anlæg hertil er etableret af Tele Danmark.

Søkablet mellem Tórshavn og Lerwick på Shetlandsøerne, benævnt SHEFA, blev etableret i 1971. Forbindelserne i kablet er for størstedelens vedkommende forbundet med det danske telenet via lejede forbindelser i Storbritannien og søkabler mellem Storbritannien og Danmark.

I forbindelse med nedlæggelse af et undersøisk lyslederkabel mellem Canada og Europa er ilandført et tilslutningskabel på Færøerne. Herved er kommunikationskapaciteten mellem Færøerne og udlandet kraftigt øget.

Satellitforbindelserne er etableret i 1987 via den europæiske satellitorganisations satellitsystem benævnt EUTELSAT. Fra jordstationen på Húsareyn ved Tórshavn er der forbindelse til jordstationen i Herstedvester ved København. Denne jordstation indgår i det danske telenet.

TFL udbød fra 1989 det analoge mobiltelefonsystem NMT-450 og fra 1992 tillige NMT-900. NMT-450 systemet har en meget god dækning, de geografiske forhold taget i betragtning, og dette system anvendes intensivt af bl.a. den færøske fiskerflåde. Fra d. 15. oktober 1998 påbegyndte Føroya Tele endvidere kommerciel drift af det mere avancerede digitale mobiltelefonsystem GSM. GSM-systemet har gennem kraftige investeringer i 1998 og 1999 fået en dækning svarende til 90 % af det bebyggede område.

Som led i tilpasningen til internationalt regulerede forhold, og af hensyn til det fortsatte udbud af nye tjenester, blev de hidtidige 5-cifrede telefonnumre pr. 1. april 1998 afløst af 6-cifrede numre.

I starten af 1996 blev internettjenester udbudt til de færøske brugere. Efter en jævn stigning i 1996 og 1997 har der været en kraftig stigning gennem 1998 og 1999, således at penetrationen nærmer sig 20 % af de færøske husstande. Føroya Tele har foretaget væsentlige investeringer, primært i kapacitetsudvidelser, som følge af den stigende internettrafik. Føroya Teles internettjeneste har adressen <http://www.olivant.fo>

Også på en række andre områder har Føroya Tele gennem det seneste års tid foretaget investeringer, såvel med henblik på generelle moderniseringer, som for at sikre en række nye og lovende forretningsområder. Nævnes kan bl.a. investeringer inden for kapacitet og hardware til udlandskommunikationen, ISDN udbygninger, Value Added Services (værdiforøgede tjenester), IT platforme, udskiftning af EDB udstyr samt investeringer i bygninger og køretøjer.

Kystradiotjenesten

De udførende opgaver i forbindelse med kystradiotjenesten varetages af Føroya Tele på vegne af landsstyret, i henhold til den indgåede aftale herom fra 1997.

Kystradiotjenestens opgaver omfatter dels trafik ekspedition (telegrammer og telefonsamtaler) til og fra skibe, dels en række nød- og sikkerhedstjenester. Opfyldelsen af rigets internationale forpligtelser på området er fortsat et fællesanliggende.

Radiokommunikationsområdet

Efter planen forventes det, at Fjarskiftiseftirlitið overtager Radioeftirlitiðs opgaver i løbet af 1999. Det forventes endvidere, at Færøerne overtager en del af lovgivningskompetencen på radiokommunikationsområdet i år 2000. Det vil ske med udarbejdelse af en aftale mellem den danske regering og landsstyret om overdragelse af lovgivningskompetence til hjemmestyret, som herefter udarbejder de færøske lagtingslove for radiokommunikation og frekvenstildeling.

Det overordnende arbejde med frekvensplanlægning, frekvenskoordinering og internationalt samarbejde vil dog stadig være et fællesanliggende.

Tabel 8.7 Nøgletal fra TFL's regnskaber 1995 – 1997, samt 1998 for Føroya Tele (P/F Telefonverkiö) i 1.000 kr.

	1995	1996	1997	1998
Drift				
Nettosalg	131.263	147.362	155.208	180.149
Bruttofortjeneste	109.218	115.044	120.038	129.207
Resultat før renter	34.218	29.308	30.630	29.496
Årets resultat	21.407	17.937	21.958	16.120
Status				
	197.793	171.483	191.065	246.584*
Faste aktiver				
Likvide aktiver	51.588	66.095	49.753	78.863*
Aktiver i alt	249.382	237.578	240.818	325.447*
Egenkapital i alt	52.822	70.760	100.700	100.988*
Pengestrøm				
Drift	55.781	56.631	66.990	45.185
Investeringer	-18.658	-11.485	-46.845	-107.334
Finansiering	-33.651	-28.719	-36.619	61.911
Ændring i likvide midler	3.472	16.427	-16.474	-238
Nøgletal				
Afkast af drift 1)	26,5	19,9	19,7	16,4
Afkast af formue 2)	13,9	12,3	12,7	9,1
Likviditet 3)	78	83	68	105
Solvens 4)	21	30	42	31
Andre oplysninger				
Fastnettelefonabonnenter	22.246	22.856	23.557	24.032
Mobiltelefonabonnenter	2.557	3.264	4.701	6.516
Internet abonnenter	0	300	1.000	2.300
Antal ansatte (årsværk)	177	182	197	197

1) til 4) som hidtil

* Kan ikke sammenlignes, da aktieselskabet starter med ændret åbningsbalance i forhold til ultimo 1997

Kilde: Føroya Tele

8.7. Postvæsen

Det færøske postvæsen (Postverk Føroya) var indtil april 1976 en del af det danske postvæsen (P&T), men blev fra denne dato overtaget af hjemmestyret.

Tabel 8.8. Postverkets driftsresultat 1993-97.

	1993	1994	1995	1996	1997
	- mill. kr. -				
Indtægter:					
Driftsindtægter	53,5	55,5	53,7	61	64,8
Frimærkeafdeling, netto	7,8	6,2	6,8	9,5	7,1
Andre indtægter	3	2,1	2,6	2,4	2,9
I alt	64,3	63,8	63,1	72,9	74,8
Udgifter:					
Løn, excl. frimærkeafdeling	53,7	50,4	50,5	52,4	55,4
Andre udgifter	13,1	14,2	15,9	19,7	18,7
I alt	66,8	64,6	66,4	72,1	74,1
Resultat før afskrivninger:	-2,5	-0,9	-3,3	0,8	0,7
Afskrivninger	1,5	2,1	2,4	2,8	1,8
Ekstraordinære udgifter	0,3	0	0	0	0
Leje af egen ejendom	0	0	1,7	1,9	1,2
Underskud	4,3	3,0	4,0	0,1	0,1
Bevilling på finansloven	4,2	3	1	1,6	0
Tillægsbevilling	0	0	3	0	0
Samlet bevilling	4,2	3,0	4,0	1,6	0
Samlet lønudbetaling:					
Lønudbetaling, Postverk	53,7	50,4	50,5	52,4	55,4
Lønudbetaling, Frimærkeafd.	9,5	9,5	10,2	10,3	10,8
I alt	63,2	59,9	60,7	62,7	66,2
Udviklingen i postvirksomheden					
Indbetalinger og giroindbetalinger	1.269	1.234	1.190	1.241	1.002
Udbetalinger	93	94	92	88	81
Rekommanderede breve	39	37	32	28	26
Afsendte pakker	68	73	76	75	78
Modtagne pakker	133	138	144	147	153
Færøske aviser	2.290	2.265	2.290	2.355	2.512
Brevforsendelser	6.771	6.791	6.788	7.200	7.850
Adresseløse forsendelser	2.656	3.083	3.209	2.893	3.250

Kilde: Lagtingsrevisorernes Beretning af 25. februar 1999.

Der forelå ved redaktionens slutning intet revideret regnskab for 1998.

Postverk Føroya udgiver frimærker, der er efterspurgt blandt filatelister i det meste af verden.

8.8. Turisme

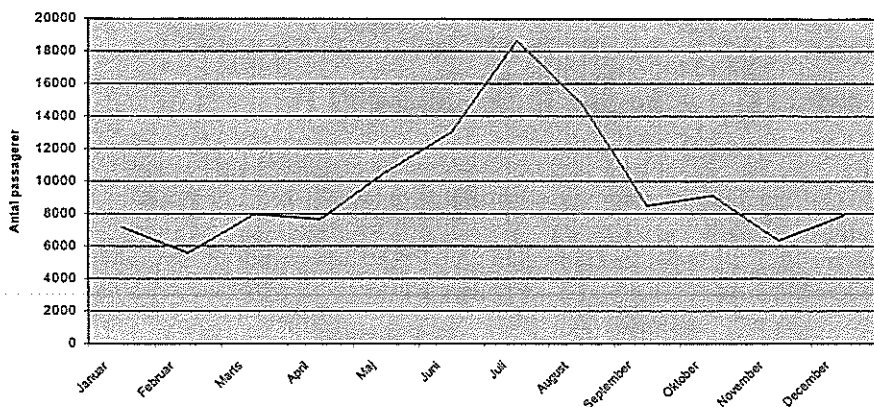
I de seneste år er turismen på Færøerne steget betydeligt, men da der p.t. ikke udarbejdes egentlige statistikker over antallet af turister, samt andre former for gæster, er det nødvendigt at henholde sig til en række indikatorer, som kan sige lidt om tendensen i antallet af turister. I det følgende vil en række indikatorer blive præsenteret, ligesom det vil blive forsøgt at komme med en baggrund for den stigende udvikling i turismen på Færøerne.

Antallet af passagerer med det færøske flyselskab Atlantic er steget jævnt gennem de seneste år, således regner selskabet med omkring 75.000 passagerer i 1999, hvilket er 9.000 flere end i 1998. Det er specielt sommerflyvningerne der har fået flere passagerer. Atlantic har på baggrund heraf både i 1998 og 1999 lejet en ekstra maskine i sommermånederne. Da hovedparten af den øgede trafik er sket i sommermånederne må det forventes at en del af stigningen skyldes turister. Den øgede økonomiske fremgang på Færøerne kan dog ligeledes have indflydelse på antallet af passagerer, da det formodes at flere færinger tager på ferie i udlandet end det var tilfældet i midten af 90'erne.

Der er på grund af det stigende antal passagerer desuden åbnet en række nye flyruter til bl.a. Skotland, Island og Norge (Stavanger), samt en øget intensitet i flyvningerne til Danmark, bl.a. til Billund lufthavn.

Som det fremgår af kap. 8.4. havde lufthavnen på Vágar i 1997 ca. 115.000 passagerer. I 1998 var der 119.778 rejsende gennem lufthavnen, hvilket er en stigning på ca. 4%. Det antages, at en del af stigningen i antallet af passagerer skyldes en øget tilgang af turister til Færøerne. Dette ses bl.a. af grafen nedenfor, hvor langt det største antal passagerer er i månederne fra maj til august.

Passagerfordelingen på årets måneder på Vágar lufthavn i 1997.

Anm: Opgørelsen er inklusiv helikoptertransport.

Kilde: Árbok fyri Føroya 1998

Det er som nævnt en generel antagelse, at antallet af turister der besøger Færøerne er steget kraftigt de seneste år, og ikke mindst i 1998, hvor man regner med at have haft et rekord stort antal turister. En række indberetninger fra enkelte geografiske områder på Færøerne nævner, at de har oplevet en stigende besøgsfrekvens, specielt i 1998. I en opgørelse fra det færøske statistiske kontor (Hagstovan) fra oktober 1998, er det opgjort, at der i perioden fra januar måned til og med august 1998 var 65.083 overnatningsdøgn på de færøske hoteller, vandrehjem m.v. Det er 12.273 flere overnatningsdøgn end i samme periode året før. I 1996 var der godt 70.000 overnatninger mod godt 52.000 overnatninger i 1993, hvilket er en stigning på knap 35 %.

Der regnes med, at der ved udgangen af 1997 var 3.251 sengepladser på de færøske hoteller, vandrehjem m.v. I 1999 åbner et nyt vandrehjem i Tórshavn med 98 sengepladser, så antallet af sengepladser er støt stigende.

Som en yderligere indikator på den stigende aktivitet indenfor turismeerhvervet, kan anvendes størrelsen af de udbetalte lønninger til erhvervet. Lønudbetalingerne til turismeerhvervet var i 1997 på 33,8 mill.kr., hvilket er en stigning på knap 48% siden 1994, jf. Árbok fyri Føroya 1998. Niveauet lå dog en anelse højere i 1990.

Noget tyder på at stigningen i lønudbetalingerne til turismeerhvervet er fortsat, da der i perioden fra januar måned 1998 til juli måned 1998 blev udbetalt 3 mill.kr. mere end i samme periode året før.

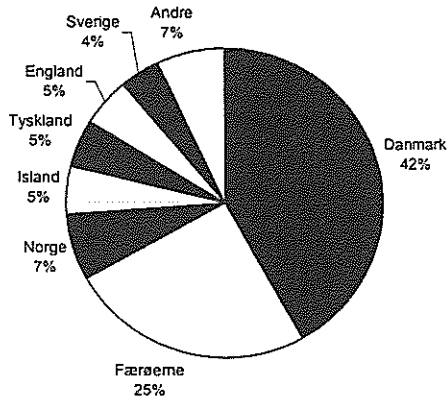
Endvidere kan tendensen til en stigende turisme måles ved en opgørelse af refundering af moms i forbindelse med tax-free handel. I 1997 blev der refunderet 508.800 kr. og i 1998 758.700 kr., hvilket er en stigning på 49%. Tallene stammer udelukkende fra refunderinger foretaget i lufthavnen. det er ligeledes muligt at refundere ombord på skibet som sekler mellem Færøerne og Danmark m.fl., jf. nedenfor.

I 1997 ankom ca. 13.000 med skib til Færøerne, hvilket er et fald på ca. 4.000 personer i forhold til 1996. Det tyder dog på, at antallet af skibspassagerer til Færøerne er stigende i 1998. Dette skyldes hovedsageligt, at Smyril Line, som sejler mellem Hanstholm og Tórshavn i 1998 har sejlet denne rute året rundt. I de foregående år blev udelukkende sejlet mellem Danmark og Færøerne i sommermånederne. Smyril Line sejler om sommeren ligeledes til Norge, Shetlandsøerne og Island.

Hertil skal lægges et årligt antal besøgende krydstogtskibe. Det årlige antal svinger mellem 15 og 25 skibe. I 1998 anløb der 23 krydstogtskibe til Tórshavn med i alt ca. 12.500 passagerer. Disse passagerer regnes ikke med i de nævnte statistikker over besøgende, da de i sagens natur ikke overnatter på Færøerne. Krydstogtskibene ankommer typisk om morgenen, hvorefter der er arrangeret diverse ture til attraktive steder på Færøerne, for så at sejle videre samme aften.

Langt hovedparten af de besøgende på Færøerne kommer fra Danmark. I 1996 udgjorde danske besøgende således ca. 42 %, jf. nedenstående graf over nationalitetsfordelingen over overnattende gæster på Færøerne.

Nationalitetsfordelingen af overnattende gæster (hoteller m.v.) på Færøerne.
Opgjort i perioden fra januar til august 1998.

Kilde: Hagstovan.

Det færøske turistråd har i december 1998 nedsat en arbejdsgruppe, der skal finde frem til turismens betydning for den færøske økonomi. Det forventes, at arbejdsgruppens arbejde vil være færdigt ultimo 1999.

Formanden for det færøske turistråd har ved en løs skitse over indtægterne for Færøerne ved turismeerhvervet regnet sig frem til, at turister årligt mindst indbringer ca. 150 mill.kr. Dette resultat fås ved at tage udgangspunkt i at 30.000 turister på årsbasis besøger Færøerne. Hertil regnes med at hver turist anvender 5.000 kr. under sit ophold på Færøerne, hvilket samlet giver 150 mill.kr.

Medvirkende årsag til den stigende turisme på Færøerne er bl.a. en indsats fra det færøske turistråd. Landsstyret har for at fremme erhvervet på Færøerne, på finansloven for 1999 afsat 7,5 mill.kr. til bl.a. markedsføring af Færøerne som turistmål.

Desuden har den megen omtale af færøske forhold i de seneste år i, specielt de danske medier, formentlig haft en effekt indenfor dette område. Endvidere vurderes det, at filmen om Barbara har haft en gavnlig betydning for turismen i 1998.

I forbindelse med det stigende antal turister er der de seneste år gjort en stor indsats for at forbedre Færøerne som turistnål. Der er bl.a. i 1997 oprettet en række lokale turistkontorer (Kunningarstovan). "Kunningarstoverne" er delvist støttet af det færøske turstråd. Der er således gennem de seneste år taget både offentlige og private initiativer m.h.t. til at øge tilbudene til turister. Der er således øgede muligheder for vandre- og rideture i fjeldene, fiskeri, sejlture m.m., ligesom der er en stadig større aktivitet på det kulturelle område.

Det er dog hovedsageligt den færøske natur som er trækplastret.

9. SOCIALE FORHOLD

9.1. Indledning

Sociale forhold omfatter almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, børnetilskud, sær-forsorg, sygeforsikring, folke- og invalidepension, enkepension, lovpligtig ulykkesforsikring og dagpenge samt andre områder i nær tilknytning til disse.

Socialområdet er fællesanliggende, bortset fra lovpligtig ulykkesforsikring, der er særanliggende.

Statens tilskud i forbindelse med den sociale lovgivning blev tidligere afholdt som refusion. Fra den 1. januar 1988 blev tilskuddet omlagt til henholdsvis bloktilskud og refusion, og fra den 1. juli 1993 blev de hidtidige bloktilskud og sociale refusioner samlet i ét bloktilskud. Med aftalen mellem den danske regering og det færøske landsstyre den 3. november 1995 (bilag 4.6) forbliver bloktilskuddet uændret indtil 1998; dog reguleres tilskuddet årligt i takt med den løn og prisudvikling, der forudsættes på statens budgetter i Danmark.

Der er fra 1. juni 1995 indført en rammelov for socialvæsenet på Færøerne, lov nr. 315 af 17. maj 1995. Hensigten med rammeloven er bl.a. at give hjemmestyret øget mulighed for selv at tilrettelægge og tilpasse den færøske sociallovgivning til de færøske forhold. Rammeloven opstiller ti områder, som hjemmestyret skal udfylde med lovgivning. Det drejer sig bl.a. om kontanthjælp, pensioner, hjemmehjælp og børnebidrag til enlige forsørgere. Rammeloven er udstedt i medfør af § 9 i hjemmestyreloven, og sagsområdet er således fortsat fællesanliggende. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Forvaltningen af det sociale område varetages af Almannastovan (Færøernes Socialforvaltning). Almannastovans administration omfatter den direkte forvaltning med kontakt til klienterne samt afgørelser og beregninger vedrørende de fleste sociale ydelser. Herudover medvirker Almannastovan ved forvaltningen af institutioner på landsstyrets vegne og udfører forberedende arbejde i forbindelse med landsstyrets regelfastsættelse. Almannastovan har afdelinger, der er bemandet med socialrådgivere, i Klaksvík, Tvøroyri og Runavík.

Hjemmehjælpsordningen og Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen blev d. 1. januar 1993 sammenlagt i en integreret Hjemmepleje, Heimaræktin

Hjælpemiddelcentralen, der var en selvejende institution, blev d. 1. januar 1994 henlagt under Almannastovans administration.

Almannastovans afgørelser i personsager vedrørende almindelig forsorg, børneforsorg, børnebidrag, særforsorg, folke- og invalidepension, enkepension, tillægsydelser til enker, dagpenge ved sygdom eller fødsel, og vederlag for pleje af ældre og hjælpeløse personer hjemme kan indankes for det færøske sociale ankenævn, der har den endelige administrative afgørelse.

I visse tilfælde er forvaltningen på det sociale område henlagt til andre organer. Tórshavn, Klaksvík, Tvøroyri og Vágoy kommuner administrerer således selv reglerne i forsorgsloven om varig hjælp, og Tórshavn kommune administrerer desuden reglerne om (forbigående) hjælp til personer, der er arbejdsløse. Afgørelser truffet af kommunerne i disse sager kan ankes til Almannastovan, hvis afgørelse kan ankes til det færøske sociale ankenævn.

Afgørelser om tilkendelse af invalidepension er henlagt til Færøernes Ulykkesforsikringsråd. Rådet træffer endvidere afgørelser i henhold til ulykkesforsikringsanordningen, der forvaltes af det gensidige forsikringsselskab Føroya Vanlukkutrygging. Rådet behandlede i 1998 på 34 møder 2.038 sager, heraf 733 sager vedrørende invalidepensionslovgivningen, 1.268 ulykkesforsikringssager og 37 sager om andre, især generelle spørgsmål.

Administrationen af reglerne i børneforsorgsloven er henlagt til de børneværnsudvalg, der er oprettet i hver enkelt kommune. Udvalgenes afgørelser kan i visse tilfælde indankes for Færøernes nævn for børneforsorg og i andre tilfælde for Almannastovan.

9.2. De enkelte ydelser

Dagpenge ved sygdom, fødsel og ulykkestilfælde

Dagpenge ydes til lønmodtagere, som ikke har ret til hel eller delvis løn under sygdom eller fødsel i følge anden lovgivning eller overenskomst i øvrigt. Dagpenge ydes efter 3. sygedag og kan højst udgøre 80 procent af lønmodtagerens gennemsnitlige arbejdsindtægt de sidste 5 uger før sygdommens indtræden, dog kan den ugentlige dagpengesats ikke overstige 80 procent af den aktuelle ugeløn for ufaglærte arbejdere. Dagpenge ydes højst i 20 uger i en 6 måneders periode. For pensionister med arbejdsindtægt kan dagpenge ydes i 13 uger i en 12 måneders periode.

I forbindelse med fødsel har kvinder, der er lønmodtagere, ret til dagpenge i 24 uger efter fødslen, såfremt de ikke oppebærer fuld løn i denne periode. (Ægtepar som adopterer er også omfattet af denne regel). Dagpenge kan dog ydes 6 uger før fødslen, hvis det efter et lægeligt skøn er uforvarsligt at arbejde. I særlige tilfælde kan der ydes dagpenge fra det tidspunkt, hvor der skønnes at være 13 uger til fødslen.

Personer, der har anden erhvervsindtægt end lønindtægt (selvstændige erhvervsdrivende), kan sikre sig dagpenge fra 3. hele fraværsdag ved at tegne en frivillig forsikring. Personer, der udfører husligt arbejde i eget hjem for mindst 1 person foruden sig selv, kan sikre sig dagpenge fra 1. sygedag efter 1. uges sygdom. For hver husstand kan der kun tegnes forsikring for 1 person. Retten til dagpenge indtræder 4 uger efter, anmodningen om optagelse i den frivillige sikring er indgivet.

Fiskeriets Løngarantifond yder mindsteløn indtil 3 måneder for mønstrede fiskere under sygdom eller i tilfælde af skade. Varer uarbejdsdygtigheden over 3 måneder, kan der ydes sygedagpenge for den resterende periode i indtil 20 uger i alt i følge sygedagpengeloven.

Reglerne i ulykkesforsikringsanordningen svarer i princippet til de danske, således som disse var inden ændringen til arbejdsskadeforsikring. Dagpenge efter ulykkesforsikringsanordningen ydes i op til 3 år i fortsættelse af en eventuel dagpengeret, eller når vedkommende ikke er berettiget til dagpenge efter dagpengeloven. Invaliditetserstatning omfatter både mén og tabt erhvervsevne. Ydelser til efterladte er éngangsydelser. Ydelserne er - uden hensyn til indtægten - mindst halvdelen af den maksimale ydelse. Forsikringen omfatter også ulykkestilfælde, der rammer den forsikrede på vej direkte til eller fra arbejdsstedet.

Hjælp efter forsorgsloven

Hjælp efter forsorgsloven er opdelt i forbigående hjælp - dog uden fast varighedsbegrænsning - og varig hjælp. Forbigående hjælp ydes når der indtræffer sociale begivenheder så som sygdom, skilsmisse eller svigtende arbejdsmuligheder. Ydelsen er behovsudregnet. Varig hjælp ydes med et beløb af samme størrelse som folkepensionen til en pensionist, der ikke har andre indtægter, med tillæg for hvert barn svarende til børnetillægget efter folkepensionsloven.

Hjemmehjælp ydes i henhold til forsorgsloven i kortere perioder i forbindelse med fødsel og sygdom m.v. eller varigt, såfremt der er behov for dette. Endvidere kan der ydes hjemmehjælp til personer, der i hjemmet passer et barn eller voksen med en fysisk eller psykisk lidelse.

Enker har i henhold til forsorgsloven ret til enkepension, såfremt de har børn under 18 år. Enkepensionen er af samme størrelse som folkepensionen. Herudover ydes der - finansieret udelukkende af landskassen - en tillæggydelse, der svarer til omtrent en tredjedel af enkepensionsydelsen, således at enkepensionen og tillæggydelsen tilsammen ligger på niveau med mellemste invalidepension.

Med virkning fra 1.1992 indførtes der en generel færøsk arbejdsløshedsforsikring - ALS-ordningen. (se under afsnit 4.9 "Arbejdsmarkedsforhold").

Børnetilskud mv.

Med virkning fra 1. januar 1997 er indført lov om børnebidrag til enlige forsørgere mv. Efter disse regler kan der gives et bidrag til børn hvor ingen af, eller kun den ene af, forældrene lever. Der kan ligeledes gives bidrag til børn født udenfor ægteskab, hvor faderskabet ikke er fastslået.

Isoleringstilskudsån m.v. til pensionister

Der kan af en særlig fond, finansieret udelukkende fra færøsk side, ydes isoleringstilskudsån til pensionister i eget hus. Lånene, der er rente- og afdragsfri, kan højst udgøre 80.000 kr. Húsálánsgrunnurin (Boliglånefonden) ekspederer sagerne og tager herunder stilling til isoleringsforanstaltningernes kvalitet. Visse pensionister kan få et årligt brændsels- og kommunikationstilskud.

Vederlag for pasning af plejepatienter i hjemmet

Finansieret udelukkende fra færøsk side kan der ydes vederlag ifølge lagtingslov til den, der i hjemmet påtager sig pasning af hjælpeløse personer, der har behov for vedvarende pleje og tilstedeværelsen af andre. Vederlaget udgør samme beløb som enkepension med tillægsydelse. I 1996 modtog 86 personer et sådant vederlag.

Adoptionstilskud

Lagtinget vedtog i 1994 en lov, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn, kan få et adoptionstilskud på 15.000 kr. Tilskuddet, der ydes som et engangsbeløb for hvert barn, gives uden hensyntagen til forældrenes indkomster. Betingelsen for at få adoptions-tilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de tre godkendte adoptionsformidlende organisationer i Danmark (Adoption Center, Danadopt og Terre des Hommes) og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

Sygekasser

Sygekasserne er bibeholdt på Færøerne, og reglerne svarer til de tidligere danske med den forskel, at befordring til og fra læge samt lægens befordringsudgifter er en sygekasseydelse. Sygekassernes virksomhed omfatter således hovedsagelig betaling for lægehjælp, herunder speciallægehjælp, tandlægehjælp, fysiurgisk og kiropraktisk behandling, ophold på hvilehjemmet "NAINA", medicin, briller, bandager, begravelseshjælp og befordring.

Der er 11 sygekasser på Færøerne, og det samlede medlemstal var ved udgangen af 1997 31.780. Færinger under midlertidigt ophold i Danmark er omfattet af den danske sygesikring, og en modsvarende ordning gælder for danskere under midlertidigt ophold på Færøerne.

Fra 1. juli 1997 er alle der er registreret i folkeregisteret sikret ovenstående ydelser. Fra det fyldte 18. år betaler medlemmerne kontingent til sygekassen.

9.3. Institutioner

For børn under den skolepligtige alder er der 27 daginstitutioner; 8 børnehaver, 3 vuggestuer og 16 integrerede daginstitutioner med i alt 1.323 pladser. Endvidere er der 1 daginstitution til børn i 7-10 års alderen med plads til 20 børn, der passes efter skoletid. Der er yderligere en kommunal skolefritidsordning i Tórshavn til 25 børn. Herudover er der 24 kommunale dagplejeordninger med 1.145 pladser.

Der findes 2 døgninstitutioner for børn og unge op til 18 år, Færøernes Børnehjem normeret til 20 børn og unge, samt - etableret i 1996 - Døgninstitutionen for Adfærdsvanskelige Børn og Unge med plads til 6-8 børn og unge.

Dag- og døgninstitutioner for børn og unge er under tilsyn af Almannastovan.

Der er i alt 8 offentlige alderdoms-, pleje- og aflastningshjem med 253 pladser. Disse er beliggende i Tórshavn, Miðvágur, Tvøroyri, Klaksvík og Sandoy. Herudover fungerer en plejeafdeling på Landssygehuset med 10 pladser som plejehjem.

For selvhjulpne patienter, der ikke kan klare sig alene, findes små private plejehjem med 30 pladser henholdsvis i Tórshavn - med afdeling i Runavík - og i Klaksvík.

Revalideringsinstitutionen ALV, der giver handelsskoleundervisning på lokaliteten við Áir nord for Tórshavn, har et beskyttet værksted i Tórshavn. Institutionen er under tilsyn af Almannastovan, og udgifterne til handelsskolen afholdes i form af elevdagsbetaling efter forsorgsloven.

Administrationen af særforsorgen blev overtaget af hjemmestyret pr. 1. januar 1988. Særforsorgen er underlagt Almannastovan og består af 6 beskyttede værksteder med i alt 125 pladser, 4 boinstitutioner og 4 afdelinger på boinstitutionen "Eirargarður" på Landsygehusets område med i alt 50 pladser, 6 bofællesskaber med i alt plads til 34 beboere, 2 fritids- og aflastningshjem med i alt 20 dagaflastnings- og 10 døgnafkastningspladser, og en weekend aflastning i Sørvágur hver anden weekend med plads til 5 brugere, for personer med psykisk eller fysisk handicap.

10. SUNDHEDSVÆSEN

10.1. Indledning

Sundhedsvæsenet omfatter den primære sundhedstjeneste med kommunelægerne, skolelægerne, tandlægerne og apotekerne samt sygehusvæsenet og landslægen. Bortset fra apotekervæsenet er området fællesanliggende. Sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen er pr. 1. januar 1993 henlagt som en afdeling under Almannastovan, der sammen med hjemmehjælpsordningen kommer under benævnelsen "Heimaræktin".

Fra 1. juni 1995 er der indført en rammelov om sundhedsvæsenet på Færøerne, lov nr. 316 af 17. maj 1995 om sundhedsvæsenet på Færøerne. Hensigten med rammeloven er bl.a. at give hjemmestyret bedre mulighed for at indrette sundhedsvæsenet efter særlige færøske forhold. Rammeloven er udstedt i medfør af § 9 i hjemmestyreloven, og sagsområdet er således fortsat fællesanliggende. Loven opstiller syv områder, som hjemmestyret skal udfylde med den nødvendige lovgivning, nemlig sygehusvæsenet, kommunelægeordningen, sundhedsplejeordningen, hjemmesygeplejeordningen, skolelægeordningen, tandplejeordningen og sygeforsikringen. De gældende rigslove forbliver i kraft, indtil de ophæves af lagtingslove, der udstedes af Færøernes hjemmestyre.

Hjemmestyret har nu udfyldt rammeloven, dog med undtagelse af love på skolelæge- og sygeforsikringsområdet. Den seneste lov iht. rammeloven, lov om kommunelæger, blev vedtaget i Lagtinget i tingsamlingen 1998/1999.

10.2. Den Primære Sundhedstjeneste

Kommunelægeordningen

Færøerne er opdelt i 11 kommunelægedistrikter, hvor der pr. 1. april 1998 er ansat i alt 26 kommunelæger. I løbet af 1999 vil der blive ansat yderligere en kommunelæge i Tórshavn. Kommunelægerne er alment praktiserende læger, der udover faste takster fra sygekasserne og indtægter ved forebyggende undersøgelser modtager et fast honorar fra det offentlige.

Kommunelægens arbejdsopgave er almindelig lægehjælp i distriktet samt andre lovpligtige opgaver, herunder vaccinationer og sundhedsundersøgelser af børn.

Skolelægeordningen

Der er pr. 1. januar 1998 normeret i alt 11 skolelægestillinger. Stillingerne bestrides af kommunelæger. Kommunerne stiller de fornødne lokaler til rådighed.

Skolelægens arbejde består i forebyggende sundhedsundersøgelser af alle børn i 1.-9. klasse.

Tandlægeordningen

Der er på Færøerne 39 praktiserende tandlæger, heri medregnet en privatpraktiserende specialtandlæge i ortodonti og en hospitalstandlæge ansat på landssygehuset.

I forbindelse med tandlægebesøg dækker sygekassen 45% af udgifterne efter stort set samme ydelsesmønster, som er gældende i Danmark. Tilskuddet er fratrukket på regningen.

Børne- og ungdomstandplejen blev ved lagtingslov nr. 23 af 6. marts 1998 udvidet fra aldersgruppen 7-14 år til aldersgruppen 0-16 år. Ordningen forventes at være fuldt udbygget år 2001.

Visse kommuner har faste skoletandlæger, mens børnetandplejen i andre kommuner varetages af de privatpraktiserende tandlæger. Alle driftsudgifter vedrørende børnetandplejen afholdes af kommunerne.

Sundhedsplejerskeordningen

Ordningen omfatter vederlagsfri vejledning og bistand med hensyn til sundhedstilstanden hos børn, der er under den undervisningspligtige alder og ikke går i skole eller børnehaveklasse.

Hjemmesygeplejerskeordningen

Ordningen omfatter vederlagsfri hjemmesygepleje efter lægeanvisning. Dette kan omfatte både sygepleje, herunder omsorg og almen sundhedsvejledning, samt pleje i hjemmet af mødre i barselsperioden og i øvrigt vejledning og bistand til personer og familier der har særlige behov herfor. Derudover omfatter ordningen sygdomsforebyggende arbejde.

Apotekervæsenet

Apotekervæsenet og lægemidler er som den eneste del af sundhedsvæsenet overtaget som særanliggende. Lagtingslov nr. 104 fra den 5. september 1988 om apotekervæsenet og lægemidler med senere ændringer regulerer området.

Apotekervæsenet har monopol på fremstilling, import, udlevering, lagerføring og handel med lægemidler.

Overskuddet af apotekernes drift tilfalder apotekerfonden, der ejer apotekervæsenets bygninger, varelager og inventar.

Ved apotekervæsenet er der foruden landsapotekeren normeret 3 apotekere til apotekerne i henholdsvis Tórshavn, Klaksvík og Tvøroyri. Landsstyret har udnævnelses- og ansættelseskompetencen for landsapotekeren og apotekerne.

Ved udgangen af 1998 var der 61 fuldtidsstillinger inden for apotekervæsenet (heri medregnet 4 elever).

Tabel 10.1. Bruttoomsætningen indenfor apotekervæsenet 1994-1998.

	1994	1995	1996	1997	1998
Totalomsætning	73,1	76,7	82,6	86,9	97,9
Heraf leveret til havbruget	10,2	8,1	9,3	13,4	18,2
Procentvis andel til havbruget	14,0%	10,6%	11,3%	15,4%	18,6%

Kilde: Landsapotekeren.

Apotekerne forsyner 28 autoriserede håndkøbsudsalg med apotekervarer og håndkøbslægemidler. I skema 10.2 angives håndkøbsudsalgenes omsætning procentvis i forhold til den totale omsætning og den totale omsætning excl. havbrug.

Tabel 10.2. Håndkøbsudsalgenes procentvise omsætning i forhold til totalomsætningen og totalomsætningen excl. havbrug i 1994-1998.

	1994	1995	1996	1997	1998
Totalomsætning	3,8	3,7	3,2	2,9	2,8
Totalomsætning ekskl. havbrug	4,4	4,1	3,6	3,5	3,4

Kilde: Landsapotekeren

10.3. Sygehusvæsenet

Indledning

Sygehusvæsenet er fællesanliggende, men drives som institution under landsstyret i henhold til Lagtingslov nr. 89 af 4. juni 1996 om Færøernes sygehusvæsen, der trådte i kraft d. 29. juli 1996.

Der er tre sygehuse på Færøerne. Landssygehuset i Tórshavn (centralsygehuset) og sygehuse i Klaksvík og Tvöroyri.

Landssygehuset har 235 sengepladser. Sygehuset har en kirurgisk afdeling (almen kirurgi, ortopædisk kirurgi), en medicinsk afdeling, en fødeafdeling, en børneafdeling, en røntgenafdeling, en afdeling for intensiv terapi, en øre-, næse- og halsafdeling, en øjenklinik, en patologisk afdeling, en plejeafdeling, en psykiatrisk afdeling, hvorunder hører en nyoprettet afdeling for senildemente, samt en tandklinik. Følgende specialer er repræsenterede på sygehuset: Anæstesiologi, røntgenundersøgelse, fysiurgi og rehabilitering, reumatologi, kvindesygdomme og fødselshjælp, medicinske sygdomme, hjerte- og kredsløbssygdomme, medicinske mave- og tarmsygdomme, medicinske lungesygdomme, kirurgiske sygdomme, medicinske nervesygdomme, øjensygdomme, øre- næse- og halssygdomme, vævsundersøgelser, psykiatri og børnesygdomme.

Fra 1960 blev Færøernes sygeplejeskole knyttet til Landssygehuset.

Klaksvík sygehus har 36 sengepladser. Følgende specialer er repræsenteret på sygehuset: Almen kirurgi, ortopædisk kirurgi, intern medicin, neurologi og anæstesiologi. Til specialerne er 2 af overlægerne tilknyttet kirurgi, 1 overlæge til intern medicin og 1 overlæge til anæstesiologi. Herudover er der til sygehuset normeret 3 sygehuslægestillinger, der indtil videre er besat med reservelæger.

Suðuroy sygehus har 16 sengepladser. Sygehusets læger er specialister i almen kirurgiske sygdomme og ortopædisk kirurgi.

I 1976 oprettedes **Hotel Tórshavn**, en selvejende institution, som har til formål at tilbyde logi til patienter, der sendes til Danmark, og til disses pårørende. Hotellets drift er fra 1. november 1986 henlagt under det færøske sygehusvæsen.

Oplysninger om sygehusenes kapacitet og belægning, sygehusenes samlede udgifter, sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag og sygehusenes normerede personale fremgår af bilag 10.1 - 10.4.

Sygehusenes administration

På sygehusene i Klaksvík og Tvøroyri forestås den daglige ledelse af en inspektør. Landsygehuset ledes af en sygehuschef. For hvert af sygehusene vælger landsstyret endvidere et sygehusråd på 5 medlemmer. Rådet kan behandle alle spørgsmål vedrørende pågældende sygehus og har desuden en rådgivende funktion overfor landsstyremanden for heilsumál (Sundhedsministeren). Sundhedsstyrelsen har tilsynet med det samlede sygehusvæsen.

Færøske patienters behandling udenfor Færøerne

Indtil 1. januar 1988 kunne færøske patienter vederlagsfrit undersøges og behandles på Rigshospitalet. I forbindelse med overgangen til bloktilskud bortfaldt denne ordning, og Færøernes landsstyre og Sundhedsministeriet indgik en aftale om indlæggelse af færøske patienter på Rigshospitalet. Ifølge aftalen forpligtede Rigshospitalet sig til årligt at modtage 600 færøske patienter til indlæggelse og at afsætte 8000 sengedage til færøske patienter. Herudover var Rigshospitalet forpligtet til at modtage færøske patienter til ambulænt behandling. Landsstyret betalte et samlet årligt beløb for denne kapacitet, der stod til rådighed.

Aftalen blev pr. 1. januar 1992 ændret således, at det færøske sygehusvæsen - i lighed med den ordning, der gælder for de danske amtskommuners betaling for behandling af patienter på Rigshospitalet - løbende betaler for de faktiske ydelser, som færøske patienter får på Rigshospitalet.

I henhold til loven af 4. juni 1996 om Færøernes sygehusvæsen, har den pågældende overlæge nu ret til at sende patienter til behandling i Danmark. Også til andre hospitaler end Rigshospitalet. Efter tilladelse fra landsstyret kan overlægen i særlige tilfælde sende en patient til behandling i andre lande.

Der er på Lagtingsfinansloven for 1999 afsat et beløb på 37,5 mill. kr. vedrørende patientbehandling udenfor Færøerne. Ved beregningen af bloktilskuddet er udgifterne til behandling af de færøske patienter på hospitaler i Danmark indregnet fuldt ud.

Jordemodervæsenet

I medfør af anordningen fra 1982 om svangerskabshygiejne og fødselshjælp ansættes jordemødre under det færøske sygehusvæsen. Der er normeret 17 stillinger, herunder en stilling som ledende jordemoder. Der ydes vederlagsfri forebyggende undersøgelser hos læge og jordemoder, ligesom der ikke betales vederlag i forbindelse med fødslen.

10.4. Landslægen

Landslægen er Lagtingets og landsstyrets sagkyndige i lægelige, hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Landslægen fører på Sundhedsstyrelsens vegne tilsyn med den virksomhed, der udøves på Færøerne af læger, sygeplejersker, tandlæger, jordemødre, farmaceuter og andre medarbejdere inden for sundhedsvæsenet. Landslægen udarbejder og udgiver årlige medicinalberetninger for Færøerne, og han yder som embedslæge bistand til rets- og politimyndighederne. Udgifterne til landslægeembedet betales af statskassen.

11. UNDERVISNINGSVÆSEN

11.1. Indledning

Hvad undervisningsvæsenet omfatter

Det færøske undervisningsvæsen omfatter:

- Folkeskolen (grundskolen, fortsættelsesskolen), gymnasiet, HF-kursus og erhvervs-gymnasiale uddannelser.
- Læringeuddannelser og grunduddannelser inden for handels- og kontorfagene og de tekniske fag.
- Assistentuddannelser samt skibskokkeuddannelse.
- Navigationsuddannelser, maskinmesteruddannelse og andre maskin- og elteknikerud-dannelser, merkonomuddannelser, sygeplejerskeuddannelse, pædagog- og lærerud-dannelse samt videnskabelige specialkurser, herunder basisuddannelser, forberedende eksamensuddannelser, exam.art.-studier, B.S.-studier og hovedfagsstudier.
- Anden undervisning som højskole, husholdningsskole, musikskole, efteruddannelse samt fritidsundervisning.

Særanliggende og fællesanliggende

Gymnasierne, HF-kurserne, fiskerierhvervsskolen, navigationsskolerne, Færøernes folke-højskole, Færøernes husholdningsskole og Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føro-ya) er overtaget som særanliggende, mens folkeskolen, Færøernes seminarium, de tekni-ske skoler, Færøernes handelsskole, maskinmesterskolen og fritidsundervisningen fortsat er fællesanliggende.

På de områder af undervisningsvæsenet, der fortsat er fællesanliggende, er administratio-nen af områderne imidlertid i medfør af hjemmestyrelovens § 9 henlagt til Færøernes landsstyre, der også inden for visse grænser - som er fastsat i de pr. 14. februar 1979 ved-tagne rammelove for det færøske undervisningsvæsen - har kompetencen til at fastsætte regler for de enkelte områder.

Administrationen af undervisningsvæsenet

Administrationen af hele det færøske undervisningsvæsen er således samlet under lands-styret.

Olajdag (29. juli) 1996 blev lagtingslov nr. 103 af 26. juli 1994 om Færøernes styrelsesordning sat i kraft i sin helhed. Dette medførte, at det enkelte landsstyremedlem fra lovens ikrafttræden alene har ansvaret for sit sagsområde, og at administrationen, som hidtil havde været udøvet af Landsskúlaráðið (Undervisningsrådet) og af Landsskúlafyrisingin (Undervisningsdirektoratet), ledet under en af landsstyret ansat undervisningsdirektør, nu er underlagt vedkommende landsstyremedlems ansvar.

Samtidig med, at ovennævnte ændring om Færøernes styrelsesordning blev sat i kraft olajdag 1996, blev lagtingslov nr. 58 af 2.10.1978 om styrelsen af undervisningsvæsenet ændret, således at Landsskúlaráðið (Undervisningsrådet) blev nedlagt og reglementet for undervisningsdirektøren samtidig sat ud af kraft. Administrationen af undervisnings- og forskningsanliggender har således siden Olajdag 1996 været placeret direkte under vedkommende landsstyremedlems ansvar.

I skrivelse af 3. august 1996 har vedkommende landsstyremedlem givet undervisningsdirektøren hjemmel til, foreløbig inden for sit hidtidige ansvarsområde, at fortsætte som leder af skoleadministrationen.

De sager, som Undervisningsrådet frem til Olajdag 1996 har behandlet og taget stilling til, skal nu forelægges vedkommende landsstyremedlem til stillingtagen. Det gælder især sager angående ansættelser, økonomi, lovarbejde og administrative opgaver af særlig politisk karakter.

11.2. Grunduddannelser m.v.

Folkeskolen

Folkeskolens styrelse er fastlagt i en lagtingslov om folkeskolen fra 1979. Folkeskolen er en kommunal skole. Kommunen har ansvaret for, at kommunens beboere kan få den fornødne undervisning, herunder at de nødvendige økonomiske midler og de fornødne undervisningslokaler stilles til rådighed. Tilsynet med og styrelsen i øvrigt af kommunens skole udøves af skolekommissionen, der har kompetence i alle sager vedrørende kommunens skolevæsen, der ikke udtrykkeligt er henlagt til andre myndigheder. Skolekommissionen vælges samtidig med og efter samme regler som kommunalbestyrelsen. Overtilsyn med folkeskolen føres af Landsskúlafyrisingin ifølge ovennævnte skrivelse af 3. august 1996 fra vedkommende landsstyremedlem.

Folkeskolen omfatter en syvårig grundskole og en treårig fortsættelsesskole. Undervisningspligten er 7 år, men de allerfleste elever fortsætter i fortsættelsesskolen.

Antallet af elever i den enkelte skole varierer fra kun én elev til knapt 450 elever. Ifølge folkeskoleloven af 1979 med senere ændringer er skolen en udelt skole, hvor eleverne dog har en vis valgfrihed i fagkombinationerne i fortsættelsesskolen. Ved afslutningen af undervisningen i 9. og 10. klasse kan eleverne indstille sig til folkeskolens afgangsprøver.

Lærernes lønnings- og ansættelsesforhold er fastsat i henhold til lov nr. 65 af 8. marts 1972 om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne. Ifølge Lagtingslov nr. 21 af 22. marts 1979 om folkeskolen skal en lærer have eksamen fra Færøernes seminarium eller fra et dansk seminarium med tillæg af en særlig prøve i færøsk efter nærmere af Lands-skúlaráðið fastsatte regler.

Med virkning fra d. 1. juli 1997 træder lov om ophævelse af lov om tjenestemænd m.fl. i folkeskolen på Færøerne i kraft. Herved overgår lærerne fra at have været ansat i henhold til den danske tjenestemandsløvgivning til at være undergivet de færøske tjenestemandsløvsregler.

Grundlønningerne og de nærmere regler om lønfastsættelser i øvrigt fastsættes efter aftale mellem Færøernes landsstyre og Færøernes lærerforening.

Udover de tjenestemandsansatte lærere i den færøske folkeskole underviser et vist antal timelærere og vikarer. Alle ansatte vikarer har nu en seminarieuddannelse.

Privat skole og forskole

Færøernes eneste tilbageværende privatskole (Adventistaskúlin) findes i Tórshavn. I 1985 overtog Tórshavn kommune den private skole, Sankta Fransskolen. Som den eneste skole har Sankta Fransskolen en forskoleklasse (børnehaveklasse). Skolen er at betragte som en almindelig kommunal skole fra 1. august 1995 at regne.

Socialpædagogisk og psykologisk arbejde

I januar 1998 blev det specialpædagogiske og psykologiske arbejde under **Undervisnings- og mentamálastyrið** (det færøske Undervisnings- og kulturministerium) samlet under en organisation **Sernámsdepilin** (Specialpsykologisk/psykologisk center), der varetager de opgaver, som **Sernámsfrøðiliga Ráðgevingin** (PPR-rådgivningen) under skoleforvaltningen og **Skúlin á Trøðni** tidligere forestod. Aktiviteterne på området er mange og forskelligartede med undersøgelser, rådgivning, behandling, støtte og undervisning. Arbejdet foregår både i centret og rundt på Færøerne.

Bevillinger inklusiv, administration og forvaltning, er samlet på en konto på finansloven under betegnelsen **Sernámsdepilin**. Kontoen er delt i to næsten lige store underkonti: **Sernámsdepilin** og **Sernámsfrøðiliga virkseimið** i fólkaskúlanum.

Sernámsdepilin har – ud over forvaltning og udvikling af det specialpædagogiske område – til opgave at organisere og rådgive i forbindelse med alle specialpædagogiske opgaver i undervisningsvæsenet og skal især betjene børn og unge i alderen fra 0 til 18 år. Der samarbejdes med socialvæsenet på flere områder, f.eks. i forbindelse med hjælpemidler, støtte til børn under skolealder og døgninstitutioner for børn og unge. Der er endvidere samarbejde med hospitalsvæsenet, især med den børnepsykiatriske konsulenttjeneste.

I Sernámsdepilin er der Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR), specialskole for børn og unge i alderen fra 7 til 21 år, observationsbørnehave, kontinuerlig støtte og vejledning til børn med særlige behov under skolealder, talegrupper for småbørn i Suðerstremoy, tale/hørelinik og taleinstitut med tæt samarbejde med hospitalsvæsenet. Der er legotek og videnscenter for handicap vedrørende børn og derudover andre specialpædagogiske aktiviteter. Til Sernámsdepilin hører et elevhjem med plads til 15 børn.

I skoleåret 1997/98 gik der på skolen i Sernámsdepilin 42 elever i alderen fra 7 til 22 år. 220 børn var til observation og vejledning, 60 børn fik taleundervisning i talegrupper, 20 børn var til undersøgelse hos de børnepsykiatriske konsulenter og 280 – især ældre mennesker – fik vejledning i brug af og udlevering af høreapparat.

I Sernámsdeplinum er der ca. 50 medarbejdere, der tager sig af de specialpædagogiske og psykologiske opgaver.

I PPR-rådgivningen er der to psykologstillinger. Desuden påtager Sernámsdepilins direktør og afdelingsleder sig også psykologopgaver. En læsekonsulent er ansat på fuld tid. Der er 4 halvtidsstillinger som fysioterapeut, syns-, tale-/høre- og tegnsprogs-/døvekonsulenter.

Til at varetage de andre opgaver i Sernámsdepilin er ansat 17 lærere, 6 tale/hørelærere, 6 pædagoger, 2 fysioterapeuter og 2 teknikere til høreapparater. På elevhjemmet er ansat 6 pædagoger.

Sernámsfrøðiliga virksemið í fólkkáskúlanum.

Forældre, pædagoger, lærere, medarbejdere i social- og sundhedsvæsenet og den enkelte borger kan henvende sig til PPR i forbindelse med pædagogiske og psykologiske problemer hos børn og unge.

Specialundervisning, herunder høre/tale-undervisning og anden specialpædagogisk bistand finder sted i børnehaver, folkeskolen og på Skúlin i Sernámsdepilin. Hertil kommer undervisning i hjemmet eller på sygehus. Med undtagelse af de forholdsvis få elever, der går på Skúlin i Sernámsdepilin, går alle børn i den undervisningspligtige alder, uanset handicap, i den lokale folkeskole, og mange børn under skolealderen med handicap går i den lokale daginstitution, ofte med støttepædagog.

Specialpædagogisk bistand til børn under skolealderen omfatter rådgivning, behandling og taleundervisning. Støttepædagoger betales af socialvæsenet.

Til den almindelige særundervisning, hvor det drejer sig om ekstra hjælp til læsning, skrivning og regning, får hver skole tildelt et antal timer udregnet efter antal elever på skolen. Den almindelige specialundervisning bliver administreret lokalt med rådgivning fra distriktets speciallærer, og eleverne registreres ikke centralt.

Handicappede elever og andre elever, der ikke kan få tilstrækkelig specialpædagogisk støtte inden for skolens timer til den almindelige særundervisning, får tildelt ekstra timer baseret på vurdering af deres særlige behov. For skoleåret 1997/98 er der til 204 elever med særligt behov bevilliget 1286 timer pr. uge, svarende til 53½ heltidsstillinger.

Den specialpædagogiske rådgivning og taleundervisning rundt om på øerne varetages af lokale rådgivere og talelærere, der får tildelt et antal timer til dette arbejde.

I skoleåret 1997/98 blev der brugt 114 timer pr. uge, svarende til ca. 5 heltidsstillinger, til rådgivningsarbejdet og 146 timer pr. uge, svarende til 6 heltidsstillinger, til taleundervisning af børn. Til taleundervisning af voksne, først og fremmest afatikara, blev der brugt i alt 300 timer.

Elever, der på grund af sygdom ikke kan deltage i den normale undervisning i skolen, får undervisning i hjemmet eller på sygehuset. Endvidere gives specialundervisning i færøsk for fremmedsprogede elever.

11.3. Ungdomsuddannelser

Almene gymnasie- og HF-uddannelser

Der findes to gymnasier på Færøerne, der begge har HF-undervisning. Føroya Studentaskúli og HF-skeið som ligger i Tórshavn, og Studentaskúlin og HF-skeiðið í Eysturoy som ligger i Kambsdalur. Gymnasiet i Tórshavn har en gymnasieafdeling knyttet til sig på Suðuroy, mens gymnasiet i Kambsdalur har en HF-afdeling i Klaksvík.

Landskassen afholder alle udgifter i forbindelse med gymnasierne og HF-kurserne. Driftsudgifterne udgjorde i 1997 ca. 47,3 mio. kr. og er for 1998 foreløbigt regnskabsført med 45,2 mio. kr.

Sommeren 1997 var første gang, der blev eksamineret til studenter- og HF-eksamen efter den nye ordning, hvor lovgivningen er færøsk. Samtidig var det første gang, at studenter blev udklækket fra gymnasieafdelingen på Suðuroy

Gymnasieuddannelsen er en 3 årig uddannelse med obligatoriske fag, samt valgfag på højt niveau og på mellemniveau.

Gymnasieelever skal ved optagelsen vælge mellem sproglig linie og matematisk linie. I første gymnasieklasse er alle fag obligatoriske. I anden gymnasieklasse skal eleven vælge 1 valgfag og i tredje gymnasieklasse mindst 3 valgfag.

I 1998 blev der optaget 6 klasser (3 sproglige og 3 matematiske) på Føroya Studenterskúla og HF-skeið i Tórshavn, 2 klasser (1 sproglig og 1 matematisk) på afdelingen i Suðuroy og 3 klasser (2 sproglige og 1 matematiske) på Studentaskúlan og HF-skeiðið på Eysturoy.

HF-uddannelsen er en 2 årig uddannelse med obligatoriske fag og valgfag. Foruden de obligatoriske fag skal eleven have mindst 2 valgfag på valgfagsniveau.

I 1998 blev der optaget 2 HF-klasser på Føroya Studentaskúla og HF-skeið i Tórshavn, 1 HF-klasse på Studentaskúlan og HF-skeiðið i Eysturoy og 1 klasse på Klaksvíkar HF-Skeið.

I henhold til den nye gymnasieordning er der mulighed for at tage fag på gymnasieniveau som enkeltfag. Denne mulighed er specielt tiltænkt elever, der mangler et fag på et bestemt niveau for at få adgang til en højere uddannelse. Det er også muligt at læse enkeltfag i HF-ordningen

I august 1998 havde Føroya Studentaskúli og HF-skeið, iberegnet afdelingen på Suðuroy, 65 fastansatte lærere, hvoraf 7 havde orlov, samt 22 timelærere. På Studentaskúlin og HF-skeiðið på Eysturoy, iberegnet Klaksvíkar HF-skeið, var der 31 fastansatte lærere, hvoraf 1 havde orlov, samt 7 timelærere. Elevantallet var i august 1998 517 elever.

Basisuddannelser

Fiskeindustriens grunduddannelse gives i henhold til lagtingslov nr. 43 af 5. maj 1987 om Færøernes erhvervsskole for fiskeindustri og akvakultur. Uddannelsen giver eleverne erhvervskompetence samt kompetence til fortsat uddannelse inden for fiskeindustrien.

I alt 12 elever blev optaget til fiskeindustriens grunduddannelse i august 1996.

Grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS) gives i henhold til lagtingslov af 5. maj 1987. Den et-årige grunduddannelse er basisår for højere handelseksamen samt 2. del af lærlingeuddannelserne.

I alt 219 elever blev optaget til FHS-grunduddannelsen i august 1998.

Teknisk grunduddannelse (SIT) gives i henhold til lagtingslov nr. 47 af 28. april 1982. Uddannelsen er tilrettelagt i moduler og fagområder med henblik på at opfylde optagelseskravene til fortsatte tekniske uddannelser.

I alt 32 elever blev optaget til SIT-grunduddannelsen i august 1998.

Assistentuddannelser

Fiskeindustriens assistentuddannelse bygger på den et-årige grunduddannelse i fiskeindustrien, jfr. ovenfor og varer 1 år foruden erhvervspraktik. Den samlede uddannelse giver eleverne erhvervskompetence samt kompetence til fortsat videregående teknikeruddannelse.

I alt 2 elever blev optaget til fiskeindustriens assistentuddannelse i august 1997. I 1998 blev ikke optaget elever.

Lærlingeuddannelser

På det merkantile uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 29 af 12. oktober 1954 om lærlingeforhold samt lagtingslov nr. 49 af 5. maj 1987 om grunduddannelse inden for administrations-, handels- og kontorområdet (FHS).

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det merkantile område foregår på handels-skolen, der har en hovedafdeling i Kambsdalur samt afdelinger i Klaksvík, Tvøroyri, Vágur og Sørvágur. På forannævnte skoler kan eleverne tage HMX-eksamen og enkelt-fagsprøver. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlingene deres skoleophold på handelsskoler i Danmark.

I alt 5 elever blev optaget på HMX og FHS-2.del i august 1998.

På det tekniske uddannelsesområde gælder lagtingslov nr. 29 af 12. oktober 1954 om lærlingeforhold samt lagtingslov nr. 128 af 21. maj 1993 om tekniske erhvervsuddannelser.

Skoleopholdene i lærlingeuddannelserne på det tekniske område foregår på de to tekniske skoler. I lærlingeuddannelser, hvor skoleuddannelsen ikke er etableret på Færøerne, får lærlinge deres skoleophold på tekniske skoler i Danmark. Der undervises i følgende lærlingeuddannelser: el-, maskin-, smede-, transport-, tømrer- og frisørområdet.

I alt 75 lærlinge blev optaget til skoleopholdene i august 1998.

Erhvervsgymnasiale uddannelser

Fiskeindustriens erhvervsgymnasiale uddannelse (HIF) gives i henhold til lagtingslov nr. 43 af 5. maj 1987. HIF-uddannelsen foregår på fiskeindustriskolen i Vestmanna. Uddannelsen varer 3 år med et fælles basisår (fiskeindustriens grunduddannelse).

I alt 5 elever blev optaget til HIF-uddannelsen i august 1997. I 1998 blev optaget 7 elever.

Højere handelsuddannelse (HH) gives i henhold til lagtingslov nr. 127 af 21. maj 1993. HH-uddannelsen, der er en erhvervsgymnasial uddannelse, foregår på handelsskolen i Tórshavn og i afdelingen i Kambsdalur. Uddannelsen varer i 3 år med et fælles basisår (FHS.1.del).

I alt 158 elever blev optaget på HH-uddannelsen august 1998.

Højere teknisk uddannelse (HT) gives i henhold til lagtingslov nr. 129 af 21. maj 1993. HT-uddannelsen, der er en erhvervsgymnasial uddannelse, foregår på teknisk skole i Klaksvik. Uddannelsen varer 3 år med et fælles basisår (teknisk grunduddannelse).

I alt 12 elever blev optaget til HT-uddannelsen i august 1996.

Andre uddannelser/kurser

På erhvervsskolerne foregår en del kurser og efteruddannelser for faglærte. På handelskolerne er der datanomuddannelse samt uddannelse indenfor bank- og sparekasseområdet og andre korte erhvervskurser. De statskontrollerede prøver omfatter både de almindelige enkeltfagsprøver og højere fagprøver. Begge er 1-årige, ligesom merkonomprøverne er 1-årige. Prøverne kan efter 2-3 år stykkes sammen til en linieeksamen.

11.4. Videregående uddannelser

Navigationsskoler (Sjómansskúlar)

Der er to navigationsskoler på Færøerne - Færøernes navigationsskole (Føroya Sjómansskúli) i Tórshavn og sømandsskolen i Klaksvik (Klaksvíkar Sjómansskúli).

På skolen i Tórshavn uddannes kystskippere (heimaskiparar), sætteskipper (skiparar) og skibsførere (skipsførarar). På skolen i Klaksvik uddannes kystskippere, sætteskipper og skibskokke, og desuden er der en søfartsskoleuddannelse (se nedenfor).

Uddannelserne til kyst-, sætteskipper og skibsfører er tilrettelagt efter et modulsistem, således at der til hver enkelt uddannelse er foreskrevet et vist antal moduler, der skal bestås eller godkendes, inden eleven kan gå videre i uddannelsessystemet.

Uddannelsen til kyst-, sætteskipper og skibsfører er normeret til henholdsvis 12, 6 og 15 måneder. For elever der påbegyndte uddannelsen i januar 1993, er uddannelsen til kyst- og sætteskipper en integreret del af skibsføreruddannelsen.

Der er indgået aftale mellem Færøernes landsstyre og Søfartsstyrelsen om ligestilling mellem den færøske skibsføreruddannelse og tilsvarende dansk uddannelse.

På Føroya Sjómannskúli gik i 1997 125 elever og i 1998 114 elever. Driftsudgifterne var 7.183 mio. kr. og 8.046 mio. kr.

På skolen i Klaksvík blev der i sommeren 1991 etableret en søfartsskole (Sjóvinnuskúli). Den færøske søfartsskoleuddannelse svarer til den danske søfartsskoles modul I og II og er normeret til 5 måneder.

Endvidere udbydes der på søfartsskolen sikkerhedskurser for søfarende og personale med tilknytning til søerhvervet. Kurset er af 1 uges varighed og indeholder - udover det der foreskrives i STCW-konventionens regulativ VI/1 - en del om arbejdssikkerhed. I 1997 havde sikkerhedskurset 225 elever og i 1998 var elevtallet 289.

Begge skoler holder med mellemrum kurser til erhvervelse af duelighedsbevis i sejlads og radiotelefonikurser - VHF (ugekursus). Skolerne udbyder endvidere kurser til radiooperatør med telex og GMDSS (95 lektioner), og skibstelex og GMDSS (56 lektioner).

Eleverne fordeler sig således på skolens uddannelser:

	Forår 1997	Efterår 1997	Forår 1998	Efterår 1998
Skipper	0	0	10	0
Kystskipper	10	10	0	0
Kokke	12	12	12	12
Sømænd	0	10	6	0

Driftsudgiften på Klaksvíkar Sjómannsskúla var 2,3 mio. kr. 1998.

Maskinmesterskole

På Færøernes maskinmesterskole i Tórshavn (Maskinmeistaraskúlin) uddannes maskinister og maskinmestre.

Skolen har lige fra starten holdt til i spredt beliggende, lejede lokaler. Men i juni 1995 flyttede skolen til nye velegnede lokaler, som landsstyret havde købt og ombygget til formålet.

Maskinistuddannelsen er normeret til 1 år og maskinmesteruddannelsen til 3 år. Uddannelserne er opdelt i halvårslige semestre og med eksamen hvert semester.

Skolen arbejder efter en færøsk lov om maskinmesteruddannelse og en færøsk bekendtgørelse. Der er også lavet en aftale mellem Landsskúlafyrisingin og Søfartsstyrelsen om ligestilling af færøske og danske maskinmesteruddannelser.

Der har været både elinstallatør- og motorpasseruddannelser på skolen, men disse stoppede først i 90'erne pga. nedskæringer i de offentlige bevillinger.

Elevtallet på skolen i 1999 er 81. Driftsudgifterne for 1999 på 5,977 mill. kr.

Færøernes sygeplejeskole

Færøernes sygeplejeskole, der blev oprettet i 1960, er godkendt af den danske sundhedsstyrelse. Skolens formål er at give en grunduddannelse, som gør sygeplejersker i stand til at fungere ansvarsfuldt og selvstændigt inden for deres arbejdsområde i sundheds- og sygepleje.

Uddannelsestiden er i alt 45 måneder, fordelt på 25 måneders teori og 20 måneders praktik. Den teoretiske uddannelse foregår på sygeplejeskolen, mens den praktiske uddannelse foregår på de tre sygehuse og i den primære sundhedstjeneste på alderdoms- og plejehjem og inden for sundheds- og hjemmesygeplejerskeordningen.

Skolens undervisningsplan godkendes af Sundhedsstyrelsen og af Undervisnings- og Forskningsministeriet. Til bistand for skolens ledelse er der nedsat et skoleråd.

I 1999 har skolen i alt 72 elever under uddannelse.

Færøernes seminarium

På Færøernes seminarium findes der læreruddannelse og pædagoguddannelse og efteruddannelse af folkeskolelærere.

Læreruddannelsen, der varer 4 år, skal uddanne lærere til folkeskolen og samtidig sigte mod, at lærerne skal kunne påtage sig undervisning i andre skoleformer. Optagelsesbetingelserne på seminariet er bestået studentereksamen, HF-eksamen eller lignende. I forbindelse med seminariet findes en kommunal øvelsesskole med godt 491 elever. Der var i skoleåret 1998/99 102 elever på uddannelsen. Af disse var 65 kvinder og 37 mænd.

Pædagoguddannelsen, der varer 3 ½ år, skal uddanne pædagoger til vuggestuer, børnehaver, fritidshjem og institutioner for personer med sociale vanskeligheder, fysiske eller psykiske handicap. Optagelsesbetingelserne er mindst 9 års skolegang, HF- eller studen-

tereksamen, handelsskoleeksamen, relevant erhvervsuddannelse eller dokumenterede tilsvarende faglige kundskaber. Der bliver også lagt vægt på, at ansøgeren har arbejdet på daginstitutioner eller på andre institutioner i mindst ½ år. I skoleåret 1998/99 var der 76 elever på uddannelsen. Af disse var 58 kvinder og 18 mænd.

På seminariet er der kantine og mulighed for, at et antal studerende kan bo på skolen. Seminariets driftsudgifter var i 1998 på 11,9 mill. kr., hvoraf Tórshavn kommune afholdt 1,3 mill. kr.

Efteruddannelse af folkeskolelærere

I skoleåret 1997/98 blev der under efteruddannelsen afholdt 21 kurser med emner af relevans for arbejdet i folkeskolen. Der var emner inden for pædagogik og psykologi, sprog, matematik, kemi, fysik, historie, biologi, geografi, musiske fag og idræt. Kurserne er arrangeret i moduler som uge- eller 14 dages kurser.

Til de færøske kurser blev der optaget 7 lærere som helårskursister, mens der til Danmarks lærerhøjskole blev tildelt 6 ½ lærerportioner, hvoraf 4 er på aiskursus, 1 på speciallæreruddannelse, 1 på diplomuddannelse i psykologi og ½ på sløjdlærerhøjskolen.

Alle kurserne på Færøerne var såkaldte "åbne kurser", hvor både lærere og årskursister kunne deltage. Det gennemsnitlige antal deltagere pr. kursus var 14. 13 af kurserne afholdtes med undervisere fra færøske undervisningsinstitutioner, 5 kurser blev afholdt med undervisere fra Danmarks Lærerhøjskole og 5 kurser blev afholdt med lærerteams af færøske og danske undervisere.

11.5. Højere uddannelser

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet)

Fróðskaparsetur Føroya (Færøernes Universitet) blev stiftet i 1965 som en selvejende institution. Ifølge gældende lov (lov nr. 65 fra 21.5.87 som ændret ved lov nr. 78 fra 12.6.90 og lov nr. 84 fra 13.6.95) har institutionen til opgave at drive forskning, give højere undervisning og udbrede kendskab til videnskabelige metoder og resultater.

Administrativt står Fróðskaparsetur Føroya direkte under landsstyret, og institutionens driftsudgifter dækkes af landskassen med bevilling på lagtingets finanslov. Bevillingen for 1997 udgjorde 9,9 mill. kr., for 1998 10,5 mill. kr. For 1999 er bevillingen 11,6 mill. kr.

Institutionen ledes af rektor sammen med et universitetsråd og fakultetsråd.

Universitetet kan tilbyde følgende uddannelser (som dog ikke alle begynder hvert år, men varierer fra år til år, med fra ét til flere års mellemrum):

Føroyamálsdeild (fakultet for færøsk sprog og litteratur):

Exam.art.-studiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur (etableret i 1976), er en 2-årig uddannelse. Den danner basis for videreuddannelse ved Færøernes Universitet og i udlandet. Samtidig er den et selvstændigt bifag. I årene 1977-98 har 88 studerende fra 9 hold afsluttet denne uddannelse. I 1998 blev der optaget noget nyt hold exam.-art.-studerende på 33 studerende.

Hovedfagsstudiet i nordisk, specielt færøsk sprog og litteratur er en 2-årig overbygning på exam.art.-studiet og afsluttes med cand.phil.-eksamen. Med yderligere et bifag bliver man cand.mag. Det første hold påbegyndte hovedfagsstudiet i 1987. Til og med 1998 har 8 studerende gennemført uddannelsen. I 1998 er 16 studerende tilmeldt hovedfagsstudiet.

Søgu- og samfelagsdeild (fakultet for historie og samfundsfag):

Grunduddannelsen (exam.art.) i historie er en 2-årig uddannelse, der blev etableret i 1987. Til og med 1998 har 24 fuldført uddannelsen.

B.A.-uddannelsen i historie og kulturhistorie er en 1-årig uddannelse efter bestået exam.art. i historie. Den begyndte i 1989. Til udgangen af 1998 har 16 bestået.

Kandidatuddannelsen (cand.phil.) i historie og kulturhistorie er en 1-årig uddannelse efter bestået B.A.-uddannelse i historie og kulturhistorie. Den begyndte i 1991. Til udgangen af 1998 har 3 bestået.

Årskursus i samfundsvidenskab er en 1-årig uddannelse, der blev påbegyndt studieåret 1993-94 og fortsatte med et nyt hold studieåret 1994-95. Til udgangen af 1998 har 12 bestået.

Årskursus i økonomi, handel og sprog er en 1-årig uddannelse, der blev påbegyndt studieåret 1993-94 og fortsatte med et nyt hold studieåret 1994-95. Til udgangen af 1998 har 8 bestået.

Náttúruvísindadeild (fakultet for naturvidenskab og teknik):

Basisuddannelsen i kemi og biologi er en 2-årig uddannelse. Den danner grundlag for videreuddannelse til B.S. i biologi eller bromatologi (levnedsmiddellære) ved Færøernes Universitet eller i udlandet. Der optages studerende hvert andet år til denne uddannelse. Sidste hold blev optaget i 1997. I 1999 vil et nyt hold blive optaget.

B.S.-uddannelsen i biologi er en 3-årig uddannelse, som afsluttes med endelig eksamen, men som også danner basis for videreuddannelse i udlandet. De to første år er koordineret

med basisuddannelsen i kemi og biologi. Uddannelsen svarer til Bachelor-uddannelserne i andre lande.

Basisuddannelsen i matematik og fysik er 2-årig. Den danner grundlag for videreuddannelse til B.S. ved Færøernes Universitet (se nedenfor) eller i udlandet. Der er optag hvert andet år til denne uddannelse, sidste gang i 1998.

B.S.-uddannelsen i fysik og geofysik er normeret til 3 år. Den afsluttes med endelig eksamen, men danner også basis for videreuddannelse i udlandet.

B.S.-uddannelsen i datalogi er en 3-årig uddannelse med afgangseksamen, men danner også basis for videreuddannelse i udlandet.

B.S.-uddannelsen til elektroingeniør er en 3 ½-årig uddannelse med afgangseksamen på akademiingeniørniveau.

For sidstnævnte tre B.S.-uddannelser gælder, at hovedparten af undervisningen de første to år er koordineret med basisuddannelsen i matematik og fysik.

Fra fakultetet for naturvidenskab og teknik er der i tidsrummet 1988-98 udskrevet 54 studerende med basisuddannelse, dele af basisuddannelse eller dele af B.S.-uddannelse. 15 studerende har bestået B.S.-eksamen.

Gennem samarbejdsaftaler, herunder aftaler om meritering af hele eller dele af uddannelser, er der sikret de studerende gode muligheder for videreuddannelse ved en hel del højere læreanstalter uden for Færøerne, i første række Danmark.

Antallet af studerende i 1998/99 var - ifølge matriklen pr. 31.12.98 - 88 (48 på fakultet for færøsk sprog og litteratur, 16 på fakultet for historie og samfundsvidenskab og 24 på fakultet for naturvidenskab og teknik).

Universitetets stab af faste videnskabelige medarbejdere bestod ved udgangen af 1998 af 16 personer (heraf 3 deltidsbeskæftigede), foruden 3 forskningsstipendiat (aflønnet med eksterne midler). Til undervisningen rekrutterer Universitetet også eksterne lektorer, timelærere og gæstelærere.

Det teknisk-administrative personale udgjorde ved udgangen af 1998 20 personer (heraf 8 på deltid).

Foruden undervisning og forskning forestår fakultetet for færøsk sprog og litteratur flere større samlinger (ordsamling, stednavnesamling, folkemindesamling, dialektsamling).

Til to offentlige eksamenskurser i engelsk var der i 1997/98 indskrevet 77 elever. I 1998/99 er antallet 64. Der var 8 offentlige foredragsaftener i 1998 med i alt 376 tilhørere.

11.6. Anden undervisning

Ud over de ovennævnte grunduddannelser, videregående uddannelser og erhvervsuddannelser, foregår der på Færøerne forskellige andre undervisningsaktiviteter. Blandt disse kan nævnes folkehøjskolen (i Tórshavn), husholdningsskolen (i Klaksvík), aftenskolerne og musikskolerne (Suðuroy, Vágur, Nord-Streymoy, Argir, Tórshavn, Gøta, Leirvík, Fuglafjørður og Klaksvík).

11.7. Uddannelsesstøtte

Den 1. august 1988 overtog hjemmestyret fra Statens Uddannelsesstøtte støtteordningen for studerende på Færøerne. Beløb svarende til de seneste års udbetalinger fra SU indgår fra og med 1988 i de bloktilskud, som staten årligt yder til landskassen. Fordelingen af støtten sker på grundlag af regler i lagtingslov fra september 1988. I foråret 1990 har Lagtinget ved en ændring af loven nedsat en række af satserne for uddannelsesstøtten.

I finansåret 1997 blev der i alt udbetalt ca. 42 mio. kr. i uddannelsesstøtte til uddannelsessøgende elever på Færøerne og i udlandet, i 1998 påregnes 44 mio. kr. og i 1999 er budgetteret med 42 mio. kr.. Hjemmestyrets overtagelse af støtteordningen for studerende på Færøerne har ikke ændret ved den hidtidige ordning, hvorefter færøske studerende på de videregående uddannelser i Danmark modtager støtte fra Statens Uddannelsesstøtte efter de sædvanlige (danske) regler.

Landskassen budgetterer i 1999 med en støtte på 6,2 mio. kr. til færøske studerende i udlandet.

12. RETS- OG POLITIVÆSEN SAMT OVERØVRIGHEDEN

12.1. Færøernes retsvæsen

Færøernes ret har hovedtingsted i Tórshavn, hvor ordinær retsdag normalt afholdes hver tirsdag. Retten har desuden fast bitingsted i Tvøroyri, hvor der afholdes ordinære retsmøder mindst 4 gange om året. Herudover afholdes der i et vist omfang retsmøder i Klaksvík og i flere bygder.

Dommeren (Sorenskriveren) er overformynder på Færøerne og formand for Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Færøernes Overfredningsnævn, Lejenævnet for Tórshavn kommune, Færøernes Overlandvæsenkommission, Færøernes Overudskiftningskommission, Det færøske nævn vedrørende erstatning fra staten til ofre for forbrydelser og Færøernes Nævn for børneforsorg. Endelig er dommeren medlem af Sterilisationsnævnet samt formand for Sjóvinnuráðið (Søfartsrådet).

Den 1. maj 1995 trådte en ændring af den færøske retsplejelov i kraft, således at retten består af 2 sorenskrivere (dommere), hvoraf den ene varetager rettens administration.

Foruden de nævnte sorenskrivere (dommere) beskæftiger dommerkontoret herefter 1 retsassessor, 4 dommerfuldmægtige, 20 kontorfunktionærer, heraf 3 deltidsansatte, samt 2 elever.

I forbindelse med den omtalte ændring i retsplejeloven er der tillige foretaget lokalemæssige ændringer og udvidelser, således at embedet nu disponerer over 2 domhuse, hver med 2 retssale og beliggende i henholdsvis C. Pløyensgøta og J.H. Schrøtersgøta, ligesom skifteretten er flyttet til lejede lokaler i Undir Glæðsheyggi 7.

Straffesager berammes til foretagelse omkring 1-2 måneder efter anklageskriftets indlevering til retten, mens berammelsestiden i borgerlige sager, hvori der skal domsforhandles, er ca. 2 måneder.

Domsforhandling i en borgerlig sag berammes kun, såfremt sagen ikke kan afgøres på det foreliggende grundlag på den ordinære retsdag omkring 6 uger efter stævningens indlevering til retten.

Tabel 12.1. Oversigt over Færøernes rets virksomhed.

	1970	1980	1990	1996	1997
Borgerlige sager					
Stævninger indleveret til berømmelse	1.439	2.333	6.450	1.446	1.190
Afsagte domme i alt	833	1.772	5.655	1.156	860
heraf udeblivelses- og erk.domme	747	1.702	5.490	1.062	758
Straffesager					
Indleveret til berømmelse	330	435	697	589	510
Afsagte domme	168	309	500	381	351
Fogedforretninger					
Indleverede begæringer	913	2.883	11.440	6.155	4.599
Heraf udpantningsbegæringer	32	1.845	4.582	4.389	3.264
Auktioner					
Auktionsbegæringer i alt	60	127	678	241	143
Heraf faste ejendomme	38	54	406	232	143
Heraf skibe	3	47	58	9	0
Afholdte auktioner					
Over faste ejendomme	5	9	51	123	71
Over skibe	2	18	24	4	0

Kilde: Sørenskriveren (dommeren).

Her ud over kan nævnes, at antallet af modtagne dokumenter i tinglysningen i 1996 var på 38.051, og at skifteretten i 1996 havde 863 anmeldte boer (mod 632 i 1995).

12.2. Færøernes politivæsen

Politiets organisation og opgaver

Færøerne er en selvstændig politikreds, der som de øvrige danske politikredse er underlagt rigspolitietschefen og Justitsministeriet. Politikredsen ledes af landfogeden (politimesteren), der i modsætning til danske politimestre ligeledes er tillagt statsadvokatkompetence. Landfogden møder således i alle straffesager i Færøernes Ret, i ankesager ved Østre

Landsret - som i 1998 havde 3 sessioner på Færøerne - samt i nævningsager, der behandles ved Færøernes Ret med sorenskriveren (dommeren) som retsformand.

Det færøske politikorps ledes af en politiinspektør.

I politikredsen, hvor der er et landfogedkontor, en døgnbetjent station og 6 understationer af forskellig størrelse, udføres de samme opgaver som i danske politikredse. Dog overtog Bileftirlit Føroya (Den færøske Bilinspektion) i 1996 - efter en politisk beslutning - motorkontorets arbejdsopgaver samt kompetencen til udstedelse af kørekort.

Herudover er der imidlertid henlagt en række civilretlige arbejdsopgaver til landfoged og politiet, og disse har inden for de sidste år beslaglagt en del af politiets og kontorpersonalets tid.

Landfogden er for eksempel borgerlig vielsesmyndighed og behandler faderskabssager. Endvidere deltager landfogeden i lovforberedende arbejde i samarbejde med de færøske myndigheder. I 1996 påbegyndte landfogeden således udarbejdelsen af nye våben- og næringslove. I 1997 påbegyndtes udvalgsarbejde vedrørende ændringer af den færøske færdselslov. Hertil kommer udarbejdelse af retningslinier for sagsbehandling, der efter forhandlinger med hjemmestyrets myndigheder tilpasses færøske forhold, idet centrale myndigheders generelle retningslinier kun sjældent kan finde anvendelse på Færøerne.

Sysselmændene (stationslederne udenfor Tórshavn), deres stedfortrædere samt nogle kontorfunktionærer er af sorenskriveren meddelt fuldmagt i medfør af retsplejelovens § 17 a, og behandler i denne forbindelse bl.a. foged- og skiftesager. Derudover deltager sysselmændene i et tæt samarbejde med dommerkontoret ved behandlingen af en række øvrige sager af civilretlig karakter. Sysselmændene er endvidere borgerlig vielsesmyndighed.

Personaleforhold

Det juridiske personale består af landfogeden, vicepolitimesteren, en politiassessor og en politifuldmægtig.

Det færøske politikorps, der ikke som i Danmark er opdelt i ordenspoliti og kriminalpoliti, udgjorde pr. 31. december 1998 i alt 94 politifolk (heraf 4 under grunduddannelse i Danmark). Herudover er ansat 11 reservepolitibetjente.

Politiet på Færøerne forestår selv den indledende udvælgelse af potentielle emner til politiuddannelsen. Disse må herefter gennemgå den almindelige ansættelsesprocedure og uddannelse i Danmark, hvorefter tjenesten skal forrettes på Færøerne. Som en naturlig følge heraf består hovedparten af politistyrken af personer af færøsk oprindelse.

Ved årsskiftet var der ved politiet ansat 27 kontorfunktionærer, heraf 10 i deltidsstillinger. Herudover var der ansat 1 elev.

I Tórshavn er der ansat 2 parkeringskontrollører.

Arrestvæsenet beskæftigede 11 personer.

Den frie kriminalforsorg

Den frie kriminalforsorg har en afdeling i Tórshavn, hvortil der er knyttet to socialrådgivere. I lighed med de danske afdelinger udarbejder man personundersøgelser og fører tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Herudover arbejder man tæt sammen med politiet og arresthuset i Tórshavn bl.a. ved ugentlige møder, ligesom der samarbejdes med danske fængsler, hvor personer af færøsk oprindelse er indsat til afsoning.

Kriminalitet

I 1998 blev der registreret 1.008 straffelovsovertrædelser, hvilket er et fald på 2,7 % i forhold til 1997 (1.036). Sagsantallet er dermed på det laveste niveau siden 1981 (1.007).

Antallet af anmeldte indbrudstyverier og tyverier i øvrigt udgjorde i 1998 henholdsvis 115 og 192 forhold, hvilket svarer til et fald i indbrudstyverierne på 33,1 % og et fald i tyverier i øvrigt på 1,0 % i forhold til 1997. Hovedårsagen til disse udsving er at finde i seriekriminalitet begået af få gerningsmænd i det enkelte år.

I forhold til de seneste 6 år er antallet af anmeldte indbrudstyverier fortsat lavt, om end med en opadgående tendens de sidste 3 år. Samtidig er antallet af øvrige tyverier faldet til det laveste tal i denne periode.

Antallet af anmeldte andre berigelsesforbrydelser steg i 1998 med 9,6 % til 114. Dette skal ses i forhold til en stigning på 62,3 % i 1996.

Det samlede antal anmeldte indbrudstyverier, tyverier i øvrigt og andre berigelsesforbrydelser er i forhold til 1997 faldet 10,40 %. Trods varierende udsving synes dette antal at ligge på et nogenlunde jævnt niveau de sidste 5-6 år.

Antallet af anmeldte brugstyverier har været faldende de sidste 11 år. Der blev registreret 71 brugstyverier i 1998. Dermed ses en stigning på 24,6 % i forhold til året før, men antallet er stadig på 1995-niveau.

Antallet af hærværksanmeldelser steg 8,9 % i forhold til 1997, og er nu 331. Tendensen siden 1989 synes fortsat fastholdt, idet tallet dengang var helt oppe på 538 forhold.

Hærværk udgør dog fortsat ca. 30 % af alle anmeldte straffelovsovertrædelser på Færøerne.

Narkotika

I 1998 blev i lighed med tidligere år ikke konstateret grov narkotikakriminalitet på Færøerne.

Der blev behandlet 32 sager vedrørende overtrædelser af loven om euforiserende stoffer, hvilket er noget lavere end de forudgående år. 496,54 gram hash og 10,0 gram marihuana blev beslaglagt.

Bestræbelserne på at holde hash m.v. ude fra Færøerne er fortsat store. Det tætte samarbejde mellem politi og toldvæsen, der begge disponerer over narkohunde, indebærer at opdagelsesrisikoen er ganske høj. Derudover sanktioneres disse lovovertrædelser strengere på Færøerne end i Danmark, og Færøernes ret er indstillet på hurtig retsforfølgning i sager, hvor der er mulighed for at idømme frihedsstraf.

Færdsel

Antallet af registrerede motorkøretøjsenheder, faldt markant fra 18.922 til 15.145 i perioden 1988 til 1994. Antallet stiger nu for fjerde år i træk og udgjorde i 1998 17.819 enheder. I 1996 steg antallet af ejerskifter for første gang siden 1992. Antallet for 1998 er på samme høje niveau som i 1996.

De store ressourcer, der fra slutningen af 80'erne er anvendt på overvågning af færdslen, har medført yderst tilfredsstillende resultater. Udviklingen inden for dette område skal naturligvis også ses i lyset af udviklingen af antal registrerede køretøjsenheder.

Antallet af anmeldte færdselsuheld, herunder med personskaade samt antallet af sigtelser for spirituskørsel faldt kontinuerligt og markant frem til 1994, hvorefter antallet af disse sager synes at have stabiliseret sig. I 1998 ses dog en stigning af disse til 1993-niveau, selv om antallet af sigtelser for spirituskørsel er faldet med 8,8 % i forhold til 1997.

Antallet af anmeldte færdselsuheld steg i 1998 med 21,5 % i forhold til 1997 og udgjorde 1.250 anmeldelser.

Antallet af sigtelser for spirituskørsel var 155 i 1998 imod 170 året før og er stigende set over de sidste 4 år. Antallet er nu noget over 1996-niveau, men ligger fortsat langt under antallet i årene 1982-1993.

Udviklingen på færdselsområdet i sin helhed - set over en 5-årig periode - fremgår af tabel 12.2.

Anden særlovgivning

Antallet af anmeldte overtrædelser af anden særlovgivning var i 1998 på nogenlunde samme niveau som i første halvdel af 90'erne.

Politiets regelgrundlag

Den færøske og den danske straffelov er stort set identiske, idet de danske straffelovsændringer løbende er sat i kraft på Færøerne.

Derimod er den færøske retsplejelov på en række punkter forskellig fra den danske retsplejelov. Dels er flere bestemmelser tilpasset de særlige færøske forhold, og dels er der ikke siden 1988 sket betydende ændringer af den færøske retsplejelov. I 1996 nedsattes imidlertid en arbejdsgruppe med henblik på at få ajourført den færøske retsplejelov.

På færdselsområdet gælder en særlig færøsk lagtingslov om færdsel, der dog i opbygning og indhold minder meget om den danske færdselslov. På enkelte områder er reglerne dog gjort noget strengere (f.eks. ved hastighedsoverskridelser og promille-/spirituskørsel). I 1997 har en arbejdsgruppe foreslået nogle ændringer af disse bestemmelser, herunder indførelse af betinget frakendelse.

Med hensyn til antallet af anmeldte lovovertrædelser henvises til beretningens bilag 12.1.

I bilag 12.2 og 12.3 er givet en oversigt over politiets virksomhed i øvrigt og over behandlingsmåden for lovovertrædelser.

12.3. Færøernes overøvrighed (Rigsombudet)

Indledning

Overøvrighedsområdet, der henhører under Justitsministeriets resortområde, og som i Danmark i første række varetages af statsamtene og Københavns overpræsidium, administreres på Færøerne af Rigsombudet og i mindre udstrækning af landfogeden, sorenskrivaren samt landsstyreten.

Overøvrighedssager er administrative civilretlige sager vedrørende f.eks. indgåelse og opløsning af ægteskaber, fastsættelse af bidrag, adoptioner, godkendelse af mindreåriges og umyndiges retshandler, fri proces m.v.

Hjemmestyret har ikke hidtil ønsket den lovgivning, som i de senere år i Danmark har været gældende på det familieretlige område, ikraftsat på Færøerne. Landsstyret har dog i 1993 anmodet om at få langt den overvejende del af den i Danmark gældende lovgivning på det familieretlige område forelagt med henblik på stillingtagen til ikraftsættelse for Færøerne. I 1998 har Lagtinget fået forelagt og vedtaget et udkast til anordning til ikraftsættelse af den ægteskabslov, der gælder for Danmark med enkelte ændringer som følge af særlige færøske forhold. Anordningen er dog endnu ikke sat i kraft. På grund af lovgivningens omfang, har forelæggelse af anden lovgivning inden for det familieretlige område dog endnu ikke fundet sted.

De vigtigste typer af overøvrighedssager vil blive kortfattet omtalt i det følgende.

Indgåelse og opløsning af ægteskab

På Færøerne er loven om ægteskabs indgåelse og opløsning af 1922 med visse senere ændringer fortsat gældende.

Efter denne lov skal der inden indgåelse af ægteskab foretages lysning. Man kan ved kongelig bevilling opnå fritagelse for lysning, såfremt særlige grunde taler herfor. Man kan endvidere ved kongelig bevilling opnå tilladelse til, at vielsen sker som hjemmevielse, det vil sige udenfor de autoriserede vielsessteder (kirkerne og Landfogedens samt sysselmændenes kontorer). I 1998 blev der på Færøerne foretaget 157 kirkelige og 85 borgerlige vielser.

Skilsmisse gives enten ved dom (Færøernes ret) eller ved kongelig bevilling (Rigsombudsmanden på Færøerne).

I 1998 blev 54 ægteskaber opløst ved skilsmisse. Af disse skilsmisser er 2 sket ved dom og 52 ved kongelig bevilling. Der ses en betydelig stigning i antallet af skilsmisse i forhold til forudgående år.

Grundlaget for de 38 skilsmisser, der blev givet ved bevilling, var i 25 tilfælde forudgående separation, 10 ægteskaber blev opløst på grund af utroskab og 3 ægteskaber blev opløst på grund af 4 års samlivsophævelse. Af de 2 skilsmisser ved dom var 1 på grund af utroskab og 1 på grund af 4 års samlivsophævelse.

Børnebidrag

Ifølge lov om børns retstilling (1960) er forældrene hver for sig forpligtede til at forsørge barnet, og hvis en af forældrene ikke opfylder forsørgelsespligten, kan overøvrigheden (Rigsombudet) pålægge vedkommende at udrede bidrag til barnets underhold.

Faderen til et barn uden for ægteskab kan således pålægges at betale børnebidrag, hvis han ikke opfylder sin forsørgelsespligt. Det samme gælder, uanset om forældrene er blevet separeret eller skilt, hvis en af forældrene til et barn født i ægteskab ikke opfylder sin forsørgelsespligt.

Adoption

Ansøgning om bevilling af adoption indgives til Rigsombudet. Medmindre ansøgningen vedrører adoption af et stedbarn, forelægges sagen inden eventuel godkendelse for det færøske adoptionsråd, hvor lægelig, juridisk og social sagkundskab er repræsenteret.

I 1997 blev der udfærdiget 7 adoptionsbevillinger. En adoption var en såkaldte stedbarns-adoption, hvor den ene ægtefælle adopterer den anden ægtefælles barn med en anden person.

De øvrige 6 adoptionsbevillinger vedrørte 1 barn fra Færøerne, 3 børn fra Indien, 1 barn fra Ungarn og 1 barn fra Bulgarien. Adoption af udenlandske børn formidles af de godkendte institutioner Adoption Center, Danadopt og Terre des Hommes, der alle er hjemmehørende i Danmark.

Antallet af godkendelser som adoptanter til et udenlandsk barn siger umiddelbart mere om udviklingen på adoptionsområdet end antallet af udfærdigede bevillinger i det enkelte år, da der ofte forløber flere år fra en godkendelse er meddelt, og indtil adoptionen kan gennemføres endeligt med udfærdigelse af bevilling. Antallet af godkendelser var 13 i 1991, 1 i 1992, 3 i 1993, 3 i 1994, 5 i 1995, 8 i 1996 og 8 i 1997.

Lagtinget har i 1994 vedtaget en lov om dagpenge ved adoption, hvorefter ægtepar, der adopterer, ligestilles med øvrige forældre i relation til dagpenge under barsel.

Lagtinget har endvidere i 1994 vedtaget en lov, hvorefter forældre, der adopterer et udenlandsk barn, kan få et adoptionstilskud på 15.000 kr. Tilskuddet, der ydes som et engangsbeløb for hvert barn, gives uden hensyntagen til forældrenes indkomster. Betingelsen for at få adoptionstilskud er, at adoptionen er formidlet af en af de tre godkendte adoptionsformidlende organisationer i Danmark og at forældrene har fast bopæl på Færøerne.

Umyndiges retshandler

En umyndig person - d.v.s. en mindreårig eller en umyndiggjort - kan som hovedregel ikke selv råde over sin formue eller forpligte sig ved retshandler. Dette tilkommer normalt den pågældendes værge.

Værgen disponerer imidlertid ikke frit over den umyndiges formue. Overøvrigheden (Rigsombudet) skal ifølge myndighedsloven og værgebekendtgørelsen medvirke ved mange af de retshandler, som værgen foretager for den umyndige, typisk i forbindelse med sager om frigivelse af midler fra Overformynderiet, køb og salg af fast ejendom m.v.

Ægtepagter

En ægtepagt er en aftale, der før eller under ægteskabet er indgået mellem ægtefæller om formueforhold. Gaver mellem ægtefæller, der ligger ud over det sædvanlige, skal gives ved ægtepagt. Aftaler mellem ægtefæller om, at fællesejeaktiver skal være særeje, eller at særejeaktiver skal være fælleseje, skal ligeledes indgås ved oprettelse af en ægtepagt.

Alle ægtepagter skal tinglyses, men visse ægtepagter skal, forinden tinglysning kan ske, være godkendt af Rigsombudet. Dette gælder således ægtepagter oprettet efter ægteskabets indgåelse, hvorved der vederlagsfrit overføres formueaktiver fra den ene ægtefælle til den anden.

Navnesager

I 1992 blev navnelovsområdet overtaget af Færøerne som særanliggende. Området reguleres af en færøsk lagtingslov om navne.

Loven giver mulighed for, at visse navneændringer kan ske ved anmeldelse til sognepræsten. Øvrige navneændringer gives ved navnebevis af landsstyre. Der er samtidig indført et gebyr for landsstyreets behandling af navnesager.

En markant nyskabelse er, at en person højst kan tillægges to fornavne, at fornavne skal være i overensstemmelse med færøsk sprogbrug og at man har udarbejdet en relativ restriktiv liste over anerkendte fornavne. Ønsker man et navn, som ikke er medtaget på navnelisten, skal sagen forelægges for et navneudvalg. For personer fra udlandet, kan landsstyre i særlige tilfælde gøre undtagelse.

En anden nyskabelse er muligheden for som efternavn at få faderens eller moderens fornavn i ejefald med tilføjelse af "-son" eller "-dóttir" i overensstemmelse med personens køn.

Hvis ægtefæller ønsker samme efternavn, skal det anmeldes til vielsesmyndigheden. Den, som bærer sin ægtefælles eller tidligere ægtefælles efternavn, kan genantage sit tidligere efternavn ved anmeldelse til vielsesmyndigheden.

Fri proces

For at opnå fri proces til gennemførelse af en retssag forudsættes normalt, at man har en rimelig udsigt til at vinde sagen, samt at man ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen (indtægt under sygekassegrænsen).

Såvel en sagsøger som en sagsøgt kan opnå fri proces. I den samme retssag gives der dog normalt kun bevilling til én af parterne.

Fri proces meddeles af Rigsombudet, hvis sagen skal anlægges ved Færøernes ret. Er der tale om en ansøgning om fri proces til en ankesag, skal ansøgningen normalt behandles af Justitsministeriets Civilretsdirektorat.

Indfødsret (Statsborgerskab)

Man kan opnå indfødsret ved erklæring, hvis man umiddelbart opfylder bestemte betingelser, der er fastsat i indfødsretsloven. I disse situationer opnår man dansk indfødsret ved at afgive erklæring herom til Rigsombudet.

I 1997 opnåede ingen personer, bosat på Færøerne, dansk indfødsret ved erklæring.

Opfylder man ikke betingelserne for at få dansk indfødsret ved erklæring, kan dansk indfødsret kun opnås ved naturalisation gennem vedtagelse af en særlig lov herom i Folketinget. Sager om indfødsret ved naturalisation behandles af Landfogeden.

13. KIRKELIV

13.1. Folkekirken

Færøerne er et selvstændigt stift i den danske folkekirke og har egen biskop. Havnar kirke i Tórshavn er Færøernes domkirke, og dens kirkebogsførende sognepræst er domprovst i Færøernes stift.

Stiftsøvrigheden består af biskoppen, rigsombudsmanden og landsstyremanden for kirkelige anliggender.

Færøerne er opdelt i 13 præstegæld med i alt 601 kirker og 6 bønhus og med 20 præstembeder inkl. embedet som domprovst.

Administrationen af kirker og kirkegårde er henlagt til Lagtinget, der gennem Færøernes Kirkeinspektion bestyrer de bevillinger, der på de årlige finanslove afsættes til Kirkefonden, hvis midler anvendes til kirkernes udvendige vedligeholdelse, til opførelse af nye kirker og til udvidelse af de eksisterende. Herudover ydes der tilskud til kirkegårdsgårde, til anskaffelse af orgler og til byggearbejder og fornyelse af inventar m.v., der kan karakteriseres som egentlige forbedringer og ikke som normal vedligeholdelse. Kirkeinspektionen har i de senere år så godt som udelukkende ydet tilskud til udvendige vedligeholdelsesarbejder.

Det løbende tilsyn med kirkerne føres af kirkeinspektionen, der består af rigsombudsmanden som formand, domprovsten og 3 medlemmer valgt af Lagtinget. I 1992 blev Kirkeinspektionens sekretariat flyttet fra rigsombudsmandens kontor til det nye stiftsøvrigheds-kontor (i Bispegården).

Tabel 13.1. Kirkernes placering og befolkningsgrundlag pr. 31. december 1998.

Præstegæld	Præster	Kirker	Kommuner	Bygder	Indbyggere pr. 31.12.98
Norðoya ø.	1	5	4	9	841
Norðoya v. ¹⁾	2	6	4	10	4.876
Fuglafjarðar ¹⁾	1	5	4	9	3.330
Nes ²⁾	1	5	2	12	3.491
Sjógv	1	4	3	8	1.793
Eiði	1	4	4	8	1.295
Norðstreymoy ¹⁾	2,5	9	7	16	3.512
Suðurstreymoy østre	3	3	4	15	8.311
Suðurstreymoy vestre	3	4			8.276
Vágar ¹⁾	1,5	6	5	7	2.611
Sandoy	1	6	5	8	1.472
Suðuroy nordre ¹⁾	2	5	3	8	2.682
Suðuroy søndre	1	5	4	7	2.326
I alt	21	67	49	117	44.816

¹⁾ Heraf 1 bønhus²⁾ Heraf 2 bønhus

Kilde: Stiftsøvrigheden og materiale i Rigsombudet.

Præsterne på Færøerne lønnes efter samme regler som præsterne i Danmark. Staten dækker således 40%, mens resten af præstelønningerne betales af Præsteembedernes Fællesfond (hvis indtægter kommer fra danske kirkeskatter).

Statens udgifter til de nævnte 40 % af præstelønningerne samt til aflønning af biskoppen udgjorde i 1998 3.740.296 kr. Fællesfondens udgifter til de resterende 60 % af præstelønningerne udgjorde tilsvarende 4.708.904 kr. Samtlige nettoudgifter til aflønning af præster og biskop, befodringsfradrag, boligbidrag m.v. iberegnet, udgjorde i 1998 samlet 8.305.795 kr.

Herudover er der afholdt udgifter til vedligeholdelse af præstegårde og bispegården med 1.694.030 kr. og til administration (præste-, provste- og bispeembederne) med 2.485.393 kr.

Fællesfonden betaler også udgifter vedrørende præsteboliger m.v., og administrationen heraf foregår gennem stiftsøvrigheden. Under tilsyn af menighedsråd og kirkeinspektion har kommunerne ansvar for anlæg og drift af kirkegårde.

Udgifterne til kirkernes indvendige vedligeholdelse og kirkernes drift samt til anskaffelse af inventar afholdes af de enkelte menigheder. En stor del af kirkebetjeningen udføres ved frivillig arbejdskraft. Ved de fleste kirker er hvervet som organist, degn og klokker således ikke vederlagt.

Kirkefonden, hvis midler tilvejebringes ved en årlig bevilling på lagtingsfinansloven, har i 1998 anvendt i alt 3.780.071 kr. til udvendig vedligeholdelse af kirkerne samt 560.257 kr. til andre udgifter. Herudover er bevilget 3.562.574 kr. til vedligeholdelsesarbejder, som endnu ikke er sat i gang.

Ud over de nævnte udgifter til kirkelige formål har nogle kommuner i 1993 haft udgifter til kirkegårde.

I styrelsesloven fra 1924 er der hjemmel til at udskrive skatter til kirkens drift. Siden 1972 er kirkeskat udskrevet i et stigende antal kommuner (i 1995 i alt 28 kommuner med kirkeskatteprocenter, der varierer fra ca. 0,15 til 1,2).

13.2. Organisationer og foreninger tilsluttet folkekirken

K.F.U.K. og K.F.U.M.

De kristelige foreninger for unge kvinder og unge mænd, der hver har godt 200 medlemmer i Tórshavn, har begge til formål at arbejde for Guds riges udbredelse blandt unge, men arbejder i øvrigt inden for alle aldersgrupper. Bevægelserne samlede oprindeligt medlemmer og interesserede til bibelmøder og fællesbøn, og dette er fortsat grundlaget for deres virke.

Udover bibelarbejdet har foreningerne en række aktiviteter, forskelligt hobbyarbejde, forelæsninger, spil, film, udflugter og sommerlejr. Endvidere støttes et ydremissionsk arbejde. Begge foreninger afholder jævnligt medlemsmøder og andre møder - ofte ved fællesarrangementer mellem de to foreninger. Foreningerne er engageret i blad- og forlagsvirksomhed, og der er knyttet spejderafdelinger til foreningernes afdelinger.

I Klaksvík driver de to foreninger en børnehave, og på K.F.U.K.- og K.F.U.M.-hjemmene i Tórshavn er der udlejet værelser til skolesøgende unge kvinder og mænd. Færøernes ældste K.F.U.K. forening er i Vágur, hvor der også er aktiviteter for børn og unge.

Indre Mission

Indre Mission på Færøerne (Heimamissionin), der er en udløber af Indre Mission i Danmark, arbejder inden for rammerne af den evangelisk-lutherske kirke og forkynder fra omkring 30 missionshuse rundt omkring på øerne. Der er 5 fastansatte forkyndere. Disse virker over hele landet, mens det lokale arbejde først og fremmest varetages af frivillig arbejdskraft. Indtil 1. januar 1990 var forkynderne ansat og lønnet af Indre Mission i Danmark, men siden har alle medarbejdere været lønnet af Heimamissionen, som således nu er en selvstændig færøsk bevægelse.

Heimamissionens virke omfatter kristelige møder, sangkor, ungdomsforeninger og søndagsskoler. Missionen udgiver to blade, ligesom man har sit eget bogforlag og båndcentral.

Den færøske sømandsmission, som driver sømandshjem i Tórshavn, Runavík og Reykjavík hører under Heimamissionen. Det økonomiske grundlag for arbejdet i Heimamissionen og sømandsmissionen er frivillige gaver, som for sømandsmissionens vedkommende hovedsagelig samles ind gennem de ca. 60 sømandskvindekredse på Færøerne.

Det kirkelige missionsforbund

Det kirkelige missionsforbund ("Kirkjuliga missionsfelagið"), er et lægmandsfællesskab af troende, som sammen med præster på evangelisk-luthersk folkekirkeligt grundlag ønsker at vække og styrke det åndelige liv og at samle børn, unge og ældre til et helligt samfund. Missionsforbundet har nogle få ansatte forkyndere på Færøerne. Den væsentlige del af missionsforbundets arbejde udføres af frivillige.

Af aktiviteter kan nævnes søndagsskolevirksomhed, håndarbejdsaftener og sangkor for voksne og børn. Forbundets forlag har til huse i missionshuset i Tórshavn, og dets bog- og båndcentral ligger i Klaksvík. Forbundets nyeste aktiviteter er et lejrsted i Haldarsvík, som er beregnet for børnelejr, ungdomslejr og bibelkurser.

Det økonomiske grundlag for missionsforbundet er frivillige gaver.

13.3. Kristne trossamfund uden for folkekirken

Brødremenigheden

Brødremenigheden er et trossamfund bestående af selvstændige lokalmenigheder. Den første menighed begyndte i Tórshavn i 1880.

Der findes i dag omkring 30 menigheder på Færøerne.

Menighederne har deres egen bibeloversættelse og egen sangbog. Den forkynder evig frelse og nåde ved omvendelse og tro på Jesus Kristus med efterfølgende dåb.

Man regner med, at Brødremenigheden omfatter ca. 4.000 medlemmer.

Der holdes møder én til flere gange om ugen. "Brødsbrydelsen" (nådveren) anses for det centrale møde, idet man samles søndag formiddag for at mindes Herrens død og opstandelse ved lovprisning og taksigelse. Af andre møder kan nævnes evangelisk møde, bønne- og opbyggelsesmøde og ungdomsmøde.

De fleste menigheder har søndagsskole. I en del menigheder har man hobbyaktiviteter og sangkor for voksne og børn. Foruden søndagsskolebladet udgiver menighederne tidskrifter samt en del anden litteratur. På Vågø har menighederne et kursuscenter (Zarepta), hvor der om sommeren tillige afholdes børne- og ungdomslejr.

Alt menighedsarbejde er frivilligt og finansieres af gaver. Der er seks missionærpar tilknyttet menighederne på Færøerne; desuden arbejder et antal missionærer fra menighederne på Færøerne i 9 forskellige lande.

Den katolske kirke

Den katolske menighed på Færøerne er en del af bispedømmet København, der omfatter Danmark, Færøerne og Grønland.

Menighedens opgave er at vidne om Guds kærlighed for det færøske folk og at arbejde for kristen kærlighed, fred og retfærdighed menneskene imellem.

Menigheden består af ca. 70 medlemmer, heraf et antal franciskanersøstre og en sognepræst. Der afholdes en daglig gudstjeneste i klostret KERIT i Tórshavn. Om søndagen og på de større helligdage fejres en højmesse i Mariukirkjan.

Søstrene er engagerede i Skt. Frans' skole i Tórshavn og driver også en børnehave.

Frelsens hær

Frelsens Hær er en international, evangelisk og social organisation, hvis mål er at kæmpe for, at alle mennesker skal "underkaste sig den Herre Jesu Kristi herredømme". Man søger at nå dette mål ved et forebyggende og opbyggende arbejde blandt børn og unge, samtidig med at man driver et udadventt og oplysende arbejde af både praktisk og åndelig karakter.

Frelsens Hær har knapt 150 medlemmer. Foruden hornorkestret er der spejderarbejde, sanggrupper, søndagsskoler og forskellige andre aktiviteter for børn og unge. Frelsens Hær har afdelinger i Tórshavn og i Vágur.

Pinsemenigheden (Hvítusunnusamkoman)

Menigheden, der arbejder mest sammen med pinsemenigheden i Norge, arbejder ud fra bibelens ord om det evige liv, som er at kende den eneste sande Gud og den, som Gud har sendt, Jesus.

Menigheden har ca. 150 medlemmer, og menighedens søndagsskole samler et halvt hundrede børn. Ledelsen består af en forstander og seks "ældstebrødre". Der holdes omkring 250 møder årligt.

Syvendedags adventisterne

Syvendedags adventisterne er en verdensbevægelse med rod i den radikale reformation (16. årh.), som tog sit nuværende navn og organisationsform i den store adventvækkelse i første halvdel af det 19. århundrede i Amerika. Syvendedags adventisterne lægger i deres forkyndelse vægt på frelsen i troen på Jesus Kristus og forkynnder hans snarlige genkomst, idet de fastholder de 10 buds gyldighed og at disse er en genspejling af skaberens karakter.

Adventistsamfundet begyndte sit virke på Færøerne i 1913. I dag har menigheden ca. 90 medlemmer organiseret i en menighed i Tórshavn, hvor menighedens kirke ligger. Der er også medlemmer uden for Tórshavn, herunder særligt i Kollafjørður.

I Tórshavn driver samfundet en børneskole, 1. til 7. klasse med 106 elever og 8 fuldtidsansatte lærere. Denne skole er et led i menighedens arbejde, som også omfatter prædikevirksomhed, foruden udbredelse og salg af kristen litteratur. En gang om året indsamles der midler til samfundets internationale hjælpearbejde, hovedsagelig i udviklingslandene. Hver lørdag formiddag samles menigheden til bibelstudium og gudstjeneste, der er åben for alle.

Filadelfia-menigheden

Filadelfia-menigheden i Tórshavn er en såkaldt pinsemenighed. Dette navn gav folk denne bevægelse, fordi den bygger på de begivenheder, der fandt sted første pinsedag, hvor Helligånden kom til jorden for at være i mennesker.

Filadelfia er en selvstændig menighed (ikke underlagt en organisation), men har et godt samarbejde med andre lignende menigheder på Færøerne og i de øvrige nordiske lande.

Menigheden tæller ca 250 medlemmer. For at blive medlem må man være genfødt og døbt på sin egen tro og bekendelse. Menigheden ledes af et ældsteråd, hvor den ældste kaldes forstander. Menigheden har også valgt et antal menighedstjenere (diakoner) til at varetage de praktiske ting. Alle sager af væsentlig betydning (økonomi m.v.) bliver forelagt menigheden til godkendelse, og det er således menigheden, der er den afgørende instans.

Menigheden drives økonomisk ved frivillige midler. Tiende bliver ikke påbudt, men flere af medlemmerne giver tiende. Der indsamles kollekt ved møderne.

13.4. Andre trossamfund

Jehovas Vidner

Jehovas Vidner er et internationalt, kristent samfund af forkyndere. I mere end 210 lande og områder forkynnder de, at Guds rige med Jesus Kristus som konge er oprettet i himmelen, og at dette rige vil gribe ind i jordens anliggender. De forkynnder, at den nuværende verdensordning nærmer sig sin afslutning, fordi Gud, hvis navn er Jehova, snart vil fjerne ondskaben.

På Færøerne findes der menigheder i Tórshavn, Klaksvík, Runavík og Tvøroyri. Mødestederne der bygges af Jehovas Vidner selv kaldes rigssale. Der er ca. 120 aktive vidner på Færøerne.

Bahá'í troen

Bahá'í troen er en selvstændig verdensreligion, som bygger på Bahá'úláh's lære. Bahá'í'erne tror, at Bahá'úláh er den forjættede, som Kristus, Moses og Guds andre sendebud har bebudet vil skabe verdensomspændende enighed, fred og sammenhold mellem menneskene.

Blandt Bahá'í troens hovedmål er Guds, religionens og menneskeslægtens enhed, ligestilling mellem kønnene, og en international regering og domstol. Bahá'í samfundene på Færøerne bliver, som andre Bahá'í samfund rundt omkring i verden, vejledt af Retfærdighedens Verdenscenter i Haifa, Israel.

Bahá'í troen har været repræsenteret på Færøerne siden 1954. Bahá'í'ens første Lokale Åndelige Råd blev stiftet i 1973. Der afholdes møder regelmæssigt, ligesom der arrangeres bønnemøder, læsekredse og konferencer. Derudover holdes der 9 særlige helligdage.

Bahá'í samfundet på Færøerne har en bygning i Tórshavn. Alt arbejde inden for menigheden finansieres udelukkende af det, som trosfællerne frivilligt giver til sagen.

14. KULTURELLE FORHOLD

Radio

Útvarp Føroya (Ú.F.) begyndte sine udsendelser i 1957. Direktøren for Ú.F., der er tjenestemand under landsstyret, står for den daglige ledelse. Ifølge den nye lov for radio og TV på Færøerne, som trådte i kraft d. 1. marts 1998, skal der udpeges et rådgivende programudvalg med 7 medlemmer. Fra 1. marts 1998 har Ú.F. ikke længere eneret til radiovirksomhed på Færøerne. Enkeltpersoner og organisationer kan fra dette tidspunkt søge et bevillingsudvalg om tilladelse til at drive radiovirksomhed.

Radioens programmer udsendes over en 200 kW mellembølgesender, og på FM-båndet sendes fra 3 hovedstationer og 8 mindre sendere.

Med den nuværende sendeflade er den årlige sendetid ca. 5000 timer.

ÚF har ca. 40 ansatte, men bruger derudover et lige så stort antal freelance medarbejdere, som producerer enkelte udsendelser. En væsentlig del af musikprogrammerne og de fleste specialprogrammer produceres af eksterne medarbejdere.

ÚF's programpolitik lægger vægt på en Public Serviceforpligtelse. Det tilstræbes, at radioens programflade repræsenterer en uafhængig og troværdig nyhedsformidling, en alsidig oplysningsvirksomhed, og kultur- og underholdningsprogrammer af en rimelig kvalitet. Desuden tilstræbes det, at der er et programtilbud for både store og små grupper, og at der bidrages til, at lytterne har indsigt i og forståelse for færøsk sprog og kultur.

Musik udgør omkring 45 % af sendetiden, og det tilstræbes at nå alle musikgenrer såvel som alle stofområder. ÚF producerer samtlige programmer selv, og alle udsendelser er på færøsk. ÚF har samarbejde med Danmarks Radio vedrørende musikarkivet.

Fjernsyn

Sjónvarp Føroya (SvF) påbegyndte sine prøveudsendelser i 1984 samtidig med, at de private fjernsynsforeninger ophørte med deres sendevirksomhed.

Den daglige ledelse varetages af en direktør, der er ansat som tjenestemand under landsstyret. Ansvar for den daglige drift påhviler direktøren under ansvar over for landsstyremanden. Direktøren er eneansvarlig for programpolitikken. Landsstyremanden for kulturelle anliggender udpeger dog et rådgivende programudvalg.

SvF sender ca. 40 timer om ugen, fordelt over 6 af ugens dage. Bortset fra mandag sendes der hver aften, og lørdag og søndag desuden i eftermiddagstimerne.

På nyheds- og aktualitetsområdet har fjernsynet en række faste udsendelser (nyhedsudsendelse 3 gange om ugen, aktualitets- og debatudsendelser 1 til 2 gange ugentligt, et færøsk kulturprogram hver 14. dag). Udsendelser for børn sendes flere gange om ugen. Nogle af disse er færøsk producerede, medens andre er udenlandske.

Tv-programmerne modtages af ca. 13.000 husstande via et transmissionsnet, der omfatter omkring 50 sendere og transformere. SvF har en stab på 40 fast ansatte medarbejdere, hvortil kommer 20 - 25 freelance-medarbejdere og andre specialister. SvF producerer selv lidt under 20 % af udsendelserne og oversætter omtrent samme procentdel af de udenlandske udsendelser til færøsk. En stor del af stoffet kommer fra Danmarks Radio og fra TV 2.

SvF lægger i sin programpolitik vægt på at bidrage til befolkningens kendskab til og forståelse for det færøske samfund. SvF ser sig endvidere som et vindue mod omverdenen, der kan bidrage til at give befolkningen som helhed en bedre forståelse af denne. SvF er uafhængig af politiske og økonomiske interesser.

Seerundersøgelser har vist, at SvF har et meget stort antal seere - i visse tilfælde 70 - 80 % - og at det især er de SvF-producerede nyheder og andre lokale produktioner, der har interesse.

Tórshavn kommune åbnede i 1989 en parabolstation, som gør det muligt for befolkningen i Tórshavn-området (gratis) at modtage udsendelserne fra TV 3, BBC World, Eurosport og MTV (musikkanal).

SvF's drift finansieres via fjernsynslicens, spil og reklamer. Licensen er den største indtægtskilde. Den udgør for tiden lidt under 1.400 kr. om året pr. fjernsynsmodtager incl. MOMS.

Aviser

Følgende 5 aviser udkommer på Færøerne:

Navn	Ugentlige udgaver	Oplagstal 1998	Talerør for
Dimmalætting	5	10.500	Sambandspartiet
Sosialurin	5	7.000	Socialdemokratiet
Oyggjatiðindi	2	2.400	Ingen partitilknytning
Norðlýsið	1	1.200	Ingen partitilknytning
Dagblaðið	1	2.000	Folkeflokkun

Antal trykte eksemplarer er oplyst af de respektive bladredaktioner. Antallet af solgte eksemplarer ligger antagelig noget lavere.

Bogudgivelser

I 1998 udkom i alt 157 (129) bøger på færøsk, 96 (75) originale og 61 (54) oversættelser. Af det samlede antal bøger var der 16 (10) genoptryk. (Tallene i parentes er de tilsvarende tal for 1997). Det samlede antal trykte bøger på færøsk, siden den første bog udkom i 1822, udgør hermed 3.761 bøger. De 157 bøger er på i alt 28.452 (17.182) sider. Af de udgivne bøger i 1998 er 52 bøger (svarende til 33,1% (38%)) blevet trykt i udlandet.

Dertil udkom i 1998 34 (36) bøger, som enten er skrevet af færinger eller som vedrører Færøerne. I 1998 blev 2 (3) færøske bøger udgivet på andre sprog.

Årets bogproduktion kan opdeles i følgende kategorier: 7 (8) romaner, 2 (1) novellesamlinger, 7 (5) digtsamlinger, 54 (45) børnebøger, 28 (22) skolebøger og 57 (47) faglitterære udgivelser.

Foruden de 157 bøger, der udkom i 1998, udkom også 101 (55) julebøger, almanakker og andre årbøger samt 44 (44) blade og tidsskrifter.

M.A.Jacobsens litteraturpris for 1998 blev tildelt J. P. Gregoriussen for faglitteratur og Frits Johannesen for hans arbejde med kulturens fremme. Tórshavns byråds børnebogspris tildeltes Lydia Didriksen og Knút Olsen. Jóhan Hendrik Winther Poulsen modtog i 1998 hædersgave fra Kristjan á Brekkumørk's Fond.

Biblioteksvæsen

Ved hjemmestyreordningen blev biblioteksvæsenet overtaget som færøsk særanliggende og Føroya Landsbókasavn, oprettet i 1828 som selvejende institution, blev samtidig lagt under landsstyret og fik pålagt opgaver som landsbibliotek, overcentral og bibliotekstilsyn. Biblioteket skal samle al færøsk litteratur og så vidt muligt al litteratur, der vedrører Færøerne.

Endvidere skal Landsbókasavnið som central- og forskningsbibliotek "virke for udbredelse af kundskaber og oplysning i landet". Det har tilsyn med folkebibliotekerne, fordeler Lagtingets bevillinger og sørger bl.a. for boganskaffelse og katalogisering til de biblioteker, der ikke selv har uddannet personale hertil.

Landsbókasavnið modtager og fordeler pligtafleveringen (fire eksemplarer) fra landets trykkerier og har desuden ret til yderligere frieksemplarer til sine udenlandske bytteforbindelser.

I tilknytning til bibliotekets færøske afdeling udarbejdes nationalbibliografien, en registrering af alt materiale vedrørende Færøerne - siden 1940 trykt som selvstændigt tillæg til Dansk Bogfortegnelse.

Bogbeholdningen er på ca. 132.000 (130.000) bind, heraf ca. 20.000 i forskningsafdelingen. Biblioteket har desuden tidsskrifter og mikrofilm (hovedsagelig færøske aviser).

I 1997 udlånte Landsbókasavnið ca. 13.400 bøger, hvortil kommer benyttelsen af den færøske afdeling, som indeholder bøger, håndskrifter, pjecer, grammofoonplader og kassettebånd m.v. En tidligere ordning med bogbus på Streymoy og Eysturoy blev opgivet i 1993.

Til sin håndskriftssamling har biblioteket tilvejebragt håndskrifter, der er arkiveret på Det kgl. Bibliotek og Dansk Folkemindesamling, derudover har biblioteket fået bøger, tidsskrifter og særtryk som gave fra enkeltpersoner, biblioteker og andre institutioner på Færøerne og i udlandet.

Landsarkivet

Færøernes landsarkiv, der blev grundlagt i 1932, blev i 1952 overtaget af hjemmestyret og er således en institution, der hører direkte under landsstyret. Landsarkivets virksomhed er fastsat ved lagtingslov af 28. april 1992.

Landsarkivet har flere hovedopgaver. En af disse er at bevare alle oplysninger, som kan forklare kommende generationer, hvorledes samfundet har ændret sig gennem tiderne. Dette materiale kan være både af offentlig og af privat oprindelse. En anden hovedopgave er at tilvejebringe det materiale, som administrationen og øvrigheden mangler i deres daglige arbejde.

Landsarkivet har pligt til at fremskaffe protokoller og andre arkivalier til forskere, ligesom arkivet kan udlåne arkivalier til institutioner. Privatpersoner har mulighed for at låne arkivalier til benyttelse på arkivets læsesal. En del af arkivets arbejde er at indsamle kilde-materiale fra private virksomheder og enkeltpersoner for på den måde at indsamle og bevare historiske kilder af offentlig og privat oprindelse. Forskning og publikation er ligeledes en af arkivets opgaver.

Færøernes Landsarkiv omfatter i dag 4.500 hyldemeter. Her opbevares alle rigs- og landsmyndighedernes arkivalier, som er bevarede på Færøerne. Som eksempel kan nævnes sorenskriverens og Lagtingets arkiver fra 1615, kirkens fra 1669, landfogedens fra 1706, stiftamtmandens fra 1720, Færø Amts fra 1816, Færøerne lagtings fra 1852, sundhedsvæsenets fra 1812 og syslernes fra omkring 1800.

Færøernes Landsarkivs hovedmagasin og læsesal har lokaler i laboratoriebygningen, Debesartrøð, mens administration og ekspedition ligger i "Postmeistarahúsinum" i Debesartrøð. Herudover har landsarkivet fjernmagasiner i lejede lokaler i Tórshavn.

Foruden det store arkivmateriale i egne magasiner ejer Færøernes Landsarkiv en hel del arkivalier i danske arkiver. Det drejer sig om materiale, som blev sendt til Danmark ved århundredskiftet, og som man endnu ikke har mulighed for at opbevare på Færøerne.

Som gave fra Sverige modtog Færøerne i 1990 det historisk meget værdifulde færøske middelalderhåndskrift "Kongsbogen", som bl.a. indeholder Seyðabrævið (Fårebrevet). "Kongsbogen" opbevares nu af landsarkivet.

Museum

Føroya Fornminnissavn blev grundlagt i 1898 som en selvejende institution med det formål at indsamle og udstille kulturhistoriske genstande. Ved en lagtingslov etableredes Føroya Fornminnissavn i 1952 som nationalmuseum, der sorterede direkte under landsstyret, og dets formål blev udvidet med en række administrative og videnskabelige opgaver.

Føroya Fornminnissavns opgaver omfatter forvaltning af fortidsminde- og bygningsfredningsloven, arkæologiske og etnologiske undersøgelser, indsamling og forskning samt bevaring og udstilling af oldsager og indsamlede etnologiske genstande. Desuden fører museet tilsyn med lokalmuseer, som får offentlig støtte efter lokalmuseumsloven.

Museet ledes af landsantikvaren, som desuden varetager fortidsmindeforvaltning, bygningsbevaring, lokalmuseumstilsyn og repræsenterer museet i fortidsmindenævn og overfredningsnævn. På museet er bl.a. ansat et antal videnskabelige medarbejdere og en konservator.

Museets kulturhistoriske udstilling, dets bådudstilling og kongsbondegården "Dúvgarður" i Saksun har hvert år et stort antal besøgende, herunder af mange skoleklasser.

Nordens Hus

Nordens Hus på Færøerne er opført af Nordisk Ministerråd og Færøernes landsstyre, og husets løbende drift finansieres af ministerrådet (92%) og landskassen (8%).

Nordens Hus, som åbnede i 1983, er et mangesidigt kulturhus på 2.600 m², hvis formål er at formidle kultur (herunder forsknings- og undervisningsspørgsmål) mellem Færøerne og det øvrige Norden samt at støtte og fremme færøsk kulturliv.

Huset ledes af en bestyrelse på 9 medlemmer, hvoraf de 3 vælges af Færøernes landsstyre 5 af Nordisk Ministerråd efter forslag fra de respektive landes regeringer og en repræsen-

tant for de ansatte. Husets daglige arbejde ledes af en direktør, der udpeges af den siddende bestyrelse. Direktør Peter Turtshchaninoff (Finland) er husets nuværende leder.

Husets virksomhed bygger på et samarbejde mellem såvel nordiske sammenslutninger, foreninger og organisationer af forskellig art, som med færøske institutioner, grupper og enkeltpersoner. Det er en målsætning for husets ledelse, at så mange af arrangementerne som muligt også bliver vist udenfor Tórshavn.

Husets lokaler bliver brugt til mange formål af forskellig art. Færøernes symfoniorkester og adskillige musik- og teatergrupper bruger regelmæssigt huset til prøver og til koncerter. Foreningen Norden afholder mange af sine møder i huset, og i samarbejde med dansesforeningen i Tórshavn bliver der arrangeret børnedans i vinterhalvåret.

Den færøske radio og det færøske fjernsyn bruger også huset til optagelse af programmer af forskellig karakter.

Blandt husets mange aktiviteter kan i øvrigt nævnes, at der i 1997 var et stort antal kunststillinger, forskelligartede koncerter, herunder også korkoncerter, og filmforevisninger; Nils Malmros filmatisering af romanen "Barbara" havde således verdenspremiere her d. 28. september 1997. Den årlige jazz/blues- og folkemusikfestival i oktober bød på 4-6 koncerter hver dag i de dage, festivalen varede. Der er opført flere teaterforestillinger i huset, som ligeledes har været ramme om et antal kongresser, konferencer og foredrag samt nordiske og færøske møder og kurser.

Teatervirksomhed

Den eneste egentlige teaterbygning på Færøerne er Sjótleikarhúsið i Tórshavn, der ejes og drives af Havnar Sjótleikarfelag.

Scener med et forholdsvis udbygget teknisk udstyr findes endvidere i bygdehusene i Húsavík, Sandur, Kollafjørður og Gøta samt i Strendur og Oyrabakki.

Andre steder anvender man skoler, idrætshaller og forsamlingshuse til teateropførelser, og der findes scener i de fleste nyopførte skoler. Da disse scener imidlertid som regel er henlagt til gymnastiksale, der ofte er i brug om aftenen, kan de kun i begrænset omfang anvendes af lokale amatørgrupper.

I 1989 oprettedes som en selvejende institution Leikpallur Føroya (Den færøske Teater-scene), der som formål har at videreudvikle - og skabe interesse for professionel- og amatørteaterkunst, at støtte eksperimenterende teaterarbejde til udvikling af en særlig færøsk teaterkunst og at administrere al offentlig støtte til teater på Færøerne.

Institutionen ledes af en bestyrelse, hvis medlemmer er udpeget af Meginfelag áhugaleikara Føroya MáF, (Landsorganisationen for færøsk Amatørteater) og af Leikarafelag Føroya (Foreningen for hel- og halvprofessionelle teaterarbejdere).

Meginfelag áhugaleikara Føroya består af 14 amatørforeninger og -grupper. En af landsorganisationens opgaver er at yde konsulenttjeneste til og afholde kurser for landets mange teaterforeninger o.a.

Den store teaterinteresse på Færøerne og de mange (amatør)skuespillerforeninger giver sig udtryk i, at der hvert år opføres et stort antal - store og små forestillinger (klassiske og moderne -, færøske og udenlandske skuespil, kabaretter, musicals m.v.)

MáF er optaget i nordisk samarbejde gennem sit medlemsskab af nordisk Amatørteaterråd (NAR). Ligeledes er MáF medlem af Færøernes Kunstnerforening (LISA).

Klaksvík byråd overlod i 1985 huset "Atlantis Bio" til Klaksvík teaterforening, der selv har restaureret huset, således at det kan bruges til teater. Foreningen står for den daglige drift af huset.

Musikliv

Der er ét symfoniorkester på Færøerne, nemlig Føroya Symfoniorkestur, med ca. 45 aktive medlemmer.

Der er flere hornorkestre (brassbands) og harmoniorkestre på Færøerne, som har mere end 200 aktive amatørmusikere, og der afholdes i alt godt 100 koncerter/offentlige fremførsler om året. Det ældste af disse orkestre er Havnar Hornorkester (1903), mens de yngste, der ofte har tilknytning til musikskolerne, er dannet i de seneste år. Disse orkestre er medlemmer af Centralforeningen af færøske Hornorkestre.

Der er 25-30 kor, herunder større kirkekor. Der skønnes at være ca. 4-500 aktive amatørkorsangere, og korene afholder hvert år et stort antal koncerter/offentlige fremførsler.

Havnar Jazzfelag har til formål at fremme interessen for musik, særligt jazz-, blues- og rockmusik. Foreningen planlægger og igangsætter hvert år en række arrangementer med udenlandske gæstemusikere og færøske grupper.

Tórshavn Jazz-, Fólka- og Blues-Festival, der er en nordisk festival for rytmisk musik, afholdes hvert år i oktober måned. Festivalen, der strækker sig over 4-5 dage, støttes både af færøske myndigheder og Nordens Hus og af forskellige kulturelle fonde.

Føroya Koncertfelag, der har til formål at arrangere regelmæssige koncerter med færøske og udenlandske kunstnere, står hvert år for en række musikarrangementer i Tórshavn og i

en række store og små bygder. I koncerterne har dels medvirket færøske musikere og sangere og dels udenlandske besøgende fra de øvrige nordiske lande.

Kunst

Der er en betydelig interesse for billedkunst i den færøske befolkning, og der arrangeres hvert år et stort antal kunstudstillinger, hvoraf de fleste er salgsudstillinger. Både private hel- og halvoffentlige virksomheder har tradition for at købe kunst.

Færøske billedkunstnere dannede i 1980 foreningen "Føroysk Myndalistafólk" (Færøske Billedkunstnere), der med få undtagelser omfatter de kunstnere, som fast arbejder med billedkunst, og hovedparten af de kunstnere, som regelmæssig deltager i udstillinger. Medlemstallet er 20-30. Foreningen "Føroysk Myndalistafólk" er repræsenteret i "Listafólkasamband Føroya", LISA (den færøske kunstnersammenslutning).

Enkelte billedkunstnere får årlige hædersgaver på de årlige lagtingsfinanslove, men det offentlige giver ikke almindelig støtte til billedkunstnerne.

Listafelag Føroya (Den færøske Kunstforening) har til formål at støtte færøsk kunst og at arrangere udstillinger. Listafelag har således stået for hovedparten af de store udstillinger med færøsk kunst, som har været afholdt - på Færøerne eller i udlandet - igennem de seneste 15-20 år, herunder også de traditionelle Olai-udstillinger, som har eksisteret siden 1948.

Lagtinget oprettede i 1948 en offentlig kunstsamling, Føroya Listasavn, som har til formål at indkøbe og dokumentere færøsk billedkunst. Dele af denne offentlige kunstsamling er placeret i Listaskálin, der er en udstillingsbygning, som Listafelag Føroya (Den færøske Kunstforening) opførte i 1970, og som har været organiseret som en selvejende institution, finansieret over Lagtingets finanslov.

I 1989 blev de to institutioner Føroya Listasavn og Listaskálin lagt sammen til et egentligt kunstmuseum, der bærer navnet Listasavn Føroya. Kunstmuseet er organiseret som en selvejende institution med en bestyrelse på 4 medlemmer. Medlemmerne vælges af landsstyret (formanden), Tórshavn kommune, Listafelag Føroya og Føroysk Myndlistafólk (Færøske Billedkunstnere). Billedkunstneren Bárður Jákupsson er ansat som museumsleder.

I museets udstillingsbygning, som i sommeren 1993 genåbnedes efter en omfattende udbygning vises en bred basisudstilling af færøsk billedkunst, ligesom der arrangeres skiftende udstillinger af færøsk og udenlandsk billedkunst. Museet arrangerer endvidere udstillinger af færøsk kunst i udlandet (gerne i samarbejde med Listafelag Føroya). Dele af museets samling er placeret i Lagtingets og landsstyrets bygninger og andre offentlige steder.

Der er enkelte andre udstillingssteder og private gallerier i Tórshavn. I en forhenværende smedie ("Smiðjan") i den gamle del af Tórshavn, har Tórshavn kommune således indrettet en udstillingsbygning, der lånes ud til kunstnere til mindre udstillinger.

I en af Føroya Sparikassi's filialer findes der også et lille lokale, som stilles til kunstnernes frie disposition.

Idræt

Ítróttarsamband Føroyar (ÍSF)

ÍSF, der blev stiftet i 1939, er landsforening for alle idrætsforeninger på Færøerne. ÍSF er højeste myndighed vedrørende idrætsvirksomhed, og foreningens formål er at fremme, samordne og tilrettelægge al idrætsvirksomhed på Færøerne, at arrangere turneringer og at godkende sådanne både på Færøerne og i udlandet, at fremme samarbejdet om idrætsspørgsmål med landsmyndigheder og andre myndigheder, samt endelig at repræsentere Færøerne i forhold til andre lande.

105 idrætsforeninger med godt 12.000 enkeltmedlemmer er medlemmer af ÍSF. ÍSF bliver finansieret gennem kontingenter fra medlemsorganisationerne, en fast bevilling på den færøske lagtingslov samt indtægter fra anden side.

ÍSF er organiseret med særforbund på samme måde som tilsvarende organisationer i nabolandene.

Det første særforbund, Fótboldssamband Føroya, FSF (Det færøske fodboldforbund), blev stiftet i 1979, og der er nu særforbund på følgende idrætsgrene: Fodbold, håndbold, roning, bordtennis, badminton, volleyball, gymnastik, svømning, judo samt særforbundet for handicappede.

Hertil kommer en ungdoms- og udviklingsafdeling, som hører direkte under ÍSF, og som bl.a. tager sig af kursusvirksomhed. Andre idrætsgrene, som er repræsenteret i ÍSF uden at have et særforbund, er ridning, atletik, skydning og cykling.

Specialforbundene ledes af forretningsudvalg og turneringsudvalg, som vælges på specialforbundenes generalforsamlinger. Specialforbundenes formænd har sæde i ÍSF's bestyrelse ligesom formanden for de handicappedes idrætsforbund. Formanden for ÍSF er formand for forretningsudvalget, som har tre medlemmer.

Forretningsudvalget, der har den daglige ledelse, administrerer alle finansielle spørgsmål og sørger for, at generalforsamlingens vedtagelser og bestyrelsesbeslutninger bliver gennemført.

Dansk-færøsk Kulturfond

Dansk-færøsk Kulturfond blev oprettet i 1951 efter aftale mellem regeringen og Færøernes landsstyre. Grundlaget for fondets formue er tilbagebetalingerne af lån, som statskassen ydede færing, der af uddannelsesmæssige eller andre grunde opholdt sig i Danmark under 2. verdenskrig, hvor forbindelsen mellem Færøerne og Danmark var afbrudt. Fondet har siden fået tilført yderligere midler, og formuen udgør nu godt 5 mio. kr.

Fondet arbejder på grundlag af en fundats fra 1955. Ifølge fundatsen er fondets formål "at fremme den åndelige forbindelse mellem Færøerne og den øvrige del af det danske rige", dvs. kulturformidling i bred forstand mellem Færøerne og Danmark. Også kulturformidling mellem Færøerne og Grønland falder ind under fondets formål.

Fondet administreres af en bestyrelse på 5 medlemmer, nemlig en repræsentant for Statsministeriet, en repræsentant for Kulturministeriet, Rigsombudsmanden på Færøerne og 2 af landsstyret valgte repræsentanter. For tiden er følgende medlemmer af fondets bestyrelse:

- Departementschef Nils Bernstein (formand), Statsministeriet.
- Sekretariatsleder Anette Faaborg, Dansk Musik Informations Center.
- Rigsombudsmand Vibeke Larsen.
- Adjunkt, cand.scient. Dánjal Petur Højgaard, Gymnasiet og HF-kurset på Østerø.
- Professor, dr.phil. Eyðun Andreassen, Fróðskaparsetur Føroya (det færøske universitet).

Konsulent Inger Skydsgaard og kontorfuldmægtig Charlotte Kaltoft, Statsministeriet, fungerer som sekretariat for bestyrelsen.

Bestyrelsen foretager uddelinger 2 gange om året. Frist for indsendelse af ansøgning er den 15. februar og 15. august. Ansøgningerne sendes til fondets sekretariat, att.: konsulent Inger Skydsgaard, Statsministeriet, Prins Jørgens Gård 11, DK-1218 København K. Der anvendes ikke særlige ansøgningsskemaer, men ansøgningen må indeholde en udførlig redegørelse for formålet, budget for den ansøgte aktivitet samt evt. regnskabsoplysninger for tilsvarende tidligere aktiviteter. Endvidere bør det oplyses, om der er søgt støtte til formålet fra anden side.

Der kan gives støtte til formål inden for teater, film, musik og kunst, bogudgivelser, visse studierejser m.m. Der gives normalt ikke tilskud til nordiske konferencer, skolerejser og lign. samt egentlige uddannelsesformål.

Tilskuddene er af varierende størrelse. Bevillingstilsagnene opretholdes i 3 år, hvorefter der må indsendes ny ansøgning, såfremt det pågældende projekt fortsat ønskes støttet.

Dansk-færøsk Kulturfond bestyrer endvidere "Dansk-Færøsk Samfunds studierejselegat", som opslås i Danmark og på Færøerne til uddeling en gang om året. Legatet består af to portioner på 5.000,- kr., den ene portion til en studierejse til Færøerne, den anden til en studierejse til Danmark, for personer mellem 18 og 30 år. Studierejsen skal have et formål, der falder inden for Dansk-færøsk Kulturfonds formål.

Yderligere oplysninger om Dansk-færøsk Kulturfond fås ved henvendelse til sekretæren, konsulent Inger Skydsgaard, tlf. +45 33 92 22 42 eller tlf. +45 33 92 33 00 (Statsministeriet).

Bilag 0. Oversigt over rapporter m.v. om færøske forhold, afgivet fra juni 1993 til maj 1999.

Politiske og administrative forhold:

- Betænkning om de færøske styrelsesforhold
(Udvalg nedsat af Færøernes landsstyre til at undersøge styrelsesforholdene på Færøerne)
Tórshavn, december 1993
- Strukturændringer i landsstyreadministrationen
(Konklusioner, forslag og baggrundsrapporter vedrørende de fremtidige organisations- og personaleforhold for landsstyrets administration, udarbejdet af Færøernes landsstyre)
Tórshavn, 20. marts 1996
- Redegørelse om de færøske kommuner, Ny kommunal ordning, Konklusioner og anbefalinger
(Udvalg nedsat af Færøernes Landsstyre til at udarbejde grundlaget for en færøsk kommunalreform)
Tórshavn, september 1998
- Redegørelse om udlandspolitiske anliggender 1998/99
(Lagmandskontorets udlandsafdeling)
Tórshavn, d. 27. januar 1999

Befolknings- og boligforhold:

- En sammenligning af levevilkårene på Færøerne og i Danmark
(Den af Færøernes landsstyre nedsatte færøske arbejdsgruppe)
Tórshavn, september 1995

Erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold:

- Kulbrinteplanlægningskommissionens rapport til landsstyret
(Landsstyrets kulbrinteplanlægningskommission)
Tórshavn, juni 1993

- Redegørelse fra Strukturudvalget
(Strukturudvalget)
Tórshavn, 1. juli 1993
- Rapport om rammerne for færøsk erhvervsliv
(Færøsk arbejdsgruppe med repræsentanter for fagforeninger, erhvervsliv m.v.)
Tórshavn, maj 1994
- Regionplan for turisme
(Færøernes Turistråd)
Tórshavn, maj 1994
- Rapport om færøske kapitalmarkeds- og likviditetsforhold
(Det færøsk-danske udvalg vedrørende kapitalmarkeds- og likviditetsforhold på Færøerne)
København, juli 1994
- Betænkning om arbejdsskabende politik
(Det af Færøernes landsstyre nedsatte færøske udvalg)
Tórshavn, november 1994
- De færøske bestande af spisefisk og deres miljø i foråret 1995
(Det færøske Fiskerilaboratorium)
Tórshavn, 30. juni 1995
- Redegørelse fra det af Færøernes Landsstyre nedsatte reguleringsudvalg
(Fiskerireguleringsudvalget)
Tórshavn, 8. februar 1996
- Fiskebestande og miljø 1996
(Det færøske Fiskerilaboratorium)
Tórshavn, 1. august 1996
- Betænkning fra revisionsudvalget for skibsbyggeri
(Det af landsstyret d. 16. juli 1996 nedsatte udvalg til at gennemgå og afgive indstilling om lovgivning vedrørende støtte og øvrig finansiering i forbindelse med skibsbyggeri)
Tórshavn, 28. maj 1997
- Aktiemarked og egenkapitalforhold
(Egenkapitaludvalget, juni 1997)

- Forberedelser til olieeftersøgning
(Redegørelse fra landsstyrets olieplanlægningskommission)
Tórshavn, d. 10. juli 1997
- Færøernes grindefangst med en tilføjelse om døglingefangsten
(Fil. dr. Dorete Bloch, Færøernes Naturhistoriske Museum)
3. reviderede udgave, Tórshavn, 17. juli 1997
- Tilrettelæggelse af fiskeriet for fiskeåret 1997/98
(Det i henhold til fiskerilovens § 28 nedsatte Reguleringsudvalg)
Tórshavn, 21. juli 1997
- Fiskebestande og miljø 1997
(Det færøske Fiskerilaboratorium)
Tórshavn, 1. august 1997
- Foreløbig redegørelse vedrørende revision af fiskernes indtægtssikring
(Udvalget til revision af fiskernes indtægtssikring)
Tórshavn, 6. oktober 1997
- Beretning afgivet af undersøgelseskommissionen vedrørende den færøske banksag
(Undersøgelseskommissionen vedrørende den færøske banksag)
København, 5. januar 1998
- Redegørelse om Erhvervspolitik, hæfte 1 - 5
(Landsstyrets Erhvervsdirektorat)
Tórshavn, juli 1998 - marts 1999
- Ferskfiskerflåden 1994 til 1996 (Undersøgelse af den færøske ferskfiskerflåde)
(Udarbejdet af MERCOM for Fiskeriudvalget)
Tórshavn, 25. september 1998

Økonomi:

- Beretning om Den Økonomiske Udvikling på Færøerne i 1992
(Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne)
København, oktober 1993
- Rapport fra Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi
(Udvalget vedrørende genopretning af Færøernes økonomi)
København, 4. oktober 1993

- Rapport om strukturproblemer i den færøske økonomi
(Landsstyrets genopretningsudvalg)
Tórshavn, januar 1994
- Oversigt over den færøske økonomi
(Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne)
København, marts 1994
- Rapport om krisen i den færøske økonomi - herunder bankerne. Baggrund, foranstaltninger og konsekvenser - aktuelt og fremover.
(Det af landsstyret og regeringen nedsatte uafhængige udvalg af økonomiske sagkyn-
dige (Gørtz-udvalget))
København, august 1994
- Beretning om den økonomiske udvikling på Færøerne i 1993
(Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne)
København, oktober 1994
- Oversigt over den færøske økonomi
(Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne)
København, april 1995
- Muligheder for samarbejde med Den Europæiske Union
(Det af Færøernes landsstyre nedsatte færøske udvalg)
Tórshavn, august 1995
- Beretning om den økonomiske udvikling på Færøerne i 1994/95
(Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne)
København, oktober 1995
- Oversigt over den færøske økonomi
(Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne)
København, marts 1996
- Beretning om den økonomiske udvikling på Færøerne i 1995/96
(Det Rådgivende Udvalg vedrørende Færøerne)
København, november 1996
- Redegørelse om pengestrømmen mellem Færøerne og Danmark
(Færøernes Økonomiske Råd og Færøernes Landsbank)
Tórshavn, december 1996

- Den økonomiske udvikling 1997
(Búskaparráðið, juli 1997)
- Beretning om den økonomiske udvikling på Færøerne i 1996/97
(Det rådgivende udvalg vedrørende Færøerne)
København, november 1997
- Redegørelse om forhandlinger med Den Europæiske Union
(Det af Færøernes landsstyre nedsatte færøske udvalg)
Tórshavn, juni 1998
- Beretning om den økonomiske udvikling på Færøerne i 1997/98
(Det rådgivende udvalg vedrørende Færøerne)
København, december 1998

Offentlige finanser:

- Analyse af de færøske kommuners økonomi ved en gældsomlægning
(Kommunernes Landsforening)
København, 30. maj 1994
- Redegørelse om Landsbankens aktiver og gæld
(Færøernes Landsbank)
Tórshavn, december 1994

Samfærdsel og kommunikation m.v.:

- Rapport om udbygning af landingshjælpemidler og banesystem på Vágar lufthavn
(Det af Trafikministeriet og Færøernes Landsstyre i september 1996 nedsatte udvalg vedrørende Vágar Lufthavn)
København, 31. januar 1997
- Redegørelse om fremtidens trafiknet på Færøerne
(Landsstyremanden for erhvervsanliggender)
Tórshavn, d. 9. februar 1999

Social- og sundhedsvæsen:

- Rapport om det færøske sundhedsvæsen
(Rådgivningsgruppen vedrørende sundhedsvæsenet på Færøerne)
København, oktober 1993

- Redegørelse om socialpolitik på Færøerne
(Landsstyrets Social- og sundhedsdirektorat)
Tórshavn, 16. april 1999

Undervisningsvæsen:

- Forskning på Færøerne
(Redegørelse fra udredningsgruppen vedrørende færøsk forskning)
Forskningsrådene 1996
 - Betænkning om et nyt uddannelsesstøttesystem
(Arbejdsgruppen vedrørende revision af uddannelsesstøttesystemet)
Tórshavn, 5. december 1997
 - Årsberetning 1998 for Færøernes Universitet (Fróðskaparsetur Føroya)
Tórshavn maj 1999
-

Bilag 3.1.

.....

Bilag 3.1. Befolkningsudviklingen i 1998 i de enkelte kommuner.

Kommune	Folketal pr. 1/1	Indvand- rede	Udvand- rede	Tilflyt. komm.	Fraflyt. komm.	Fødte	Døde	Folketal pr. 31/12
Fugloyar	42	1	0	1	3	0	0	41
Svínoyar	64	1	0	0	0	0	0	63
Viðareiðis	303	16	7	6	9	3	3	309
Hvannasunds	430	9	13	13	17	10	3	428
Klaksvíkar	4.501	198	129	73	66	66	38	4.605
Kunoyar	129	2	1	5	1	0	3	129
Mikladals	80	1	5	5	4	1	1	78
Húsa	65	0	0	1	6	2	0	62
Oyndarfjarðar	165	0	2	2	2	4	2	165
Elduvíkar	95	7	2	7	2	1	0	106
Fuglafjarðar	1.456	53	56	32	24	17	13	1.465
Leirvíkar	807	29	27	17	23	10	7	806
Gøta	906	51	26	23	26	13	8	933
Nes	1.069	38	42	52	27	13	6	1.097
Runavíkar	2.361	113	86	55	71	34	12	2.394
Sjóar	974	28	27	21	11	16	13	988
Skála	631	41	17	22	37	6	6	640
Eiðis	670	30	13	8	8	7	10	684
Sunda	448	10	13	17	10	3	6	449
Funnings	100	1	1	5	3	0	4	98
Gjáar	63	1	0	0	0	1	1	64
Haldarsvíkar	267	7	10	8	7	2	4	263
Saksunar	30	3	1	1	1	0	1	31
Hvalvíkar	317	21	17	35	19	10	2	345
Hósvíkar	237	8	1	10	10	3	0	247
Kollafjarðar	911	34	46	31	34	13	5	904
Kvívíkar	559	18	14	19	24	12	2	568
Vestmanna	1.150	32	31	27	27	12	9	1.154
Argja	1.557	70	87	33	30	23	5	1.561
Kirkjubøar	197	0	3	2	2	3	0	197
Hests	55	0	0	1	9	2	1	48
Nólsoyar	250	13	3	8	7	2	2	261
Sandavágs	675	28	18	19	30	13	4	683

Miðvágs	963	49	32	23	50	9	12	950
Sørvágs	891	18	23	25	14	10	12	895
Bíggjar	62	1	3	6	1	1	1	65
Mykines	18	0	0	1	1	0	0	18
Sands	533	30	9	25	20	6	5	560
Skopunar	519	18	9	11	37	8	2	508
Skálavíkar	168	6	3	5	16	2	0	162
Húsavíkar	154	1	0	2	3	1	2	153
Skúvoyar	91	0	0	0	0	1	3	89
Hvalbiar	780	23	25	11	19	9	13	766
Tvøroyar	1.787	77	83	35	31	23	15	1.793
Fámjins	122	2	2	4	0	0	3	123
Hovs	130	4	5	1	4	0	2	124
Porkeris	367	9	7	0	9	2	3	359
Vágs	1.396	96	56	18	41	23	17	1.419
Sumbiar	434	9	13	6	10	3	6	424
Tórshavnar	14.283	767	701	338	264	226	109	14.540
I alt	44.262	1.974	1.669	1.071	1.071	626	376	44.816

Kilde: Hagtidindi. Det skal bemærkes, at den tilsvarende tabel i 1998 var udarbejdet på grundlag af foreløbige tal. Folketallet pr. 1. januar 1998

er i ovenstående tabel korregeret for ændringer som følge af folkeregistertilmeldinger, foretaget med tilbagevirkende kraft.

Bilag 4.1 Aftale mellem Den Danske Regering og Færøernes landsstyre af 10. juni 1998.

AFTALE MELLEM DEN DANSKE REGERING OG FÆRØERNES LANDS-STYRE

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre, som er besluttet på at fremme et nyt grundlag for det bilaterale samvirke og på baggrund heraf er indstillet på at indlede forhandlinger, på Landsstyrets foranledning, om de fremtidige bilaterale relationer, som har det forsæt at Færøernes Landsstyres gæld til Den Danske Stat omlægges og saneres under hensyntagen til, at gældsafviklingen står i rimeligt forhold til den færøske økonomis bæredygtighed, som bekræfter at der i gennem denne aftale er opnået forlig mellem Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre i den færøske banksag, er enige om følgende:

Artikel 1

Den færøske banksag

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre har taget konklusionerne vedrørende aktiebyttet mellem Den Danske Bank og Finansieringsfonden af 1992 i beretningen afgivet af undersøgelseskommissionen vedrørende den færøske banksag til efterretning.

Landsstyret har ved tidligere forhandlinger med Regeringen gjort gældende, at Færøerne ved rekapitaliseringen af bankerne er kommet til at bære en uforholdsmæssig stor del af disse omkostninger.

I betragtning af, at det af beretningen fremgår, at Regeringens og Landsstyrets samtykke til aktiebyttet mellem Den Danske Bank og Finansieringsfonden af 1992 har været baseret på urigtige forudsætninger, er der enighed om, at med denne aftale kompenseres Færøerne herfor.

I anledning heraf frafalder Landsstyret at gøre eventuelle retskrav mod Den Danske Stat hidrørende fra den færøske banksag gældende over for Staten og hæver den af Landsstyret mod Den Danske Stat anlagte retssag. Den Danske Stat betaler Landsstyrets samlede omkostninger i forbindelse med denne retssag, herunder den indbetalte retsafgift.

Såfremt der ikke mellem parterne kan opnås enighed om størrelsen af omkostningerne, overlades det til Østre Landsret (med sædvanlig adgang til at søge landsrettens afgørelse indbragt for Højesteret) at træffe bestemmelse om sagsomkostninger efter sædvanlige principper.

Landsstyret viderefører den af Landsstyret anlagte retssag mod Den Danske Bank og tiltræder herved, at den i artikel 2 aftalte gældsnedskrivning reduceres med det netto-beløb, som Landsstyret eventuelt som et resultat af retssagen måtte blive tilkendt af Den Danske Bank. Dette beløb indbetales som et ekstraordinært afdrag til staten. Sta-

ten afholder alle udgifter ved videreførelsen af denne sag, herunder de sagsomkostninger, som Landsstyret eventuelt måtte blive pålagt at betale i tilfælde af frifindelse af Den Danske Bank.

I betragtning af at Den Danske Stat, som følge af denne aftale har den økonomiske interesse i videreførelsen af retssagen mod Den Danske Bank, bemyndiger Landsstyret Regeringen til at forhandle med Den Danske Bank om en eventuel forligsmæssig afslutning af sagen og at indgå aftale på Landsstyrets vegne herom.

Landsstyret er indforstået med, at Den Danske Stat kan indgå en separat aftale med Finansieringsfonden af 1992 om fondens videreførelse af sit sagsanlæg mod Den Danske Bank, herunder om transport til Staten af det beløb, som banken måtte blive pålagt at betale til fonden.

Artikel 2

Færøernes Landsstyres gæld til Den Danske Stat

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Landsstyrets gæld til Den Danske Stat og gældsafviklingen må stå i et rimeligt forhold til den færøske økonomis bæredygtighed. Når henses hertil, samt den kompensation som tilkommer Landsstyret i banksagen, nedskrives Landsstyrets gæld til Staten med 900 mio. kr.

Af restgælden henstår 500 mio. kr. som et rente- og afdragsfrit lån. Afviklingen heraf aftales i takt med eventuelle indtægter fra fremtidig råstofudvinding. Dog afskrives gælden efter 20 år, såfremt der ikke på det tidspunkt er startet udvinding af råstoffer.

Den resterende gæld afvikles som et 20-årigt annuitetslån på 4023 mio. kr. til en fast årlig rente på 5 pct. Annuiteten fastsættes til 323 mio. kr. årligt. Landsstyret har ret til førtidig indfrielse af restgælden helt eller delvis.

Artikel 3

Bloktilskuddet

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Den Danske Stat yder et årligt bloktilskud til Færøernes finanslov på 932 mio. kr. for årene 1999, 2000 og 2001 uændret på 1999-niveauet realt. Det bemærkes, at spørgsmålet om bloktilskuddet tages op til revision i forbindelse med kommende forhandlinger om en nyordning af forholdet mellem Danmark og Færøerne.

Artikel 4

Finansieringsfonden af 1992

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Den Danske Stat afvikler sit engagement i Finansieringsfonden af 1992 inden udgangen af 1998. Finansieringsfondens vedtægter ændres i overensstemmelse hermed. Finansieringsfonden undergives det almindelige fondstilsyn.

Artikel 5

Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Den Danske Stat afvikler sit engagement i Færøernes Erhvervsudviklingsinstitut inden udgangen af 1998. Statens lån til Erhvervsudviklingsinstituttet, som er et 10 årigt rente- og afdragsfrit lån og som pr. 1. juni 1998 udgør 99 mio. kr., konverteres forud herfor til indskudskapital. Erhvervsudviklingsinstituttets vedtægter ændres i overensstemmelse hermed. Erhvervsudviklingsinstituttet undergives det almindelige fondstilsyn.

Artikel 6

Færøernes Realkreditinstitut

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at Færøernes Realkreditinstitut overtages af Landsstyret som færøsk særanliggende. Regeringen er indforstået med, at de statslige garantier, som allerede eksisterer i Realkreditinstituttet, bibeholdes til deres automatiske udløb. Landsstyret vil fremsætte forslag til lagtingslov i overensstemmelse hermed. Folketingets repræsentation i Realkreditinstituttets repræsentantskab bortfalder, når de eksisterende statsgaranterede obligationslån udløber.

Artikel 7

Kreditinstitutter m.v.

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at spørgsmålet om tilsynet med færøske kreditinstitutter vil indgå i de kommende forhandlinger om en nyordning af forholdet mellem Danmark og Færøerne. Den Kongelige Bankkommissær (økonomiministeren) vil underrette om og drøfte udviklingen i den finansielle sektor og de finansielle markeder med den repræsentant for Landsstyret, der omtales i lov om pengesedler m.v. på Færøerne. Den Kongelige Bankkommissær og Danmarks Nationalbank vil endvidere løbende underrette Landsstyret om den penge- og valutamæssige udvikling.

Artikel 8

Ansaret for den økonomiske politik

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om, at ansvaret for den økonomiske politik på Færøerne, herunder for fremtidig låneoptagelse og garantistillelser, indenfor de rammer som følger af hjemmestyreloven, ligger hos Landsstyret. Herved er samtlige begrænsninger i Landsstyrets låneoptagelser og garantistillelser bortfaldet.

Artikel 9

Fremtidige bilaterale relationer mellem Danmark og Færøerne

Den Danske Regering har noteret sig, at Færøernes Landsstyre i sin koalitionsaftale har som målsætning at oprette Færøerne som suveræn stat. Regeringen er indstillet på,

at der på denne baggrund, og på Landsstyrets foranledning, indledes forhandlinger om Landsstyrets ønsker om et nyt grundlag for de fremtidige bilaterale relationer mellem Danmark og Færøerne. Der er tillige enighed om, at der sideløbende indledes forhandlinger om en overgangsordning, herunder en økonomisk overgangsordning, der tilstræber opbyggelsen af en selvstående færøsk økonomi.

Artikel 10

Ikrafttrædelsesbestemmelser

Denne aftale, som tillige indeholder bilag A, træder i kraft den 10. juni 1998 forudsat, at den får politisk tilslutning i henholdsvis Danmark og på Færøerne. Med undtagelse af aftale af 22. december 1992 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om råstoffer i undergrunden, ophæves og bortfalder samtidig:

i. Aftale mellem den danske regering og det færøske landsstyre af 6. oktober 1992 med senere ændringer. ii. Tillægsaftale af 1. februar 1993 til aftale af 6. oktober 1992 mellem den danske regering og det færøske landsstyre med senere ændringer. iii. Erklæring fra Færøernes landsstyre samt fælleserklæring fra den danske regering og det færøske landsstyre af 1. februar 1993. iv. Rameaftale af 28. maj 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering af landskassens gæld m.v. v. Aftale af 12. oktober 1993 mellem den danske regering og Færøernes landsstyre om refinansiering i 1994 og kapitaltilførsel til færøske banker m.v. vi. Protokollat af 12. oktober 1993 om forhandling mellem den danske regering og Færøernes landsstyre. vii. Fælleserklæring fra møde den 17. november 1994 mellem regeringen og Færøernes landsstyre. viii. Fælleserklæring fra mødet den 3. november 1995 mellem regeringen og Færøernes landsstyre.

Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er dog enige om, at følgende fortsat skal være gældende:

a. Pkt. III i fælleserklæringen fra møde den 17. november 1994 mellem regeringen og Færøernes landsstyre afsnittene: "Udstrækning af danske erhvervsfremmeordninger til Færøerne"; og "Markedsadgang". b. Færøernes Landsstyre bekræfter at der inden udgangen af 1999 vil blive fremsat forslag om den resterende del af den udfyldende færøske lovgivning vedrørende social- og sundhedsområdet.

Udfærdiget i København den 10. juni 1998.

For Den Danske Regering
For Færøernes Landsstyre

BILAG A

til Aftale af 10. juni 1998 mellem Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre
Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre er enige om at de færøske myndigheder overtager området vedrørende skibstilsynet efter nærmere forhandling mellem Den Danske Regering og Færøernes Landsstyre.

Bilag 4.2. Antallet af fuldtidsarbejdsledige i perioden 14. jan. 1993 - nov. 1998.

	Arbejdsledige til- knyttet fiskeindustri	Andre	I alt	Arbejdsledige ¹⁾ uden udbetaling
1994				
Januar	645	4.248	4.893	
Februar	468	4.255	4.723	534
Marts ²⁾	153	4.017	4.170	580
April	319	4.021	4.340	491
Maj	237	3.717	3.954	443
Juni	285	3.223	3.508	539
Juli	380	2.897	3.277	621
August	201	2.547	2.748	895
September	487	2.198	2.685	964
Oktober	467	2.036	2.503	1.143
November	410	2.237	2.647	1.213
December	583	2.559	3.142	678
1995				
Januar	750	2.744	3.494	604
Februar	473	2.798	3.271	679
			Arbejdsledige på forsorgshjælp ¹⁾	
Marts ³⁾	288	2.658	2.946	249
April	441	2.626	3.067	241
Maj	520	2.378	2.898	237
Juni	349	2.150	2.499	190
Juli	337	2.302	2.639	206
August	424	2.260	2.684	213
September	452	2.240	2.692	225
Oktober	367	2.289	2.656	203
November	421	2.344	2.765	215
December	336	2.313	2.649	202
1996				
Januar	597	2.309	2.906	201
Februar	313	2.270	2.583	258
Marts	305	2.214	2.519	297
April	296	1.716	2.012	358
Maj	349	1.562	1.911	295
Juni	213	1.440	1.653	375
Juli	271	1.335	1.606	386
August	304	1.304	1.608	375
September	367	1.287	1.654	417
Oktober	521	1.253	1.774	439
November	571	1.271	1.842	453
December	396	1.121	1.517	472

1997

Januar	559	1.319	1.878	478
Februar	615	1.461	2.076	507
Marts	650	1.427	2.077	506
April	243	1.177	1.420	649
Maj	332	885	1.217	441
Juni	326	999	1.325	492
Juli	289	1.066	1.355	493
August	269	1.030	1.299	552
September	287	1.000	1.287	550
Oktober	279	1.011	1.290	551
November	259	998	1.257	542
December	378	811	1.189	568

1998

			0	
Januar	670	1032	1.702	570
Februar	324	1106	1.430	449
Marts	440	1135	1.575	587
April	255	945	1.200	681
Maj	167	752	919	517
Juni	260	824	1.084	537
Juli	287	879	1.166	491
August	259	946	1.205	487
September	201	836	1.037	500
Oktober	241	854	1.095	505
November	326	846	1.172	495

1) I forbindelse med en omlægning af Arbejdsløshedsforsikringsordningens EDB-system i marts 1995 er det ikke længere muligt at få oplysninger om antal arbejdsløse indenfor ordningen, der ikke modtager understøttelse. Fra marts 1995 er således alene

registreret arbejdsløse, der får forsorgshjælp fra Almannastovan p.g.a. arbejdsløshed

2) De i kolonne ét nævnte 153 personer svarer omregnet til 480 personer.

3) Fra marts 1995 omfatter gruppen "I alt " ikke længere de, der er gledet ud af arbejdsløshedsforsikringsordningen.

Kilde: Hagstovan.

Bilag 4.3. Færøernes fiskekvoter i fremmed søterritorium og fremmede landes fiskekvoter ved Færøerne, 1997 – 1999 (tons).

	1997	1998	1999	1997	1998	1999
	Til Færøerne			Til Rusland		
Færøerne - Rusland						
Torsk, kuller og bifangst	20.100	14.000	12.100			
Anden bundfisk	2.500	2.000	2.500	200	200	200
Lodde	0	0				
Blåhvilling				135.000	110.000	120.000
Rejer	1.500	3.000	3.000			
Andet	0	0		0	0	
I alt	24.100	19.000	17.600	135.200	110.200	120.200
	Til Færøerne			Til Norge		
Færøerne - Norge						
Torsk	3.200	2.600	2.000			
Anden bundfisk	3.200	2.400	2.350	5.150	5.100	5.000
Makrel	3.000	3.950	3.950	9.000	9.600	9.600
Hestemakrel	5.000	5.000	6.000	5.000		2500
Lodde						
Sild	500	900	1.200			
Sperling, tobis mv.	20.000	29.000	29.000			
Blåhvilling, fersk	11.000	2.000	5.000	27.000	36.000	39.000
Rejer		500	200			
Andet	300	300	300	800	600	575
I alt	46.200	46.650	50.000	46.950	51.300	56.675

Fortsættes.....

	1997	1998	1999	1997	1998	1999
	Til Færøerne			Til Island		
Færøerne - Island						
Torsk	700	1.000	1.150			
Anden bundfisk	4.300	4.500	4.450			
Sild				2.000	2.000	2.000
Makrel				1.000	1.300	1.300
Lodde	30.000	45.000	30.000			
I alt	35.000	50.500	35.600	3.000	3.300	3.300

	Til Færøerne			Til andre		
Rettigheder i internationalt farvand						
Torsk og kuller	3.107	1.802	994			
Anden bundfisk	515	415	308			
Rejer ¹⁾	2.923 dage					
Nordhavssild		69.000	69.000	251.500	251.000	
I alt	3.622	70.802	70.302	251.500	251.000	
	+2923 dage					

	Til Færøerne			Til EU		
Færøerne - EU						
Torsk og kuller				500	500	500
Anden bundfisk	3.065	3.065	3.065	14.860	14.860	14.860
Makrel	3.930	4.680	4.680	3.270	3.890	3.890
Sild	1.160	1.160	1.160			
Lodde	10.000	10.000	10.000			
Brisling og hestemak	9.000	9.000	9.000			
Sperling, tobis m.v.	18.000	18.000	18.000			
Blåhvilling, fersk	62.000	62.000	62.000	25.000	25.000	25.000
Rejer	1.150	1.150	1.150			
I alt	108.305	109.055	109.055	43.630	44.250	44.250

Fortsættes.....

	Til Færøerne			Til Estland		
Færøerne - Estland						
Torsk	300	300	300			
Laks (i antal)	3.000	3.000	3.000			
Sild	1.750	1.750	1.750			
Brisling	1.750	1.750	1.750			
Blåhvilling				10.000	10.000	10.000
I alt	3.800	3.800	3.800	10.000	10.000	10.000

	Til Færøerne			Til Grønland	
Færøerne - Grønland					
Rødfisk		4.500	4.500		
Norshavssild				3.000	3.000
Makrel					300
Andet		115	130	200	250
I alt	0	4.615	4.630	200	250

Fortsættes.....

	1997	1998	1999	1997	1998	1999
	Til Færøerne			Til andre		
Total						
Torsk m.v.	27.707	20.252	16.894	500	500	500
Anden bundfisk	13.580	11.945	12.453	20.210	20.160	20.310
Makrel	6.930	8.630	8.630	13.270	14.790	15.090
Sild	3.410	3.810	4.110	2.000	2.000	2.000
Lodde	40.000	55.000	40.000	0	0	0
Brisling og hestemakr	15.750	15.750	16.750	5.000	0	2500
Sperling, tobis m.v.	38.000	47.000	47.000	0	0	0
Blåhvilling, fersk	73.000	64.000	67.000	202.500	171.000	194.000
Nordhavssild		69.000	69.000		251.500	251.500
Rejer	2.650	4.650	4.350	0	0	0
Andet	300	4.800	4.800	800	600	575
Fiskekvoter i alt	221.327	304.837	290.987	244.280	460.550	486.475
	+ 4.500 stk. laks					

¹⁾ Rejefiskeriet ved Svalbard og Flemish Cap er ikke begrænset i mængder, men i.h.t. aftale med Norge er antallet af skibe og fiskedage begrænset. Antallet af dage er gældende for både 1997 og 1998.

Kilde: Fiskimålstyrið

Bilag 4.4.

Overenskomst

mellem Kongeriget Danmarks regering sammen med Færøernes landsstyre på den ene side og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands regering på den anden side om den maritime afgrænsning i området mellem Færøerne og Det Forenede Kongerige

Kongeriget Danmarks regering sammen med Færøernes landsstyre på den ene side og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands regering på den anden side ("Parterne"),

som er blevet enige om at afgrænse kontinentalsoklen i området mellem Færøerne og Det Forenede Kongerige inden for 200 sømil fra de basislinier, fra hvilke hver parts søterritorium måles ("Området"),

som endvidere er blevet enige om at afgrænse de vandmasser, som ligger over kontinentalsoklen i en del af Området og om at etablere en særlig ordning for den resterende del ("Det særlige Område"),

er blevet enige om følgende:

Artikel 1

1. Kontinentalsokkelgrænsen i Området er en serie af geodætiske linier, som forbinder de punkter, der er opført i tabel A til denne overenskomst, i den der angivne rækkefølge.
2. Grænselinien og de i tabel A opførte punkter er til illustration indtegnet på kortskitse A, som er vedlagt denne overenskomst.
3. Mod nordøst er grænselinien endepunkt ligeafstandstridspunktet mellem Færøerne, Norge og Det Forenede Kongerige. Mod sydvest er grænselinien endepunkt et punkt beliggende 200 sømil regnet fra basispunktet for søterritoriet på henholdsvis Mykineshólmur og St. Kilda.

Artikel 2

1. Dersom der konstateres en kulbrinteforekomst eller nogen anden mineralforekomst i eller på den ene Parts kontinentalsokkel, og den anden Part er af den opfattelse, at forekomsten strækker sig ind på dennes kontinentalsokkel, kan den sidstnævnte Part ved fremlæggelse af det materiale, hvorpå opfattelsen støttes, gøre dette gældende over for den førstnævnte Part.
2. Dersom en sådan opfattelse gøres gældende, skal Parterne indlede drøftelser om forekomstens udstrækning og muligheden for udnyttelse. Under disse drøftelser skal den Part, som har taget initiativ til dem, underbygge sin opfattelse med bevisligheder hidrørende fra geofysiske data og geologiske data, herunder boredata når tiden er inde herfor, og begge

Parter skal gøre sig størst mulige bestræbelser for at sikre, at alle relevante informationer stilles til rådighed for disse drøftelser. Dersom det ved drøftelserne konstateres, at forekomsten strækker sig over begge Parter kontinentalsokkel, samt at forekomsten på den ene Parts kontinentalsokkel helt eller delvist vil kunne udnyttes fra den anden Parts kontinentalsokkel, eller at udnyttelsen af forekomsten på den ene Parts kontinentalsokkel ville påvirke mulighederne for udnyttelse af forekomsten på den anden Parts kontinentalsokkel, skal der på begæring af en af Parterne træffes aftale, navnlig om den måde, hvorpå en sådan forekomst kan udnyttes mest effektivt, og om hvordan udbyttet hidrørende derfra skal fordeles.

3. Parterne skal gøre deres yderste for at løse enhver uenighed så hurtigt som muligt. Såfremt Parterne ikke når til enighed, skal de i fællesskab overveje alle foreliggende muligheder for at bringe den fastlåste situation til ophør, herunder ved at indhente udtalelser fra uafhængige eksperter.

Artikel 3

1. Grænselinien, som adskiller Parternes respektive fiskerizoner i Området, og inden for hvilken Parterne udøver eller vil udøve enhver suveræn rettighed eller jurisdiktion, som ved international ret tildeles kyststater, udover sådanne som vedrører kontinentalsoklen, består af geodætiske linier, som forbinder de punkter, der er opført som punkterne A til L og som punkterne R til T i tabel B til denne overenskomst, i den der angivne rækkefølge.
2. Grænselinien og de i tabel B opførte punkter er til illustration indtegnet på kortskitse B, som er vedlagt denne overenskomst.

Artikel 4

1. I området mellem punkterne L og R, som er opført i tabel B, Det særlige Område, har hver af Parterne ret til at udøve sin jurisdiktion og sine rettigheder i overensstemmelse med bestemmelserne i artiklerne 5, 6 og 7.
2. Det særlige Område er beskrevet ved koordinaterne i tabel C til denne overenskomst og er til illustration indtegnet på kortskitse C, som er vedlagt denne overenskomst.

Artikel 5

Med hensyn til fiskerijurisdiktion og fiskerirettigheder i Det særlige Område skal hver af Parterne fortsætte som hidtil med:

- a) at anvende de relevante regler og bestemmelser, som finder anvendelse inden for hver deres fiskerijurisdiktionszone vedrørende forvaltning, herunder udstedelse af fiskerilicenser, og udøvelse af fiskeri,
- b) at afstå fra inspektion og kontrol af fiskerfartøjer, som opererer i Det særlige Område alene på grundlag af en licens udstedt af den anden Part,

c) at afholde sig fra enhver handling, som ville tilsidesætte eller krænke den anden Parts fiskerijurisdiktionsudøvelse eller fiskeriaktiviteter i henhold til licens udstedt af den anden Part.

Artikel 6

Med hensyn til udøvelsen af sin kontinentalsokkeljurisdiktion og sine kontinentalsokkelrettigheder i Det særlige Område skal hver Part:

- a) træffe enhver mulig foranstaltning for at forebygge og eliminere forurening fra dens offshore aktiviteter i overensstemmelse med Konventionen om beskyttelse af havmiljøet i det nordøstlige Atlanterhav, udfærdiget i Paris den 22. september 1992, specielt dens bilag III, som ændret fra tid til anden,
- b) tage tilbørlig hensyn til den anden Parts interesse i at opretholde sine fiskerimuligheder,
- c) træffe foranstaltninger for at undgå unødvendig forstyrrelse af fiskeri i henhold til licens udstedt af den anden Part,
- d) sikre at den anden Part underrettes i god tid om enhver aktivitet, som kan have negativ indvirkning på havmiljøet eller på fiskeri i henhold til licens udstedt af den anden Part, hvis Parten enten har givet tilladelse til aktiviteten eller er blevet underrettet om den,
- e) tilskynde egne nationale organer eller fonde, som yder fiskerfartøjer kompensation for skader, der opstår som følge af sådanne aktiviteter, til at udstrække sådanne kompensationsordninger til fiskerfartøjer, som er registreret hos den anden Part,
- f) tilskynde til og, så snart det kan lade sig gøre, sikre, at indehavere af forundersøgelles- eller efterforsknings- og produktionstilladelser har en passende koordinering mellem ejerne af de seismiske undersøgelses- og forsyningskibe, som de hyrer, og disses skibsførere, på den ene side, og de myndigheder eller organisationer, som repræsenterer den anden Parts fiskeindustri, på den anden side, for at fremme gode samarbejdsrelationer mellem de forskellige parter.

Artikel 7

Med hensyn til udøvelsen i Det særlige Område af jurisdiktion og rettigheder, som ved international ret tildeles kyststater, bortset fra sådan jurisdiktion eller sådanne rettigheder, som følger direkte af kontinentalsokkel- eller fiskerijurisdiktion, skal hver Part afstå fra at udøve sådan jurisdiktion eller rettigheder uden den anden Parts indforståelse og skal samarbejde med den anden Part, især om foranstaltninger til beskyttelse af havmiljøet.

Artikel 8

Hver Part kan ad diplomatisk vej kræve konsultationer med den anden Part med henblik på at nå til enighed om et hvilket som helst spørgsmål vedrørende artiklerne 5, 6 og 7 i denne overenskomst. Sådanne konsultationer skal afholdes senest 60 dage efter modtagelse af anmodningen herom.

Artikel 9

Når der i nærværende overenskomst henvises til "licens udstedt af den anden Part", skal denne formulering for så vidt angår Det forenede Kongerige forstås således, at den omfatter licenser, som er udstedt af Det Forenede Kongerige, en anden af Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater eller Europakommission på vegne af Det Europæiske Fællesskab.

Artikel 10

Denne overenskomst er uden præjudice for ethvert krav, som hver af Parterne måtte have udenfor Området.

Artikel 11

1. Hver Part skal give den anden meddelelse om afslutningen af de interne procedurer, som er nødvendige, for at denne overenskomst kan træde i kraft.
2. Denne overenskomst træder i kraft på den dato, hvor den sidste af disse meddelelser modtages.

Til bekræftelse heraf har undertegnede, der er behørigt bemyndigede hertil af deres respektive regeringer, underskrevet denne overenskomst.

Udfærdiget i to eksemplarer i Tórshavn den 18. maj 1999 på dansk, færøsk og engelsk, således at de tre tekster har samme gyldighed.

For Kongeriget Danmarks For Det Forenede Kongerige
regering Storbritannien og Nordirlands regering

For Færøernes landsstyre

Bilag 5.1. Protokol nr. 1 om bestemmelser om toldbehandling af og ordningerne vedrørende visse fiskeri varer, som overgår til fri omsætning i Fællesskabet eller indføres på Færøerne.

Artikel 1

Hvad angår de i bilaget til denne protokol opførte varer med oprindelse på Færøerne:

1. indføres der ingen ny told i samhandlen mellem Fællesskabet og Færøerne
2. er præferencetolden og de andre betingelser, der gælder ved indførsel i Fællesskabet, som angivet i bilaget til denne protokol.

Artikel 2

De referencepriser, som Fællesskabet har fastsat eller fastsætter, finder ikke anvendelse på varer, der er omfattet af denne protokol.

Artikel 3

Når et prisfald i indførslen af en bestemt fiskerivarer fra en kontraherende part er til alvorlig skade, eller truer med at være til alvorlig skade for den pågældende produktionsvirksomhed hos den kontraherende part, kan vedkommende kontraherende part træffe passende foranstaltninger.

1. Ved valget af foranstaltninger foretrækkes sådanne, som forstyrrer aftalens gennemførelse mindst muligt.
2. Den pågældende kontraherende part giver, før den træffer sådanne foranstaltninger, Den Blandede Komité alle oplysninger, der er nødvendige for at muliggøre en dybtgående undersøgelse af situationen med henblik på at finde en løsning, der kan godkendes af de kontraherende parter.
3. Den pågældende kontraherende part må, undtagen i nødstilfælde som omhandlet i stk. 4, først træffe foranstaltninger en måned efter datoen for underretningen herom, medmindre proceduren i Den Blandede Komité er afsluttet inden udløbet af den fastsatte frist.
4. I de tilfælde, hvor der kræves omgående indgreb, kan den pågældende kontraherende part anvende sådanne foranstaltninger, der er strengt nødvendige for at afhjælpe på situationen, dog tidligst tre dage efter at den har underrettet den anden kontraherende part herom.
5. Beskyttelsesforanstaltningerne meddeles straks Den Blandede Komité og er dér genstand for periodiske konsultationer, navnlig med henblik på at afskaffe dem, så snart omstændighederne tillader det.

Artikel 4

Færøerne afskaffer told og afgifter på indførsel af fisk og fiskerivarer med oprindelse i Fællesskabet.

Opmærksomheden henledes på, at protokollen ikke er endeligt vedtaget i EU.

Bilag 5.2. Værdien af Færøernes eksport 1995 - 1998 i mill. kr.

	1995	1996	1997	1998
Frosset/iset hel fisk (bortset fra laks og ørred)	400,4	581,3	612,9	444,3
Frosset/iset fiskefilet	715,4	643,5	678,8	1.078,1
- heraf sejfilet	135,1	117,4	76,0	217,3
- heraf torskefilet	335,3	256,8	319,0	324,8
- heraf kuller	48,2	48,6	55,0	187,9
Saltfisk	253,3	286,1	301,4	361,4
- heraf torsk	98,8	131,5	101,6	142,0
- heraf sej	28,2	9,5	24,7	31,5
Rejer og skaldyr	239,3	241,6	255,8	268,0
- heraf rejer	226,3	226,6	237,9	235,2
Laks og ørred	172,8	289,7	306,5	310,5
- heraf laks	154,0	277,9	284,4	292,9
Forarbejdet fisk	74,0	65,4	68,4	67,3
- heraf røget fiskefilet	45,7	47,4	40,1	50,4
Fiskevarer til industri	118,5	175,4	184,9	251,8
- heraf fiskemel	79,0	102,4	84,9	147,6
Andre varer ekskl. skibe	17,9	19,5	20,3	15,5
Frimærker	28,0	32,0	28,5	27,6
I alt (ekskl. Skibe)	2.019,6	2.334,5	2.457,5	2.824,5
Skibe	34,6	99,6	75,2	74,2
I alt	2.054,2	2.434,1	2.532,7	2.898,7

Kilde: Hagstovan og Rigsombudet.

Bilag 6.1. Specifikation af statens udgifter (netto) på Færøerne 1995-1999*)

	1995	1996	1997	1998	1999
	- mill. kr. -				
Bloktilskud	843,4	860,3	886,1	908,3	932,8
Lærerpensioner ¹⁾	9,4	10,9	11,9	14,5	14,9
Andre pensioner	9,4	9,7	10,4	10,4	11,1
Krigspensioner ²⁾	88,6	85,7	86,9	85,3	83,3
I alt	950,8	966,6	995,3	1.018,5	1.042,1
Statsinstitutioner					
Rigsombudet	5,5	5,2	6,0	6,0	6,0
Landslægen ³⁾	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1
Statens Luftfartsvæsen ⁴⁾	7,2	4,5	5,6	4,3	4,5
Forsvaret ⁵⁾	173,6	177,0	186,6	192,8	196,7
Sorenskriveren ⁶⁾	2,5	3,0	3,0	2,5	2,8
Politi- og Arrestvæsen ⁷⁾	43,6	56,9	49,5	46,7	49,3
Søfartsstyrelsen	2,2	2,2	2,2	2,1	2,2
Farvandsvæsenet ⁸⁾	7,7	5,3	6,0	7,0	5,8
DMI ⁹⁾	4,2	3,6	3,7	4,6	3,5
GEUS ¹⁰⁾	0,3	0,3	0,3	0,9	0,9
Kirkevæsen ¹¹⁾	7,1	7,1	7,7	12,6	12,8
Statens Kunstfond			0,1	0,1	0,1
Statsinstitutioner i alt	254,9	266,1	271,7	280,6	285,7
Total	1.205,7	1.232,7	1.267,0	1.299,1	1.327,8

¹⁾ Stigningen i 1996 og 97, skyldtes udmøntningen af en manglende satsregulering fra 1994, udbetalinger og opreguleringer skete sidste kvartal af 1996. Fra 1.6. 1997 overgår de tjenestemandsansatte til færøsk tjenestemandsoverenskomst. Overgang til pension efter 1. marts 1997 sker efter færøsk tjenestemandspensionslovgivning. Staten refunderer fortsat 80 pct. Af udgifterne vedr. pensionsalder optjent før 1.januar 1988.

Pensionsalder herefter indgår i bloktilskuddet.

²⁾ Færøerne blev omfattet af ordningen den 1. juli 1992. Krigspensioner indbefatter skøn over erstatning i form af hædersgaver.

³⁾ Landslægen har mulighed for i begrænset omfang efter ansøgning at afholde ekstraordinære udgifter via den centrale danske bevilling til embedslægevæsenet. Det er ikke muligt umiddelbart at opgøre, hvor store udgifter, der er afholdt heraf.

⁴⁾ Udgifter vedrørende Vágar lufthavn. Beløbene er revideret i forhold til Rigsombudsmandens tidligere beretninger. Posterne afskrivninger og beregnet forrentning indgår ikke i nettoudgifterne.

⁵⁾ Fiskeriinspektion, Færøernes Kommando, Flyvestation Tórs-havn. Forsvarets opgørelsesmetode for udgifter vedrørende opgaver på Færøerne blev i 1994 ændret. Opgørelsen indeholder nu alle omkostningsrelaterede udgifter vedrørende Færøerne og medfører derfor et større totalbeløb end tidligere.

Opgørelsen for 1999 er baseret på et skøn over udgiften i 1998 tillagt 2% generel omkostningsstigning.

⁶⁾ Opgørelserne er inkl. lønudg. Og indtægter. Der er ikke medregnet andele af politiets generalomkostninger til færøsk politivæsen.

⁷⁾ Inkl. nettoudgifter til Kriminalforsorgen på Færøerne. Der er afholdt anlægsudgifter på 5,8 mill. kr. i 1996 til opførelse af en ny politistation i Klaksvik. Til samme formål er budgetteret med 2,1 mill. kr. i 1995. Der er afsat 0,1 mill.kr. til anlægsudgifter i 1998.

⁸⁾ Anlægsudgifterne udgør i 1995 2,0 mill.kr. Der er ikke budgetterede anlægsudgifter i 1996.

I 1997 er budgetteret med anlægsudgifter for 0,2 mill.kr., i 1998 med 0,3 mill.kr. og i 1999 med 0,2 mill.kr.

⁹⁾ Danmarks Meteorologiske Institut. Tallene for 1995 og 1996 afviger fra tidligere opgørelser, hvilket skyldes regnefejl. Aktivitetsniveauet er således ikke ændret. Stigningen fra 1997 til 98 skyldes, at der fra 1998 er medregnet udgifter til betjening af civil luftfart samt almene verjudsigter. Fra 1999 skal lufthavnen selv afholde udgifter til vejrobservationer. Der er i 1998 afholdt anlægsudgifter på 1,9 mill.kr. til vindprofilradar. Dette er ikke medregnet i ovenstående beløb.

¹⁰⁾ Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser.

¹¹⁾ Af opgørelsen fra 1998, hidrører 4,0 mill.kr. fra fællesfonden til vedligeholdelse, og er ikke medregnet i de tidligere år.

^{*)} Tallene for 1999 er baseret på budgetterede udgifter.

Kilde: Oplysninger fra statsinstitutionerne samt finanslove.

Bilag 9.1. Antal modtagere af sociale ydelser i årene 1995-1998

	1995	1996	1997	1998
Folkepension				
Alm. Folkepension	5.938	5.985	6.042	6.068
Folkepension før tid	250	264	272	269
I alt	6.188	6.249	6.314	6.337
Invalidepension				
Laveste invalidepension	252	257	285	328
Mellemste invalidepension	1.166	1.156	1.145	1.120
Højeste invalidepension	743	719	734	714
Invaliditetsydelse	74	77	74	81
I alt	2.235	2.209	2.238	2.243
Kontanthj. Efter forsorgsl. § 9 pga.				
Fødsel	154	152	151	157
Sygdom	319	305	292	269
Arbejdsløshed	1.462	1.332	1.305	1.119
Manglende børnepasning	66	83	95	142
Samlivsophør (skilsmisse)	50	44	52	45
Anden årsag	4	26	15	12
I alt	2.055	1.942	1.910	1.744
Hjælp efter forsorgslovens				
§ 13 varig hjælp	41	30	29	29
§ 15 enkeltydelser	470	490	447	429
§ 17 handicappet barn	301	382	418	472
§ 18 revalidering	191	219	148	269
§ 18 hjælpemidler	1.268	1.485	1.294	1.774
§ 27 enkepension	30	53	56	47
I alt	2.301	2.659	2.392	3.020
Dagpenge				
Ved sygdom	1.791	1.925	2.183	2.268
Ved barsel	397	472	451	425
I alt	2.188	2.397	2.634	2.693
Andet				
Børnetilskud (enkebørn)	254	238	239	327
Forskudsvis udbet. af børnebidrag	926	965	1.028	1.074
Børneforsorg	87	84	82	89
Bet. For pasning af plejepatient i hjem	76	86	95	110
Brændselsstøtte	3.575	3.837	3.870	3.829
I alt	4.918	5.210	5.314	5.429
Antal modtagere i alt	19.885	20.666	20.802	21.466

Kilde: Almannastovan

Bilag 9.2. Samlede sociale udgifter i hovedposter i årene 1996-1998

	1996	1997	1998
Folkepension	266.786	264.121	270.200
Invalidepension	130.841	130.630	133.067
Enkepension	2.424	2.569	2.329
Forskellige børnetilskud m.m.	2.686	11.176	4.542
Ligningsmæssige børnefradrag (anslået)	57.000	57.000	59.000
Almindelig forsorg	89.210	91.361	100.755
Almindelig børneforsorg	22.780	28.048	25.534
Særforsorg	65.448	66.611	67.072
Ulykkesforsikring	10.745	10.521	11.000
Sygedagpenge Lønudligningsfonden	8.916	8.000	8.000
Dagpenge ved sygdom og fødsel	37.941	43.103	46.662
Sygekasser	65.599	68.400	77.647
Hjemmehjælp	66.365	74.635	75.702
Vederlag for pasning af ældre	5.232	5.142	6.315
Alderdoms- og plejehjem m.v.	90.765	92.416	95.109
Daginstitutioner og dagplejeordninger	103.719	118.257	133.197
Andre udgifter 1)	52.646	61.453	70.855
I alt	1.079.103	1.133.443	1.186.986

¹⁾ Inkl. administrationen af Almannastovan, Færøernes Ulykkesforsikringsråd, Det sociale Ankenævn, Hjælpecentralen, henlægning til bygninger, brændsels- og kommunikationsstøtte o.a.

Kilde: Almannastovan.

Bilag 10.1. Sygehusenes kapacitet og belægning i årene 1993-1998.**Antal sengepl.**

Landssygehuset	209	231	232	232	225
Klaksvík sygehus	36	36	36	36	36
Suðuroy sygehus	16	16	16	16	16
I alt	261	283	284	284	277

Antal indlæggelser

Landssygehuset	7.682	8.016	7.290	8.267	8.564
Klaksvík sygehus	1.593	1.321	1.294	1.454	1.374
Suðuroy sygehus	764	733	796	714	703
I alt	10.039	10.070	9.380	10.435	10.641

Antal sygedage

Landssygehuset	67.639	71.180	70.354	74.209	69.924
Klaksvík sygehus	11.108	9.803	9.285	11.097	8.801
Suðuroy sygehus	6.435	5.759	5.738	6.091	5.685
I alt	85.182	86.742	85.377	91.397	84.410

**Gennemsnitligt antal sygedage
pr. indlæggelse**

Landssygehuset	8,8	8,9	9,7	9,0	8,2
Klaksvík sygehus	7,0	7,0	7,2	7,6	6,3
Suðuroy sygehus	8,4	7,8	7,2	8,5	8,0
Gennemsnit for sygehusvæsenet	8,5	7,9	8,0	8,4	7,5

Gennemsnitlig belægningsprocent

Landssygehuset	88,6	92	90,2	95,2	85,14
Klaksvík sygehus	84,5	74,6	70,7	84,45	66,98
Suðuroy sygehus	110,2	98,6	98,3	104,3	97,3
Gennemsnit for sygehusvæsenet	93,2	89,4	86,4	94,7	83,1

Kilde: sygehusene

Tabel 10.2. Sygehusenes samlede bruttoudgifter (i 1.000 kr.) i årene 1993-1998.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Landssygehuset	214.684	215.101	216.552	222.443	236.791	243.976
Klaksvik sygehus	39.044	38.250	37.963	38.713	39.000	42.577
Suðuroy sygehus	24.705	24.487	24.823	26.158	27.967	29.069
I alt	278.433	277.838	279.338	287.314	303.758	315.622

Pr. 1. januar 1997 fik den offentlige sektor på Færøerne et nyt regnskabssystem. Tallene fra 1997 kan derfor ikke umiddelbart sammenlignes med tallene for de forrige år. Tidligere blev en del indtægterne modregnet direkte i udgifterne. Tallene er således ikke et udtryk for væsentlige aktivitetsændringer i forhold til tidligere år.

Kilde: Sygehusene.

Bilag 10.3. Sygehusenes bruttoudgifter pr. sygedag i årene 1993-1998.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Landssygehuset	3.173,96	3.022,05	3.078,00	2.997,00	3.386,00	3.552
Klaksvik sygehus	3.514,94	3.901,87	4.086,55	3.498,17	4.431,00	4.352
Suðuroy sygehus	3.839,16	4.251,96	4.376,00	4.294,69	4.919,14	4.092
Gennemsnit for sygehusvæsenet	3.509,35	3.725,29	3.846,85	3.596,62	4.245,38	3.998,67

Grundet omlægning af regnskabssystemet fremstår bruttoudgiften pr. sygedag fra 1997 højere end de forrige år. (se note til bilag 10.2.)

Kilde: Sygehusene.

Bilag 10.4. Sygehusenes personale 1998¹⁾

	Landssygehuset	Klaksvík sygehus	Suðuroy sygehus
Læger	50,4	8	4
Sygeplejersker	267,8	40,75	21
Personale med anden plejeuddannelse ²⁾	73,9	16	4
Personale med anden sundhedsfaglig udd. ³⁾	66,1	18	10
Administrationspersonale	37,3	4,1	3,75
Portører og driftspersonale	93,2	7,5	7
Køkken-, vaskeri-, og rengøringspers.	72,3	22,5	15,5
Andet personale	0,1	8,5	1
I alt	661,1	125,35	66,25

¹⁾ Som følge af fællesfunktioner på Suðuroy sygehus og Suðuroy plejehjem er visse stillinger på sygehuset fordelt mellem dette og plejehjemmet. Dette gælder tillige Klaksvík sygehus og Norðuroyggiar plejehjem.

²⁾ Omfatter væsentligst sygehjælpere og plejere.

³⁾ Laboranter, lægesekretærer, terapeuter m.v.

Kilde: Sygehusene.

Bilag 12.1. Oversigt over anmeldte overtrædelser af straffeloven 1992-1997.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Forbrydelse mod den off. myndighed m.v. (kap. 14 og 15)	17	19	14	14	19	26	10
Forbrydelse i offentlig tjeneste/hverv (kap. 16 og 17)	32	15	7	5	7	7	5
Forbrydelse vedr. penge (kap. 18)	0	0	0	0	0	1	3
Forbrydelse vedr. bevismidler (kap. 19)	19	10	3	15	4	5	5
Almenfarlige forbrydelser bl.a. brandstiftelse (kap. 20)	6	4	3	8	7	7	7
Forbrydelse i familieforhold (kap. 23)	0	3	0	0	0	-	-
Forbrydelse mod kønssædeligheden bl. a. voldtægt og blufærdighedskr. (kap. 24)	37	33	30	40	34	23	25
Forbrydelse mod liv og legeme bl.a. manddrab og vold mod sagesløs (kap. 25)	70	60	53	63	67	79	74
Forbrydelse mod den personlige frihed (kap. 26)	2	1	3	1	2	2	1
Freds- og æreskrænkelser (kap. 27)	32	79	68	38	47	54	50
Indbrudstyverier (§ 276)	275	309	241	142	161	172	115
Tyverier i øvrigt (§ 276)	253	315	250	213	267	194	192
Andre berigelsesforbrydelser nl.a. underslæb og bedrageri (kap. 28)	67	242	56	77	125	104	114
Hærværk (§ 291)	523	534	437	370	360	304	331
Brugstyveri (293)	125	128	91	70	59	57	71
Andre formuekrænkelser (kap. 29)	3	8	0	1	2	1	2
Overtrædelser af straffeloven i alt	1461	1760	1256	1057	1161	1036	1005

Kilde: Landfogden på Færøerne (Politimesteren).

Bilag 12.2. Oversigt over andre anmeldelser til kriminalpolitiet samt over politiets virksomhed i øvrigt i årene 1992-1997.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ildebrande	56	49	42	44	58	33	45
Overtrædelse af våbenloven	20	17	7	9	17	13	5
Overtrædelse af toldloven, spirituslovgivn. og skatte- og afgiftslovgivn.	3	8	7	26	15	6	5
Overtrædelse af dyreværnsloven	11	10	5	6	1	3	4
Overtrædelse af lov om euforiserende stoffer samt narkotikaundersøgelser i øvrigt	58	64	61	66	52	49	42
Fremmedsager (opholds- og arb. till.)	263	292	282	174	302	200	209
Overtrædelse af udlændingeloven	26	15	11	10	6	3	14
Andre anmeldelser							
Færdselsuheld	1501	1262	1077	1109	1093	1029	1250
Heraf med personskaade	69	59	45	48	58	53	83
Dræbte ved færdselsuheld	2	6	6	2	4	7	1
Antal sigtede for overtr. af færdselsl. med undt. af spirituskørsel og parkeringssager	2316	2246	1667	1981	2129	1336	1663
Antal sigtede for spiritus- og promillekørsel (færdselslov. § 16)	222	199	170	133	10	170	155
Udrykninger	2848	2997	2573	2659	2961		4597
Dræbte ved andre ulykker end færdsel							
Trawlersager (fiskefartøjers overtrædelse af fiskerilovgivningen)	7	1	19	0	0	7	10
Indsatte til afson., herund. varetagtsfæng.	197	167	172	130	142	137	120
Afsoningsdage	4174	4300	3585	3277	3081	3094	3109
Detentionsanbragte	643	504	294	336	319	394	332
Fogedsager	3424	3565	12248	6112	4511	3321	2401
Fredningssager	90	72	83	89	92	79	85
Faderskabsanerkendelser til politiprotokollen	336	351	286	290	322	295	319
Læringesager, godkendte lærlingekontrakter	120	59	74	139	156	200	215
Borgerlige vielser	113	61	60	39	57	65	85

Kilde: Landfogden på Færøerne (Politimesteren)

Bilag 12.3. Behandlingsmåden for straffesager o.a. lovovertrædelser 1992-1997.

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Statsadvokatsager	418	377	249	214	196	207	234
Heraf: a) Spirituskørsel	79	92	68	53	48	57	73
b) Groft uforsvarlig kørsel	72	57	49	38	44	66	71
Sager om spirituskørsel							
afgjort udenretlig	120	116	61	62	62	63	58
Politisager	488	376	409	434	410	291	281
Ankesager, antal	23	38	28	28	14	23	18
Idømte/vedtagne							
bøder, antal	3.064	2.831	1.070	2.384	2.229	1.714	2.074
Idømte/vedtagne							
bødebeløb, kr.	2.708.917	2.242.325	1.552.827	1.513.800	2.114.000	1.399.444	1.740.213

Kilde: Landfogden på Færøerne (Politimesteren)

